

ΑΝΤΙ

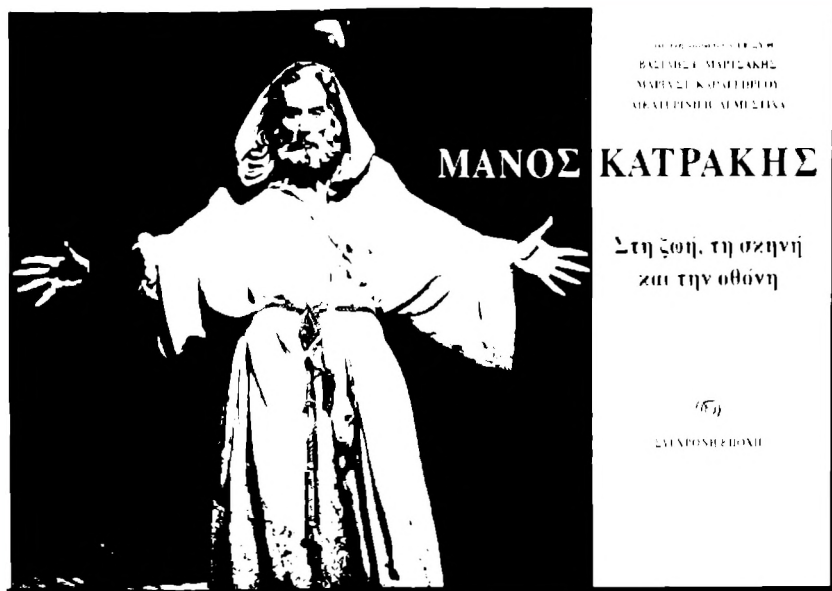
Περίοδος Β'
Τεύχος 832
Παρασκευή
17 Δεκεμβρίου 2004
Τιμή: 4 Ευρώ

Η είσοδος στην Ε.Ε. έτσι κι αλλιώς δεν είναι μονόδρομος

16 ΦΕΒ. 2005

Η έρευνα στην
Εξεταστική Επιτροπή
δεν οδηγεί πουθενά
Η Ν.Δ. συστήνει
Επιτροπές Σωτηρίας
του Πολιτισμού
Το νομοσχέδιο για
τον βασικό μέτοχο
«Οι διανοούμενοι της
παλιάς» Αριστεράς
εξσυγχρονίστηκαν»
Ουδέδριο ΣΥΝ
Ουδέδριο
Ευλαΐας ΠΑΣΟΚ
Ουδριος Χάκκας

Β. Γ. Μωρατζής, Μ. ΣΤ. Καρσετζούρου, Αντ. Π. Αμεινότης
ΜΑΝΟΣ ΚΑΤΡΑΚΗΣ. ΣΤΗ ΖΩΗ, ΤΗ ΣΚΗΝΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΟΘΟΝΗ

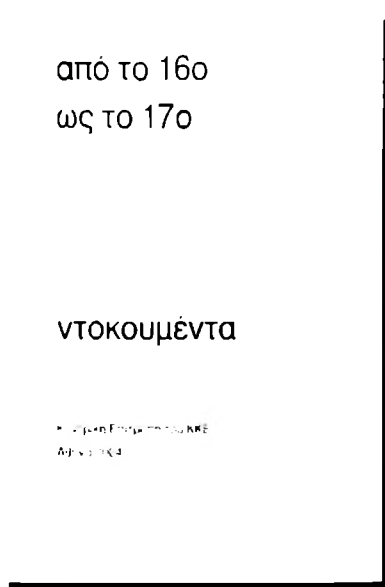
Το. Α. Γεωργίου
**ΕΠΙΛΕΚΤΟ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
1ης ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΔΣΕ**

Ν. Τεζογλου
**Η ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΣΤΕΛΕΧΩΝ ΣΤΟ ΔΣΕ**

Ι. Β. Στάλιν
ΑΠΑΝΤΑ
14ος τόμος

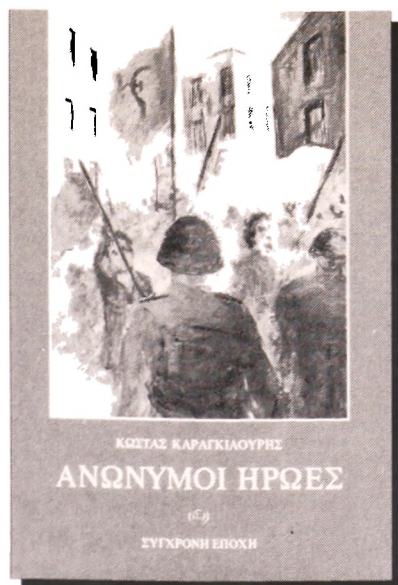
**ΑΠΟ ΤΟ 16ο ΩΣ ΤΟ 17ο
ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΚΕ .
ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ**

Γ. Φαφασζίδης
**ΙΑΜΑΤΙΚΑ ΨΕΥΔΗ
ΚΑΙ «ΒΕΒΗΛΕΣ» ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ**

Μ. Κορυμβός
**ΧΑΡΤΙΝΕΣ ΒΑΡΚΟΥΛΕΣ
ΣΤΗ ΜΑΚΡΟΝΗΣΟ**

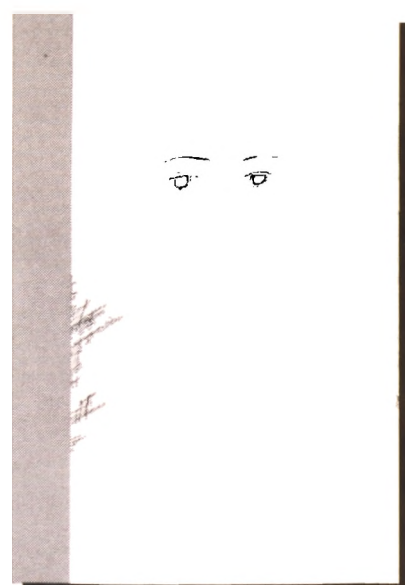
Κ. Καρσετζούρου
ΑΝΩΝΥΜΟΙ ΗΡΩΕΣ

Γ. Πορφύριος
ΣΥΝΑΞΑΡΙ ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΩΝ

Μ. Νεζελόντη
ΟΙ ΚΛΕΦΤΕΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Θ. Αϊζίς
ΑΡΘΗΡΙΕΣ

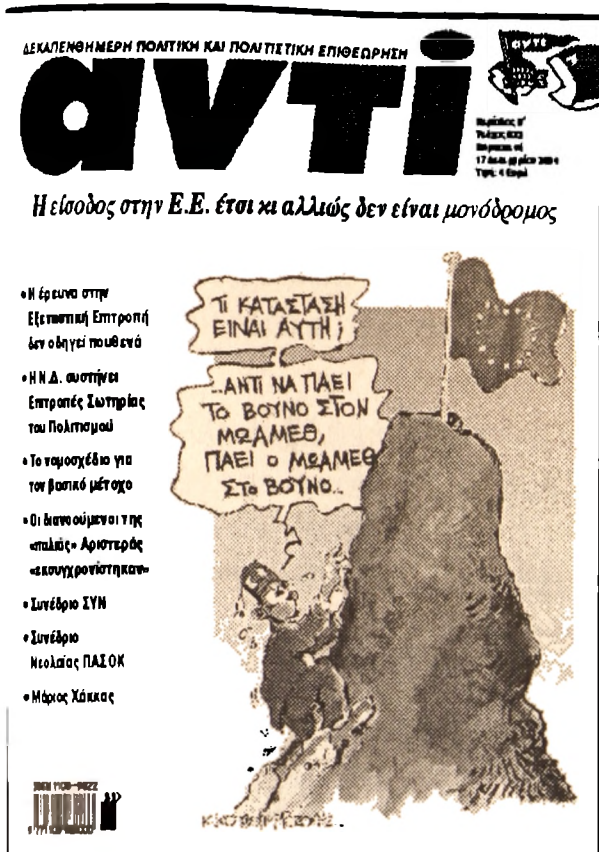

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σολωνός 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103820835, 2103823649, Fax: 2103813354, <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροζοφδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροζοφδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, 2. Θεσσαλονίκη, Μπαζατσίου 3 & Εργατικά 65, Τηλ.: 2310283810, 3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090.

Περίοδος Β' • Έτος 31ο • Τεύχος 832

Παρασκευή 17 Δεκεμβρίου 2004

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chrarou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Γ. Παπουτσάκης

ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Νεφέλη Παπουτσάκη

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ: Τασία Ρούμπου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: **26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη**

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Τα όρια της ανοχής	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• Ο ΑΛΛΟΣ: Η ατζέντα της συναίνεσης	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• Στρατής Μοσχονήσιος: Ένταξη επί... ξηρού ακμής	12
• Στρατής Μοσχονήσιος: Προβληματισμός για το ελληνικό «ναι»	14
• Μάνος Στεφανίδης: Ο θείος Κάρολος πάει Προεδρία	16
• Αλ. Καζαμίας: 4ο Συνέδριο ΣΥΝ: «Αριστερή στροφή» προς τα πού;	18
• Κώστας Καραβίδας: 6ο Συνέδριο Νεολαίας ΠΑΣΟΚ	20
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	22
• Όλγα Ι. Φωτακοπούλου: Προσωπική και όχι θεσμική ανάθεση	23
• Κονδύλω Μπαϊρακτάρη: Λόγος περί συγκατανευσιφάγων διανοουμένων	26
• Χρ. Νησιώτης: Σύστασις επιτροπών	28
• Λέανδρος Σλάβης: Πολιτισμός με (ανταπο)δόσεις	29
• Τ.Κ.Δ.: Η διαπλοκή δεν φεύγει με εξορκισμούς	32
• Ρεπόρτερ: Ρωσικά παραμύθια της Χαλιμάς	34
• Όλγα Ι. Φωτακοπούλου: Ο ολετήρας του Αμαρουσίου επί το έργον ξανά	36
• Κ. Θανόπουλος: Οι συνομιλίες Γεωργίας-Νότιας Οσετίας στο Σότσι	38
• Αρχίσαν τα ματς από τον Νίκο Πρωινό	42
• ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ	43
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	44
• Κώστας Κρεμμύδας: Μάριος Χάκκας: Έζησα...	48
• Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος: Τραγουδώντας τον Παπαδιαμάντη	52
• Γρηγόρης Ιωαννίδης: Η σκοτεινή ενέργεια της μεγαλοφυΐας	54
• Βάσια Καρκαγιάνη-Καραμπελιά: Αθήνα by Art	55
• Δημ. Χαρίτος: Ένδεια και το μέλλον άδηλο	58
• ΒΙΒΛΙΟ	62
• Και τα λοιπά... από τον Τζίμη Παπανικολόπουλο	66

Σκίτσο εξωφύλλου: Κώστας Κουφογιώργος

ΤΑ ΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΝΟΧΗΣ

ΟΣΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΟΥΜΕ να συμβαίνουν τις τελευταίες ημέρες στην Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής για τα εξοπλιστικά προγράμματα του Υπουργείου Άμυνας προβληματίζουν κάθε πολίτη για τα όρια μιας σοβαρής έρευνας που μπορεί να αντέξει ο πολιτικός μας κόσμος.

ΤΗΝ ΙΔΙΑ ιστορία έχουμε παρακολουθήσει και στο παρελθόν. Με όσα διαδραματίστηκαν σχετικά με το σκάνδαλο Κοσκωτά και το άλλο της αγοράς της ΑΓΕΤ-Ηρακλής από την Καλτσεστρούτσι. Δειλοί, μοιραίοι και άβουλοι οι ελεγκτικοί μηχανισμοί άφησαν να ξεδιπλωθεί όλη η αδυναμία τους στο να αποκαθαρθεί ο κρατικός μηχανισμός από τους παραβάτες της νομιμότητας κρατικούς λειτουργούς και τους αδιάστατους και αδηφάγους πολιτικούς προϊσταμένους τους.

ΕΚΚΩΦΑΝΤΙΚΟΣ ο θόρυβος και ατέρμων η πολιτική φλυαρία πότε από δω και πότε από κει: Η εναλλασσόμενη δηλαδή αξιωματική αντιπολίτευση, χωρίς συγκρατημούς κατακεραυνώνει τις εναλλασσόμενες κυβερνήσεις και διαδηλώνει την «πολιτική βούλησή» της για την «εις βάθος έρευνα όλων των ατασθαλιών» των εκάστοτε κυβερνώντων. Ουδείς σοβαρός άνθρωπος μπορεί να ισχυρισθεί σήμερα ότι προκειμένου για το σκάνδαλο Κοσκωτά αλλά και εκείνο της Καλτσεστρούτσι ήταν «αθώοι» οι Α. Παπανδρέου και Κ. Μητσοτάκης. Απλώς εξισορόπησαν μεταξύ τους οι δύο αρχηγοί τα σκάνδαλα και αμοιβαίως ενεργούντες τα κουκούλωσαν. Και τι έγινε με την περίφημη υπόθεση των υποκλοπών του επιλήσμονος κ. Επιτίμου της ΝΔ;

ΠΟΙΟ ΗΤΑΝ το αποτέλεσμα της περίφημης διερεύνησης και της κάθαρσης; Και τι παγιώθηκε έκτοτε ως πολιτική πρακτική; Η ανοχή και η παρασιώπιση. Ανοχή για τους υπουργούς και πρωθυπουργούς που «αλλοτρίωσαν» το δημόσιο χρήμα, παρασιώπιση για όλες τις ατασθαλίες πολιτικών υπευθύνων και δημοσίων λειτουργών. Έδωσαν το παράδειγμα και edίδαξαν τις μεθόδους της απάτης και της κλοπής. Η περίφημη ρήση του Ανδρέα Παπανδρέου «ας κάμει ένα δωράκι στον εαυτό του» ενήργησε ως εναρκτήριο λάκτισμα. Τα μεγάλα και γνωστά ονόματα της πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής ελίτ έχουν εμπλακεί –σχεδόν όλα– σε ποικίλες ανομίες και σε πλήθος παρανομίες. Καθημερινά ακούμε για τις υπερβάσεις του κόστους των έργων, για τα φακελάκια των γιατρών, για τα γρηγορόσημα, για παρανομούντες δικαστικούς και αστυνομικούς. Και οι 300 εκλεγμένοι αντιπρόσωποι του λαού που νομοθετούν και ελέγχουν, τι πράττουν;

ΣΤΗΝ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ Επιτροπή της Βουλής ακούστηκε ότι έγιναν σωρείες από παρανομίες και ότι συνεχίζονται και σήμερα να διαπράττονται τα ίδια στους διαδρόμους του ΥΠΕΘΑ. Λαδώματα, εκβιασμοί με βιντεοκασέτες, συστηματική οργάνωση παρακολούθησης των εμπλεκομένων όχι για την αποκάλυψη της απάτης αλλά για χρήση σε εκβιασμούς που οδηγούν σε αποσιωπήσεις. Και με ύφος καρδιναλίων και με χαριτωμένους λόγους εμφανίζονται ως υπερασπιστές των παρανομούντων οι κομματικοί συνοδοιπόροι βουλευτές.

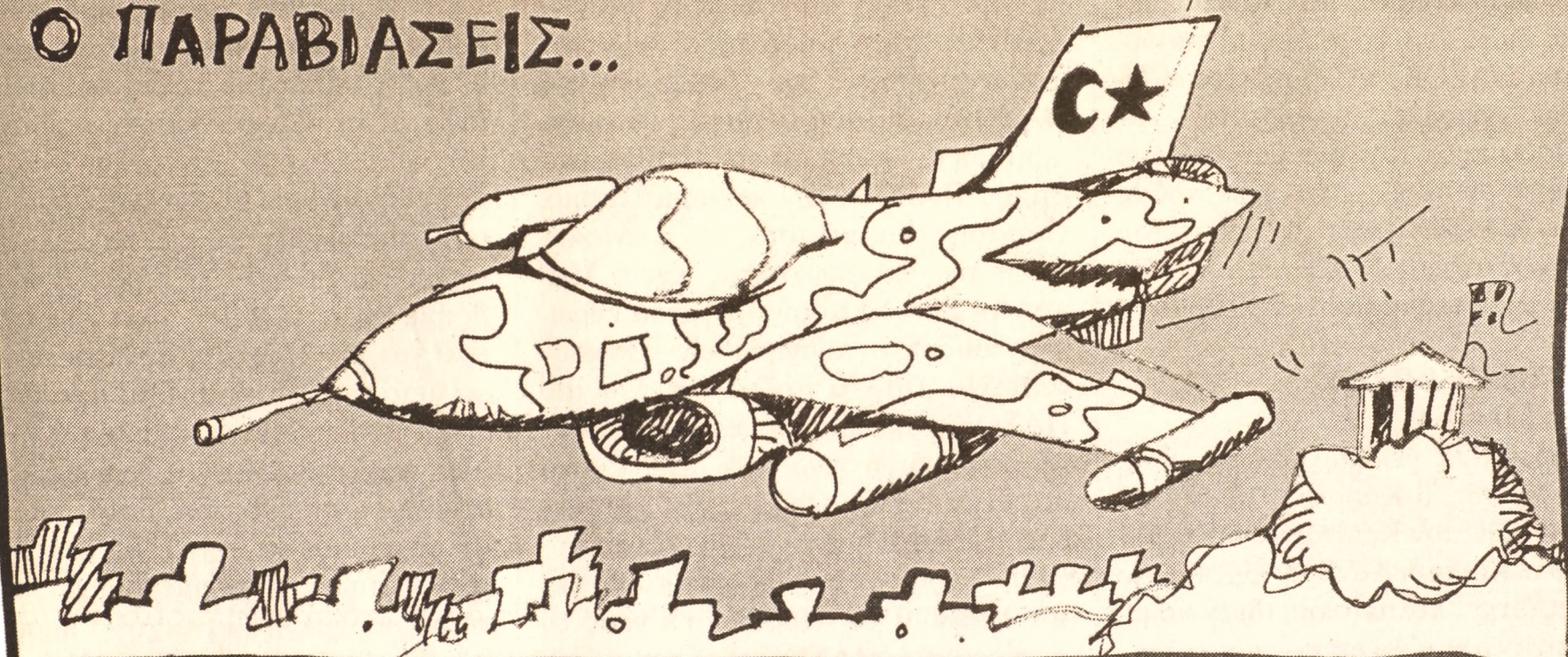
ΤΙ ΠΙΣΤΕΥΕΤΑΙ ότι θα γίνει τελικά; Στην Ελλάδα δεν συνηθίζεται να κάθονται υπουργοί στο скаμνί «διότι εκτίθεται όλος ο πολιτικός κόσμος». Ποιο θα είναι τελικά το πόρισμα της Εξεταστικής Επιτροπής; Ένα χάιδεμα-χαστουκάκι στους υπόλογους υπουργούς. Διότι δεν βρέθηκαν –μέχρι στιγμής τουλάχιστον– οι αποδείξεις εισπράξεως και οι... συμβολαιογραφικές πράξεις λήψεως του λαδώματος. Στο μεταξύ ας βοά το πανελλήνιο για τον πλουτισμό που τους προσέφερε το υπουργιλίκι. Η Εξεταστική Επιτροπή λειτουργώντας ως πεδίο κομματικής αντιπαράθεσης και όχι ως ερευνητική ομάδα, συμβιβαζόμενη τελικά και μη αποτολμώντας «να σπρώξει το μαχαίρι ως το κόκκαλο», απλώς θα δώσει το τελικό νομοποιητικό έγγραφο για την διάπραξη και στο μέλλον κάθε δυνατής παρανομίας και κλοπής του δημόσιου χρήματος.

ΟΥΤΕ το νομοθέτημα για τον βασικό μέτοχο θα αποκτήσει κάποιο νόημα ή θα έχει νομοποιητική ισχύ, ούτε οι «θεσμοί» ελέγχου, ούτε η δικαιοσύνη, ούτε η αστυνόμευση. Καλά, εμείς δεν είμαστε τόσο αφελείς για να πιστεύουμε ότι είναι δυνατόν να τραβήξει διαφορετικό δρόμο η «νέα κάθαρση». Ας μην διατελούν όμως εν υπνώσει και οι πολιτικοί άρχοντες: Ανοχή δεν θα επιλέξουν στο μέλλον οι πολίτες. Το χειρότερο θα είναι να έχουμε νέο κύμα απόσυρσης από την πολιτική ζωή ομάδων απηυδισμένων πολιτών. Δηλαδή την καθιέρωση ενός συστήματος όπου η ανοχή στην απάτη θα είναι το κύριο χαρακτηριστικό του γνώρισμα. Ε βεβαίως θα υπάρχουν και οι χαριτωμένοι ρήτορες που θα επαγγέλλονται μια μελλοντική «κάθαρση». Αλλά επειδή η χώρα δεν διαθέτει Χάιντ Παρκ, θα ρητορεύουν μέσα από τα τηλεοπτικά παράθυρα των βασικών μετόχων.

Η ΚΑΤΟΧΗ...

Ο ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ...

ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΗ

ΑΓΝΟΕΙΣΤΕ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΟ
... ΕΙΝΑΙ ΔΥΟ ΑΥΓΑ ΤΟΥΡΚΙΑΣ...

ΚΚΟΖΦΟΓΙΕΡΓΟΣΟΓ/2

Προεδρία, Οικονομία, Ελληνοτουρκικά Η ατζέντα της συναίνεσης

ΚΑΙ ΞΑΦΝΙΚΑ η πολιτική ζωή της χώρας εισήλθε στον αστερισμό της συναίνεσης. Η επιλογή του πρωθυπουργού να προτείνει τον Κároλο Παπούλια, την περασμένη Κυριακή το βράδυ, για την Προεδρία της Δημοκρατίας σίγουρα, όμως, δεν ξάφνιασε τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ, ο οποίος είχε ειδοποιηθεί αρμοδίως τουλάχιστον μια εβδομάδα πριν. Και η συμφωνία είχε κρατηθεί μυστική... Δεν έχει άδικο, λοιπόν, ο νεοεκλεγείς πρόεδρος του ΣΥΝ Αλέξανδρος Αλαβάνος, ο οποίος μίλησε για «δικομματικό κογκλάβιο».

ΤΟ «ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟ ΠΑΣΟΚ» ΚΑΙ Ο ΜΕΣΑΙΟΣ ΧΩΡΟΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ με ήπιο προφίλ, μιας άλλης εποχής, ο Κároλος Παπούλιας θα διαδεχθεί τον Κωνσταντίνο Στεφανόπουλο. Και οι δυο άνδρες αξιώθηκαν της υψίστης πολιτειακής διάκρισης, όταν είχαν αποτύχει ως ενεργοί πολιτικοί. Ο κ. Στεφανόπουλος, διαψεύδοντας τις προδιαγραφές του ως «καθαρόαιμου δεξιού», απεδείχθη μια σωστή και κατάλληλη επιλογή. Διαδεχθείς τον Κ. Καραμανλή, έδωσε κίνηση στην Προεδρία, έφερε το θεσμό πιο κοντά στον πολίτη. Ο κ. Παπούλιας απομένει

να δούμε ποιο προφίλ θα δημιουργήσει. Πάντως παραμένει ελάχιστα σαφές γιατί επελέγη.

ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ διαβλέπουν την προσπάθεια του κ. Καραμανλή να διεισδύσει στον χώρο του ΠΑΣΟΚ αναδεικνύοντας στο πολιτικό προσκήνιο τους πρωταγωνιστές του «πατριωτικού ΠΑΣΟΚ», δηλαδή θέτοντας σε αμφισβήτηση την «καρδιά» του εκσυγχρονιστικού ΠΑΣΟΚ, τον κοσμοπολιτισμό. Παρατηρείται, μάλιστα, ότι η ανακοίνωση της υποψηφιότητας έγινε λίγο πριν τη Σύνοδο Κορυφής για τα ευρωτουρκικά, σαν υπόμνηση των «εθνικών θέσεων». Παρότι πολλά στελέχη του ΠΑΣΟΚ έσπευσαν να υπαγορεύσουν τη γραμμή ότι η συναίνεση αφορά μόνο στο θέμα της Προεδρίας, ο κ. Παπανδρέου δεν φάνηκε να συμμερίζεται αυτή την περιοριστική εκδοχή και βρήκε την ευκαιρία να αναβάλει εκ νέου το Συνέδριο του ΠΑΣΟΚ. Επί του παρόντος θα γίνει στις 3 Μαρτίου...

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΜΕ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Η ΣΥΝΟΔΟΣ Κορυφής στις Βρυξέλλες, αν κρίνουμε από το σχέδιο της ολλανδικής Προεδρίας, προβλέπεται να

δώσει στην Τουρκία την ημερομηνία έναρξης των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, το πιθανότερο στο τέλος του 2005, δηλαδή μετά το δημοψήφισμα στη Γαλλία για το ευρωπαϊκό σύνταγμα. Η ευρωπαϊκή κοινή γνώμη δεν καλοβλέπει την ένταξη της Τουρκίας και οι κυβερνήσεις (με πρώτη τη γαλλική) θέλουν να αποσυνδέσουν τα ευρωτουρκικά από το σύνταγμα, ώστε να μην επιβαρυνθεί περαιτέρω η διαδικασία επικύρωσής του από το ρεύμα του ευρωσκεπτικισμού. Ο Σιράκ, μάλιστα, βρήκε την πατέντα να γίνει δημοψήφισμα για την Τουρκία, οψέποτε, σίγουρα μετά το 2015, κριθεί ότι η γειτονική χώρα εκπληρώνει τα κριτήρια ένταξης. Στην παρούσα φάση, η Άγκυρα, με τη θερμή υποστήριξη των ΗΠΑ, και των φιλοαμερικανών στην Ε.Ε., μπορεί να ικανοποιηθεί με την ημερομηνία και με τη διαφορούμενη («ανοιχτή») προοπτική: ένταξη ή ειδική σχέση. Αλλά μέχρι το 2015 ποια θα είναι η μορφή της Ε.Ε.;

ΚΑΘΩΣ ΤΑ ευρωτουρκικά έχουν έρθει σε πρώτο επίπεδο, επισκιάζοντας τα ελληνοτουρκικά, το Κυπριακό με άλλοθι το «όχι» των Ελληνοκυπρίων στο σχέδιο Ανάν, δεν τίθεται στις προϋποθέσεις για την παροχή εναρκτήριας ημερομηνίας

νίας. Η Τουρκία θα διευρύνει την Τελωνειακή Σύνδεση και με την Κύπρο, ο Ερντογάν ίσως να κάνει μια «καλή χειρονομία» να διαβεβαιώσει ότι στο μέλλον θα αντιμετωπίσει την εκκρεμότητα της αναγνώρισης της Κύπρου, αλλά αναγνώριση, επί του παρόντος, δεν υπάρχει στον ορίζοντα. Πάντως, σε δημοσκόπηση της VPRC, μόνο το 45% των Ελλήνων θεωρεί ότι η ένταξη της Τουρκίας στην Ε.Ε. είναι επωφελής για την Ελλάδα, ενώ το 57% θέλει η Αθήνα να ακολουθήσει τη Λευκωσία σε ενδεχόμενο βέτο.

ΔΙΑΨΕΥΔΟΝΤΑΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

ΜΟΛΙΣ ΤΕΛΕΙΩΣΕΙ η Σύνοδος Κορυφής, το Σάββατο, αρχίζει στη βουλή συζήτηση του Προϋπολογισμού. Η κυβέρνηση τον χαρακτηρίζει «προϋπολογισμό της ήπιας προσαρμογής». Αν κρίνουμε, ωστόσο, από το γεγονός ότι ζήτησε από την Κομισιόν διετή περίοδο προκειμένου να ρίξει το δημόσιο έλλειμμα κάτω του 3%, τότε η ίδια η κυβέρνηση δεν εμπιστεύεται τον προϋπολογισμό που συνέταξε και προβλέπει ότι το έλλειμμα δεν θα πέσει μέσα στο 2005. Η βασική κριτική για τον προϋπολογισμό είναι ότι στερείται ειλικρινείας, ενώ τα φορολογικά μέτρα που τον συνοδεύουν κατ' ουσίαν προωθούν την επιδότηση των επιχειρήσεων και των ανωτέρων εισοδημάτων. Δηλαδή μια απίστευτη αναδιανομή! Κι όλα αυτά σε προφανή δυσαρμονία προς τις προεκλογικές κυβερνητικές υποσχέσεις. Μπορεί τα συνδικάτα να στερούνται φερεγγυότητας και το ΠΑΣΟΚ να παραμένει σε κρίση, μπορεί η ΝΔ να διατηρεί το προβάδισμά της στα γκάλοπ (39% έναντι 33% του ΠΑΣΟΚ), αλλά περιορίζεται η αποδοχή της και συρρικνώνεται η περίοδος χάριτος, καθώς διαψεύδονται οι λαϊκές προσδοκίες. Ίσως αυτή η τάση να επηρέασε τον Πρωθυπουργό στην απόφασή του για «συναινετικό Πρόεδρο από το ΠΑΣΟΚ».

ΧΑΜΗΛΩΝΟΥΝ ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ και η δημοσιονομική επιτήρηση από την Κομισιόν, το νεοφιλελεύθερο κύμα εθελούσιας εξόδου στις ΔΕΚΟ και οι ιδιωτικοποιή-

του Τάσου Αναστασίου

σεις, προδιαγράφουν ένα δύσκολο τοπίο. Θα βοηθήσει η «συναίνεση»; Στο ασφαλιστικό π.χ. η κ. Διαμαντοπούλου από το ΠΑΣΟΚ άνοιξε το θέμα, επαναφέροντας κατ' ουσίαν το νομοσχέδιο Γιαννίτση. Από κοντά και ο κ. Μητσοτάκης. Η κυβέρνηση έσπευσε να κλείσει το θέμα, φοβούμενη το απρόβλεπτο εκλογών τον Απρίλιο. Τώρα που απομακρύνεται, τουλάχιστον φαινομενικά, η πιθανότητα για πρόωρες εκλογές, ποια θέματα θα συμπεριληφθούν στην ατζέντα της διακομματικής «συναίνεσης»; Πάντως η εξεταστική επιτροπή για τους υπερεξοπλισμούς, μετά ένα δίμηνο αντεγκλήσεων οδηγείται σε «φυσιολογική» κατάληξη... Απομένει να δούμε ποια σημεία επαφής θα διακριθούν μεταξύ των δύο κομμάτων για το θέμα του «βασικού μετόχου». Η δημοσιοποίηση του προσχεδίου αναβλήθηκε, αν κάτι σημαίνει αυτό...

Η ΕΚΛΟΓΗ ΑΛΑΒΑΝΟΥ ΣΤΟΝ ΣΥΝ

Στον ΣΥΝ πρέπει να ένιωσαν διπλή ανακούφιση με την υποψηφιότητα Παπούλια. Απέφυγαν το σενάριο της «υποψηφιότητας Κωνσταντόπουλου», που δεν ήταν σίγουρο ότι θα εκπορευόσε το «άβατον για την αριστερά» της Προεδρίας της Δημοκρατίας, αλλά θα επανέφερε «μνήμες '89» στο ΠΑΣΟΚ. Κυρίως όμως, απεφεύχθησαν οι πρόω-

ρες εκλογές δίνοντας μία πίστωση χρόνου στη νέα ηγεσία του ΣΥΝ και τον Αλέξανδρο Αλαβάνο να ανασυγκροτήσει το κόμμα, να διευρύνει τον ΣΥΡΙΖΑ με δυσαρεστημένους πολίτες από το ΠΑΣΟΚ και ακόμη από τον οικολογικό χώρο, να απευθυνθεί στον κόσμο της αριστεράς και να πιέσει την ηγεσία του ΚΚΕ και να δοκιμάσει την τύχη της «αριστερής στροφής» στις δημοτικές-νομαρχιακές εκλογές του 2006.

ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ του ΣΥΝ, όπου επιβεβαιώθηκε η υπεροχή του αριστερού ρεύματος, λειτούργησε ενωτικά και συνθετικά. Η πολιτική απόφαση υπερψηφίστηκε από το 75% των συνέδρων. Ο Μιχ. Παπαγιαννάκης, με 33% του Συνεδρίου, παραμένει μια αναντικατάστατη και υπολογίσιμη δύναμη με ευρύτερη κοινωνική εμβέλεια. Ο Αλαβάνος, έμπειρος και ικανός πολιτικός, προτάσσει την αναγκαιότητα «ο ΣΥΝ να βγει από την Κουμουνδούρου, να συναντήσει τον κόσμο» (συνέντευξη στην Αυγή, 15.12.2004) και μιλάει για την ανάγκη της συλλογικότητας στη λειτουργία του κόμματος, που το προσδιορίζει ως «το κόμμα της ανανεωτικής αριστεράς». Στη συναίνεση του δικομματισμού αντιπαραθέτει την προγραμματική αντιπολίτευση της Αριστεράς.

Ο Άλλος

PASOKIES

- Το 'να χέρι νίβει τ' άλλο και τα δυο το σύστημα!
- Κάρολος Παπούλιας, ο προταθείς για Πρόεδρος Δημοκρατίας από τον Costas και ασμένως υιοθετηθείς από τον Giorgos.
- Μονίμως ευρισκόμενος πίσω 7-8 μονάδες ο εκ κληρονομίας κάτοχος της ηγεσίας της PASOK LTD, δέχτηκε Αγιοβασιλιάτικο δώρο με την κίνηση του πρωθυπουργού.
- Ο χοντρός, η Κοντολίτζα κι ο Πουαρό δεν θα μπορέσουν να του βάλουν τρικλοποδιά και να τον σύρουν σε εκλογές, που θα έχανε, για να κάνουν το δικό τους παιχνίδι.
- Προβλέπω νέες δίαιτες (για τον πρώτο), λίφτινγκ (για τη δεύτερη) και υπερατλαντικά ταξίδια (για τον τρίτο).
- Η πιο κωμική τριπλέτα της Βουλής.
- Μακράν, πολύ μακράν των υπολοίπων.
- Όσο για τους αφελείς που πίστευαν (και επιθυμούσαν) ότι θα μετακομίσει πρόσωπο προερχόμενο από την Αριστερά στην Προεδρία, τι να πούμε;
- Είναι οι ίδιοι που στη μεταπολίτευση πλάσαραν την ΕΑΔΕ και την ΑΣΔΗΣ ως πολιτικές!
- Και φυσικά οι κλώνοι τους...
- Περαιστικά, συναγωνιστές!

Ευχαριστημένοι εμφανίστηκαν στις δηλώσεις τους πρωτοκλασάτα και μη στελέχη της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ, με την ανακοίνωση της υποψηφιότητας Παπούλια

για την Προεδρία. Η παράδοση του πολιτικού ευπρεπισμού—που ξεκίνησε με την εκλογή Στεφανόπουλου—ως αντίδοτο στην κρίση της αξιοπιστίας της πολιτικής συνεχίζεται μέσα από το πρόσωπο του κ. Παπούλια; Το πολιτικό σύστημα αποδεικνύει την ευρωστία του επιλέγοντας πρόσωπα μεν αξιοσέβαστα, τα οποία όμως ουσιαστικά εξυπηρετούν την αναπαλαίωση του συστήματος χωρίς να αποτελούν δείγμα ανατροπής του σημερινού σκηνικού. Χαιρετίστηκε από πολλούς ως έξοχη και ευφυής η κίνηση Καραμανλή. Από το χώρο της πολιτικής συνταξιοδότησης επιλέχθηκαν Στεφανόπουλος και Παπούλιας, σηματοδοτώντας και οι δύο αποφάσεις την τήρηση των συμβόλων του παρελθόντος. Αλλά και την αδυναμία να προκριθούν εκείνες οι λύσεις οι οποίες θα ξεφεύγουν από τα στενά πλαίσια μιας προσωρινής συναίνεσης και θα βγάσουν από την αφά-

ΠΡΟΕΔΡΙΚΑ

νεια πολιτικές προσωπικότητες που θα εγγυώνται τη μετάβαση σε μια άλλη πραγματικότητα. Άραγε τα πρόσωπα «καθαγιάζονται» μέσα από την «εγκυρότητα» των δημοσκοπήσεων; Έτσι η Δημοκρατία αποκτά αυτοπεποίθηση για να πετύχει την επιβίωσή της και να συνεχίζει να εφαρμόζει τους ίδιους κανόνες; Με αυτή την προσπάθεια επαναπροσαρμογής σε δοκιμασμένες μεθόδους του παρελθόντος επιτυγχάνεται η απώθηση των ανανεωτικών δυνάμεων της αριστεράς στο περιθώριο. Για άλλη μια φορά η αριστερά παραμένει θεατής των εξελίξεων και εξοστρακίζεται στο χώρο των ιεροποιημένων συμβόλων. Η αριστερά φαίνεται ότι είναι χρήσιμη μόνο στις περιπτώσεις που θα κλείνει κατά περίπτωση κάποιες τρύπες μέσα από μετακινήσεις στελεχών από κόμμα σε κόμμα;

Σ. Λέτσιος

ΚΑΚΑΟΥΝΑΚΗΣ ΚΑΙ ΚΑΡΟΛΟΣ

Γούρικοσ ο Καραμανλής για την Ήπειρο! Γράφαμε στο προηγούμενο τεύχος ότι ο πρωθυπουργός κρατούσε μικρό καλάθι κατά την επίσκεψή του στην περιοχή. Να λοιπόν που οι πολιτικές εξελίξεις φρόντισαν να μας διαψεύσουν. Έτσι λοιπόν Κυριακή το βράδυ, ανήμερα του Αγίου Σπυρίδωνα και ενώ όλοι ετοιμαζόντουσαν να πάνε σε καμιά γιορτή, ο πρωθυπουργός ανακοίνωσε με διάγγελμα στον ελληνικό λαό το περιπόθητο όνομα. Κάρολος Παπούλιας! Του 'ρθε σαν του μπούφου, που θα 'λεγαν και στο χωριό μου. Ο τελευταίος Ηπειρώτης που κατέλαβε αξίωμα προέδρου ή πρωθυπουργού της χώρας είναι, αν θυμάμαι καλά, ο Ιωάννης Κωλέττης (για την ακρίβεια, για ένα ασήμαντο χρονικό διάστημα διετέλεσαν πρωθυπουργοί ο Κίτσος Τζαβέλλας και ο Σπυρίδων Λάμπρου). Φαίνεται πως ο βίος και η πολιτεία του Κωλέττη άφησαν ανεξίτηλα σημάδια και μετά 150 χρόνια ο Καραμανλής κάνει άλλη μια μεγάλη ιστορική υπέρβαση. Η

πραγματικότητα βέβαια είναι ότι ο Καραμανλής χτυπά στην «καρδιά» του ΠΑΣΟΚ με την πρότασή του και βάζει πλώρη για οκταετία. Ο Κακαουνάκης, αν και Κρητικός, έδωσε τη δική του ερμηνεία λέγοντας από το κεντρικό δελτίο του ΜΕΓΑ πως αφού ο Καραμανλής δεν μπόρεσε να δώσει τίποτα για την Ήπειρο, τους έδωσε έναν πρόεδρο της Δημοκρατίας. Μήπως για να φωνάζουν σ' αυτόν οι Ηπειρώτες, λέω εγώ; Σχετικό: Καλά, αυτός ο κακόμοιρος ρεπόρτερ Γιώργος Βλάχος του ALPHA την έκανε μόνος του την «κουτσουκέλα» ή του το σφυρίξαν άνωθεν. Βγήκε 20 λεπτά πριν το διάγγελμα ο προπετης και ανακοίνωσε τον Απόστολο Κακλαμάνη! Έλεος. Λίγη υπομονή δε βλέπτε.

Κώστας Καραβίδας

• Ρήσεις μεγάλων ανδρών: «Ο λόγος στους πολίτες» (Georgos) και «τα τάλαρα στα λαμόγια» (Ego).

Μολ

του Χρ. Παπανίκου

ΚΙ ΕΤΣΙ ΔΙΑΣΩΘΗΚΑΝ ΠΑΛΙ ΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

Το ΠΑΣΟΚ τρόμαξε να βρει στους κόλπους του έναν και μοναδικό καθαρό, για να τον κάνει πρόεδρό του. Η Νέα Δημοκρατία στους κόλπους του ίδιου και αντίπαλου κόμματος ανακάλυψε κι έναν δεύτερο, στενότερο συνεργάτη του ενός μοναδικού που μας τον επέβαλε για Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Είναι κρίμα που δεν υπάρχει και τρίτο προεδρικό αξίωμα, για να το πάρει ο τρίτος τυχόν καθαρός, που θα ανευρισκόταν από έναν άλλο κομματικό τυχοδιωκτισμό που θα επέβαλλε η κομματική ανάγκη είτε του ενός είτε του άλλου πολιτικού μας μονομάχου, προκειμένου να επιτευχθεί η αμοιβαία τους συναίνεση και ν' αποτραπούν πολιτικές αναταράξεις από τις επερχόμενες κοινωνικές.

Λένε πως η γλώσσα των πολιτικών είναι ειρωνική, γιατί συχνά υπονοείται το αντίθετο από αυτό που διατυπώνεται. Ο πρωθυπουργός ανακοινώνοντας το όνομα του υποψήφιου Προέδρου της Δημοκρατίας παρουσίασε την επιλογή του ως υπέρβαση του κομματισμού και κάθε διάθεσης επιβολής, ενώ υπάρχει σαφώς και επιβολή και κομματικός τυχοδιωκτισμός, της πιο αγοραίας μάλιστα μορφής.

Όταν διαπράττονται τέτοιες κομματικές συμπαιγνίες, απότοκες βέβαια αντιδημοκρατικών επιλογών και επιβολών, η πρόταση του κ. Μητσοτάκη να εκλέγεται ο πρόεδρος της Δημοκρατίας από το λαό πρέπει, νομίζω, να συζητηθεί κάποτε σοβαρά.

Αλέκος Τζιόλας

ΜΕ ΤΗΝ ΑΠΟΧΩΡΗΣΗ

Τον αποχωρήσαντα πρόεδρο του Συνασπισμού Νίκο Κωνσταντόπουλο, αποχαιρέτησαν οι σύνεδροι με θερμά και παρατεταμένα χειροκροτήματα. Συνήθως η αποχώρηση από την θέση του προέδρου ενός κόμματος γίνεται σε ένα κλίμα ρήξεων και αποδοκιμασίας. Ο Ν. Κωνσταντόπουλος έτυχε να αποφασίσει ο ίδιος την αποχώρησή του από την ηγεσία του κόμματος την οποία και άσκησε για 11 συνεχή χρόνια. Δεν είναι λίγα ούτε και ήταν ανέφελα χρόνια. Ο ίδιος διατηρώντας όλη αυτή την περίοδο πολύ υψηλά ποσοστά αποδοχής από την κοινή γνώμη -υψηλότερα πάντως από την απήχηση του ΣΥΝ- κατάφερε να τονίσει ενεργά την παρουσία του κόμματος, παρά τις όποιες -σωστές ή λανθασμένες, αδιάφορο- επικρίσεις που είχε δεχθεί. Επικρίσεις για τις αμφιταλαντεύσεις της πολιτικής του κόμματος, όλα αυτά τα χρόνια. Επικρίσεις που του είχαν γίνει γι' αυτό και από ετούτο το περιοδικό.

Όμως η καταξίωση ενός πολιτικού κρίνεται τέτοιες ώρες: όταν αποχωρεί. Ο Ν. Κωνσταντόπουλος αξίζει να τον θυμόμαστε για όλα τα θετικά που προσέφερε στο κόμμα του και στην πολιτική ζωή της χώρας.

Χ.Ν.

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Επιτέλους! Άργησε η δικαιοσύνη αλλά Επενέργησε έστω και καθυστερημένα: Ενώπιον του δικαστηρίου θα βρεθούν 28 ιταλοί αστυνομικοί κατηγορούμενοι για αδιάκριτες επιθέσεις και άσκηση αναίτιας βίας εναντίον διαδηλωτών κατά τη διάρκεια της συνόδου G8 στη Γένοβα τον Ιούλιο του 2001. Στα επεισόδια εκείνα είχε χάσει τη ζωή του ένας νεαρός διαδηλωτής. Η δίκη θα αρχίσει στις 6 Απριλίου. Άραγε θα καθίσουν στο скаμνί και αυτοί που βιαιοπραγούσαν εναντίον των ελλήνων διαδηλωτών εμποδίζοντάς τους να αποβιβασθούν στα ιταλικά λιμάνια;

Σως

ΚΑΡΦΙ

Ηταν ανάγκη να το πει αυτό ο Γεράσιμος Αρσένης; Ότι δηλαδή με την απόφασή του ο Καραμανλής δικαιώνει το παλαιό και παπανδρεϊκό ΠΑΣΟΚ σε αντίθεση με τα όσα έπραξε η προηγούμενη ηγεσία του Κινήματος; Τι κρίμα! Πάνω που πασχίζανε να περιορίσουν το σχίσμα ανάμεσα στο «πατριωτικό» και στο «εκσυγχρονιστικό» ΠΑΣΟΚ και να κατέβουν ενωμένοι στο συνέδριο. Είναι μετά να μην πανηγυρίζει η Αuryανή, συγχαίροντας πρωτοσέλιδα τον Καραμανλή;

Σως

PASOKIES

- Να επισημάνουμε ότι ακόμα ένας θεσμός, πολύ σοβαρός, εγκρίνει την πρόταση του πρωθυπουργού.

- Η Μαργαρίτα μπρε, που είχε φτιάξει ένα μαγαζί με τις ΕΓΕΣ!

- Οπότε...

- Και κλάμα ο Σημίτης.

- Διαρκείας στα αζητήτα έχει το άτομο.

- Μόνο οι Αννουλο-βαγγελομιχαλάκηδες τον θυμούνται αραιά και που.

- Αν και κάποια στιγμή θα κουραστούν κι αυτοί.

- Όπως ο τρισμέγιστος εργατολόγος, δυνάμει πρύτανης και προεδράρα της ΓΣΕΕ, δρ. Πολυζογόπουλος.

- Μέχρι και δημοσκοπήση παράγγειλε ο ατιμούλης για να δείξει υποταγή στο νέο του αφεντικό.

- Με τα αφεντικά γενικά τα πάει μια χαρά ο Χριστάρας.

- Τα 'χωσε και στον Γιαννίτση, έκοψε κι απ' το βιντεοκλίπ της ΠΑΣΚΕ τον τ.

- καταλληλότερο και βουρ για τη γραμματεία του κόμματος.

- Η προσωποποίηση της πολιτικής συνέπειας.

- Τώρα πώς συνεργάζονται μαζί του τα συναγωνιστάρια του ΣΥΝ είναι απορίας άξιο.

- Άβυσσος η ψυχή των υπηρετών (λέμε τώρα) της εργατικής τάξης.

- Γαμοσταυρίδια, μπινελίκια και άλλα εδώδιμα και αποικιακά στο συνέδριο της νεολαίας του ΠΑΣΟΚ.

PASOKIES

- Οι περισσότεροι διορισμένοι (αξιοκρατικά, όπως θα 'λεγε κι ο Σκανδαλίδης) στο δημόσιο τομέα!
- Οι μισοί αναχώρησαν και συζητούν την ίδρυση άλλης νεολαίας.
- Σα να λέμε ΠΑΣΟΚ και ΠΑΣΟΚ Β' Πανελλαδική.
- Μόνο που στα καθ' ημάς οι καβγάδες ήταν ιδεολογικοί, ενώ οι δικοί τους για μίζες και διορισμούς.
- Διορισμούς;
- Α, και η θυγατέρα του μπαγασάκου λογιστή διορίστηκε λέκτωρ στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Πειραιά!
- Τους διδάσκει, λένε, τα σύγχρονα κοινωνικά κινήματα (γέλοια που θα 'γραφε κι ο Λάλας)
- Κι εγώ που νόμιζα ότι εκεί κάτω έκαναν λογιστική, στατιστική και πολιτική οικονομία.
- Ομολογώ ότι έχω χάσει επεισόδια.
- Μπορεί και τον μπούσουλα.
- Δεν πολυβγαίνει κι ο Κουναλάκης στην τηλεόραση να πάρω τα πάνω μου.
- Πέτρο θεέ, κόβω τας φλέβας μου δια εσέ.
 - Όχι πως με το νομοσχέδιο για το βασικό μέτοχο θα επιλυθούν τα προβλήματα της διαπλοκής.
- Αλλά διάολε, είναι ένα βήμα μπροστά.

Δεν ξέρω γιατί όποτε ακούω κίνηση ΜΑΤ το μυαλό μου δεν πάει στο σκάκι αλλά αλλού. Προσέξτε τώρα συνειρμούς: ο κ. Στ. Μαύρος, οικονομολόγος και πρώην ξενοδόχος στην Αμοργό, νυν Πρόεδρος του ΟΠΕΠ (Οργανισμού Προβολής Ελληνικού Πολιτισμού) όπου υπάγεται η «Πολιτιστική Ολυμπιάδα», είναι πεφιλημένος του Τατούλη και εχθρός της αξιολογίας κ. Γεωργίας Ηλιοπούλου, Διευθύνουσας Συμβούλου του ίδιου Οργανισμού. Η τελευταία λοιπόν εξεπόνησε έναν πλήρη απολογισμό της τετραετίας Βενιζέλου καταγράφοντας ΟΛΑ τα έξοδα και τις

Μας καταγγέλλεται ότι η ιδιαίτερα της πρώην διευθύνουσας Μανουέλας Παυλίδου είναι αξιοκρατικά ιδιαίτερα στο γραφείο του νυν Προέδρου του ΟΠΕΠ – η οποία και ασκεί την ουσιαστική εξουσία στον Οργανισμό, ταξιδεύει στο εξωτερικό μαζί με τον Πρόεδρο, απολαμβάνει πλην του μισθού της και της αύξησης των 800 ευρώ που της δόθηκε το Μάιο και άλλα 500 ευρώ μηνιαίως για τις πολύτιμες, όπως φαίνεται, υπηρεσίες της. Επίσης η κυρία ιδιαίτερα χρησιμοποιεί – δεν τολμούμε να το πιστέψουμε – το υπηρεσιακό αυτοκίνητο του

ΟΝΝΕΔΙΤΙΚΑ

υπερβάσεις του Πολιτισμού. Και των επενδύσεών του με αφορμή την Ολυμπιάδα. Πρόκειται για άθλο, αν σκεφτεί κανείς ότι υπερβαίνει τις 600 σελίδες και περιέχει σημεία και τέρατα, πλήρεις οικονομικές αναφορές, όπως λένε όσοι γνωρίζουν. Το υλικό έχει ήδη στα χέρια του το περιοδικό και θα προβεί σε εκτενείς δημοσιεύσεις. Κοιτάχτε τώρα μπέρδεμα. Ο Τατούλης έχει απαγορεύσει τη δημοσίευση του υλικού αυτού και η Ηλιοπούλου έχει τεθεί σε πραγματική καραντίνα, δεν της γνωστοποιούνται έγγραφα κ.λπ. Παράλληλα, ο μαύρος κ. Μαύρος προχωρεί σε νέες αναθέσεις ακολουθώντας τις επιλογές Βενιζέλου ως μη «έδει» και δεν προχωρεί στο κλείσιμο της αμαρτωλής «Πολιτιστικής» και στην οικονομική της εκκαθάριση, ως όφειλε. Στοιχεία μόνον έχουν δημοσιευθεί από τα ανωτέρω στην Κυριακάτικη Καθημερινή από τον Βασίλη Αγγελικόπουλο κι έχουν κατατεθεί στον Γενικό Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης κ. Λέανδρο Ρακιντζή.

Γιατί άραγε τέτοιος πέπλος μυστηρίου και τοιαύτη σιωπή; Μήπως φοβούνται οι υπεύθυνοι κάτι ή μήπως έχουν ήδη διασωληνωθεί με το προηγούμενο καθεστώς;

Φήμες λένε ότι ο ΟΝΝΕΔίτης Μαύρος έχει σχέση με τον πρώην ΟΝΝΕΔίτη ταμία και πρώην γενικό δερβέναγα του ΥΠΠΟ και της «Πολιτιστικής» και νυν και αεί του Βενιζέλου, γενικώς, κ. Ευγένιο Γιαννακόπουλο. Εκεί, λένε, οφείλεται η σιωπή και η απαγόρευση. Εκτός κι αν η κάλυψη Βενιζέλου είναι προϊόν, ένα ακόμη, της συναίνεσης και της βούλησης για συγκατοίκηση των δύο μεγάλων κομμάτων (πρβλ. το παράδειγμα του νέου υποψηφίου Προέδρου της Δημοκρατίας). Τρελά πράγματα δηλαδή! Πάντως το θέμα είναι εξαιρετικά σοβαρό, στον ΟΠΕΠ σφάζονται, στο ΥΠΠΟ μαχαιρώνονται και ο πολιτισμός τελευταία δεν αισθάνεται και καθόλου καλά. Πότε εξάλλου αισθανόταν;

Τζιμ Μπούκης

ΚΙ ΑΛΛΟΣ ΜΑΥΡΟΣ

Προέδρου το οποίο παρκάρει δύο στενά πάνω από τη Μπουμπουλίνας και τρέχουν να το μαζέψουν οι άλλοι υπάλληλοι. Κι όλα αυτά ενώ την βλέπουν όλοι οι συνάδελφοί της. Ε, άμα έχεις εξουσία, δεν σε νοιάζουν τέτοιες λεπτομέρειες. Είναι γνωστό ότι στον ΟΠΕΠ έχουν παραχωρηθεί δύο υπηρεσιακά αυτοκίνητα με τέσσερις οδηγούς (δύο για κάθε βάρδια) προς χρήση του Προέδρου και της Διευθύνουσας με μισθό 2000 ευρώ για τον καθένα οδηγό. Επίσης πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι τα κρατικά αυτοκίνητα δεν οδηγούνται από άλλους παρά από

τους εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους οδηγούς. Θα μου πείτε εδώ η «Πολιτιστική Ολυμπιάδα» κόστισε 150 εκατομμύρια ευρώ, με τις ιδιαιτέρες θα ασχολούμεθα τώρα; Εξόνυχος τον λέοντα, αγαπητοί, και από το καλάμι του «παράγοντα». Όπως επίσης και κατά τα πρόσωπα και η αξιοκρατία τους. Τι λέει επ' αυτών ο κ. Καραμανλής, ο πρωθυπουργός και υπουργός Πολιτισμού; Είχαμε οικονομικά σκάνδαλα, μας πλάκωσαν και τα ροζέ.

Περιμένουμε μian απάντηση επειγόντως.

Τζιμ Μπούκης

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΑ

Μας έρχεται οσονούπω ο νέος πρεσβευτής των ΗΠΑ Τσαρλς Ρις, ο οποίος θα αντικαταστήσει τον απελθόντα Τόμας Μίλερ. Και εδώ θα αισθάνεται βεβαίως πιο άνετα, αφού θα βρίσκεται κοντύτερα στη σύζυγό του Μάρσι, η οποία εδώ και δυο μήνες υπηρετεί ως πρέσβειρα στη γειτονική Αλβανία.

Για να μη γίνει μάλιστα καμία παρεξήγηση, οι αρμόδιες αμερικανικές υπηρεσίες μάς διευκρινίζουν ότι η ταυτόχρονη τοποθέτηση του ζεύγους Ρις σε Αθήνα και Τίρανα αποφασίστηκε για καθαρά ανθρωπιστικούς λόγους.

Έλα όμως που η κ. Ρις μετατέθηκε στην αλβανική πρωτεύουσα από το Κοσσυφοπέδιο, στο οποίο υπηρετούσε το τελευταίο διάστημα, που σημαίνει ότι αναπόφευκτα θα μεταφέρει θέσεις και απόψεις που θα είναι κοντύτερα στα

αλβανικά συμφέροντα!

Για να μην πούμε και ότι η συνολική αυτή τοποθέτηση των Ρις σε καίρια πόστα των Βαλκανίων έρχεται αμέσως μετά την εμπλοκή της Ουάσιγκτον στην περιοχή, με την αναγνώριση του συνταγματικού ονόματος των Σκοπίων, και μερικούς μήνες πριν αρχίσουν οι ουσιαστικές συζητήσεις για τις εκκρεμότητες που παραμένουν ανοιχτές στο Κοσσυφοπέδιο και σε άλλες περιοχές των δυτικών Βαλκανίων. Και εδώ δεν προσφέρει κανέναν εφησυχασμό η άλλη διευκρίνιση, ότι δηλαδή ο Τσαρλς Ρις έχει μέχρι τώρα ασχοληθεί κατά βάση με οικονομικά θέματα, που σημαίνει δηλαδή ότι στα πολιτικά –αν θέλουμε το πιστεύουμε– έχει μάλλον... μαύρα μεσάνυχτα.

Τ.Κ.Δ.

ΜΕΓΑΛΑ ΛΟΓΙΑ, ΓΙΑ ΜΙΚΡΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Πώς να κρίνουμε την απόφαση του ΣτΕ με την οποία επιστρέφει στη θέση του ο δήμαρχος Αλμυρού που είχε κηρυχθεί έκπτωτος από το αξίωμά του επειδή ζήτησε ερωτικά ανταλλάγματα από γυναίκα προκειμένου να της βρει μόνιμη εργασία;

Στο σκεπτικό της αθωωτικής απόφασης κρίνεται ότι η, κατά τα άλλα «ηθικά αξιόμημπη», συμπεριφορά του δημάρχου «δεν εκτείνεται σε τέτοιο βαθμό που να συνιστά σοβαρό λόγο δημο-

σίου ή εθνικού συμφέροντος».

Και το ερώτημα: Πώς είναι δυνατό το εθνικό συμφέρον να απειλείται από την –αξιόμημπη, βεβαίως, αλλά όχι και εγκληματική– σεξουαλική συμπεριφορά ενός δημάρχου; Μήπως, δηλαδή, μπερδεύουμε λέξεις και έννοιες, για να δώσουμε απλώς μεγαλύτερο βάρος σε πράγματα που ο καθένας μπορεί να κατανοήσει με πιο απλά λόγια;

Αχ, αυτοί οι δικαστικοί...

Τ.Κ.Δ.

ΠΕΡΙ ΖΩΩΝ ΓΕΝΙΚΩΣ...

Από το *Harpers Bazaar* Δεκεμβρίου: «Εμείς δεν πουλάμε γούνες από είδη που τείνουν να εξαφανιστούν από τον πλανήτη, αλλά γούνες εκτροφείου: Ένα ζώακι έχει χρησιμοποιηθεί πρώτα για πειράματα, για νέα φάρμακα ή κρέμες, και στο τελικό στάδιο, αντί να πεταχτεί, το επεξεργάζονται και γίνεται γούνα. Δεν έχω πουλήσει ποτέ κάτι που δεν είναι εκτρεφόμενο. Αρνούμαι!» Τάδε έφη Ελένη Σαμαρά –της ογδοντάχρονης επιχείρησης γουναρικών Σαμαρά– και σύζυγος του ερευνητή Ευαγγέλου Κωσταντακάτου «ο οποίος έχει κάνει εκτεταμένες μελέτες παγκοσμίως για τον λευκό καρχαρία και τη λευκή πολική αρ-

κούδα» – στον σύζυγο οφείλεται και η λεπτή οικολογική ευαισθησία της; Στη φωτογραφία το –επεξεργασμένο πια– ζώακι «που έχει χρησιμοποιηθεί πρώτα για πειράματα για νέα φάρμακα ή κρέμες» και τώρα αναπαύεται εν ειρήνη στη στοργική αγκαλιά της κυρίας Σαμαρά.

ΦΛΟΓΑ

ΑΡΙΘΜΟΙ

Είναι γνωστό ότι κάθε φορά που γίνεται λόγος για αύξηση των ποσοστών ανεργίας δημιουργείται και ένας σχετικός καβγάς γύρω από το πραγματικό ποσοστό. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία, ΟΑΕΔ και Eurostat δεν μπορούν ποτέ να συμφωνήσουν και ο καθένας δίνει τα δικά του ποσοστά. Για να μη μένουν όμως αμφιβολίες, έρχονται κατά καιρούς διάφορα περιστατικά που επιβεβαιώνουν την κατάσταση απελπισίας στην οποία βρίσκεται ένα μεγάλο τμήμα της ελληνικής κοινωνίας. Αύριο (18-12) λοιπόν θα διεξαχθεί ο Δημόσιος Διαγωνισμός πρόσληψης υπαλλήλων της Εθνικής Τράπεζας. Έτσι για 430 θέσεις θα διαγωνιστούν 112.000 υποψήφιοι!!! Εδώ πράγματι οι αριθμοί μιλούν μόνοι τους.

Κ. Καραβίδας

PASOKIES

- Απ' την άλλη, η πλήρης ευθυγράμμιση του «συστήματος ΠΑΣΟΚ» με τους εργολάβους-προμηθευτές-καναλάρχες είναι η Αποκάλυψη.
- Ποιος Κόπολα, ποια Τατιάνα και κουραφέξαλα.
- Το ξεκατίνιασμα του αιώνα.
- Όπως και τα δελτία του καναλιού των εκδοτών-εργολάβων.
- Έβγαλαν στα αραχνιασμένα παραθύρια τους διευθυντές και πολιτικούς συντάκτες των εφημερίδων τους να μας πουν τι;
- Έξω λαμόγια!
- Πήρε των ομματιών της η κυρά Βάσω και περιφέρεται από χώρα εις χώρα να διαφωτίσει (και) τους κουτόφραγκους.
- Εξαγωγή σοσιαλισμού.
- Η τράπεζα δεδομένων της Χ. Τρικούπη είναι βεβαίως πλουσιότατη.
- Τράπεζα Κρήτης, τηλεοπτικές συχνότητες, προμήθειες δημοσίου, μεγάλα έργα, εξοπλιστικά προγράμματα, πλαστοί προϋπολογισμοί.
- Όλα τα 'χει ο μπαχτσές (τους).
- Μάθε τέχνη κι άσπηνε, που έλεγαν και οι παλιότεροι.
- Ο γνωστός «αναλυτής» της εφημερίδας που στήριζε την εξουσία (του ΠΑΣΟΚ) εξακολουθεί να υμνολογεί το Σημιτικό καθεστώς.
- Αυτή κι αν είναι πετριά.

Ένταξη επί... ξηρού ακμής

Η αγωνία αναφορικά με την ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας, θεωρητικά παίρνει τέλος, καθώς σήμερα ή αύριο το συμβούλιο αρχηγών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο πλαίσιο της τακτικής συνόδου του που διεξάγεται στην Ολλανδία, αναμένεται να αποφασίσει αν θα δώσει τελικά, και με ποιους όρους, την περιβόητη ημερομηνία έναρξης των διαπραγματεύσεων για την τουρκική ένταξη. Απόφαση καθόλου εύκολη όμως, όπως αποδείχθηκε το τελευταίο διάστημα, κατά το οποίο οι χώρες μέλη της Ένωσης εμφανίζονται χωρισμένες σε στρατόπεδα με διαμετρικά αντίθετες απόψεις για το θέμα.

Αν τελειώνει η αγωνία της ημερομηνίας ωστόσο, είναι βέβαιο ότι, σε περίπτωση που η απάντηση είναι θετική, αρχίζει η επόμενη φάση, των διαπραγματεύσεων, η οποία θα είναι και περισσότερο επίπονη, καθώς πολλοί παράγοντες θα έχουν την Τουρκία υπό συνεχή παρακολούθηση, έτοιμοι στην κάθε ευκαιρία να προβάλουν την άρνησή τους στην ενταξιακή διαδικασία.

Ήδη, από τις 25 χώρες μέλη της Ένωσης οι 10, περιλαμβανομένης και της Ελλάδας, έχουν ταχθεί υπέρ της τουρκικής ένταξης και πέντε έχουν εκφράσει ξεκάθαρα την αντίθεσή τους, ενώ οι υπόλοιπες –μεταξύ αυτών και η Κύπρος– είναι από αρνητικές μέχρι θετικές μεν αλλά με αρκετές επιφυλάξεις. Παράλληλα, ανάμεσα στις «θετικές» κυβερνήσεις περιλαμβάνονται και μερικές, όπως η γερμανική, οι οποίες αντιμετωπίζουν έντονες αντιδράσεις στο εσωτερικό των χωρών τους, όπου κόμματα και μεγάλα τμήματα του λαού δεν συμφωνούν με την επιλογή της τουρκικής ένταξης.

Ένα ερώτημα λοιπόν είναι πώς η ολλανδική προεδρία θα καταφέρει να συγκεράσει όλες αυτές τις αντίθετες απόψεις και να οδηγήσει την σύνοδο των πολιτικών αρχηγών στο ζητούμενο από το μεγαλύτερο αναλογικά κομμάτι των εταίρων, που είναι ένα θετικό υπέρ της Τουρκίας αποτέλεσμα.

Ένα δεύτερο ερώτημα είναι πώς η Ευρωπαϊκή Ένωση έφτασε σε αυτό το σημείο των αντιφατικών απόψεων και θέσεων για την ένταξη της Τουρκίας, την οποία η ίδια σέρνει κυριολεκτικά εδώ και 40 χρόνια πίσω από το άρμα της, με διαδοχικές αποδοχές και απορρίψεις, με συνεχείς υποσχέσεις και αναιρέσεις υποσχέσεων, με μέτρα

επί μέτρων και όρους επί όρων.

Όπως είναι γνωστό, η προσέγγιση της Τουρκίας άρχισε στις αρχές της δεκαετίας του '60, μεσούντος του Ψυχρού Πολέμου, όταν ακόμα η τότε Ευρωπαϊκή Κοινή Αγορά, βρισκόμενη στο στάδιο της σχηματοποίησής της, προσπαθούσε να παίξει ενεργό διεθνή ρόλο, επιδιώκοντας να συμμετάσχει μαζί με τις ΗΠΑ, μεταξύ άλλων, στον έλεγχο των περιοχών γύρω από τη Μαύρη Θάλασσα, εξαιτίας της κραταιάς τότε Σοβιετικής Ένωσης, και φυσικά των στενών του Βοσπόρου, αλλά και της ευρύτερης περιοχής της Μέσης Ανατολής, στην οποία χώρες όπως η Βρετανία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία κ.ά. είχαν ήδη ισχυρά ερείσματα.

ΣΥΝΕΧΕΣ «ΚΡΥΦΤΟΥΛΙ»

Στο διάστημα που ακολούθησε, η Ευρώπη, ως ΕΟΚ πλέον, συνέχισε να παίζει «κρυφτούλι» με την Άγκυρα. Εδώ μάλιστα, από κάποιο σημείο και μετά, σημαντικό ρόλο έπαιξε και η στάση της Ελλάδας, η οποία, έχοντας να αντιμετωπίσει έντονες διεκδικήσεις στο Αιγαίο, αλλά και την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί στην Κύπρο μετά την τουρκική εισβολή του '74, υποχρεωνόταν να ασκεί βέτο κάθε φορά που οι Βρυξέλλες ήθελαν να προσφέρουν κάποιο «δώρο» στην Τουρκία.

Μια στάση που πλήρωσε τελικά η Ελλάδα, καθώς «βόλευε» ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες που δεν ήθελαν πολλά πολλά με την Τουρκία, την ίδια ώρα όμως εκείνη βρισκόταν συχνά και δημόσια υπό κατηγορία, με αποτέλεσμα να υποδουλίζονται ακόμα περισσότερο οι έτσι κι αλλιώς κακές ελληνοτουρκικές σχέσεις. Μέχρι τη στιγμή βεβαίως που η Αθήνα αποφάσισε να αλλάξει την πολιτική της και να επιδιώξει προσέγγιση με την Τουρκία, υποστηρίζοντας μεταξύ των άλλων και την ευρωπαϊκή της πορεία, οπότε οι χώρες που δεν έβλεπαν με καλό μάτι μια πιθανή τουρκική ένταξη στις ευρωπαϊκές δομές βρέθηκαν αναπόφευκτα εκτεθειμένες, μη ξέροντας πώς να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα. Το πρόβλημα έγινε μεγαλύτερο από τη στιγμή που στο παιχνίδι μπήκε και η Ουάσιγκτον, η οποία

άρχισε να ασκεί αφόρητες πιέσεις για την τουρκική ένταξη, αποβλέποντας βεβαίως στα δικά της οφέλη από μια τέτοια εξέλιξη.

Έτσι, από την πρώτη ουσιαστική συζήτηση-συμφωνία του Ελσίνκι περάσαμε στην Κοπεγχάγη, όπου η Τουρκία «έδεσε» την ομόφωνη απόφαση του συμβουλίου αρχηγών της Ένωσης να της δοθεί η ημερομηνία έναρξης ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Μόνο που στη συνέχεια άρχισε ένας απίθανος χορός συνεχών παλινδρομήσεων, προβληματισμών και αντιφατικών προτάσεων, οι περισσότερες των οποίων είχαν στόχο να αναβάλουν ή και να ματαιώσουν τη χορήγηση ημερομηνίας, φτάνοντας μέχρι την πρόταση να αντικατασταθεί η ένταξη από μια «ειδική σχέση», μια πρόταση που από ορισμένες χώρες παραμένει ακόμα στο τραπέζι.

Πόσο δικαιολογημένες είναι όμως αυτές οι αντιδράσεις σε μια ενδεχόμενη τουρκική ένταξη;

Πολλά έχουν γραφτεί ήδη για τις έντονες πολιτιστικές διαφορές της Τουρκίας με τις χώρες της Δύσης, επίσης για τις επιπτώσεις από την ελεύθερη διακίνηση Τούρκων πολιτών στις χώρες της Ευρώπης, πράγμα που τελικά η Ένωση δεν πρόκειται να αποφύγει παρά τα περιοριστικά μέτρα που συζητείται να επιβληθούν για το διάστημα των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, καθώς και για τα κοινοτικά κονδύλια που θα χρειασθούν για να πλησιάσει η τουρκική οικονομία τα ευρωπαϊκά στάνταρτς. Μια απάντηση σ' αυτές τις αιτιάσεις είναι βεβαίως ότι η Τουρκία των 72 εκατ. ψυχών αντιπροσωπεύει μια τεράστια αγορά, η κατάσταση της οποίας ωστόσο είναι εκείνη μιας τριτοκοσμικής χώρας.

Πέρα από αυτό, άλλες αιτιάσεις έχουν να κάνουν με ουσιαστικές ελλείψεις σε τομείς που αποτελούν θεμελιώδεις αρχές της Ένωσης, όπως είναι ο πλήρης εκδημοκρατισμός της χώρας και ο απόλυτος διαχωρισμός του κράτους από τον στρατό, ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των μειονοτήτων, των πολιτικών και θρησκευτικών ελευθεριών, της ελευθερίας του

Τύπου, του δικαστικού κώδικα και των συνθηκών κράτησης στις φυλακές. Τομείς δηλαδή στους οποίους από πολλούς θεωρείται αδύνατο να ανταποκριθεί η Τουρκία ακόμα και στα 10-15 χρόνια που υπολογίζεται ότι θα διαρκέσουν οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις.

ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΤΣΑΜΠΟΥΚΑΣ

Από την άλλη πλευρά, σε ό,τι αφορά την Ελλάδα, ορισμένες από τις αιτιάσεις που διατυπώνονται –χωρίς να αναφέρονται ρητά από την ελληνική κυβέρνηση– είναι οι συνεχείς προκλήσεις στο Αιγαίο, με στόχο την κατοχύρωση των τουρκικών διεκδικήσεων σε στεριά, αέρα και θάλασσα, ενώ για την Κύπρο αναφέρονται το συνεχιζόμενο καθεστώς της στρατιωτικής κατοχής του βόρειου τμήματος του νησιού και η μη αναγνώριση της Κυπριακής Δημοκρατίας, αιτίες και οι δύο που συνιστούν κατάφωρη παραβίαση καταστατικών όρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για όλα τα παραπάνω πάντως έχουν ήδη διατυπωθεί απόψεις σύμφωνα με τις οποίες στην τελική απόφαση του συμβουλίου αρχηγών μπορεί να δίνεται μεν ημερομηνία έναρξης διαπραγματεύσεων, αλλά να διευκρινίζεται παράλληλα ότι στις διαπραγματεύσεις αυτές, οποτεδήποτε και αν αρχίσουν (υπολογίζεται μέχρι το τέλος του 2005, ή ακόμα και στις αρχές του 2006), η ένταξη να μη θεωρείται δεδομένη αλλά να αποτελεί απλώς «στόχο».

Σε όλα αυτά βεβαίως η Τουρκία, έχοντας την υποστήριξη ορισμένων ευρωπαϊκών κρατών, αλλά και των ΗΠΑ, έχει απαντήσει μέχρι τώρα με εκβιασμούς και απειλές, καθώς και με εκφράσεις εντελώς απαξιωτικές για την Ευρωπαϊκή Ένωση, της οποίας ωστόσο «καίγεται» να καταστεί μέλος. Πολύ περισσότερο καθώς ο πρωθυπουργός Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν θέλει να του δοθεί η ημερομηνία για την έναρξη μιας «καθαρής» ενταξιακής διαδικασίας, στην οποία είναι φανερό ότι έχει επενδύσει εξ ολοκλήρου το πολιτικό του μέλλον.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

Προβληματισμός για το ελληνικό «ναι»

Ο προβληματισμός σχετικά με την ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας, που έχει αναπτυχθεί σε όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχει διχάσει την κοινή γνώμη τους, εκδηλώνεται αναπόφευκτα –για τους γνωστούς πρόσθετους λόγους– και στην Ελλάδα, όπου πολιτικά κόμματα και πολίτες εμφανίζονται επίσης χωρισμένοι σε «στρατόπεδα» με εντελώς διαφορετικές απόψεις.

Βεβαίως, ο προβληματισμός των Ελλήνων δεν έχει τις ίδιες αφετηρίες ούτε το ίδιο περιεχόμενο με εκείνον των υπολοίπων Ευρωπαίων. Οι Ευρωπαίοι αντιμετωπίζουν πρακτικά προβλήματα από μια συνεχώς ογκούμενη μουσουλμανική κοινότητα μεταναστών, όχι μόνο Τούρκων, η οποία τα τελευταία χρόνια έχει αρχίσει να εμφανίζεται ως «κίνδυνος δημογραφικής και πολιτιστικής αλλοίωσης της Δύσης», ενώ παράλληλα ταυτίζεται όλο και περισσότερο στις συνειδήσεις των Ευρωπαίων με την αόρατη απειλή της τρομοκρατίας και του ισλαμικού φονταμενταλισμού. Αυτός είναι άλλωστε και ο λόγος για τον οποίο ορισμένες χώρες έχουν αρχίσει να εφευρίσκουν και να εφαρμόζουν μέτρα με στόχο να περιορίσουν τους κινδύνους αυτούς.

Για τους Έλληνες εξάλλου, σημαντικό ρόλο παίζει και το γεγονός ότι η χώρα μας βρίσκεται στα Βαλκάνια, ορισμένες περιοχές ή χώρες των οποίων, όπως η Αλβανία, η Βοσνία, η FYROM, το Κοσσυφοπέδιο κ.ά., κατοικούνται, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο ποσοστό, από μουσουλμάνους και βεβαίως οι χώρες αυτές θα ζητήσουν κάποια στιγμή –και θα πάρουν– το «πράσινο φως» για την ένταξή τους στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Αναφορικά με την Τουρκία λοιπόν, για την πλειονότητα των Ελλήνων η όποια άρνηση προέρχεται κυρίως από αιτίες

που έχουν να κάνουν με διαφορές που καλλιεργήθηκαν στη διάρκεια της παλαιότερης και της σύγχρονης ιστορίας και οι οποίες συνδέονται με μια σταθερά συνεχιζόμενη επιθετικότητα εκ μέρους της Άγκυρας μέχρι τις μέρες μας. Μια επιθετικότητα, χάριν των μόνιμων διεκδικησών της στο Αιγαίο, που εκφράζει, άμεσα ή έμμεσα, τάσεις επεκτατικότητας και κυριαρχίας εκ μέρους της Τουρκίας και η οποία παραπέμπει σε μνήμες, από την πρόσφατη μάλιστα ιστορία, που δεν είναι εύκολο να ξεπεραστούν. Μια επιθετικότητα επίσης, που στηρίζεται στην κατάφωρη παραβίαση διεθνών νόμων και κανόνων δικαίου, αλλά και κάθε έννοιας καλής γειτονίας, η οποία προκαλεί καχυποψία και ανάλογους φόβους.

Φόβους που ενισχύονται ακόμα περισσότερο από την απειλητική παρουσία του casus belli που διατηρεί η Τουρκία έναντι της Ελλάδας, αναφορικά με την υφαλοκρηπίδα, το οποίο αφήνει να αιωρείται μόνιμα η απειλή ακόμα και μιας ενδεχόμενης σύρραξης, ανά πάσα στιγμή, ανάμεσα στις δυο χώρες.

Ένας άλλος τομέας εξάλλου, γύρω από τον οποίο εγείρονται σοβαρές αντιρρήσεις στην πλειονότητα της ελληνικής κοινής γνώμης, είναι η παραβίαση από την Τουρκία όλων των διεθνών νόμων και ακόμα όλων των αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, που ακολούθησαν μετά την εισβολή του 1974 και συνεχίζονται μέχρι σήμερα με την παράνομη στρατιωτική κατοχή του βόρειου τμήματος της Κύπρου, αλλά και των καταστατικών υποχρεώσεων που απορρέουν από την αίτηση ένταξής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με την άρνησή της να αναγνωρίσει την Κυπριακή Δημοκρατία, μέλος πλέον της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για όλα αυτά, η ελληνική πλευρά θα μπορούσε να έχει ασκήσει πιέσεις ώστε να τεθεί ως όρος η πλήρης εφαρμογή των διεθνών νόμων και κανόνων από την Τουρκία, τόσο στο Αιγαίο όσο και την Κύπρο, πολύ περισσότερο μάλιστα καθώς τα θέματα αυτά υποτίθεται ότι είχαν τεθεί στην περίφημη συμφωνία του Ελσίνκι εδώ και τέσσερα χρόνια. Η συμφωνία αυτή ωστόσο, παρ' όλα όσα λέγονται, έμεινε ανενεργή, ιδιαίτερα μετά την ένταξη της Κύπρου στην Ένωση και την ιστορία που εκτυλί-

χθηκε γύρω από το σχέδιο του Κόφι Ανάν για την επίλυση του Κυπριακού.

Αντίθετα, η πολιτική της Αθήνας –και λιγότερο της Λευκωσίας– αναλώθηκε όλη αυτή την περίοδο σε κινήσεις κατευνασμού προς την Άγκυρα, προς την οποία περίσσεψαν οι διαβεβαιώσεις για την εμμονή της ελληνικής πλευράς στην άνευ όρων ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας.

Φυσικά, η επιλογή αυτή της Αθήνας –και της Λευκωσίας– στηρίζεται στην άποψη ότι πρέπει να τηρηθούν οι ισορροπίες με ορισμένες χώρες της Ένωσης που επιμένουν στην τουρκική ένταξη, και βεβαίως με τις ΗΠΑ που συνεχίζουν τις έντονες πιέσεις προς αυτή την κατεύθυνση, με την ελπίδα –διότι περί ελπίδας πρόκειται– ότι η ενταξιακή διαδικασία θα υποχρεώσει την Άγκυρα να «μαλακώσει» τη στάση της έναντι της Ελλάδας και να προχωρήσει στα αναγκαία τυπικά βήματα έναντι της Κύπρου. Μια ελπίδα όμως που δεν συμμερίζονται όλοι οι πολιτικοί παράγοντες στην Αθήνα και τη Λευκωσία και κυρίως δεν πείθει μεγάλη μερίδα της κοινής γνώμης, ιδιαίτερα μετά την εκβιαστική στάση που δείχνει τελευταία η Άγκυρα.

Στο πλαίσιο αυτό, το ερώτημα είναι τι θα κάνει σήμερα η ελληνική πλευρά στη σύνοδο κορυφής της Ένωσης και συγκεκριμένα αν θα αναλάβει κάποια δική της πρωτοβουλία, με στόχο να πιέσει την Τουρκία να υποχωρήσει από τις αδιάλλακτες θέσεις της, ή θα αρκестθεί στο να καλύπτεται πίσω από τους ευρωπαίους εταίρους, οι οποίοι θέτουν μεν όρους στην Άγκυρα και παζαρεύουν γι' αυτούς, με γνώμονα όμως, όπως είναι φυσικό, την εξυπηρέτηση των δικών τους στόχων και θέσεων έναντι της προοπτικής ένταξης της Τουρκίας.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, ένα θέμα που τίθεται είναι αν η Ελλάδα θα μπορέσει να ακολουθήσει το παράδειγμα άλλων χωρών της Ένωσης και, στον κατάλληλο χρόνο, να οργανώσει δημοψήφισμα, ώστε να δώσει στον ελληνικό λαό την ευκαιρία να εκφράσει τη δική του άποψη για τις σχέσεις της Τουρκίας με την Ευρώπη, ένα θέμα που σε τελευταία ανάλυση δεν αφορά αποκλειστικά στις κυβερνήσεις αλλά και στο σύνολο των πολιτών της γηραιάς ηπείρου.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

IMMANOUEL KANT

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ

Μετάφραση, σημειώσεις, επίμετρο
ΚΩΣΤΑΣ ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

ZAK NTERPINTA

Η ΛΕΥΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ

‘Η μεταφορά μέσα στο φιλοσοφικό κείμενο

Πρόλογος
ΑΦΡΟΔΙΤΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΑΚΟΥ

Μετάφραση
ΓΙΩΡΓΟΣ ΦΑΡΑΚΛΑΣ

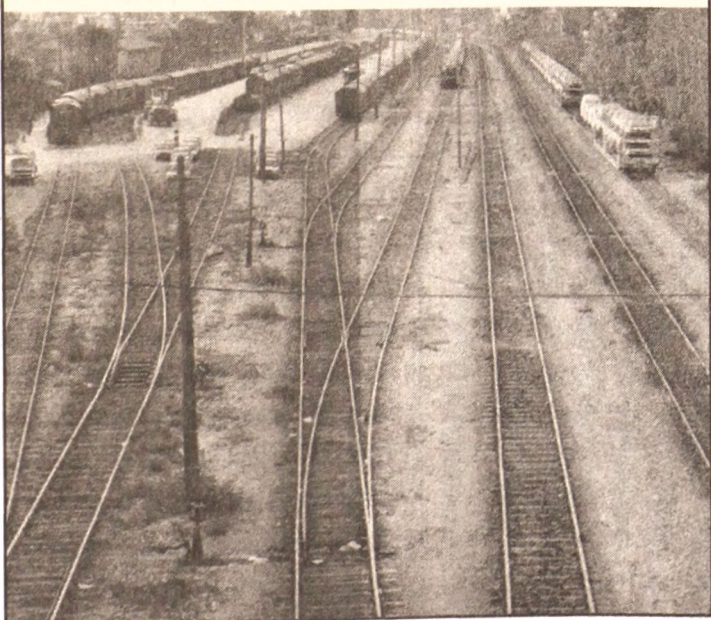
Επίμετρο
ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΑΣΑΚΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
Ι.Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ & ΣΙΑΣ Α.Ε.

Μυριάμ
Ρεβώ ντ’ Άλλόν
Πρέπει ή πολιτική
νά γίνει ήθικη;

βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ
Εστία ιδεών

Μετάφραση ΝΙΚΟΣ ΖΑΡΤΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ρεζίς
Ντεμπρέ
‘Η διδασκαλία
της θρησκείας
στο ούδετερόθρησκο σχολείο

βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ
Εστία ιδεών

Πρόλογος ΖΑΚ ΛΑΝΓΚ
Μετάφραση ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΛΑΣ
Επίμετρο ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΛΑΪΤΣΙΩΝΗΣ

Ο θείος Κάρολος πάει Προεδρία

του Μάνου Στεφανίδη

Ο Καραμανλής με την υποψηφιότητα Παπούλια διεμβόλισε το ιστορικό ΠΑΣΟΚ μ' ένα από τα πιο «χαλαρά» στελέχη του όπως ο Αλέξανδρος του Όλιβερ Στόουν τον Δαρείο στα Γαυγάμηλα. Το πονηρό μήλο δάγκωσε ο Γιωργάκης με την πρώτη και δήλωσε περιχαρής: «Είμαι συγκινημένος από την επιλογή του θείου Κάρολου. Και η μητέρα μου επίσης». Η επιλογή βέβαια αυτή έχει άρωμα οκταετίας.

Από την εποχή του Καρόλου Μαρξ είχε να υποστεί τέτοια ήττα η πάλη των τάξεων και να πραγματοποιηθεί τέτοια πολιτική υπέρβαση και μάλιστα σ' ένα κράτος του όψιμου καπιταλισμού και της τριτογενούς οικονομίας. Θα πείτε ότι και στην Σοβιετία συνέβη το ίδιο. Αλλού πίστευε ότι θα ξεσπάσει η επανάσταση ο Μαρξ κι αλλού τελικά εμφανίστηκαν οι μπολσεβίκοι. Δεν θα μπω όμως τώρα σ' αυτή τη συζήτηση. Το ότι ο δικός μας Κάρολος με την υψηλή εποπτεία και επένευσή του Κωνσταντίνου του Β'—όχι του άνακτος, του ανειψιού—τα κατάφερε, εμένα με καλύπτει πλήρως.

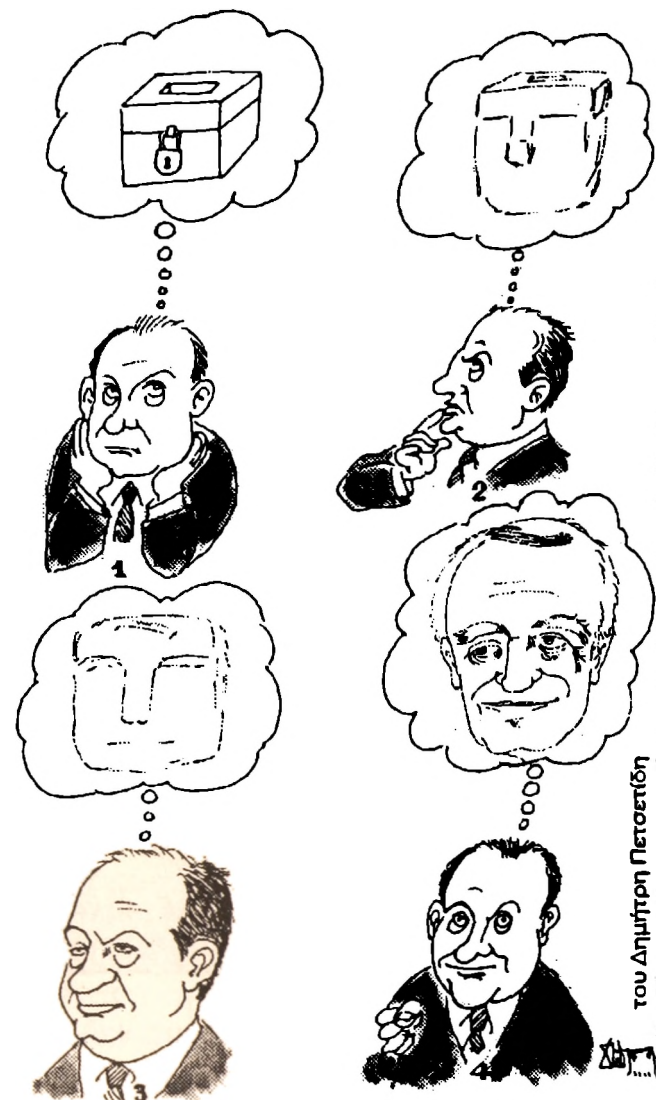
Αφήστε που ο Κώστας Καραμανλής θύμισε τακτικές Ανδρέα Παπανδρέου και αιφνιδιασμό στυλ Σαρτζετάκη, αν θυμάστε οι παλαιότεροι. Φαίνεται ότι αυτό είναι ιστορικά το περί την Προεδρία της Δημοκρατίας γαϊτανάκι... Πέφτουν κάποια ονόματα, καίγονται, βολιδοσκοπείται το κοινό, αναμετρούν τις δυνάμεις τους οι αντίπαλοι και στο τέλος... μπαμ! έρχεται ένας υποψήφιος από το πουθενά και παίρνουν φωτιά τα μίντια. «Τι έκανε ο μεγάλος!» Θαυμάζουν οι ημέτεροι. «Συμβιβασμός και υποχώρηση» οικτίζουν οι αντιπολιτευόμενοι.

Πάντως ο Κάρολος επαναστατικώς τω τρόπω επαναστατικοποίησε την νωθρότατη, κατά τα άλλα, πολιτική μας ζωή. Ποιος να μιλήσει τώρα για εξεταστικές, dnc, non pareg, Ζορμπάδες, αυξήσεις στην αγορά—à propos, οι ντομάτες συν θεώ έφτασαν τα 2,5 ευρώ—ρω-

σικά αμυντικά συστήματα ή νέο προϋπολογισμό. Τώρα έχουμε Κάρολο, σου λέει ο άλλος. Δεν είναι παιξε-γέλασε.

Έτσι ο Καραμανλής ο νεότερος, εκδικούμενος τον θείο του, χτύπησε την καρδιά του κτήνους, στόχευσε στο κέντρο του βαθέος ΠΑΣΟΚ και έκανε διάνα. Τι Σημίτης και κουραφέξαλα και αντιδράσεις των Παγκαλοβενιζέλων περί Κωνσταντόπουλου! Ποιος τολμάει να μιλήσει τώρα με Παπούλια; Θα πέσει φωτιά να τον κάψει, θα τον καταραστεί ο Ανδρέας από το υπερπέραν και θα τον πλακώσει κι η Μάργκαρετ με την παντόφλα. Πού κρυβότανε τέτοιο κελεπούρι επικοινωνιακό και τέτοιος θησαυρός συναίνεσης; Έντιμος, αξιοπρεπής, χαμηλών τόνων, αχρησιμοποίητος, εις αρίστην κατάστασιν, αντισημιτικός, κεντρώος, σοσιαλιστής, πρώην υπουργός Εξωτερικών, αθλητής, εμφανίσιμος, πολυδυναμικός, δεκαεξαβάλβιδος, όλα τάχει! Και πάνω απ' όλα Κάρολος. Δηλαδή με μίαν επίγευσιν αριστεράς στα νοτισμένα χείλη και με τη γεύση της επαναστατικής τρικυμίας στα μάγουλα.

Ο Καραμανλής αναδεικνύεται σε τακτικιστή πρώτης και στον μόνο από την κακομοίρα την ΝΔ που μπορεί να κάνει επικοινωνιακή πολιτική. Είναι προφανές ότι ο ανιψιός του μεγάλου Καραμανλή πρόσφερε έναν θείο στον Γιωργάκη για να περάσει με οικογενειακή θαλπωρή τις άγιες μέρες των εορτών κι έναν θείο Κάρολο στον ελληνικό λαό γενικότερα, ο οποίος κάτι ξέρει από... θείους μεν αλλά δεν φαίνεται να τους βαριέται

δε. Μ' άλλα λόγια πολιτική τόμπολα.

Βέβαια, για να λέμε και του στραβού το δίκιο, ο κ. Κάρολος Παπούλιας ήταν ο εξ απορρήτων του Ανδρέα και ο άνθρωπος του οποίου τα ανέκδοτα εκτιμούσε περισσότερο ο πρώην πρωθυπουργός, ο μακαριστός Παπανδρέου ο Β'. Αν χρειάζεστε κι άλλες ακόμη πολιτικές περγαμηνές ακούστε κι αυτό: Ο Κάρολος Παπούλιας είναι από τα πιο cool στελέχη του Κινήματος. Σύνθημά του η φράση «χαλαρά και ήρεμα». Φράση εξάλλου που εξέφραζε και τον μακαριστό Ανδρέα και τους Ζιάγκα-Λιβάνη. Ως επιστήθιος φίλος και εξ απορρήτων του ηγέτη, όπως ο Ηφαιστίων στον Αλέξανδρο, ο θείος Κάρολος γνώριζε τα πάντα και σιωπούσε πάντα. Ήταν άλλωστε αυτός που δάνεισε στον ιδρυτή του ΠΑΣΟΚ εκείνες τις κρίσιμες ημέρες του '90 δέκα εκατομμύρια δραχμές για το περίφημο «κωλόσπιτο», το οποίο παραλίγο να στείλει το Κίνημα στο ΚΑΤ με πολλαπλά κατάγματα. Άρα ο κυβερνοπασόκ υποψήφιος—κ. Τζανετάκο, τώρα δικαιώνεστε—είναι και ευκα-

τάστατος αλλά και κιμπάρης, ενώ ως καλός φίλος συντρέχει τους φίλους του. «Τον φίλον εν κινδύνοις γινώσκεις». Κουταμάρα μου και μένα που τότε δεν έσπευσα να δανείσω στον Αντρέα δέκα ψωροεκατομμύρια. Πού ξέρεις σήμερα τι θα γινόταν. Εν πάση περιπτώσει...

Συνελόντι ειπείν, ο Καραμανλής άφησε το ΠΑΣΟΚ να παραμυθιάζεται, αντιδρώντας με Κωνσταντόπουλο, και ν' αντιπροτείνει Σημίτη για κόντρα και τους εμφάνισε απ' το μανίκι τον θείο Κάρολο κουφαίνοντάς τους. Στην πραγματικότητα ο πρωθυπουργός έκανε τονωτική ένεση και στο προφίλ του αλλά και στο image του Γιωργάκη τον οποίον σαφώς θέλει να διατηρήσει αλώβητο στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ.

Με Γιωργάκη αρχηγό και με θείο Κάρολο Πρόεδρο, ο Κωστάκης έχει θείο στην Κορώνη και μπορεί, εκτός δραματικού απροόπτου, να ατενίζει και δεύτερη τετραετία αφού κλείδωσε την πρώτη. Ο δε θείος Κάρολος, όχι ο Παπούλιας, ο άλλος, είχε εγκαίρως διαγράψει επιστημονικά την έννοια της παραπλάνησης εντός του πλαισίου της ταξικής διαπάλης.

Το κακό με τον πρωθυπουργό είναι ότι τώρα πρέπει να κυβερνήσει κιόλας, έχοντας ήδη εξαντλήσει τη «βοήθεια» όπως λένε και στα τηλεοπτικά παιχνίδια της προεδρικής υποψηφιότητας. Πρέπει πλέον ν' απαντήσει στα κρίσιμα ερωτήματα του τόπου χωρίς λαγούς απ' το μανίκι, αν θέλει να συνεχίσει και να πάρει πόντους. Ήδη ο νόμος για τον βασικό μέτοχο είναι ένα θετικό βήμα κι αυτό μπορεί να το κρίνει κανείς από τη λυσσαλέα αντίδραση των -διαπλεκομένων- αντικυβερνητικών εντύπων.

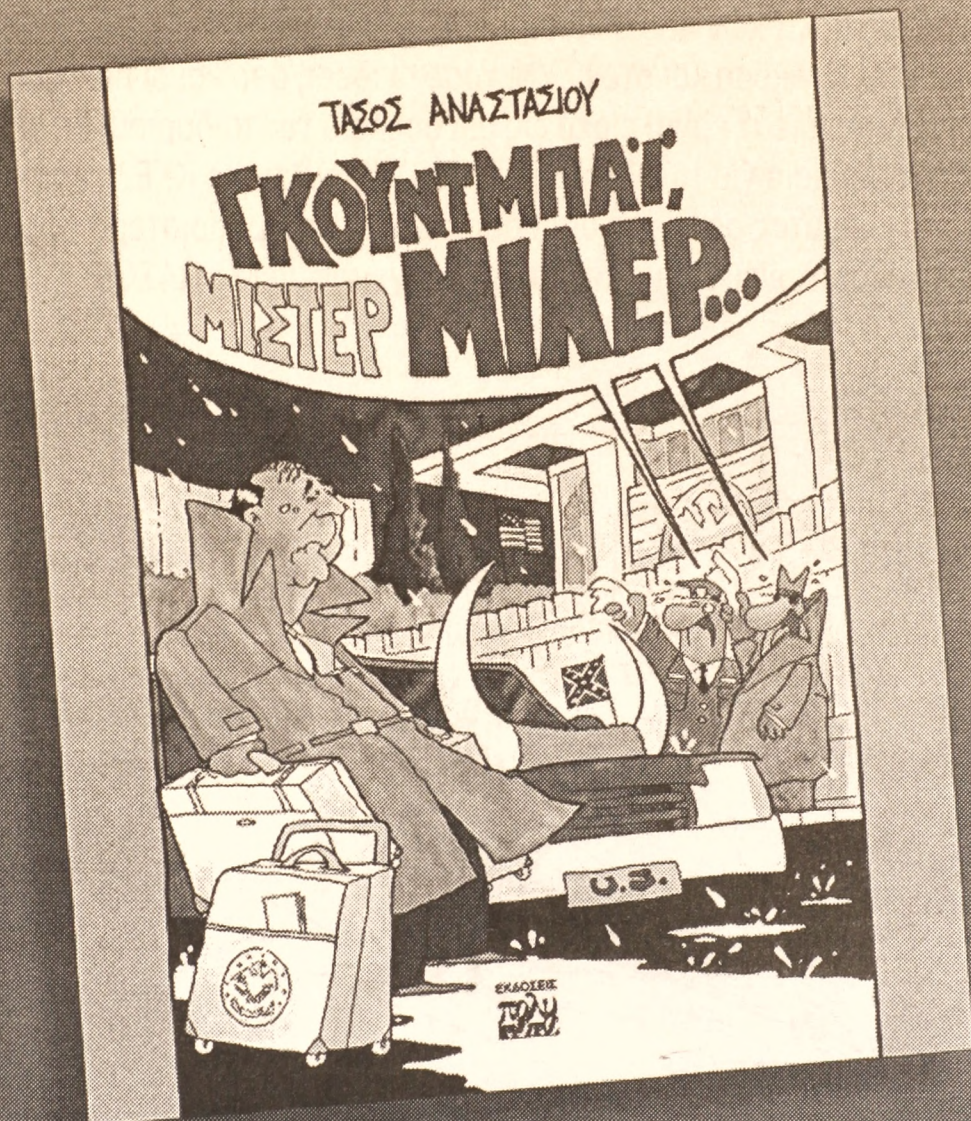
Ο Γιωργάκης πάλι, όντας στον κόσμο του, δήλωσε στον Πατριάρχη ότι το Φανάρι μοιάζει με τη Μέκκα (sic) μπερδεύοντας τον Χριστιανισμό που προηγήθηκε με το Ισλάμ που ακολούθησε - τέτοια φώτιση! Υπό την έννοια αυτή κάποιοι στην αξιωματική αντιπολίτευση δεν έχουν το θεό τους. Ίσως γι' αυτό να ετοιμάζονται να κάνουν καλά Χριστούγεννα στην κυβέρνηση.

ΥΓ. Κυριολεκτικά επί του πιεστηρίου μάθαμε ότι το «κωλόσπιτο» αφαιρείται από την κυρία Λιάνη. Κρίμα...

ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ

2003-2004

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΥ
ΕΠΙΛΕΞΕ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

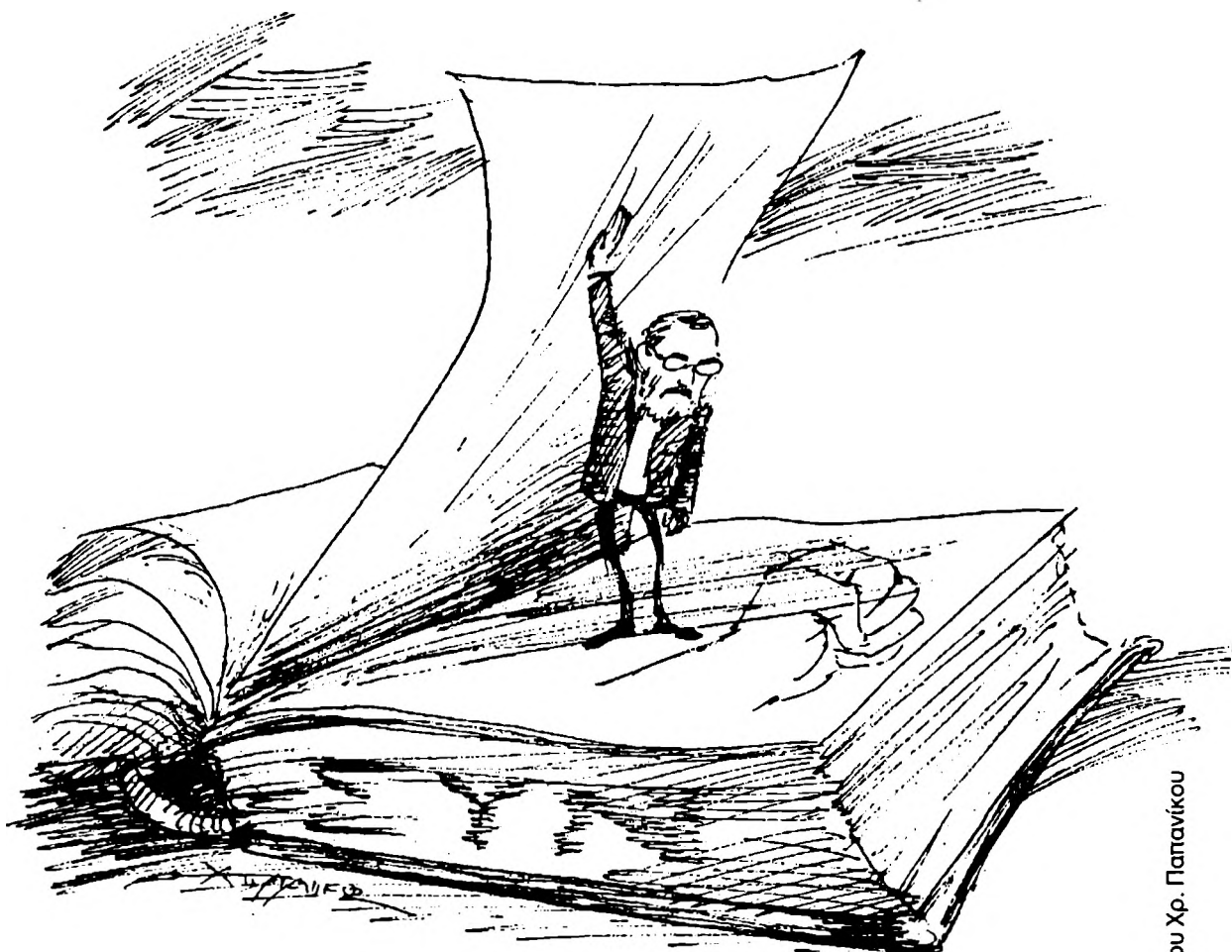
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ, ΔΗΜΟΧΑΡΟΥΣ 60, Τ.Κ. 115 21

ΤΗΛ.: 210.72.32.713, 210.72.32.819, Fax: 210.72.26.107, e-mail: chpapou@otenet.gr

«Αριστερή στροφή» προς τα πού;

του Αλέξανδρου Καζαμία

Όπως αναμενόταν, η έκβαση του 4ου Συνεδρίου επέφερε την περιβόητη «στροφή» του Συνασπισμού προς τα αριστερά. Η εκλογή του Αλέκου Αλαβάνου στην ηγεσία, η υπερψήφιση του Α' Σχεδίου Θέσεων, και η επικράτηση του «αριστερού ρεύματος» στη νέα ΚΠΕ με ποσοστό 56%, επιβεβαιώνουν πλήρως το συμπέρασμα αυτό. Ταυτόχρονα όμως, τόσο το *Κείμενο Θέσεων* όσο και οι παρεμβάσεις των συνέδρων απέδειξαν ξανά την εγγενή δυσκολία του ΣΥΝ να αρθρώσει λόγο ιδεολογικό. Εξίσου εμφανής ήταν και η αδυναμία του να συλλάβει ένα πρόγραμμα πολιτικών που θα μπορούσε, έστω και επιεικώς, να χαρακτηριστεί «εθνικό». Εντέλει, ακόμα και στον ΣΥΝ, τόσο οι ιδέες όσο και οι πολιτικές αντιμετωπίζονται πλέον εργαλειακά ως μια δουλειά του ποδαριού. Γι' αυτό, παρά τη θετική της σημασία για τη σύσταση "Τρίτου Πόλου" με το ΚΚΕ, η «αριστερή στροφή» του κόμματος αφήνει ανυπεράσπιστο τον κεντροαριστερό χώρο από τα αριστερότερα ιδεολογήματα με τα οποία τον ηγεμονεύει το ΠΑΣΟΚ.

του Χρ. Παπανίκου

Αν μέλλει κάποτε ο ΣΥΝ να απεγκλωβιστεί από το περιθώριο του κομματικού συστήματος, τότε η μόνη μακροχρόνια επιλογή που του προσφέρεται είναι η εξής: να μετατοπίσει το κέντρο βάρους του ευρύτερου αντιδεξιού χώρου, απ' το ΠΑΣΟΚ ως το ΚΚΕ, προς τις ανθρωπιστικές ιδέες του

δημοκρατικού σοσιαλισμού που εκπροσωπεί. Κάθε άλλη επιλογή πέρα απ' αυτόν τον μακροχρόνιο στόχο, (δηλ. η αυτονομία, ή η συνεργασία μόνο με το ΠΑΣΟΚ, ή μόνο με το ΚΚΕ) πρόκειται να τον καθλώσει επ' άπειρον στο περιθώριο: στην καλύτερη περίπτωση θα του επιτρέψει να συνεχίσει τη μέχρι σήμερα

μίζερη πορεία του, και στη χειρότερη θα επιφέρει το οριστικό του τέλος.

Για να αναδειχτεί σ' έναν μελλοντικό και μόνιμο ρυθμιστή ενός προγράμματος συγκυβέρνησης με το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ ταυτοχρόνως, ο ΣΥΝ δε μπορεί παρά να ενστερνιστεί μια στρατηγική διαδοχικών σταδίων: (α) εδραίωση της αυτονομίας του μέσω του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., (β) Σύσταση "Τρίτου Πόλου" με το ΚΚΕ, (γ) Λαϊκή Συμμαχία "Τρίτου Πόλου" - ΠΑΣΟΚ. Βεβαίως, η παράλληλη επιδίωξη των τριών αυτών στόχων, όπως απέδειξε η 12χρονη πορεία του, δε θα μπορούσε παρά να είναι καταστροφική: αυτή ευθύνεται άλλωστε για τη «θολή εικόνα» που λίγο έλειψε να του στοιχίσει την κοινοβουλευτική του εκπροσώπηση τον περασμένο Μάρτιο.

Αντιθέτως, η επιδίωξη των τριών αυτών στόχων σε χρονικά ξεχωριστές αλλά διαδοχικά συνδεδεμένες φάσεις, δηλαδή μέσα από μία «διαδικασία τηλεσκόπησης» όπως την αποκάλεσε κάποτε ο Ν. Πουλιαντζάς (*Η Κρίση των Δικτατοριών*, ΝΛΒ, σ. 66), διαφέρει ριζικά από τη «στρατηγική των συμμαχιών» που ίσχυε ως τώρα. Αντί για την επίτευξη συνθέσεων και συνενάσεων στο χώρο της αριστεράς και κεντροαριστεράς, η «τηλεσκόπηση» αποτελεί μια διαδικασία αναδίπλωσης στο μέλλον, απ' το παρόν στάδιο προς στο τελικό, μέσα από μία σειρά αλληπάληλων μεταστάσεων. Με άλλα λόγια, πρόκειται για μία αντι-ηγεμονική στρατηγική, που στηρίζεται όχι στη δημιουργία μιας εναλλακτικής πολιτικής κουλτούρας αλλά στην ανασύνθεση του συσχετισμού δυνάμεων που διέπει το κομματικό μας σύστημα.

ΤΟ ΚΟΥΤΣΟ ΞΕΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ 4ου ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Υπό το πρίσμα αυτό, η «αριστερή στροφή» που επετεύχθη στο 4ο Συνέδριο, μπορεί να θεωρηθεί, εν μέρει τουλάχιστο, ως ένα βήμα προόδου για το μέλλον του ΣΥΝ. Στο θετικό ενεργητικό της εντάσσεται, πρώτον, το άνοιγμα του δρόμου για την εδραίωση της αυτονομίας του κόμματος στο χώρο της δημοκρατικής αριστεράς, μέσω της αναβίωσης του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., και, δεύτερο, η υπερψήφιση της θέσης για μία «ενωτική πολιτική σε όλο το εύρος

των δυνάμεων της Αριστεράς» (Κείμενο Θέσεων, παρ. 36). Άλλωστε, τα δύο συνθήματα του νέου προέδρου στο κλείσιμο του Συνεδρίου ήταν: «Ανοιγόμαστε στο δρόμο της αυτονομίας μας... Ανοιγόμαστε να βρούμε συντρόφους που μπορεί να είναι σε άλλες όχθες».

Καθώς όμως η αριστερή πλειοψηφία προωθεί μια νέα στρατηγική σε δύο στάδια, είναι πολύ αμφίβολο αν έχει πράγματι τη δυνατότητα να δει και πέρα από αυτά. Καταρχήν, ελάχιστα φαίνεται να προβληματίζεται από το γεγονός ότι επέλεξε να στρέψει το κόμμα προς τα αριστερά, την ίδια ακριβώς στιγμή που το ΠΑΣΟΚ στρέφεται ολοένα και πιο αποφασιστικά προς έναν κεντρώο φιλελευθερισμό. Λαμβάνοντας μάλιστα υπόψη την πρόσφατη διάλυση του ΔΗΚΚΙ, είναι παράξενο πόσο αδιάφορα αντιμετωπίζει την κάλυψη του κενού εκπροσώπησης που χάνει τώρα ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και στο ΣΥΝ. Εξίσου προβληματική όμως είναι και η ολομέτωπη προσήλωσή της στη δημιουργία "Τρίτου Πόλου", τη στιγμή το ίδιο το Κείμενο Θέσεων παραδέχεται πως «σοβαρό πρόβλημα σε αυτήν την κατεύθυνση είναι οι επιλογές της ηγεσίας του ΚΚΕ», (παρ. 36). Κατά βάθος, κανείς δε φαίνεται να γνωρίζει ποιες εναλλακτικές επιλογές διαθέτει η νέα πλειοψηφία, αν τελικά το ΚΚΕ, όπως είναι και πιθανότερο, συνεχίσει να τορπιλίζει τη δημιουργία "Τρίτου Πόλου".

Βεβαίως, τα δύο αυτά προβλήματα είναι απολύτως διακριτά από την αναλυτική σκοπιά του «Ανανεωτικού ρεύματος» που μειοψήφησε. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, οι «Ανανεωτικοί» υπήρξαν παγίως αντίθετοι, τόσο στην απομάκρυνση του ΣΥΝ από την Κεντροαριστερά, όσο και στην έναρξη διαλόγου με το ΚΚΕ. Όμως το αναλυτικό πλεονέκτημα των «Ανανεωτικών» οδηγεί σε μία στρατηγική ακόμη πιο αδιέξοδη από εκείνη που προωθεί η αριστερή πλειοψηφία: τη θολή αυτονομία στις παρυφές του ΠΑΣΟΚ με τη μάταιη πλέον ελπίδα – τίνος; – της συγκυβέρνησης με το 3%, της παλιννόστησης μελών που πρόσφατα ανακάλυψαν το ΠΑΣΟΚ, ή μιας μετέωρης ύπαρξης του ΣΥΝ ως ομίλου διανοουμένων;

ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ: ΤΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑΣ

Για να αντιμετωπιστούν οι αδυναμίες της νέας στρατηγικής που υιοθετεί η αριστερή πλειοψηφία, είναι απαραίτητο ο ΣΥΝ να αναπτύξει ένα λόγο καθαρά ιδεολογικό. Όταν ο Αλ. Αλαβάνος διατείνεται πως

«η ενότητα που πρεσβεύουμε απευθύνεται... στο μεγάλο μέρος των οπαδών του ΠΑΣΟΚ», προτείνοντας «να αναδείξουμε έναν εναλλακτικό πόλο... προς τις δυνάμεις που μπορούν να αποδεσμευτούν από το ΠΑΣΟΚ», (Για τις επαναστατικές ανθρωπιστικές σοσιαλιστικές αξίες, 7.11.04), αφήνει αναπάντητο ένα τεράστιο ερώτημα: με τι κίνητρα και με ποιες προτάσεις επιτυγχάνεται η προσέλκυση των οπαδών αυτών; Κι ακόμη χειρότερα: η αδιάλλακτη αντικαπιταλιστική γραμμή του Κειμένου Θέσεων, τι περιθώρια αφήνει για τέτοιες αντιγεμονικές φιλοδοξίες; Ιδού ένα δείγμα: «Ο ΣΥΝ δεν επιδιώκει να συνδιαχειριστεί τον καπιταλισμό, στη νεοφιλελεύθερη ή την όποια άλλη εκδοχή του, στο πλαίσιο της λεγόμενης κεντροαριστεράς ή σε όποιο ανάλογο πλαίσιο», (παρ. 15).

Το θλιβερό είναι ότι τόσο τα μέλη του «αριστερού ρεύματος», όσο και οι «ανανεωτικοί» αντίπαλοί τους, πιστεύουν ότι στομφώδεις διακηρύξεις σαν κι αυτές εκφράζουν ιδεολογικές αρχές. Στην πραγματικότητα όμως πρόκειται για επιλογές στρατηγικής, δηλαδή αποκλεισμού συνεργασιών με το ΠΑΣΟΚ (και κανένα πρόβλημα ως προς αυτό), οι οποίες ωστόσο μασκαρεύονται ως συμπεράσματα πολιτικής φιλοσοφίας! Ας πάρουμε λ.χ. τη βλακώδη προσκόληση στη λέξη «νεοφιλελευθερισμός»: όλες οι τάσεις πλέον τη χρησιμοποιούν κατά κόρον, χωρίς κανείς να ξέρει πλέον τι σημαίνει. Αλλά και η άρνηση του ΣΥΝ να «συνδιαχειριστεί τον καπιταλισμό», πάσχει κι αυτή από την ίδια ιδεολογική αμάθεια. Πώς άραγε ορίζεται από το κόμμα ο «καπιταλισμός» και, στο βαθμό που δεν τον «συνδιαχειρίζεται», τι τέλος πάντων προτίθεται να «συνδιαχειριστεί» ο ΣΥΝ; Μήπως το «δημοκρατικό σοσιαλισμό», που κανένα κομματικό κείμενο δεν όρισε ποτέ τι είναι;

Πίσω από την ιδεολογική αυτή ανεπάρκεια, υπάρχει ασφαλώς ένα βαθύτερο έλλειμμα πολιτικής ουσίας: πρόκειται για το φетиχισμό του ΣΥΝ με την πολιτική στρατηγική, που τον καθιστά ανήμπορο ν' αρθρώσει ένα πρόγραμμα πολιτικών ικανό να προσφέρει λύσεις στα καθημερινά προβλήματα της κοινωνίας. Όπως έγραψε πρόσφατα ο Γ. Γιαννουλόπουλος, «η Ανανεωτική Αριστερά, κουβαλώντας μέσα της αυτό το τεράστιο πολιτικό κενό, για ένα μόνο πράγμα μπορεί να συζητήσει σήμερα: σε ποια από τις δύο εκδοχές που καταδίκασε... θα πρέπει τώρα να στηριχθεί για να επιβιώσει», δηλ. στο ΚΚΕ ή στο ΠΑΣΟΚ (Ελευθεροτυπία, 1.12.04). Βεβαίως, σε προσυνεδριακό κείμενό του ο Αλ.

Αλαβάνος ζητά «επιστροφή της θεωρίας στην κομματική λειτουργία», ενώ κι ο απερχόμενος πρόεδρος Ν. Κωνσταντόπουλος, μιλώντας στο Συνέδριο για «τις σχέσεις [του ΣΥΝ] με μεγάλο τμήμα της διανόησης», τόνισε πως «πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητά μας από δω και τώρα. Είναι ίσως το πιο σημαντικό στοιχείο», (9.12.04).

Η ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΩΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΑΠΟ ΤΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Το στοίχημα που βάζει σήμερα ο ΣΥΝ με την «αριστερή στροφή» του, δε χρειάζεται απλά και μόνο έναν ιδεολογικό μανδύα για να κερδηθεί. Η ιδεολογική αναγέννηση του ΣΥΝ αφορά πρωτίστως την ανασυγκρότηση της ίδιας της φυσιογνωμίας και της ταυτότητάς του, ενώ η στρατηγική οφείλει να επανέλθει πάλι στις πραγματικές διαστάσεις της ως μέσο αύξησης της επιρροής των ιδεών αυτών.

Υπό την έννοια αυτή, ούτε η αναβίωση του ΣΥ.ΡΙΖ.Α., ούτε το άνοιγμα προς το ΚΚΕ θα έπρεπε να θεωρούνται ή ακόμη να επιδιώκονται μέσα από μία εσωτερική μετάλλαξη των αρχών και της φυσιογνωμίας του κόμματος. Απεναντίας, την ίδια στιγμή που επιδιώκονται οι επιλογές αυτές με στόχο τη δημιουργία μιας ισχυρότερης αντιγεμονικής συμμαχίας απέναντι στο δικομματισμό, είναι απαραίτητο να ανοίξει διάπλατα μία εσωκομματική συζήτηση για τον προσδιορισμό του νοήματος του «δημοκρατικού σοσιαλισμού», του «ριζοσπαστικού ανθρωπισμού», και του «προοδευτικού εκσυγχρονισμού» στις μέρες μας.

«Η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα ανταγωνιστικότητας αλλά αυτά δεν προέρχονται από την έλλειψη υγιούς επενδυτικού περιβάλλοντος... αλλά από αδυναμίες της οργανωτικής διάστασης του ελληνικού κεφαλαίου σε θέματα ποιότητας του παραγόμενου προϊόντος, κλαδικής και ενδοκλαδικής διάρθρωσής του και προσανατολισμού των εξαγωγών». Αυτά τα αλαμπουρνέζικα, και διόλου «αντικαπιταλιστικά», μοστράρουν ως το –υπογραμμισμένο μάλιστα– συμπέρασμα του Κειμένου Θέσεων για την οικονομική πολιτική! Επιτέλους, η σχέση Κράτους-Αγοράς, και η αναζήτηση μοντέλου Αυτοδιαχείρισης, πρέπει κι αυτά να απασχολήσουν κάποτε τη σκέψη του ΣΥΝ.

Διότι καθώς θα σπάζονται κεφάλια πάνω στις κλειδαμπαρωμένες πόρτες του Περισσού, τέτοια απλά ζητήματα ίσως να ενδιαφέρουν όσους βαρέθηκαν να σέρνονται από το ΠΑΣΟΚ στο λάκκο ενός αμερικανόστροφου φιλελευθερισμού.

Μεταξύ αποσύνδεσης και διαπλοκής

του Κώστα Καραβίδα

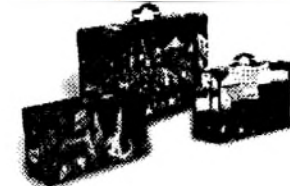
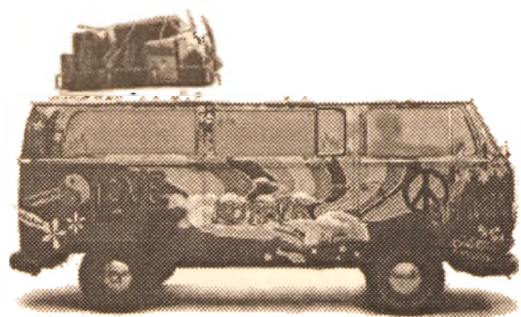
*Και συ τα δέχεσαι με απελπισία αυτά τα πράγματα που δεν τα θέλεις.
Κ. Καβάφης, «Η σατραπεία».*

Πλούσια σε συνέδρια, αλλά φτωχή σε ιδέες είναι η περίοδος που διανύουμε. Συνέδριο του Συνασπισμού την περασμένη βδομάδα, που εξέλεξε και νέο πρόεδρο, συνέδρια των συνδικαλιστικών οργανώσεων (ΑΔΕΔΥ, ΠΑΣΚΕ, ΔΑΚΕ), συνέδριο της Νεολαίας ΠΑΣΟΚ, προσυνεδριακοί διάλογοι στο ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ ενόψει και των επίσημων συνεδρίων τους το Γενάρη και το Φλεβάρη αντίστοιχα. Σε άλλες εποχές η κοινωνία θα βρισκόταν σε ιδεολογικό αναβρασμό. Ας μην έχουμε αυταπάτες επικαλούμενοι τον αριστερισμό μας. Οι εποχές αλλάξανε. Άλλα ζητά η ψυχή μας, για άλλα κλαίει...

Τα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης η νεολαία ήταν πρωτοπόρα στους αγώνες για αποχουντοποίηση και εκδημοκρατισμό της δημόσιας ζωής. Πολιτικές συγκρούσεις, ιδεολογικές ζυμώσεις και κοινωνικές πρωτοβουλίες. Προβληματισμός και αμφισβήτηση των πάντων. Αλλά και το κόμμα να σε τραβάει απ' το μανίκι. Το να μην ήσουν ενταγμένος σε μια πολιτική νεολαία το '75 και το '79 θεωρούνταν κάπως.

Εδώ και καιρό βέβαια τα πράγματα έχουν αλλάξει. Φοιτητικό κίνημα έχει πάψει να υφίσταται και οι πολιτικές νεολαίες δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να αναπαράγουν τις αδυναμίες των κομμάτων. Στο ίδιο έργο θεατές έγιναν όσοι βρέθη-

Οδηγούμε
σε νέους δρόμους

6ο Συνέδριο Νεολαίας ΠΑ.ΣΟ.Κ
3 - 4 - 5 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 2004

καν στο Ολυμπιακό στάδιο το τριήμερο 3-5 Δεκέμβρη και παρακολούθησαν το 6ο Συνέδριο της Νεολαίας ΠΑΣΟΚ.

ΤΙ ΕΓΙΝΕ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Μαζεύτηκαν λοιπόν στις εγκαταστάσεις του ΟΑΚΑ 1.100 νεολαίοι, φερέλπιδες «πρασινοφρουροί» οι περισσότεροι. Απ' την αρχή του συνεδρίου έγινε φανερό ότι η σύγκρουση μεταξύ των εδώ και 8 χρόνια διαμορφωμένων δύο αντίθετων τάσεων θα είναι αναπόφευκτη. Τα μαχαίρια βγήκαν νωρίς νωρίς. Οι προσκείμενοι στον αιωνίως «νέο» Τσοχατζόπουλο (πλειοψηφία) ζήτησαν το συνέδριο να εκλέξει νέο γραμματέα και εθνικό συμβούλιο, όπως η νεολαία είχε καθορίσει εδώ και καιρό. Η σύγκρουση επήλθε όταν ομάδα αρνήθηκε να συμμετάσχει στις διαδικασίες για εκλογή νέας ηγεσίας αποδεχόμενη ουσιαστικώς την πρόταση Παπανδρέου για μεταβατικό συνέδριο και εκλογή νέων αντιπροσώπων σε νέο συνέδριο. 569 σύνεδροι προσκείμενοι στο λεγόμενο «εκσυγχρονιστικό» μπλόκ αποχώρησαν πανηγυρικά. Οι μέρες της μεγάλης διάσπασης του 1976 ξαναζωντάνεψαν, καθώς ένα από τα αιτήματα των «εκσυγχρονιστών» είναι και η αυτονόμηση της ΠΑΣΠ από την Νεολαία ΠΑΣΟΚ (επειδή προφανώς ο συσχετισμός δυνάμεων στην ΠΑΣΠ είναι διαφορετικός).

Η αποχώρηση συνοδεύτηκε από ανταλλαγή συνθημάτων και λίγο έλειψε να πέσουν «καρεκλίες», θυμίζοντας σε πολλούς το ανεκδιήγητο 4ο Συνέδριο. Τελικώς εξελέγη νέος γραμματέας ο μοναδικός υποψήφιος Βασίλης Κίτσιος (είναι μόδα φαίνεται τον τελευταίο καιρό στο ΠΑΣΟΚ οι μοναδικές υποψηφιότητες στην εκλογή των αρχηγών του).

ΟΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Μ' αυτά και μ' αυτά το συνέδριο εξελίχτηκε σε μεγάλο μπελά για τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ. Ο Παπανδρέου φέρεται δυσανεκτός από τις εξελίξεις στη νεολαία. Η πρότασή του για εκλογή μεταβατικών οργάνων δεν έγινε αποδεκτή και ο «τοποτηρητής» του στο συνέδριο Καστανίδης αποδοκιμάστηκε. Στη Χαριλάου Τρικούπη εκτιμούν ότι το πρόβλημα που δημιουργήθηκε στη νεολαία θα λυθεί οριστικά στο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ που θα γίνει 18-20 Γενάρη στο Γαλάτσι. Τα πράγματα όμως ίσως δεν είναι έτσι.

Η πραγματικότητα είναι πως στους κόλπους της νεολαίας η

διάσπαση και η οριστική ρήξη φαίνεται αναπόφευκτη. Ο Γιώργος Παπανδρέου έχει κάνει σαφείς τις προθέσεις του να ελέγξει τη νεολαία, αλλά και όλες τις «πασοκικές» οργανώσεις (ΠΑΣΠ, ΠΑΣΚΕ) επιβάλλοντας στο κόμμα ισορροπία και ενιαία πολιτική γραμμή. Επιδίωξη του προέδρου του ΠΑΣΟΚ είναι να προλάβει τη δημιουργία εστιών αμφισβήτησης στο πρόσωπό του. Με δυο λόγια το πρόβλημα στη Νεολαία ΠΑΣΟΚ είναι πρόβλημα νομής της εσωκομματικής εξουσίας και ελέγχου των συσχετισμών δυνάμεων.

Διατυπώνεται εύλογα η απορία για το πού πήγαν τα προεκλογικά κηρύγματα του Παπανδρέου περί συμμετοχικής δημοκρατίας και δυναμικής παρουσίας της νεολαίας στη «νέα μεγάλη δημοκρατική παράταξη». Η αμφισβήτηση του αυτόνομου ρόλου της νεολαίας σημαίνει ευθέως την προσπάθεια μετατροπής του πολιτικού φορέα σε κομματικό, στενών οριζόντων και μυωπικό. Αποδεικνύονται έτσι οι κληρονομικές αδυναμίες της οικογένειας Παπανδρέου με την έλλειψη εμπιστοσύνης σε διαδικασίες εσωκομματικής δημοκρατίας.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΝΕΟΛΑΙΕΣ ΣΕ ΑΧΡΗΣΤΙΑ

Η ζοφερή κατάσταση που περιγράψαμε δεν αφορά μόνο τη Νεολαία ΠΑΣΟΚ, αλλά το σύνολο των πολιτικών νεολαιών. Ο όρος κρίση δεν φαίνεται ικανός να αποδώσει πιστά την πραγματικότητα. Διότι η κρίση προϋποθέτει την ύπαρξη, και οι πολιτικές νεολαίες στην Ελλάδα είναι σε αχρηστία, φαντάσματα του παρελθόντος, άνευρες, χωρίς ιδέες, ανίκανες για την ελάχιστη πολιτική ή έστω κοινωνική παρέμβαση. Η δυναμική τους περιορίζεται στη διοργάνωση εκδρομών και πάρτι στις πανεπιστημιακές σχολές. Δεν θα πρωτοτυπήσουμε λέγοντας πως το όνειρο όλων ή σχεδόν όλων όσων συμμετέχουν σήμερα στις πολιτικές νεολαίες είναι είτε να «βουλευτούν» είτε να ικανοποιήσουν προσωπικές φιλοδοξίες. Αλλά και οι αριστερές νεολαίες, από τις οποίες θα περίμενε κανείς σήμερα να βρίσκονται στην πρωτοπορία των κοινωνικών αγώνων, των ιδεών και της πνευματικής ζωής δεν μπορούν να συγκινήσουν κανέναν – δογματικές, παλαιομοδίτικες, μίζερες, με ρηχές και επιφανειακές αναλύσεις, άγονους μηδενισμούς και ισοπεδωτική λογική αγωνίζονται να επιβιώσουν χάρη σ' έναν ψευδεπίγραφο αριστερισμό, που μεταχειρίζεται την επαναστατική συνθηματολογία του παρελθόντος.

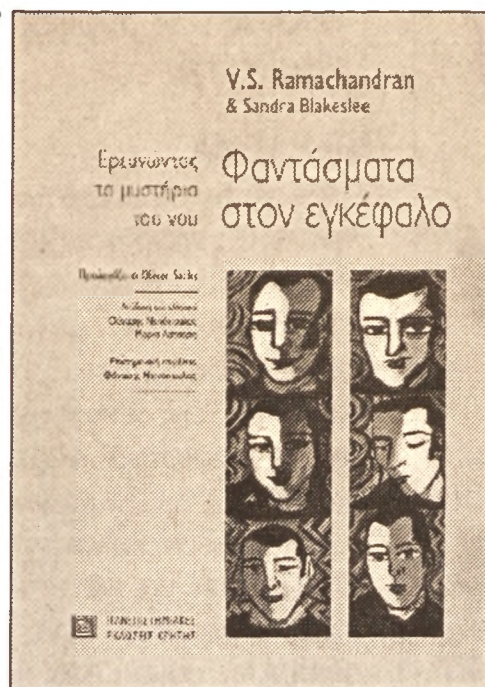
Απαξιωμένες, διεφθαρμένες και διαπλεκόμενες νεολαίες, σύμπτωμα της προϊούσας κρίσης του αντιπροσωπευτικού δημοκρατικού συστήματος που οι αδυναμίες του ολοένα και περισσότερο βγαίνουν στη φόρα.

Το χειρότερο στην όλη ιστορία δεν είναι η απαξίωση των πολιτικών νεολαιών, αλλά η απαξίωση της νεολαίας εν γένει. Οι νέοι σήμερα βρίσκονται στη δυσάρεστη θέση να πρέπει να απολογηθούν για την κατάντια του νεολαιίστικου κινήματος. Και τότε μόνον αναρωτιούνται: ποιοι μας εκφράζουν και ποιοι μας εκπροσωπούν; Όπως πάντοτε, η άλλη νέα γενιά, που παλεύει να πλατύνει τους πνευματικούς της ορίζοντες και αναζητά εναλλακτικές μορφές πολιτικής και κοινωνικής παρέμβασης αποκρύπτεται εντέχνως από τους καλοθελητές των ΜΜΕ.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΙΔΡΥΜΑ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ & ΕΡΕΥΝΑΣ

Μόλις κυκλοφόρησε

V. S.
Ramachandran
& S. Blakeslee

Φαντάσματα στον εγκέφαλο

Ερευνώντας
τα μυστήρια
του νου

Ένας ευφυέστατος «Σέρλοκ Χολμς» της νευροεπιστήμης περιγράφει το πιο παράξενα κλινικά περιστατικά που έχει διαγνώσει, αλλά και τα κρυφά μυστικά που τα περιστατικά αυτά μας αποκαλύπτουν για τη φύση του ανθρώπου και του νου. Με απλά μέσα, όπως είναι οι μπατονέτες και οι καθρέπτες, και με την εξέταση ασθενών οι οποίοι έχουν ψευδαισθήσεις ο V. S. Ramachandran δίνει απαντήσεις σε βαθιά και δύσκολα ερωτήματα για την ανθρώπινη φύση, ερωτήματα που λίγοι επιστήμονες έχουν τολμήσει να θέσουν. Μεταξύ αυτών γιατί γελάμε ή γιατί παθαίνουμε κατάθλιψη, πώς παίρνουμε αποφάσεις, πώς εξαπατούμε τους εαυτούς μας και πώς ονειρευόμαστε, γιατί μπορεί να πιστεύουμε στον Θεό, και πολλά άλλα. Τα παραπάνω αποτελούν μια εμπνευσμένη έρευνα στην οποία εξετάζεται το τελευταίο μεγάλο θέμα στην ιατρική: ο ανθρώπινος νους.

ΜΑΝΗΣ 5, 106 81, ΑΘΗΝΑ. ΤΗΛ. 210 3818372, FAX. 210 3301583
e-mail: pek@physics.uoc.gr • www.cup.gr

(17 x 24 cm, σελ. 432 ISBN 960-524-193-5, τιμή 18,50 €)

ΠΕΡΗΦΑΝΑ

Ωραίος ο Κάρολος Παπούλιας. Κυρίως επειδή γλυτώσαμε από πρόεδρο Κωσταντόπουλο. Φαντάζεστε την Αριστερά στην εξουσία; Καλύτερα χίλιες φορές στην απέξω, ώστε να έχουμε και εμείς οι επαναστάτες μια δική μας γωνιά. Τώρα περπατάμε με το κεφάλι ψηλά στο Κολωνάκι.

Η ΜΟΙΡΑ

Η Δαμανάκη δήλωσε ότι ο Καραμανλής θα κάνει οκταετία. Από μικρό, που λένε, μαθαίνεις την αλήθεια. Διώξ' την Γιώργο γρήγορα, γιατί έτσι την έπαθε και ο Συνασπισμός και να τα χαϊρεια του. Κατέληξε στον Αλαβάνο για να σωθεί.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Σήμερα η Τουρκία μπαίνει σε τροχιά Ευρώπης. Την θέλουν οι Αμερικάνοι για να ελέγχουν πολιτικά την Ευρώπη και οι ευρωπαίοι τραπεζίτες για τη μεγάλη της αγορά. Και φυσικά δεν την θέλουν

οι Ευρωπαίοι. Ούτε οι Έλληνες. Ούτε κανέναν. Τελικώς μας συμφέρει η ένταξή της;

ΜΠΕΡΔΕΜΑ

Συμφέρει αν το δεις από την πλευρά των τουρκικών διεκδικήσεων στο Αιγαίο. Αλλά αυτό είναι μια σκέψη-παγίδα. Διότι το αποτέλεσμα της ένταξης θα είναι η οριστική δορυφοροποίηση της Ελλάδας. Η οποία πλέον πολιτικά δεν θα μπορεί να κάνει ούτε βήμα εάν δεν έχει την έγκριση της Άγκυρας. Αυτό πώς λέγεται; Κομπιά

θα το λέγαμε επιστροφή της Ελλάδας στην οθωμανική περίοδο. Σε κράτος σχεδόν υποτελές.

ΕΡΩΤΗΜΑ

Το δεύτερο σοβαρό ζήτημα είναι ότι η ένταξη της Τουρκίας ουσιαστικά σημαίνει το οριστικό τέλος της πολιτικής ενότητας της ΕΕ. Η Ευρώπη γίνεται μια χαλαρή μάζωξη, χωρίς καμιά πολιτική ισχύ. Αυτή πάει κατευθείαν πλέον στις ΗΠΑ. Συντάγματα και άλλες τρίχες γίνονται

ένας πολιτικός χυλός, αφού η Ευρώπη χάνει σταδιακά την πολιτική της ενότητα. Γιατί την χάνει; Ε, ας μην τα θέλετε όλα μασημένα. Σκεφτείτε και μόνοι σας.

ΒΕΤΟ

Το τελευταίο είναι η σοβαρότατες επιπτώσεις από την ελεύθερη διακίνηση προσώπων και εμπορευμάτων. Αυτά όλα κάνουν την ένταξη της Τουρκίας πραγματική απειλή για την Ελλάδα. Η οποία φτάνει στο έσχατο σημείο πολιτικού εξευτελισμού: να ψηφίζει υπέρ μιας χώρας τα στρατεύματα της οποίας κατέχουν την Κύπρο. Όσο για την Κύπρο, θα έπρεπε να βάλει ένα Βέτο, από δω ίσαμε τη Λευκωσία. Αλλά.

ΠΟΝΗΡΟΣ

Προχθές έβλεπα στην τηλεόραση αυτόν τον απίθανο τον Στέλιο Ράμφο. Ο οποίος έλεγε ότι το παράδειγμά μας πρέπει να είναι η αμερικανική κοινωνία και η κατανάλωση. Μπράβο βρε. Πάντα τέτοια.

ΚΑΛΩΣΤΟΝ

Είδε κι απόειδε ο άνθρωπος ότι με τους άγιους πατέρες και τον Γρηγόριο Παλαμά δουλειά δεν κάνεις, την έκανε γυριστή και τώρα παριστάνει τον Έμερσον, τρομάρα του. Πρέπει επειγόντως κάποιος να τον πληροφορήσει ότι έρχεται λίγο καθυστερημένος. Ίσαμε καμιά διακοσαριά χρόνια.

ΑΙΣΧΟΣ

Αυτός ο Στεφανίδης μού τη δίνει. Διότι ενώ είναι κλασικός παλιομοδίτης, παριστάνει τον εκσυγχρονιστή και με βρίζει κιόλας, ότι δήθεν ξέρω γαλλικά. Λοιπόν ευθέως δηλώνω ότι τα γαλλικά μου είναι σαν του Αυλωνίτη. «Πα ντε κουά μεσιέ Ροζέ. Εγώ βρε πήγα στις καλόγριες, εσύ πήγες;». Το δεύτερο που πρέπει να ξεκαθαρίσω είναι ότι δεν θέλω να μάθω ούτε γαλλικά, ούτε αγγλικά, ούτε τίποτα. Μου αρκούν τα βολιώτικα. Γιατί δηλαδή, άσχημα περνάνε στο χωριό που δεν ξέρουν γρι από ξένες γλώσσες; Εξάλλου, ας μην είμαστε και πλεονέκτες. Πόσος χρόνος μας μένει ακόμα; Άμα τον σπαταλήσεις στο πασέ κομποζέ πέταξε το πουλάκι. Το οποίο πουλάκι πετάει ευκολότατα με την πάροδο του χρόνου. Τέλος, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι τα όποια γαλλικά χρειαζόμαστε, μας είναι ήδη γνωστά. Τα υπόλοιπα είναι για τις κοπέλες. Αυτές μάλιστα, να μάθουν εκατό φορές και να μας τα εξηγούν και σε μας. Λοιπόν δεν υπάρχει μεγαλύτερη απόλαυση από το να έχεις ένα κορόιδο να σου διαβάζει τα χρειαζόμενα και εσύ να ανακατεύεις με το δάχτυλο τα παγάκια. Αυτά είχα να πω στον Στεφανίδη, ο οποίος έτσι την έπαθε. Μάθαινε γαλλικά και αγγλικά και τώρα τάχουμε έτοιμα. Ό,τι θέλουμε τον βάζουμε και μας το διαβάζει, ενώ εμείς καθόμαστε χαλαρά στις πολυθρόνες. Τέλος πάντων, με σύγχυσε.

Μια προσωπική και όχι θεσμική ανάθεση

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Το πρόγραμμα του ΕΠΕΑΕΚ για την εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων έχει ξεκινήσει από το 1997 και ολοκληρώνεται στις 31-12-2004. Στα επτά χρόνια που χρειάστηκαν για να πραγματοποιηθεί, πέρασε από δύο μεγάλες φάσεις χρηματοδότησης. Η πρώτη φάση ήταν ενταγμένη στο Β' ΚΠΣ (1997-2000) και η δεύτερη στο Γ' ΚΠΣ (2002-2004).

Η πρώτη φάση του προγράμματος ανατέθηκε απευθείας στην ομάδα της καθηγήτριας Κοινωνιολογίας της Εκπαίδευσης των Παιδαγωγικών Τμημάτων Νηπιαγωγών του Πανεπιστημίου Αθηνών, Άννας Φραγκουδάκη. Τη δεύτερη φάση του ανέλαβε και πάλι η ομάδα της κ. Φραγκουδάκη, με τη μέθοδο της προκήρυξης αυτή τη φορά (στην ουσία το πρόγραμμα συνεχίστηκε).

Έχει πολύ μεγάλη σημασία ότι το πρόγραμμα στην πρώτη του φάση –Β' ΚΠΣ– ανατέθηκε απευθείας, άρα ήταν καθαρά θέμα επιλογής του υπουργείου Παιδείας.

Ακόμη, να καταθέσουμε την επισήμανση-απορία, πως –ενώ υπάρχουν πάρα πολλοί αξιόλογοι ακαδημαϊκοί οι οποίοι δεν έχουν πάρει ποτέ κανένα πρόγραμμα– το άμεσο ακαδημαϊκό περιβάλλον του τότε πρωθυπουργού Κ. Σημίτη, στο οποίο ανήκει η κ. Φραγκουδάκη, έχει πάρει προγράμματα, μέχρις ενός. Πρόκειται λοιπόν για μια προσωπική απευθείας ανάθεση –στο αρχικό πρώτο μέρος του προγράμματος– και όχι θεσμική. Αν είχε γίνει μια απευθείας ανάθεση στο Πανεπιστήμιο Θράκης, θα υπήρχε έστω μια δικαιολογία θεσμικού χαρακτήρα.

Επελέγη λοιπόν να υλοποιήσει το πρόγραμμα η Αθήνα, όταν οι εκεί επιστήμονες «ζουν» το, ακαδημαϊκό, πρόβλημα – πέραν του ότι ένα τέτοιο πρόγραμμα θα τους βοηθούσε γενικότερα στον «ακριτικό» τους ρόλο. Αντ' αυτού, ανέλαβαν «ιπτάμενοι» (στην κυριολεξία. Θα είχε μεγάλο ενδιαφέρον να μας απαντούσε η κ. Φραγκουδάκη πόσα από τα χρήματα του προγράμματος απορροφήθηκαν για εισιτήρια μετακινήσεων, ξενοδοχεία κ.λπ.). Από την άλλη, ακριβώς εξαιτίας της εντοπιότητας η ποιότητα της έρευνας θα ήταν ενδεχομένως περισσότερο διασφαλισμένη, αφού ήδη θα ήταν γνωστό στους Θρακιώτες ερευνητές το περιβάλλον της έρευνας και οι πολλές και δύσκολες «μαύρες τρύπες» του. Οι λογικές αντιδράσεις των «εκεί» δεν υπολογίστηκαν τότε καν από τον «εκσυγχρονιστικό πολύποδα» των Αθηνών, ο οποίος εξάλλου απολάμβανε την παντοδυναμία του.

Τίθεται και ένα θέμα σε σχέση με το

Οπως σημειώναμε στο προηγούμενο τεύχος του *Αντί*: «Εν τω μεταξύ τα χρόνια πέρασαν, και τώρα που το πολυετές πρόγραμμα τελειώνει, κάποιοι ίσως θυμηθούν τα πεπραγμένα του, πόσο μάλλον που το κόστος του –σύμφωνα με ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες– άγγιξε τα έξι δισ. Ποσό, εξάλλου, συνηθισμένο και αντίστοιχο ενός εκσυγχρονιστικού –με ή χωρίς εισαγωγικά– προγράμματος. Εμείς επιφυλασσόμαστε και θα επανέλθουμε».

Επανερχόμαστε λοιπόν: Το ύψος του προγράμματος κατ' αρχήν δεν είναι έξι δισ. Είναι περίπου τα μισά. [Ο εγκεκριμένος προϋπολογισμός του προγράμματος του ΕΠΕΑΕΚ όσον αφορά το Γ' ΚΠΣ ανέρχεται στα 5.800.000 ευρώ, δηλαδή –παρά εικοσιπέντε εκατομμύρια, εκατό χιλιάδες– δύο δισ. Μόνο η «γέφυρα» (η «ουρά» του προγράμματος όσον αφορά το Β' ΚΠΣ) ήταν 763.022 ευρώ, δηλαδή 259.808.990 δρχ. Φτάνουμε αισίως στα δύο δισ. τριακόσια εκατομμύρια δρχ., χωρίς να υπολογίσουμε το σκέλος του Β' ΚΠΣ, το ύψος του οποίου δεν γνωρίζουμε, αφού είναι τοποθετημένο πια

στο αρχείο του ΕΠΕΑΕΚ. Άρα επιεικώς συζητάμε για τρία δισ. δρχ.].

Θεωρούμε όμως ότι και τα τρία δισ. είναι ένα ποσό αντίστοιχο κι αυτό ενός εκσυγχρονιστικού –με ή χωρίς εισαγωγικά– προγράμματος. Και είναι βεβαίως ένα διόλου ευκαταφρόνητο ποσό.

Φυσικά δεν έχει σημασία μόνο το χρηματοδοτικό ύψος ενός προγράμματος, αλλά και πώς τα χρήματα διατίθενται και ποια είναι η ποιότητα του αποτελέσματος σε σχέση με αυτά τα χρήματα. Το αν το συγκεκριμένο πρόγραμμα αντέχει στην κριτική είναι ένα θέμα πρωτίστως της ακαδημαϊκής κοινότητας. Όμως από την ανάθεση του συγκεκριμένου προγράμματος προκύπτουν ορισμένα σοβαρά ζητήματα – κάποια από αυτά σοβαρότερα ακόμη και από το ύψος του ποσού. Ορισμένα μάλιστα έχουν και πολιτική, και όχι μόνο ακαδημαϊκή, διάσταση.

Στο πανεπιστήμιο Θράκης υπάρχουν τμήματα δασκάλων, νηπιαγωγών, φιλολογίας, εθνολογίας, ιστορίας κ.λπ., που θα μπορούσαν να πραγματοποιήσουν την έρευνα που το υπουργείο Παιδείας το 1997 ανέθεσε στην κ. Φραγκουδάκη.

ύψος του ποσού, το αποτέλεσμα της έρευνας και την αντοχή του στην κριτική. Πάντως αυτά τα κάποια δισ. σίγουρα θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν και αλλιώς. Καλύτερα ή χειρότερα, δεν θα το μάθουμε ποτέ.

Πρόσωπο κλειδί σε αυτή την ιστορία υπήρξε ο στενός συνεργάτης του τότε υπουργού Παιδείας Γ. Παπανδρέου, Δ. Χαλκιώτης, Ειδικός Γραμματέας του προγράμματος «Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης». Σύμφωνα με ανεπιβεβαίωτες πληροφορίες, ο κ. Χαλκιώτης –δηλαδή ο κατά κάποιο τρόπο «εργοδότης» του προγράμματος– υπήρξε και υποψήφιος διδάκτορας της κας Φραγκουδάκη.

Έτσι γίνεται εμφανές το πολιτικό πλέγμα γύρω από το πρόγραμμα, την ανάθεση και την υλοποίησή του.

Όπως αναφέραμε παραπάνω, το πρόγραμμα λήγει στις 31 Δεκεμβρίου του τρέχοντος έτους. Είναι από τα προγράμματα τα οποία μπορούν να διεκδικήσουν επαναπροκήρυξη. Παρουσιάζει ενδιαφέρον λοιπόν ποια θα είναι η στάση της σημερινής ηγεσίας του υπουργείου Παιδείας απέναντι στο θέμα... Το οποίο εξάλλου έχει ακόμα πολλές αθέατες πλευρές, που θα συνεχίσουν να απασχολούν την έρευνά μας και στο μέλλον.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ

Στην κ. Φραγκουδάκη, η οποία είχε ενοχληθεί από το σχόλιο του προηγούμενου τεύχους, στείλαμε το παρόν κείμενο. Η κ. Φραγκουδάκη μάς έστειλε το σημείωμα που δημοσιεύεται παρακάτω, παρουσιάζοντας το έργο του 8χρονου προγράμματος. Δεν απάντησε όμως στα ερωτήματά μας: Ήταν σωστή η διαδικασία ανάθεσης; Και θεωρεί γενικότερα σωστή τη διαδικασία ανάθεσης τέτοιας έκτασης και προϋπολογισμού προγραμμάτων, ειδικά όταν ο επικεφαλής καθηγητής ανήκει και στο στενό περιβάλλον του εκάστοτε πρωθυπουργού; Το συνολικό κόστος του προγράμματος από το 1997 ως και το Δεκέμβριο του 2004 πόσο τελικά είναι; Σε γενικές γραμμές πώς διατέθηκαν αυτά τα χρήματα;

Ακολουθεί το ενημερωτικό σημείωμα της κ. Φραγκουδάκη:

Πρόγραμμα «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»: Διευκρινίσεις

Δεν είναι «έρευνα» το έργο του ΕΠΕΑΕΚ για τη μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης των παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης, είναι μακρόπνοο έργο παρέμβασης και δεν «τελειώνει» το 2004, θα συνεχιστεί για χρόνια ως έργο θετικής διάκρισης, ανεξάρτητα από το ποια ομάδα επιστημόνων θα έχει την ευθύνη.

Η ομάδα που ανέλαβε το έργο, με ανάθεση το 1997-2000 και με αξιολόγηση μετά από δημόσια προκήρυξη το 2002-2004, δεν ανήκει στο «παν/μιο Αθηνών», αλλά αποτελείται από μέλη των παν/μίων Αθηνών, Αιγαίου, Θεσσαλονίκης, Θεσσαλίας, Θράκης, Κρήτης και Πατρών και από εκπαιδευτικούς α/θμιας και β/θμιας από διάφορα σχολεία της χώρας, με ειδίκευση στην εκπαίδευση αλλόγλωσσων και αλλόθρησκων μαθητών.

Το έργο έκανε έως σήμερα τα ακόλουθα.

Για το δημοτικό σχολείο

– Νέα σχολικά βιβλία για τα μειονοτικά δημοτικά, για τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας, (α) 4 αλφαβητάρια, 4 επίτομα βιβλία γλωσσικών δραστηριοτήτων, 16 σχολικά βιβλία εκμάθησης της ελληνικής ως ξένης γλώσσας, 6 τετράδια γραμματικών ασκήσεων, παιχνίδια με γραμματικές ασκήσεις, (β) Λογισμική μέθοδο εκμάθησης της ελληνικής με το σύνολο των γραμματικών γνώσεων του δημοτικού σε δύο οπτικούς δίσκους, με παραμύθια, γραμματική της ελληνικής και ελληνοτουρκικό λεξικό για παιδιά

Παλαιοί

Τους γνωρίζουμε καλά. Σε παλιότερα χρόνια γυρνούσαν από συγκέντρωση σε συγκέντρωση και στηλίτευαν το αστικό εποικοδόμημα τσιτάροντας Λένιν, Γκράμσι, ή Αντόρνο προκειμένου να λάβει και το πρόπον βάρος ο πύρινος καταγγελτικός λόγος τους.

Θυμάμαι το σφριγηλό ύφος και την οξύτητα στον τόνο του Χ, όταν σε μια «σύναξη» ανέλυσε τις παρεκκλίσεις που διέπραξε ο Ψ σε άρθρο που δημοσίευσε σε θεωρητικό έντυπο της εποχής. Και τι απήχηση που είχε, Θεέ μου, εκείνη η παρέμβαση! Σηκώθηκε ο Ψ, ήταν κι αυτός εξίσου επιθετικός, και προσπάθησε –αλλά ανεπιτυχώς– να αντικρούσει την παρέμβαση του Χ.

Αυτά συνέβαιναν τότε. Κύλησε όμως πολύ νερό στ' αυλάκι. Συνέβησαν πολλά, πάρα πολλά έκτοτε. Ανεπαισθήτως διολισθήσαμε σε μιαν άλλη εποχή. Εξάλλου, η ζωή προχωρεί.

Και ο Χ και ο Ψ είναι αλήθεια ότι, εν εγρηγόρσει διατελούντες, εξέφραζαν τις συλλογικές αγωνίες όλων μας. Τότε. Διότι τώρα έχουν όλα αλλάξει. Ουδείς ενδιαφέρεται για μέτωπα, παραπομπές, εποικοδομήματα. Πλήρης αναδιάταξη έχει συντελεσθεί.

Παρατηρώ τις παρέες, τις συναναστροφές. Θυμάμαι τώρα μια συνάδελφο από παλιά, τη Νίνα. Συνάντηση στη λαϊκή αγορά σε προεκλογική περίοδο. Άρχισε το ψηστήρι: *Τούτο και τ' άλλο, είδες τι καλός που είναι ο Σημίτης;* – τέτοια. Η κυρία εσιτίζετο σε ένα από τα Πρυτανεία. Ταξίδια, επιτροπές, μικρές εξουσίες, μεγάλες αποφάσεις.

Να αρχίσω τώρα την καταμέτρηση από τον κατάλογο παλαιών συντρόφων στις συνάξεις του τότε; Κάθε περίπτωση και ένα μικρό χρονογράφημα.

Πώς σκορπίσαμε και πώς βρεθήκαμε σήμερα περιχαραωμένοι στις απόμακρες γωνιές μας; Όσα σημειώνω τώρα είναι από τη δική μας οπτική. Αλάνθαστη; Μήπως το «λάθος» είναι στη δική μας πλευρά; Γιατί, πώς χαρακτηρίζεις τους «άλλους», δηλαδή όσους ξέκοψαν, τραβήχτηκαν, πήγαν προς την πλευρά της εξουσίας; Μήπως το «λάθος» είναι δικό μας, της δικής μας «παρέας»; Μήπως είμαστε προσκολλημένοι, μήπως αδυνατούμε να συντονιστούμε στους ήχους της εποχής; Ίσως. Μήπως όμως το πρόβλημα έρχεται από αλλού; Μήπως το πρόβλημα προκύπτει από τη μεταστροφή, τη μετάλλαξη, την προσαρμογή των «απέναντι»; Και ίσως γι' αυτό

6.000 λημμάτων, (γ) 14 διαθεματικά βιβλία για τη διδασκαλία των μαθημάτων Ιστορίας, Γεωγραφίας, Μελέτης Περιβάλλοντος και Κοινωνικής & Πολιτικής Αγωγής, ένα ιστορικό χρονολόγιο, μία γεωγραφία της Ελλάδας, παιδικά τραγούδια και συνοδευτικό βιβλίο.

- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών α/θμιας, κατά μ.ό. 120 ώρες το σχολικό έτος σε θέματα δίγλωσσης εκπαίδευσης, διδασκαλίας της ελληνικής ως ξένης γλώσσας, και διαχείρισης διαφορετικών πολιτισμικών ταυτοτήτων.

- Επιμορφωτικό υλικό για εκπαιδευτικούς σε 34 μικρά βιβλία στα θέματα της επιμόρφωσης, που βρίσκεται ελεύθερο στο δικτυακό τόπο:

kleidiakaiantikleidia.net

Για το γυμνάσιο:

(α) Περίπου 3.000 σελίδες διδακτικό υλικό συμπληρωματικό των σχολικών βιβλίων για τη διδασκαλία της ελληνικής ως ξένης γλώσσας, 800 γραμματικές ασκήσεις για τις ιδιαίτερες δυσκολίες που έχει ο φυσικός ομιλητής της τουρκικής στην εκμάθηση της ελληνικής γραμματικής, λεξικά για εφήβους με το σύνολο του λεξιλογίου της ύλης του γυμνασίου, (β) βιβλία Ιστορίας, (γ) εκπαιδευτικό υλικό για τη διδασκαλία της λογοτεχνίας, (δ) των μαθηματικών, (ε) των φυσικών επιστημών, (στ) λογισμικό υλικό για τη διδασκαλία της γεωγραφίας.

- Επιμόρφωση εκπαιδευτικών β/θμιας, κατά μ.ό. 100 ώρες το σχολικό έτος στα μαθήματα: ελληνική ως ξένη γλώσσα,

ιστορία, λογοτεχνία, φυσική, μαθηματικά, γεωγραφία.

- Πρόσθετες ώρες σχολείου, περίπου 1.500 σχολικές ώρες το μήνα σε 19 γυμνάσια όπου φοιτούν μαθητές της μειονότητας, που παρακολούθησαν πάνω από 1.000 μαθητές το χρόνο, στην ελληνική γλώσσα, τα μαθηματικά και τη φυσική.

Το έργο έκανε επίσης τα ακόλουθα:

- Ίδρυσε δύο Κέντρα στήριξης του έργου στην Κομοτηνή και την Ξάνθη, ανοιχτά 8 ώρες την ημέρα και τις 7 μέρες της εβδομάδας, που παρέχουν: (α) δανειστική βιβλιοθήκη για παιδιά δημοτικού-γυμνασίου, (β) δανειστική βιβλιοθήκη βοηθητικού υλικού για εκπαιδευτικούς, (γ) συμβουλευτική προς εκπαιδευτικούς και γονείς μαθητών, (δ) χρήση εργαστηρίων Η/Υ από εκπαιδευτικούς και μαθητές και ελεύθερη πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Τα Κέντρα επιπλέον οργανώνουν (ε) θερινά μαθήματα ελληνικής γλώσσας για μαθητές, (στ) θερινά μαθήματα μαθηματικών για μαθητές που εγγράφονται στο δημόσιο γυμνάσιο, (ζ) κατά το σχολικό έτος, μαθήματα ελληνικής γλώσσας, μαθηματικών και μαθήματα Η/Υ στην ελληνική, (η) δημιουργικές δραστηριότητες παιδιών και εφήβων σε μικτές πολιτισμικά ομάδες, (θ) συστηματική παροχή πληροφόρησης για το έργο στην τοπική κοινωνία.

- Οργάνωσε δημόσιο διάλογο με τη μορφή δύο συνεδρίων, στον οποίο συμμετείχαν, εκτός όλων των φορέων εκπαι-

δευτικών της τοπικής κοινωνίας (μειονότητας και πλειονότητας), ειδικοί από άλλες χώρες όπου υπάρχουν εκπαιδευτικές αναλογίες με δίγλωσσους πληθυσμούς, π.χ. Βέλγους, Καναδούς, Αφροαμερικανούς, Ιταλούς, Σέρβους, Ισραηλινούς, Παλαιστίνιους κ.ά.

Διαμόρφωσε λογότυπο του έργου, με μεγάλη επιτυχία στην τοπική κοινωνία, πρόκειται για πολύχρωμο παζλ που συνοδεύουν τα λόγια: «Πρόσθεση ΟΧΙ Αφαίρεση / Πολλαπλασιασμός ΟΧΙ Διαίρεση».

- Το έργο έχει συχνή και ευμενή κάλυψη από το θρακικό τύπο και τα τοπικά ΜΜΕ. Επίσης, απολογισμός του από το 1997 σε Συνέντευξη Τύπου στις 16 Ιουνίου 2004 μεταδόθηκε ως είδηση το ίδιο βράδι στην ΕΡΤ, την επομένη στη ΝΕΤ, διακινήθηκε από το Αθηναϊκό Πρακτορείο Ειδήσεων, και το έργο περιέγραψαν στα φύλλα της 17ης Ιουνίου οι εφημερίδες *Απογευματινή*, *Βήμα*, *Έθνος*, *Ελευθεροτυπία*, *Ημερησία*, *Καθημερινή*, *Νέα*, και άλλες μικρής κυκλοφορίας.

Το έργο έχει ενημερωτική ιστοσελίδα www.ecd.uoa.gr/museduc

Επίσης έχει ακόμα κάνει πολλές δραστηριότητες που διευκολύνουν την αρμονική ένταξη των παιδιών και νέων της μειονότητας στην κοινωνία ως ελλήνων πολιτών, οι οποίες ωστόσο δεν μπορούν να καταλογογραφηθούν γιατί είναι περίπλοκες και θα χρειαζόταν να αναπτυχθούν αναλυτικά.

Άννα Φραγκουδάκη
Καθηγήτρια Παν/μίου Αθηνών

και απόμακροι φίλοι...

νιώθουμε απολύτως αποξενωμένοι με τους «απέναντι».

Αλλά αυτά έχουν συμβεί και άλλοτε. Οι άνθρωποι αλλάζουν, περνούν σε άλλα στρατόπεδα. Καλό; κακό; - δεν θέλω τώρα να σταθώ σ' αυτά. Αυτό που με ενοχλεί είναι οι φωνές και οι διαμαρτυρίες τους όταν εσύ τους αμφισβητείς και δεν αναγνωρίζεις τα «αριστερά κουπόνια» που δείχνουν σε κάθε περίπτωση.

Διότι σκεπασμένοι κάτω από τις προστατευτικές φτερούγες της εξουσίας και σιτιζόμενοι χρόνια τώρα στο Πρυτανείο, βγάζουν πότε-πότε το κεφαλάκι τους και, διστακτικά είναι αλήθεια, μιλούν στο όνομα της Αριστεράς. Εκφέρουν και τη νέα λέξη-επινόημα: κεντροαριστερά. Αυτό σε εκνευρίζει γιατί δεν αναφέρονται παρά σε ένα άδειο *πουκάμισο*.

Και κάτι άλλο: Όταν τους θυμίζεις, όταν διατυπώνεις τις υποψίες σου ότι όλη αυτή η μεταστροφή δεν έγινε από ιδεολογική απελπισία -θεμιτή η αποχώρηση σε τέτοιες περιπτώσεις- αλλά για συγκεκριμένα υλικά ανταλλάγματα, σου επιστρέφουν: «Αυτό είναι χυδαία ύβρις» και ξεμπερδεύουν. Μα το πρόβλημα δεν είναι η ιδεολογική απελπισία. Δεν αποχώρησαν. Είναι παρόντες, πανταχού παρόντες μάλιστα. Σε βι-

βλιοπαρουσιάσεις, σε δεξιώσεις, σε διαλέξεις και σε τιμητικές απονομές. Ως «επίτροποι» και «πρόεδροι» συσκέπτονται, συντάσσουν ραπόρτα, αποφασίζουν. Αλλά συντάσσουν και κείμενα που πρόθυμα φιλοξενούνται... κυρίως σε έντυπα του Συγκροτήματος ή την *Ελευθεροτυπία*. Είναι λοιπόν παρόντες. Έχουν άποψη για τα τρέχοντα προβλήματα, συνυπογράφουν ποικίλες εκκλήσεις για τη «σωτηρία του γένους και της μεγάλης παράταξης», διορισμένοι ή αδιόριστοι αλλά πάντως βολεμένοι.

Το ξανασκέφτομαι. Όλοι αυτοί που κάποτε συνοδοιπορούσαμε και συνδιαδηλώναμε δεν νιώθουν άραγε μοναξιά; Μήπως θα ήθελαν ν' ακούσουν ένα συγκαταβατικό, συγχωρητικό λόγο, μια καλησπέρα καλόκαρδη, τέλος πάντων; Αλλά έχει πλημμυρίσει ο θυμός. Υπάρχει μια αμφίδρομη σχέση: Δεν τους δέχομαι και αυτοί αποφεύγουν μια ανοιχτή συζήτηση, μια συζήτηση της οποίας η σφοδρότητα θα θύμιζε εκείνες τις μακρινές εποχές των συντροφικών συνάξεων. Σκόρπισε, δεν υπάρχει πια το μαγνητικό υγρό. Τι να συζητήσεις τώρα με όλους αυτούς και σε ποια γλώσσα;

ΧΡΗΣΤΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

Λόγος περί συγκατανευσιφάγων διανοουμένων

Ή πώς η αριστερή διανόηση έγινε «οργανικός νομέας» του κράτους

της Κονδύλως Μπαϊρακτάρη

Οι μεγάλοι στοχαστές του 20ού αιώνα είχαν ταξινομήσει τους διανοούμενους ανάλογα με την εγγύτητα του επιχειρηματός τους στο σύστημα: στη μια άκρη οι απολογητές του και στην άλλη οι θιασώτες της επανάστασης, με ενδιάμεσο κρίκο τους κριτικούς μεταρρυθμιστές. Στην Ελλάδα, μετά τη δικτατορία, η πλέον ενεργός διανόηση συντάχθηκε με την πέραν του ΠΑΣΟΚ Αριστερά, διατυπώνοντας έναν, άκαμπτο πολλές φορές, κριτικό και μάλλον ασυμβίβαστο λόγο απέναντι στο σύστημα. Το ενδιαφέρον του λόγου αυτού ωστόσο είναι ότι συνδυάστηκε με τη διακίνηση ενός μαχητικού πατριωτισμού που υπαγορευόταν βασικά από την «επιστημονική ορθότητα» της δυτικοτρόπης ερμηνείας της ιστορίας και του κοινωνικού γίνεσθαι της εποχής μας. Η ελληνική κοινωνία, στα μάτια της ελληνικής διανόησης, ήταν το «κατακάθι» της ευρωπαϊκής εξέλιξης. Το προοδευτικό της στίγμα εμπνεόταν από το επιχείρημα του «κομπραδορισμού» και της υπανάπτυξης, καταλήγοντας πάντα στην ενοχοποίηση της ελληνικής κοινωνίας για την πελατειακή της πώρωση. Δεν έφταιγε, με άλλα λόγια, η ελληνική πολιτική τάξη για τις παλινω-

δίες της. Η κοινωνία ακύρωνε τις όποιες προσπάθειές της να προωθήσει μεταρρυθμίσεις, ακόμη και απλού εκσυγχρονιστικού τύπου.

Η ερμηνευτική αυτή επιλογή ήταν προφανώς πραγματολογικά αδιέξοδη και κυρίως δεν είχε καμιά σχέση ούτε με μια αριστερή οπτική, όπως νομιζόταν, ούτε, πολύ περισσότερο, με ένα προοδευτικό στίγμα. Ήταν επομένως θέμα χρόνου η αναζήτηση μιας νέας «αιτιολογικής» θεμελίωσης του ερμηνευτικού της διαβήματος, την οποία της πρόσφεραν απλόχερα οι ραγδαίες εξελίξεις που σημειώθηκαν από τη δεκαετία του 1990. Ωστε, η στροφή της αριστερής διανόησης προς ένα καθαρά νεοφιλελεύθερο εκσυγχρονιστικό πρόταγμα, ικανό να αντισταθμίσει τον κατά τη γνώμη της «παρασιτικό» χαρακτήρα της ελληνικής κοινωνίας, ανταποκρινόταν πλήρως στο κοινωνικό της διαμέτρημα και ιδίως στην αδυναμία της να αρθρώσει έναν πρωτότυπο, δηλαδή συνακόλουθο προς την ελληνική πραγματικότητα, επιστημονικό ή ιδεολογικό λόγο.

Η συγκυρία για να εκφρασθεί συγκεκριμένα η στροφή αυτή είχε προετοιμαστεί κατά τη μετα-Κοσκιτική περίοδο του Ανδρέα Παπανδρέου, ξεπεράστηκε όμως

πλήρως κάθε αναστολή την περίοδο Σημίτη. Το πρόταγμα του «εκσυγχρονισμού» και το βάθεμα της κρίσης του διεθνούς σοσιαλιστικού κινήματος, αποτέλεσαν το άλλοθι για τη μαζική μετεγκατάσταση της αριστερής διανόησης στο κράτος. Από ασυμβίβαστος κριτής του, μέχρι πριν λίγο, μεταβλήθηκε σε αδέκαστο απολογητή του εκσυγχρονιστικού νεοφιλελευθερισμού και μάλιστα σε θεραπεινίδα των πολιτικών του επιλογών.

Η τελευταία αυτή επισήμανση έχει μια πρόσθετη ιδιαιτερότητα. Η ελληνική αριστερή διανόηση δεν λειτούργησε ως απλός απολογητής του «Σημιτείου» προτάγματος. Χρησιμοποίησε το κράτος ως πρυτανείο σίτισης, ως όχημα συμμετοχής στην αναδιανομή του οικονομικού του πλεονάσματος, λαιμάργησε χωρίς αιδώ, χωρίς καμία ηθική αναστολή ή ευαισθησία απέναντι στην κοινωνία που την πίστεψε. Σημαίνοντες εκπρόσωποί της κατέλαβαν σωρηδόν αξιώματα, συσώρευσαν αποδοχές εκατομμυρίων, δημιούργησαν αποκλεισμούς ή διέβαλαν τους μη συνοδοιπόρους, κινήθηκαν κατά τρόπο προκλητικό στο παρασκήνιο, σταυλίστηκαν στο περιβάλλον των πλέον σκοτεινών μεντιοκρατόρων, προσφέροντάς τους πο-

λυποϊκίλες υπηρεσίες νομιμοποίησης κ.λπ. Όλα αυτά χρόνια, ουδείς εξ αυτών διέκρινε στοιχεία διαπλοκής της Σημιτικής εξουσίας (με τους μεντιοκράτορες κ.ά.) – εύλογα, αφού ήσαν ομοτράπεζοι και συγκατανευσιφάγοι. Είναι θαυμαστή η ευκολία με την οποία αποκαθήλωσαν την εικόνα που χρόνια τώρα φιλοτεχνούσαν δαπάναις της Αριστεράς. Το «κροτούν νόμισμα» της ανταμοιβής τους αποδείχθηκε ισχυρότερο από τον κρότο των Ερινύων που έσερναν τον πυρρίχιο χορό.

Η απροσχημάτιστη αυτή συμμετοχή της αριστερής διανόησης στη νομή του κράτους, με δόλωμα τον εκσυγχρονισμό του, μπορεί να χαρακτηριστεί σταθμός στην πνευματική πορεία της χώρας. Όχι τόσο διότι αποκάλυπτει το κενό πνευματικής αυτονομίας και την τραγική ρηχότητα της άρχουσας αριστερής διανόησης αλλά κυρίως επειδή μέλη της δεν δίστασαν να γίνουν καλοί φορείς ή συνήγοροι της διαφθοράς, όπως φανερώνει η εμπλοκή τους σε σκάνδαλα δισεκατομμυρίων ή η αλληλεγγύη τους στις «πνευματικές» ακρίδες που λεηλάτησαν το δημόσιο. Άλλοι, πιο ολιγαρκείς, επιδόθηκαν στο άθλημα της λαφυραγωγίας του δημοσίου μέσα από μια

άνευ προηγουμένου βουλευ-
μική θεσιθερία.

Θα είχε ενδιαφέρον να έδι-
νε η κυβέρνηση στη δημοσιό-
τητα τα ονόματα όσων (κα-
θηγητών, δημοσιογράφων
κ.λπ.) ανέλαβαν θέσεις εξου-
σίας –και πόσες έκαστος– ή
δήθεν μελέτες και έρευνες
από διάφορα υπουργεία και
οργανισμούς. Θα διαπιστω-
νόταν αβίαστα ότι όλοι τους
σχεδόν, ανήκουν στην ιδιαί-
τερη κατηγορία της αριστε-
ρής διανόησης που λειτούρ-
γησαν ως άμεσοι παρακοι-
μώμενοι (ή φίλοι των παρα-
κοιμωμένων) της πρωθυ-
πουργικής κλίνης, και ως θε-
ράποντες, εκ του σύνεγγυς,
του «Σημιτείου» εκσυγχρο-
νισμού. Η διαπίστωση αυτή γί-
νεται προκλητικότερη αν
αναλογισθεί κανείς ότι την
ίδια στιγμή πνευματικοί άν-
θρωποι διεθνούς βεληνε-
κούς ήσαν άγνωστοι για τις
υπηρεσίες του «Σημιτείου»

κράτους. Η ξετσιπωσιά αυτή
του «εκσυγχρονισμού» φά-
νηκε στο τέλος, όταν, βλέπο-
ντας πως ολοκλήρωνε τον
κύκλο του, φρόντισε να περι-
βάλει με εγγυήσεις ανεξαρ-
τησίας τα στελέχη του, στο
όνομα της «διαφάνειας» (!),
ενώ δεν είναι λίγες οι περι-
πτώσεις που έσπευσε στο μέ-
σον της προεκλογικής περιό-
δου να καλύψει επιτελικές
θέσεις με δικά του παιδιά.

Στην Ευρώπη τα τελευταία
χρόνια η αριστερή διανόηση
μετακινήθηκε, επίσης, προς
το Κέντρο ή και τη Δεξιά.
Έχει γραφτεί ότι πολλοί
από τους ηγέτες του γαλλι-
κού Μάη του '68 εναγκαλί-
στηκαν την πολιτική εξου-
σία, εξαργυρώνοντας τη
συμμετοχή τους με φιλελεύ-
θερες ή έστω κεντρομόλες
τοποθετήσεις. Στην Ελλάδα,
το άλμα της αριστερής δια-
νόησης ήταν χαοτικό. Σημαί-
νοντα μέλη της διέσχισαν με

θαυμαστή ευκολία τη διαχω-
ριστική γραμμή της διανοή-
σης, συναντήθηκαν με τον
κατεστημένο αντίπαλο στο
πεδίο της «αναδιανομής»,
ως συγκατανευσιφάγοι κι
όχι ως απλοί απολογητές του
συστήματός του. Από αρνη-
τές ή εν πάση περιπτώσει
κριτικοί παραστάτες του κα-
τεστημένου, έγιναν ομοτρά-
πεζοι συμποσιαστές. Ξεπέ-
ρασαν δηλαδή και αυτόν τον
ρόλο του **οργανικού διανοού-
μενου** για να μεταβληθούν
σε **οργανικούς νομείς** του δη-
μόσιου χώρου.

Ο εκμαυλισμός των διανο-
ουμένων της Αριστεράς μπο-
ρεί να καταγραφεί ως το μέ-
γιστο επίτευγμα του Σημιτι-
κού εκσυγχρονισμού. Όμως
η διαθεσιμότητά τους είχε
από καιρό ωριμάσει μέσα
από την αδιέξοδη κενότητα
της σκέψης τους και την υπο-
κοινωνική τους κουλτούρα.
Η σίτισή τους στο κρατικό

πρυτανείο έγινε τελικά με
τους όρους με τους οποίους
οι ίδιοι επιχείρησαν να ερ-
μηνεύσουν την ελληνική κοι-
νωνία. Έγινε δηλαδή ό,τι
και με τη σκέψη του Μαρξ:
Βοήθησε με βεβαιότητα τους
θεράποντες του καπιταλι-
σμού, προκειμένου να κατα-
νοήσουν και σε τελική ανά-
λυση να ηγεμονεύσουν στο
σύστημα. Όπερ μεθερμη-
νεύεται, στο λόγο των συ-
γκατανευσιφάγων της αρι-
στερής διανόησης, ο λαός
φταίει που λαιμάργησαν! Ας
μην τους πίστευε...

Γραφτείτε συνδρομητές στο **Αντί**

Το **Αντί** κυκλοφορεί από
τη Μεταπολίτευση,
συνεχίζοντας μιαν ιστορία
που άρχισε μέσα
στη δικτατορία. Στα τεύχη
του καταγράφεται
η πολιτική και
πολιτιστική
ζωή της χώρας.
Γραφτείτε συνδρομητές
στο **Αντί**
για να εξασφαλίσετε τη
συνεχή και αντικειμενική
ενημέρωσή σας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ NOAM CHOMSKY Καθηγητής Γλωσσολογίας και Φιλοσοφίας του MIT **ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΗ ΚΑΙ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ**

Μετάφραση: Γιώργος Κοτζόγλου
Πρόλογος και επιμέλεια: Χριστόφορος Χαραλαμπίδης,
Καθηγητής Γλωσσολογίας του Παν. Αθηνών
Σχ. 8°, σελίδες 303 με πλούσια βιβλιογραφία και ευρετήριο

Ο Noam Chomsky αναπτύσσει το στοχασμό του για τη σχέση ανάμεσα στη
γλώσσα, το νου και τον εγκέφαλο, εισάγοντας τη σύγχρονη γλωσσολογική
έρευνα στο αναπτυσσόμενο επιστημονικό πεδίο της νευροεπιστήμης. Το βι-
βλίο αποτελεί σημαντικό ορόσημο στην ανάπτυξη της γλωσσικής θεωρίας.

«Απ' όσο γνωρίζω, το βιβλίο αυτό είναι η πιο περιεκτική πρόσφατη ανασκόπηση της σκέψης του Chomsky πάνω σε
ένα ευρύ φάσμα ζητημάτων. Τα κεφάλαια για τη γλωσσική θεωρία, πιο συγκεκριμένα, προσφέρουν πολύτιμο υπόβα-
θρο για το εξαιρετικά σημαντικό μινιμαλιστικό πρόγραμμα, το οποίο ασκεί μεγάλη επιρροή στις μέρες μας.»

Ian Roberts, University of Cambridge

«Με τη χαρακτηριστική του σαφήνεια και οξύτητα, ο Chomsky ρίχνει φως στη μελέτη της γλώσσας και του νου με φόντο
την ιστορία της επιστήμης και την πρόσφατη νευροεπιστήμη και αναλύει τη γενική φύση και την ανάπτυξη του Μινιμα-
λιστικού Προγράμματος, που είναι πιθανότατα η πιο επαναστατική πρόταση στην ιστορία της γλωσσολογίας.»

Robert Freidin, Princeton University Press

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό και στην Παιδεία
Ιπποκράτους 8 Αθήνα. Τηλ.: 210.36.27.318
www.papadimasbooks.gr • papadimas@atp.gr

Σύστασις Επιτροπών

Δεν θα αναφέρω ονόματα. Τελικά αισθάνομαι συμπάθεια γι' αυτούς τους αφελείς και ίσως και χαριτωμένους ανθρώπους. Δεν φταίνε διόλου, καθώς διαθέτουν έναν πνευματικό εξοπλισμό δεδομένο και γνωστό. Η ζωή είναι δύσκολη και άντε τώρα να σκαλίζεις το πώς ένας συμπαθής κατά τα άλλα κύριος ή κυρία που στελεχώνει μια κρατική επιτροπή είναι αυτός που είναι: ούτε καλύτερος ούτε χειρότερος από τον καθένα μας.

Έχω και μίαν εξήγηση γιατί αυτοί οι συγκεκριμένοι πολίτες επιλέχθηκαν από τον αρμόδιο υπουργό να συγκροτήσουν τις διάφορες επιτροπές του Υπουργείου Πολιτισμού που αναγγέλθηκαν τις προηγούμενες ημέρες.

Εάν κατά τύχη έχετε θητεύσει σε κάποιο κόμμα ή πολιτική ομάδα, θα ξέρετε βεβαίως ότι υπάρχουν διάφορες επιτροπές ή ομάδες εργασίας ή όργανα –σε κάθε κόμμα υπάρχει μια ορισμένη ονοματολογία γι' αυτά όλα– που έχουν ως αντικείμενο την παρακολούθηση των «τρεχόντων προβλημάτων». Υπάρχουν δηλαδή επιτροπές ή ομάδες κ.λπ. για την οικολογία, τους μετανάστες, τα δημόσια έργα, την οικονομία, την εξωτερική πολιτική, την ηχορρύπανση ή ό,τι άλλο βάλλει ο νους του ανθρώπου. Πάντως σε όλα τα κόμματα, όσο είμαι πληροφορημένος, υπάρχει και κείνο το αρμόδιο τμήμα ή επιτροπή για τον πολιτισμό.

Θα είχατε παρατηρήσει τότε –εάν δηλαδή ήσασταν κομματικό μέλος ή φίλος του κόμματος– ότι στις επιτροπές εκείνες, με δημοκρατικό τρόπο και ανοχή, συμμετείχαν πολλοί: όσοι δήλωναν ότι τους ενδιαφέρει η οικολογία, η εξωτερική πολιτική ή ο πολιτισμός. Ουδείς ψόγος. Αυτή μάλιστα η συμμετοχή μιας ποικιλίας ανθρώπων στις ομάδες εργασίας εμπλουτίζει τις επιτροπές. Ακούς

εκεί μέσα πολλές και διάφορες γνώμες, μαθαίνεις γεγονότα και συλλέγεις πληροφορίες οι οποίες τελικά μπορεί να πει κανείς ότι δικαιώνουν την ύπαρξη αυτών των επιτροπών.

Η Νέα Δημοκρατία, από την εποχή που άρχισε να συγκροτείται σε κόμμα –επί αρχηγίας Ευάγγελου Αβέρωφ–, οργανώθηκε στο «πρότυπο των κομμουνιστικών κομμάτων», όπως με πληροφόρησε φίλος που ξέρει τα πράγματα «από τα μέσα». Ανάμεσα στα άλλα ομαδοποίησε σε επιτροπές μέλη της με κοινά ενδιαφέροντα. Χαλαρά στην αρχή, πιο οργανωμένα τώρα κι ένα χρόνο που ήταν φανερό ότι «σε λίγο θα έχουμε δική μας κυβέρνηση». Οι επιτροπές αυτές στη ΝΔ έχουν και όνομα: ΔΑΚΕ. Θα πληροφορηθήκατε βεβαίως τις παρεμβάσεις των ΔΑΚΕ σε θέματα του Υπουργείου Παιδείας, σε άλλα υπουργεία, σε συνεδριάσεις της Κ.Ε. του κόμματος και στο τελευταίο συνέδριό της. Οι άνθρωποι δούλεψαν στο κόμμα τους και για το κόμμα τους όλα αυτά τα χρόνια, αναμένοντας την εξουσία. Οι διάφοροι υπουργοί γνωρίζουν αυτές τις «επιτροπές έρευνας και δράσης» και τώρα σ' αυτές απευθύνθηκαν (ή οι επιτροπές προσέφυγαν στους υπουργούς, αδιάφορο) προκειμένου να στελεχώσουν τις τόσες και τόσες «ομάδες εργασίας» που σέρνονται στα διάφορα υπουργεία.

Με την προηγούμενη διακυβέρνηση (το «σύστημα ΠΑΣΟΚ») ξεφύτρωσαν εκατοντάδες «μπουμπούκια» και στο εκσυγχρονιστικό και στο άλλο ΠΑΣΟΚ. Στελέχωσαν λογής λογής επιτροπές, και σήμερα, έχοντας στο μεταξύ εξασφαλίσει την «αναγνωρισιμότητα» (άλλος νεολογισμός κι αυτός!), εμφανίζονται καθημερινά φιλοξενούμενοι στα τηλεοπτικά πορτοπαράθυρα.

Σήμερα, με την «ανακομματικοποίηση» του κράτους (εύστοχος αυτός ο νε-

ολογισμός του κ. Ζούλα στην *Καθημερινή*) οι διάφοροι υπουργοί είχαν στη διάθεσή τους το υλικό για τις παντοειδείς επιτροπές. Κακοί, αστείοι, απαίδευτοι, ελαφροί όλοι αυτοί;

Θυμηθείτε όμως, σας παρακαλώ, τους συντρόφους σας (ως γνωστόν η προσφώνηση «σύντροφος» χρησιμοποιείται και στην Αριστερά και στο ΠΑΣΟΚ) που συμμετείχαν μαζί σας (εσείς είσατε βεβαίως οι καλοί, σοβαροί, πεπαιδευμένοι κ.λπ.) στις κομματικές επιτροπές. Το ΠΑΣΟΚ ανέδειξε όλα τα «μπουμπούκια» που διέθετε. Φανταστείτε –μια υπόθεση κάνουμε– εάν και η Αριστερά σχημάτιζε κυβέρνηση. Θα γλυτώναμε από τους αστείους, απαίδευτους, ελαφρούς κ.λπ.; Όχι δα! Δείγματα άφθονα του είδους μάς παρέσχε άλλωστε το ΠΑΣΟΚ με τα «δάνεια στελεχών» από την Αριστερά.

Πού καταλήγουμε λοιπόν; Μα στην έννοια της «ανακομματικοποίησης» του κράτους. Στον τρόπο που λειτουργεί η εξουσία: Η αξιοκρατία και η αρμοδιότητα παραμερίζονται από τους υπεύθυνους υπουργούς. Κι αυτοί ξεστάθηκαν στην κομματική θαλπωρή, γιατί έτσι ένιωθαν σιγουριά. Στο κάτω κάτω σήμερα ξεπληρώνουν χρέη πολλών ετών.

Δεν θα σας πω ούτε τώρα ονόματα, ούτε και θα αποπειραθώ να κοροϊδέσω αθώους κυρίους και κυρίες. Δυο όμως ονόματα θα πω. Γιατί αυτοί είναι οι υπεύθυνοι επιλογής τούτων των επιτροπών, οι οποίες θα καθοδηγούν τα πνευματικά μας πράγματα. Αυτοί οι δύο πολίτες έχουν όνομα: υφυπουργός Πολιτισμού κ. Πέτρος Τατούλης και υπουργός Πολιτισμού (αλλά και πρωθυπουργός) κ. Κώστας Καραμανλής. Να τους χαιρόμαστε!

Σας αγαπώ! Καληνύχτα σας!

ΧΡΗΣΤΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

Πολιτισμός με (ανταπο)δόσεις

(παροχές, συμμετοχές, αντοχές, ενοχές και... αντιπαροχές)

του Λέανδρου Σλάβη

Σε πολλά μέρη, και όχι μόνο στην Ελλάδα, θα ακουγόταν σαν αστείο. Ή, έστω, σαν μια ακόμα παραδοξολογία κάποιου αμερικανού θεωρητικού που ψοφάει για δημοσιότητα. Και όμως ειπώθηκε! Όχι αλλού, αλλά εδώ! Όχι από όποιον κι όποιον, αλλά από τον αρμόδιο υφυπουργό!

Αλήθεια που δεν λέγεται αλλά ξέφυγε στη ρύμη του λόγου, ή εσκεμμένη παραδρομή της γλώσσας για να ζυγιστούν οι αντιδράσεις; (Υφ)υπουργική «πατάτα» ή «πα-τατούλ-α»; Ό,τι και νάταν, όσο και αν επιχειρήθηκε το κατόπιν εορτής συμμάζεμά της, άναψε φωτιές. Γιατί δεν ευαγγελίζεται κανείς το «τέλος του κρατικοδίαιτου πολιτισμού», χωρίς να ξεσηκώσει θύελλες. Ιδίως όταν αυτό το «τέλος» δεν πρόκειται να επέλθει. Τουλάχιστον στο ορατό μέλλον. Ο «κρατικοδίαιτος πολιτισμός» ποτέ δεν πεθαίνει. Έχει βαθιές ρίζες τόσο στην ιστορία όσο και στην κοινή γνώμη. Ακόμα και στην εξουσία. Γιατί ο πολιτισμός δεν έχει μονάχα δημιουργούς-πομπούς, που τον παράγουν ή τον εκφράζουν. Έχει και δέκτες, που τον καταναλώνουν και τον καταξιώνουν. Το δε προϊόν των πρώτων πρέπει να φτάσει ως τους δεύτερους για να ολοκληρώσει τον προορισμό του. Επειδή δε συχνά αυτό δεν είναι εφικτό, μεσολαβεί η εκάστοτε εξουσία. Άλλοτε μεν για να ικανοποιηθούν οι ανάγκες και των δύο πλευρών (προβολής και καταξίωσης των μεν, συμμετοχής και απόλαυσης των δε). Άλλοτε δε για να ελεγχθεί μία κατάσταση (με την εξαγορά της ανοχής τότε των μεν και τότε των δε) ή για να χειραγωγηθεί το θυμικό του πλήθους. Άλλοτε μεν για το καλύτερο: για να συμβάλει στη μέθεξη του κοινού σε μία υψηλού επιπέδου εκδήλωση, όπως, για παράδειγμα, με τα «θεωρικά», δηλαδή την επιδότηση της παρακολούθησης από άπορα άτομα των θεατρικών αγώνων στην Αθήνα της κλασικής αρχαιότητας. Άλλοτε δε για το χειρότερο: για να αποκοιμίσει αυτό το κοινό, προσφέροντάς του «*panem et circenses*», άρτον και

θεάματα (ενίστε δε μόνο το δεύτερο για να ξεχνιέται η έλλειψη του πρώτου).

Δύσκολα, ως εκ τούτου, θα αποφάσιζε η οποιαδήποτε κυβέρνηση να αναδεχθεί το πολιτικό κόστος μιας εξέλιξης η οποία θα έθιγε χρόνιες συνήθειες αλλά και πολλά

**Πόσοι άραγε μπορούν να
αντισταθούν και να μην την
θυσιάσουν έναντι των
«αργυρίων» της κρατικής
συνδρομής; Είναι θλιβερό το
φαινόμενο, αλλά τα τελευταία
χρόνια πολλές ανεξάρτητες και
βροντερές το πάλαι ποτέ φωνές
από τον χώρο των γραμμάτων και
των τεχνών έχουν κατεβάσει
τους τόνους, αν δεν τηρούν
αιδήμονα σιγή, για θέματα που
«βγάζουν μάτι». Πώς μπορεί να
αποκλεισθεί ότι αυτό δεν
αποτελεί το αντίτιμο κάποιας
επιδότησης ή κάποιου διορισμού
σε ένα συμβούλιο ή μία επιτροπή;**

(και κατεστημένα) συμφέροντα. Δεν υποχρεώνει μόνο η ευγένεια, αλλά και η παράδοση: κάποια «κεκτημένα δικαιώματα» τα οποία διατηρούν σχεδόν ανέπαφη την αίγλη τους ακόμα και έξω από τον κύκλο των άμεσα ενδιαφερομένων. Ιδίως μάλι-

στα όταν το κλείσιμο της στρόφιγγας από την οποία ρέει το κρατικό χρήμα, θα έθετε σε κίνδυνο την επιβίωση ορισμένων πολιτιστικών δραστηριοτήτων, οι οποίες είναι εξαιρετικά δαπανηρές, συχνότατα δε έχουν κόστος δυσβάσταχτο και δυσανάλογο σε σχέση με τα έσοδα που φέρνουν. Ο κόσμος σήμερα δεν «φιλοκαλεί» και δεν «φιλοσοφεί» «μετ' ευτελείας»! Μάλιστα, πολλοί θεράποντες ορισμένων πολιτιστικών δραστηριοτήτων (όπως και πολλές «βεντέτες» του αθλητισμού) «έχουν πάρει πολύ ψηλά τον αμανέ». Οι απαιτήσεις τους δεν συναντάνε σθεναρή αντίσταση γιατί δεν τα βάζει κανείς εύκολα με τις «φίρμες» των γραμμάτων και των τεχνών. Το δημόσιο, από την πλευρά του, σύρεται στην κάλυψη των εξόδων διαφόρων εκδηλώσεων (ενισχύοντας την «έλλειψη μέτρου» των αμοιβών και λοιπών παροχών), γιατί γνωρίζει ότι τυχόν προσπάθεια εξισορρόπησης του κόστους με τα έσοδα θα καθιστούσε τις συγκεκριμένες δραστηριότητες αποκλειστικό προνόμιο μιας οικονομικής ολιγαρχίας ή θα ενεργοποιούσε αρνητικά τα ανακλαστικά εκείνων που θα αναγκάζονταν να στερηθούν μια ζωτική ψυχαγωγία ή ενασχόληση.

Ο θεσμός της χορηγίας δεν επαρκεί για να καλύψει αυτοδύναμα το έλλειμμα. Ως εκ τούτου είναι περιπτωσιακός και επικουρικός και δεν αποτελεί εναλλακτική λύση. Επιπλέον, δεν είναι αρκούντως ανεπτυγμένος, είναι επιλεκτικός και, όχι σπάνια, υστερόβουλος, με αποτέλεσμα σε χώρες όπως η σημερινή Ελλάδα, με μία νέα μεγαλοαστική τάξη, για την οποία η συμμετοχή στα πολιτιστικά δρώμενα είναι περισσότερο «λούστρο» για άτομα «*s(ine) nob(ilitate)*» παρά εσωτερική ανάγκη και απόσταγμα παιδείας, το ενδιαφέρον να στρέφεται περισσότερο προς τα κει απ' όπου αναμένεται ανταπόδοση είτε οικονομική είτε δημοσιότητας. (Γι' αυτό ελκύονται περισσότερο από την υποδοχή ενός Ντέτταρι, παρά από μία συνάντηση με έναν Χομπσμπάουμ.)

Υπό αυτές τις συνθήκες η Πολιτεία είναι «καταδικασμένη» να χρηματοδοτεί ανα-σκαφές, λειτουργία σχολών τεχνών και γραμμάτων, ανεγέρσεις μουσείων, συντηρήσεις μνημείων κ.ά., είναι «καταδικασμένη» να προσφέρει στους ανθρώπους του πολιτισμού εισόδημα (ή να το ενισχύει) και να επιχορηγεί φεστιβάλ, εκθέσεις και άλλες δραστηριότητες, είναι, με λίγα λόγια, «καταδικασμένη» να συντηρεί τον επάρατο «κρατικοδίαιτο πολιτισμό». Ακόμα και αν «ξηλώσει» μέρη από το οικοδόμημα, θα συνεχίσει να «ξηλώνεται», κι ας δυσανασχετούν κάποιοι. Αλλά θα πρέπει επίσης να γίνει κατανοητό ότι αυτό το «αναγκαίο κακό» για την Πολιτεία, είναι «προνόμιο» για την άλλη πλευρά και όχι δικαιωματική και ανεξέλεγκτη πρόσβαση σε ένα ανεξάντλητο κέρασ της Αμάλθειας.

Και από αυτή τη σκοπιά, το υφυπουργικό lapsus είχε και τη θετική του πλευρά. Επειδή έδωσε, ίσως άθελά του, το εναρ-

κτήριο λάκτισμα για μια συζήτηση που έπρεπε να είχε γίνει από καιρό, αλλά κανείς δεν τολμούσε να ξεκινήσει. Γιατί μπορεί να θεωρείται αυτονόητη η κρατική ενίσχυση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, δεν είναι όμως διόλου αυτονόητος και ανεπιφύλακτα αποδεκτός από όλες τις πλευρές ο τρόπος διαχείρισής της: το πού, σε ποιο βαθμό και με ποια κριτήρια θα κατανεμηθεί, με δεδομένο ότι δεν είναι απερίοριστη.

Καταρχάς θα πρέπει να διευκρινισθεί ότι από τον γενικό προβληματισμό εξαιρούνται ορισμένοι κλάδοι, των οποίων η επιβίωση είναι αμφίβολη έως αδύνατη έξω από την κρατική θερμοκοιτίδα. Όπως για παράδειγμα οι αρχαιολογικές ανασκαφές. Δεν υπάρχουν πια αρκετοί «Σλήμαν», αλλά και αν υπήρχαν δεν θα διέθεταν την απαραίτητη με τα σημερινά δεδομένα οικονομική επιφάνεια για να αντιμετωπίσουν τις σχετικές ανάγκες. Η δε

ανταπόδοση από την εκμετάλλευση του αποτελέσματος της δραστηριότητας, εφόσον είναι εφικτή και βρίσκει ανταπόκριση, δεν επαρκεί για να προσελκύσει το ενδιαφέρον ιδιωτών. Τα εισιτήρια για την επίσκεψη ενός μουσείου ή ενός αρχαιολογικού χώρου ενδέχεται να μην καλύπτουν ούτε καν το κόστος φύλαξης και συντήρησης! Παράλληλα, θα ήταν άδικο να επιρριφθεί η κάλυψη του κόστους αποκλειστικά στις πλάτες (ή μάλλον στις τσέπες) των χρηστών, τη στιγμή που το (οικονομικό) όφελος διαχέεται (από τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται στον περίγυρο) ευρύτερα και, τελικά, στο σύνολο σχεδόν μιας οικονομίας. Με αυτό δε το δεδομένο, η κρατική συμβολή ή η -σε τελευταία ανάλυση- συμβολή των φορολογουμένων είναι κατά κάποιο τρόπο και κοινωνικά δίκαιη. Με λίγα λόγια, πάντως, από τον προβληματισμό εξαιρούνται οι κλάδοι για τους οποίους η κρατική συμβολή έχει τον χαρακτήρα χρηματοδότησης υποδομής και όχι τον χαρακτήρα επιδότησης.

Γιατί όμως θα πρέπει να επιφυλάσσεται αυτή η διακριτική μεταχείριση στις υπόλοιπες πολιτιστικές δραστηριότητες; Γιατί θα πρέπει να βοηθηθεί, για να αφιερωθεί απερίσπαστος στο έργο του, ένας γλύπτης ή ένας ζωγράφος, και όχι ένας κατασκευαστής μηχανημάτων; Η επίκληση της ιδιαιτερότητας και της σημασίας της πολιτιστικής παραγωγής δεν συνιστά αυτονόητη για όλους και επαρκή αιτιολογία.

Διότι δεν απαντά στο ερώτημα γιατί θα πρέπει το κράτος να λύνει το βιοποριστικό πρόβλημα ορισμένων δημιουργών ή ερμηνευτών, τη στιγμή που εξίσου αξιόλογοι ομόλογοί τους το αντιμετωπίζουν με την παράλληλη άσκηση ενός επαγγέλματος.

ΚΑΤΑΣΠΑΤΑΛΗΣΗ ΠΟΡΩΝ

Δεν δικαιολογεί ούτε τη συνέχιση της κατασπατάλησης πόρων σε δραστηριότητες που αποδεικνύονται ανίκανες να παράγουν αντάξιο έργο. Γιατί, για παράδειγμα, θα πρέπει να ενισχύεται ες αεί η χρυσή μετριότητα του Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης για να παράγει ταινίες που, με ελάχιστες εξαιρέσεις, μετά βίας πλησιάζουν το επίπεδο του απλώς ανεκτού; Η χαμηλή στάθμη της φετινής οργάνωσής του, που παραδέχτηκαν σχεδόν ομόφωνα οι κριτικοί, καθιστά άκρως επίκαιρη την απορία. Μπορεί να πρέπει να ενισχυθεί στα πρώτα του βήματα ένας σκηνοθέτης, μπορεί να πρέπει να κρατηθεί με τα χίλια ζόρια

ζωντανή μια τέχνη που παρακμάζει ή φθίνει, αλλά ως τότε, αν η βλάβη είναι ανήκεστος; Άλλωστε, μια προσωρινή διακοπή της κρατικής μέριμνας ίσως να αποδεικνυόταν ευεργετική: θα ξεκαθάριζε το τοπίο και θα άφηνε ελεύθερο το δρόμο για να αναδειχθούν νέες δυνάμεις, με –πιθανόν– καλλίτερες προοπτικές.

Τέλος, δεν προσδιορίζει πόσο βαθιά θα πρέπει να βάζει το χέρι του το κράτος στον κρατικό κορβανά, για να χρηματοδοτεί τον πολιτισμό. Το «πολύ!», που έρχεται στο νου αυθόρμητα, αγνοεί την πικρή αλήθεια ότι το περιεχόμενο του κορβανά είναι πεπερασμένο (και θα ήταν ακόμα και με την πιο χρηστή διαχείριση), ενώ κάνουν ουρά και άλλοι με εξίσου επιτακτικές ανάγκες (όπως η υγεία και η παιδεία).

Μάλιστα δε, αν προσδιοριστεί ρεαλιστικά η δυνατότητα του κορβανά, θα αποδειχθεί ότι δεν θα αναιρεθεί ο προβληματισμός, αλλά θα μετατεθεί σε άλλα πεδία. Με δεδομένη τη στενότητα των πόρων θα πρέπει να επιλεγεί αν το κύριο βάρος θα δοθεί στην κατεύθυνση, που υποδεικνύουν καλοπροαίρετες πεφωτισμένες πρωτοπορίες, ή σ' αυτή που κερδίζει τις προτιμήσεις της λαϊκής πλειοψηφίας. Καμία από τις δύο επιλογές δεν πρόκειται να γίνει ανεπιφύλακτα αποδεκτή από όσους έχουν (τη δυνατότητα να εκφράσουν) γνώμη για το θέμα, ενώ και οι δυο κινούνται σε ολισθηρούς δρόμους με αδιέξοδα στις ακραίες τους εκτροπές. Η πρώτη μπορεί να οδηγήσει στην υπερτροφία ενός ελιτίστικου πολιτιστικού γίγνεσθαι, αποκομμένου από τις μάζες και ανίκανου να τις αγγίξει. Η ατελέσφορη προσφορά «υψηλής τέχνης» των επαρχιακών και συνοικιακών φεστιβάλ της πρώτης πασοκικής περιόδου («Μπρέχτ για όλο το λαό!») παραμένει εύγλωττη. Η δεύτερη μπορεί να οδηγήσει στην καταδίκη του κοινού να καταναλώνει χαμηλού επιπέδου πολιτιστικά προϊόντα ή σε άλλες δυσπλασίες, όπως την επιδότηση της συμμετοχής χαμηλών εισοδημάτων στη μυσταγωγία που προσφέρουν με τσουχτερή τιμή οι κατά Γιαννόπουλο «ναοί του πολιτισμού» της παραλιακής. Η αναζήτηση της χρυσής τομής μπορεί να φαίνεται εύκολη θεωρητικά, στην πράξη όμως η σύγκλιση όλων των απόψεων σχετικά με το σημείο της τομής θα αποδεικνυόταν δυσχερέστατη, αν όχι αδύνατη. Ιδιαίτερα σε μια χώρα με έντονες τις επιρροές αντικρουόμενων τάσεων, όπως του συμπλεγματού μιμητισμού, της συντηρητικής παραδοσιοπληξίας και του χυδαίου λαϊκισμού.

(Σ' αυτό το σημείο θα πρέπει να επισημανθεί και η –ανομολόγητη– ευθύνη για τον πολιτιστικό εκχυδαϊσμό, ενός μέρους τουλάχιστον της αριστεράς, το οποίο οδηγείται, εξαιτίας των εσωτερικών αντιφάσεων της, σε εκ των πραγμάτων συννεργία με τις «ανεξέλεγκτες δυνάμεις του κέρδους». Αν έχει πάντα δίκιο η λαϊκή πλειοψηφία, τότε αναπόφευκτα ο πολιτισμός είναι τα «άρλεκιν», τα «σκυλάδικα» και τα «ριάλιτι». Τα οποία αποδεικνύονται πολύφερνα για τους ανενδοίαστους παραγωγούς και συντελεστές τους.)

Ανάλογο πρόβλημα θα αναφύονταν ακόμα και για την κατανομή των διαθέσιμων πόρων στο εσωτερικό κάθε τομέα. Τρέφουν αυταπάτες όσοι πιστεύουν ότι είναι θέμα προσώπων και επαφίενται στην αξιοπιστία και στην αμεροληψία επιτροπών ειδημόνων. Γιατί η πείρα διδάσκει ότι, όπου υπεισέρχεται ο υποκειμενικός παράγοντας, δύσκολα επιτυγχάνεται κοινά αποδεκτή λύση. Και είναι απίθανο να μην επηρεασθεί από υποκειμενικά κριτήρια η απόφαση ακόμα και της πιο αδέκαστης επιτροπής, όταν μία βασική παράμετρος της κρίσης είναι η αξιολόγηση των επιλογών των κρινομένων (και υποψήφιων για επιδότηση) και της απόδοσης του έργου των. Είναι χαρακτηριστικές οι, εθιμικές πλέον, ετήσιες αντεγκλήσεις μετά την απονομή των κρατικών ενισχύσεων στους θεατρικούς θιάσους. Αλλά και οι αντιδράσεις κάθε φορά που επιλέγονται κάποια γλυπτά για να διακοσμήσουν υπαίθριους χώρους ή δημόσια κτήρια, ο διαγκωνισμός των φορέων της τοπικής αυτοδιοίκησης για την ενίσχυση των καλοκαιρινών φεστιβάλ της επικράτειάς τους και, τέλος, τα μέσα που μετέρχονται διάφοροι για να κερδίσουν πόντους στη συγκριτική αξιολόγηση.

ΙΔΙΟΤΕΛΗΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΗ

Ας μην αγνοηθεί δε το ότι η αναζήτηση της ισορροπίας στην κατανομή είναι το δεύτερο βήμα. Θα πρέπει να έχει προηγηθεί το πρώτο, δηλαδή ο προσδιορισμός της «φιλοσοφίας» της, καθώς και του βάθους και του πλάτους μέχρι τα οποία θα προχωρήσει. Θα έχει χαρακτήρα επιβράβευσης ή ενθάρρυνσης; Θα ανταμείψει την αφρόκρεμα ενός σιναιφιού, η οποία ενδεχομένως δεν αντιμετωπίζει σοβαρά οικονομικά προβλήματα, ή θα στηρίξει τα πρώτα βήματα των φερέλπιδων νεοσσών; Θα μεριμνήσει μόνο για τους επαγγελματίες του είδους ή θα περιλάβει στους κόλπους της και όσους ασχολούνται ερασιτεχνικά με αυτό; Και

πόσους από αυτούς; Γιατί, ο καθένας λίγο-πολύ έχει μέσα του κάποια καλλιτεχνική ή πνευματική φλέβα και θάχει όλο το δίκιο με το μέρος του αν διεκδικήσει (και αυτός) το δικαίωμα να του χορηγηθούν τα μέσα να καλλιεργήσει χωρίς άλλες σκοτούρες το ταλέντο του! Και θα αγαπηκώσει ο απλός πολίτης, ο οποίος θα αισθάνεται ότι πληρώνει φόρους για να μπορεί ο κάθε επιπλήδιος να ασχολείται ανέμελα με το χόμπι του, με κάτι που του προξενεί ευχαρίστηση, χωρίς ωράρια και άλλους καταναγκασμούς. Ή για να στηρίζεται μία προσπάθεια που δεν έχει δώσει απτά αποτελέσματα. Αρκεί να υπομνησθεί πόσες νέες δυνάμεις (ιδίως στο χώρο του θεάτρου και του κινηματογράφου), κυρίως της πρώτης μεταδικτατορικής δεκαετίας, δεν επιζητούσαν το χειροκρότημα και την ενίσχυση της πρόθεσης, της προσπάθειας. Τι απέμεινε από αυτό; Τίποτε ή σχεδόν τίποτε. Όσοι επιβίωσαν προέρχονται από τους σύγχρονους τους ομότεχνους που από την αρχή ζήτησαν την επιδοκίμασία για το αποτέλεσμα.

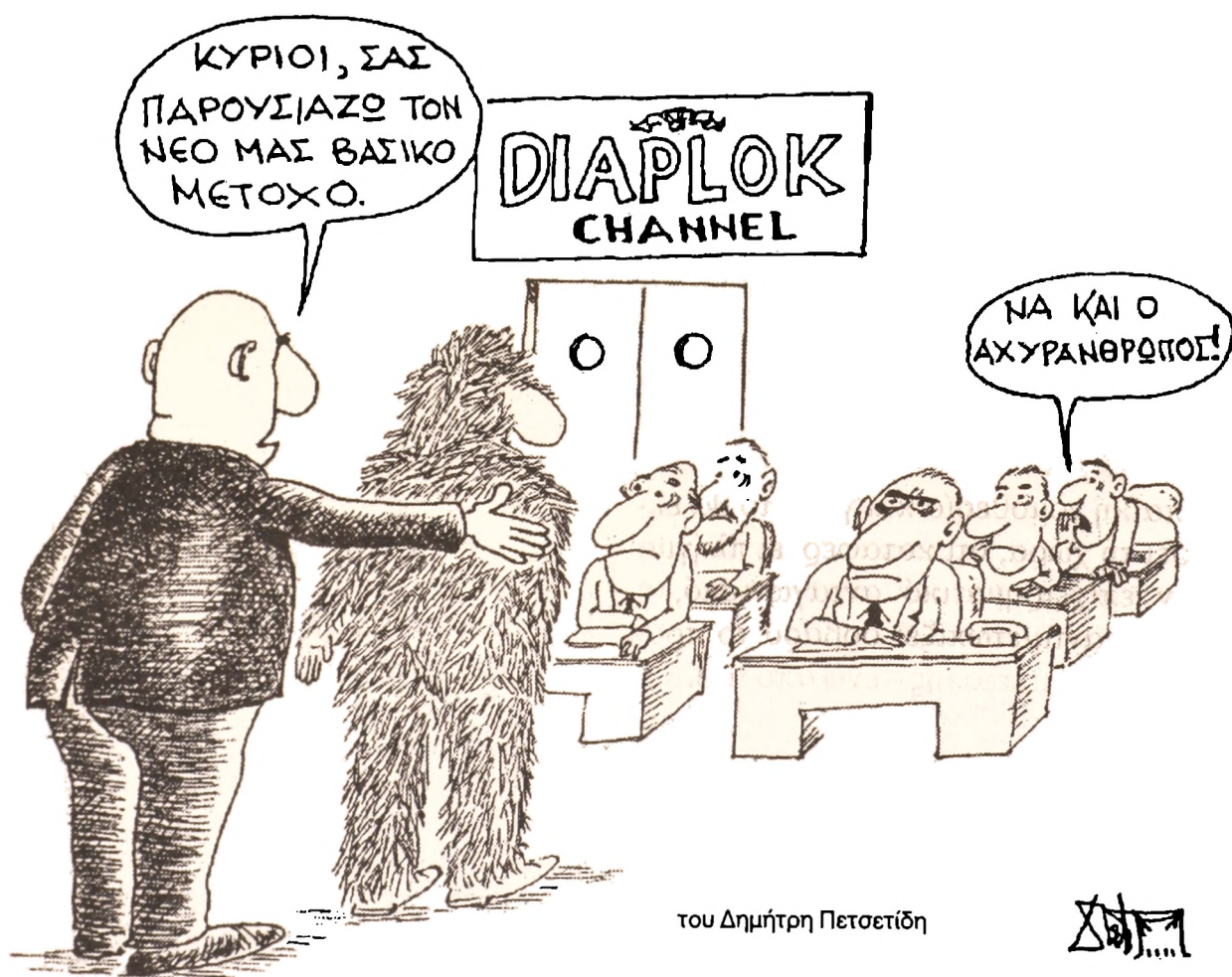
Η εξίσωση έχει έναν άγνωστο, την ορθολογιστική και παραγωγική κατανομή των πόρων για τον πολιτισμό, και πολλές ευμετάβλητες παραμέτρους. Η δυσκολία της επίλυσής της, ως φαινόμενο, είναι κοινή οπουδήποτε επικρατεί ελευθερία ενασχόλησης με την παραγωγή πολιτισμού. Ο βαθμός δυσκολίας διαφέρει. Είναι δε ευνόητο ότι θα είναι μεγαλύτερος σε μία χώρα όπου το «πάνω χέρι» το έχουν η αναξιοκρατία, η προσωπική σχέση, η σκοπιμότητα, ο κομματισμός, η ήσων προσπάθεια, η συναλλαγή...

Ναι, η συναλλαγή. Αυτό το απεχθές αλισβερίσι της εξουσίας με τους ανθρώπους των γραμμάτων και των τεχνών, το οποίο υπονομεύει την πεμππουσία του μη στρατευμένου πολιτισμού: την ελεύθερη, ανεξάρτητη και ασυμβίβαστη έκφραση. Πόσοι άραγε μπορούν να αντισταθούν και να μην την θυσιάσουν έναντι των «αργυρίων» της κρατικής συνδρομής; Είναι θλιβερό το φαινόμενο, αλλά τα τελευταία χρόνια πολλές ανεξάρτητες και βροντερές το πάλαι ποτέ φωνές από τον χώρο των γραμμάτων και των τεχνών έχουν κατεβάσει τους τόνους, αν δεν τηρούν αιδήμονα σιγή, για θέματα που «βγάζουν μάτι». Πώς μπορεί να αποκλεισθεί ότι αυτό δεν αποτελεί το αντίτιμο κάποιας επιδότησης ή κάποιου διορισμού σε ένα συμβούλιο ή μία επιτροπή;

Πόσο πιο εύκολα δεν θα μπορούσαμε να συνταχθούμε με τη μια ή με την άλλη άποψη, αν είχαμε απαντήσεις σε όλα αυτά!

Η διαπλοκή δεν φεύγει με εξορκισμούς

Η διαφθορά στο δημόσιο βίο δεν είναι μόνο θέμα νομικό, είναι και ηθικό. Πρωτίστως όμως είναι θέμα πολιτικό, στο βαθμό που αυτή έχει τις ρίζες της στην κάθε μορφής διαπλοκή οργανωμένων οικονομικών συμφερόντων με την πολιτική εξουσία. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και ο ασφυκτικός εναγκαλισμός της πολιτικής εξουσίας από συγκεκριμένα οικονομικά συμφέροντα, με κύριο «εργαλείο» τα μέσα ενημέρωσης που έχουν υπό τον έλεγχό τους. Εναγκαλισμός που προκαλεί έντονη αντίδραση στην κοινή γνώμη της χώρας μας, για τον οποίο έχουν διατυπωθεί τα τελευταία χρόνια δημόσια επανειλημμένες καταγγελίες, που όμως απευθύνονταν σε «ώτα μη ακουόντων».

Είναι γνωστό ότι εδώ και πάνω από μια εικοσαετία τα μέσα ενημέρωσης έχουν περάσει στα χέρια συγκεκριμένης κατηγορίας επιχειρηματιών, οι οποίοι θέλουν να ελέγχουν την πολιτική κατάσταση και, μέσω πιέσεων που ασκούν, να διαμορ-

φώνουν το κατάλληλο κλίμα για να μπορούν να αναλαμβάνουν την εκτέλεση δημόσιων έργων ή την παροχή υπηρεσιών προς το κράτος, έναντι βεβαίως παχυλών ανταλλάγματων. Στο «παιχνίδι» αυτό όμως, πολύ σύντομα ενέδωσαν ιδιαίτερα οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ,

εξασφαλίζοντας από την πλευρά τους την αναγκαία υποστήριξη για την εξουδετέρωση πολιτικών αντιπάλων και τη διαμόρφωση της κοινής γνώμης, ώστε να συνεχίζεται η παραμονή τους στην εξουσία (εάν τώρα στο αλισβερίσι αυτό υπήρξαν και άλλα ανταλλάγματα, προς τους πολιτικούς που με διάφορους τρόπους «διευκόλυναν» ευνοούμενους εργολάβους και μιζαδόρους καναλάρες, κανείς δεν γνωρίζει φυσικά, υποψίες ωστόσο υπάρχουν).

Ο πρώτος που κατήγγειλε δημόσια, και μάλιστα από το βήμα της Βουλής, τα διαπλεκόμενα συμφέροντα γύρω από τα μέσα ενημέρωσης ήταν ο μόλις απελθών πρόεδρος του ΣΥΝ Νίκος Κωνσταντόπουλος, ο οποίος είχε διατυπώσει και τον όρο «τηλεοπτική δημοκρατία», θέλοντας έτσι να υπογραμμίσει τον ρόλο που έχουν παίξει τα μέσα ενημέρωσης, των γνωστών εργολάβων-μιζαδόρων, στην ποδηγέτηση των πολιτικών κομμάτων και τελικά του λαού. Ποτέ όμως δεν υπήρξε καμία αντίδραση εκ μέρους της κυβέρνησης, ενώ ορισμένα από τα ίδια τα «μέσα» είχαν κηρύξει τον πόλεμο στον πρόεδρο του ΣΥΝ.

Το τελευταίο διάστημα οι καταγγελίες για τη διαπλοκή γύρω από τα μέσα ενημέρωσης είχαν αποτελέσει αιχμή του δόρατος της ΝΔ, η οποία ως αξιωματική αντιπολίτευση είχε δεσμευτεί ότι, εφόσον κέρδιζε τις εκλογές, θα κατέθετε ειδικό νόμο, με κύριο στόχο, σύμφωνα και με την συνταγματική επιταγή, τον απόλυτο διαχωρισμό των όποιων επιχειρηματικών συναλλαγών με το κράτος από τα μέσα ενημέρωσης.

Σύμφωνα βεβαίως με ορισμένες εκτιμήσεις, η πολεμική της ΝΔ είχε ως κίνητρο και το γεγονός ότι, μέχρι και τις παραμονές των εκλογών της 7ης Μαρτίου, τα περισσότερα μέσα ενημέρωσης υποστήριζαν σκανδαλωδώς το ΠΑΣΟΚ, παίζοντας διάφορα παιχνίδια σε βάρος

της. Το θέμα όμως είναι ότι ως κυβέρνηση πλέον η ΝΔ επανήλθε και, παρά την αστεία κατηγορία ότι... άργησε, παρουσίασε –έστω και ως προς τις αρχές του– το νέο νομοσχέδιο περί βασικού μετόχου των μέσων ενημέρωσης.

Οι αντιδράσεις των επιχειρηματιών στο νομοσχέδιο ήταν φυσικά αναμενόμενες – έχουν ήδη επισημανθεί έγκαιρα οι προσπάθειες που γίνονταν εδώ και λίγο καιρό από μερίδα των μέσων ενημέρωσης για τη δημιουργία προεκλογικού κλίματος, με αφορμή τάχα την αδυναμία εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας την ερχόμενη άνοιξη. Αυτό εξάλλου ήταν και η κύρια αιτία της πολεμικής τους κατά της προοπτικής να προταθεί για τη θέση αυτή ο Ν. Κωνσταντόπουλος, τον οποίο θεωρούν ως «κόκκινο πανί». Είναι χαρακτηριστικό μάλιστα ότι ως συνήγορος των καναλαρχών που πλήττονται από το νέο νόμο εμφανίστηκε ακόμα και ο πρόεδρος του ΣΕΒ, Οδ. Κυριακόπουλος, για να κινδυνολογήσει πως ο νόμος αυτός θα πλήξει τελικά την... εθνική οικονομία.

Όλα αυτά, όπως είπαμε ήδη, ήταν αναμενόμενα – άλλωστε οι μεγαλοεπιχειρηματίες έχουν πολλούς τρόπους και μέσα για να ανοίγουν «παράθυρα» και «πόρτες», όταν και όποτε χρειάζονται. Εκείνο που προκαλεί αγανάκτηση όμως είναι η στάση του ΠΑΣΟΚ, ιδιαίτερα μάλιστα όταν το ίδιο ομολογεί ότι η διαπλοκή είναι υπαρκτή.

Βεβαίως, ο νέος αρχηγός του, Γ. Παπανδρέου, δείχνει –αν και με πολλή προσοχή– ότι δεν διαφωνεί με την αρχή του νέου νόμου που προτείνει η κυβέρνηση, χρωστάει όμως σε ορισμένους καναλάρχες την υποστήριξη που του παρείχαν από τις αρχές του χρόνου, με τα αλήστου μνήμης τηλεοπτικά σόου που ακολούθησαν την ανάρρησή του στην ηγεσία του κόμματος, αλλά και στη συνέχεια μέχρι τις εκλογές της 7ης Μαρτίου, οπότε, λένε κάποιοι, δεν μπορεί να στραφεί τώρα εναντίον τους.

Έχουμε όμως και λέμε:

- Οι καναλάρχες υποστήριξαν όντως, και μάλιστα με σκανδαλώδη τρόπο, τον Γιωργάκη, όχι γιατί τους άρεσε, αλλά διότι με το ΠΑΣΟΚ είχαν ήδη «δέσει τον γάιδαρο τους» και βεβαίως δεν ήθελαν να ηττηθεί στις εκλογές από τη

ΝΔ, δηλαδή από τον Κ. Καραμανλή, τον οποίο «δεν πήγαιναν» καθόλου.

- Στην πορεία ορισμένα στελέχη του ΠΑΣΟΚ αποφάσισαν φαίνεται ότι αρκετά έπαιξαν το παιχνίδι της πειθαρχίας και ότι θα πρέπει σιγά σιγά να προετοιμάζουν το έδαφος για μια αντικατάσταση του Γιωργάκη, τον οποίο κρίνουν ως «λίγο» για τη θέση του ηγέτη και ήδη έχουν αρχίσει να τον υπονομεύουν όπως και όσο μπορούν.

- Ο ίδιος ο Γ. Παπανδρέου ξεκίνησε την πορεία του ως αρχηγός του ΠΑΣΟΚ –και συνεχίζει μέχρι σήμερα– με κεντρικό σύνθημα εκείνο το «Γιώργο άλλαξε τα όλα», το οποίο εξακολουθεί να ακούγεται σε ορισμένες συνάξεις και άλλες εκδηλώσεις του κόμματος, ωστόσο παραμένει ουσιαστικά χωρίς περιεχόμενο.

Κάτω από αυτές τις συνθήκες καθίσταται μάλλον δύσκολο για τον Γ. Παπανδρέου να τηρήσει μια σαφή στάση, σύμφωνη με όσα ο ίδιος –λέει τουλάχιστον– πιστεύει. Αντίθετα καταφεύγει σε μικροπολιτικές ρητορείες, που εξυπηρετούν μόνο εσωκομματικές ανάγκες, γνωρίζοντας ότι τα αντιπολιτευτικά κόλπα και οι χαρακτηρισμοί που αποδίδονται στο νέο νομοσχέδιο δεν πείθουν, αντίθετα προκαλούν περισσότερο θυμηδία.

Ισχυρίζονται, για παράδειγμα, στο ΠΑΣΟΚ ότι ο νέος νόμος είναι ανεφάρμοστος, ότι δεν συνάδει με την ευρωπαϊκή νομοθεσία και γι' αυτό θα εκθέσει τη χώρα, ότι καταφέρνει πλήγμα στον επιχειρηματικό ανταγωνισμό, ή ότι δεν αντιμετωπίζει σοβαρά το πρόβλημα της διαπλοκής – ενώ από το ΚΚΕ διατυπώνεται η άποψη ότι ο νέος νόμος αποτελεί απλώς το μέσο για μια επιχειρούμενη αναδιανομή της πίτας.

Το τι λέει ακριβώς το σχέδιο νόμου αποτελεί βεβαίως αντικείμενο μελέτης των νομικών και δεν αποκλείεται κάποιες από τις αντιρρήσεις της αξιωματικής αντιπολίτευσης, ενδεχομένως και άλλες ακόμα, να έχουν κάποια βάση. Το θέμα είναι όμως αυτές να αποτελέσουν αντικείμενο μιας συζήτησης που θα γίνει από όλες τις πλευρές με σοβαρότητα και ευθύνη, και πάντως όχι μέσα από τα τηλεοπτικά παράθυρα, με όρους μάλιστα που βολεύουν τα ίδια τα

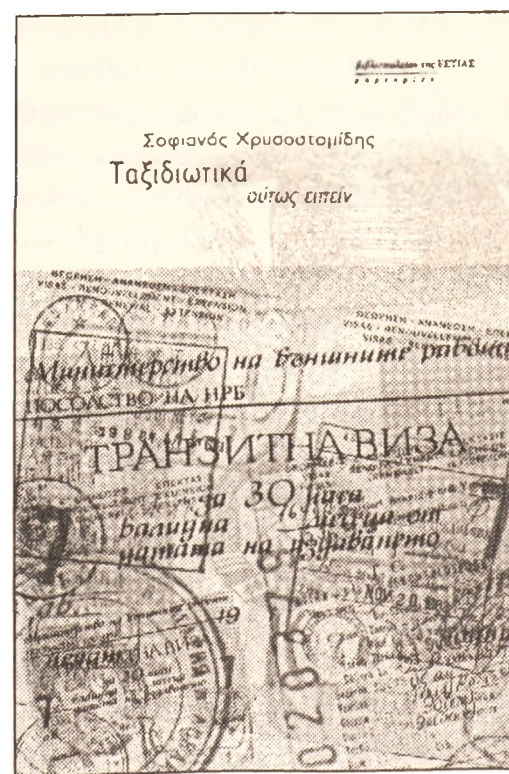
μέσα και τους βαρόνους τους.

Και το σημαντικότερο, να προχωρήσει η επί της ουσίας εφαρμογή του νόμου, όπως τονίζει ο ΣΥΝ, ο οποίος ζητεί επίσης να υπάρξουν και παραπέρα ρυθμίσεις, με παράλληλη ενίσχυση των μηχανισμών ελέγχου και διαφάνειας.

Το σωστότερο μάλιστα θα ήταν να καθίσουν –αν το αντέχουν– και τα δυο μεγάλα κόμματα στο ίδιο τραπέζι και να διατυπώσουν από κοινού τις διατάξεις του νέου νόμου κατά της διαπλοκής, όπως προτείνει ο πρώην υφυπουργός Εξωτερικών και εξέχων παλιός πανεπιστημιακός δάσκαλος Γ.Α. Μαγκάκης, ο οποίος σε σχετική δήλωσή του επισημαίνει την «εξάπλωση της διαφθοράς και στους πιο σημαντικούς τομείς της οικονομίας, με την υποταγή της κρατικής εξουσίας στις κερδοσκοπικές επιδιώξεις ένοχων συμφερόντων» και χαρακτηρίζει ως «άκρως αρνητικό και θλιβερό γεγονός» τη ρήξη που παρουσιάζεται ανάμεσα στα δυο μεγάλα κόμματα αναφορικά με το νέο νόμο για τον βασικό μέτοχο.

Τ.Κ.Δ.

Σοφιανός Χρυσοστομίδης Ταξιδιωτικά, ούτως ειπείν

εκδόσεις
βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ
μαρτυρίες

Ρωσικά παραμύδια της Χαλιμάς

του Ρεπόρτερ

Είναι φορές που η ιστορία επαναλαμβάνεται ως φάρσα. Όπως με όσα γίνονται τις ημέρες αυτές στην Εξεταστική Επιτροπή για τους ρωσικούς πυραύλους και τα ραντάρ του Θ. Λιακουνάκου. Θυμίζουν το «βρόμικο '89» αλλά στο πιο ελαφρό (ή μάλλον ελαφρολαϊκό) και πολύ πιο «δεύτερο». Σκάνδαλα, μίζες, μεσάζοντες, μυστικοί λογαριασμοί, εταιρείες φαντάσματα, υποκλοπές, βιντεοκασέτες, υπουργοί του ΠΑΣΟΚ στο ρόλο του υπόπτου (ως συνήθως), ο Βενιζέλος σε ρόλο Κουτσόγιωργα και μια κυβέρνηση που δεν ξέρει τι να κάνει. Μόνον ο Μητσοτάκης είναι πάντα ο ίδιος Μητσοτάκης. Αντιθέτως η γυναίκα πρωταγωνίστρια άλλαξε και τώρα είναι μια Ρωσίδα της «Ροσαμπαρόν Εξπอร์ต» (ROSOBORON EXPORT)

Αυτό που κατά τη γνώμη μου προβάλλει ως το πλέον σημαντικό μέσα σε τούτο τον τραγέλαφο είναι η προφανής αδυναμία της κυβέρνησης της ΝΔ να χειριστεί αποτελεσματικά ένα αποδεδειγμένο, κατά τα άλλα, σκάνδαλο. Με προεξάρχοντες την ηγεσία του υπουργείου Άμυνας και το επικοινωνιακό επιτελείο. Η πρώτη έδωσε μεγαλύτερη σημασία στις εσωτερικές διενέξεις ανάμεσα στον Σπ. Σπηλιωτόπουλο και τον Γ. Ζορμπά και της ξέφυγε τελείως ο έλεγχος. Το δεύτερο εμφανίστηκε και στην περίπτωση αυτή λες και εκπροσωπούσε μια ιδανική αγγλοσαξονική κυβέρνηση που παίρνει τις αποστάσεις της από όλα τα τεκταινόμενα.

Ένα και μόνο γεγονός αποδεικνύει πόσο ανόητα χειρίστηκε την υπόθεση η ηγεσία του υπουργείου Άμυνας: Γνώριζε εδώ και αρκετό καιρό τους επίμαχους λογαριασμούς μέσω των οποίων «χάθηκαν» σε γνωστές τσέπες τα 25 εκατομμύρια δολάρια που έστειλαν οι Ρώσοι στην περιβόητη «Ντρουμίλαν». Δεν τους έδινε όμως στη δημοσιότητα, ούτε καν στην Εξεταστική Επιτροπή. Και ξέρετε με ποια δικαιολογία; Θα προξενούσαν, λέει, βλάβη στο... ταξίδι

του Κ. Καραμανλή στη Μόσχα. Τελικά οι λογαριασμοί δημοσιεύτηκαν στην *Απογευματινή* την περασμένη Τετάρτη και το ταξίδι πήγε πολύ καλά – και δεν μπορούσε να μην πάει. Ωστόσο είναι γνωστό ότι ο ίδιος ο Πούτιν ενδιαφέρεται προσωπικά για τους λογαριασμούς, επειδή με ενέργειές του άρχισε η κάθαρση στο συγκρότημα «Αλμάζ-Αντάι» που κατασκευάζει τους TOR-M1, και έτσι βρέθηκαν τα πρώτα στοιχεία που θεμελιώνουν και τις κατηγορίες στην Εξεταστική Επιτροπή.

Αξιοποίησε το υπουργείο Άμυνας, ως όφειλε, τις ενέργειες της ρώσικης κυβέρνησης για κάθαρση στο συγκρότημα «Αλμάζ-Αντάι»; Όχι μόνο δεν τις αξιοποίησε και έπαιξε τα δικά του παιχνίδια, αλλά διέβαλε κι από πάνω υπογείως όσους ασχολήθηκαν με την πλευρά αυτή του ζητήματος – όπως έναν δημοσιογράφο και συνεργάτη του Αντί, που ήταν ο πρώτος στην Ελλάδα που έγγραψε για τον πόλεμο της ρωσικής μαφίας γύρω από τους TOR (δεν πρόκειται για τον υπογράφοντα). Επειδή όμως όλα εδώ πληρώνονται, να δούμε τι θα έχουν να πουν οι διαβολείς όταν «παιχτούν» δημοσίως οι περιβόητες βιντεοκασέτες.

Όχι βέβαια ότι δείχνουν και τίποτα σημαντικό – μάλλον για βλακεία και όχι για δωροδοκία θα κατηγορηθούν τελικά οι πρωταγωνιστές τους. Οι οποίοι, εκτός από τον αναφερθέντα λαμπρό συνεργάτη του Σπ. Σπηλιωτόπουλου, είναι επίσης γνωστοί για την αντικειμενικότητά τους δημοσιογράφοι. Κατά τη γνώμη μου πάντως η ίδια η κυβέρνηση πρέπει να ζητήσει τη δημόσια προβολή τους. Επειδή, εκτός από τις επιλογές Σπηλιωτόπουλου, μάλλον δεν έχει να φοβηθεί τίποτε άλλο. Το *Αντί* πάντως αποδείχτηκε για ακόμα μια φορά προφητικό, επειδή πριν από δυο τεύχη επεσήμανε ότι ο «πόλεμος εναντίον του Ζορμπά» μόνο «κακές υπηρεσίες» μπορούσε να προσφέρει στην κυβέρνηση.

Κατά τα άλλα, διαθέτουμε σήμερα όλα τα στοιχεία που όχι μόνον επιτρέπουν μια έγκυρη καταγραφή όσων συνέβησαν αλλά και οδηγούν κατά τη γνώμη μας στη σύσταση και Ανακριτικής Επιτροπής της Βουλής:

Μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού, η «Αλμάζ» και η «Αντάι» ήταν ξεχωριστές εταιρείες που ασχολούνταν με το ίδιο περίπου αντικείμενο: την κατασκευή πυραυλικών συστημάτων για το πυροβολικό η πρώτη, και για το στρατό ξηράς η δεύτερη. Τις διεκδικούσε όμως η «ιδιωτική πρωτοβουλία» και κυρίως η «Αμπαρανίτελνε Συστέμι» (ΟC) που ανήκε στον «ολιγάρχη» Ποτάνιν της «Ιντερός» και τον Ηλία Κλεμπανόφ, πρώην αντιπρόεδρο της ρώσικης κυβέρνησης. Λέγεται ότι η οικονομική ολιγαρχία της Ρωσίας ελέγχει γύρω στο 32 % της στρατιωτικής βιομηχανίας της.

Για να μην περάσουν στον έλεγχό τους, ο Βλαντιμίρ Πούτιν προχώρησε τελικά στην ενοποίηση των δύο εταιρειών υπό τη σκέπη μιας νέας μονάδας, του CONCERN ALMAZ-ANTEY, που είναι η μεγαλύτερη συνένωση που

έγινε ποτέ στη Ρωσία. Τη διοίκηση του νέου συγκροτήματος ανέλαβε ο στενός συνεργάτης του, Βίκτωρ Ιβανώφ, ο οποίος προχώρησε παράλληλα στη συνένωση δυο ξεχωριστών εμπορικών εταιρειών, της «Ροσβαρουζένιε» και της «Προμεξπόρτ», σε μια νέα οργάνωση, την «Ροσαμπαρόν Εξπόρτ», την εταιρεία δηλαδή που μας πούλησε τους TOR-M1. Κύριοι στόχοι του Πούτιν με τις συνενώσεις ήταν η ανταγωνιστικότητα και το ξεκαθάρισμα της στρατιωτικής βιομηχανίας από το οργανωμένο έγκλημα, εκτός φυσικά από το να τη θέσει υπό τον άμεσο έλεγχο του Κρεμλίνου.

Δεξί χέρι του Ιβανώφ και γενικός διευθυντής του CONCERN ALMAZ-ANTEY τοποθετήθηκε από τον Πούτιν ο παλιός φίλος του από την KGB, ο Ιγκόρ Κλίμωφ, ο οποίος ανέλαβε να ξεκαθαρίσει τα σκάνδαλα, μεταξύ των άλλων και εκείνο με τις πωλήσεις στην Ελλάδα. Δολοφονήθηκε όμως έξω από το σπίτι του πέρυσι το καλοκαίρι, λίγες ημέρες ύστερα από την επιστροφή του από ένα ταξίδι στην Ελλάδα. Ζήτησε κανείς από την κυβέρνηση το φάκελο της δολοφονίας Κλίμωφ αυτά τα δύο χρόνια; Όχι φυσικά. Χρειάστηκε η επιμονή των δημοσιογράφων που κατηγορήθηκαν ως «πράκτορες» των ρωσικών και άλλων μυστικών υπηρεσιών για να ζητηθεί τελικά από την Εξεταστική Επιτροπή δικαστική συνδρομή.

Αλλά το πιο εξωφρενικό –όχι μόνο για την κυβέρνηση, αλλά και για τη δικαιοσύνη– είναι ότι κανείς δεν έχει ζητήσει ακόμα το φάκελο της δίκης του Μιχαήλ Βορομπιόφ, του εκπροσώπου δηλαδή της «Ροσαμπαρόν Εξπόρτ» που συνυπέγραψε τη συμφωνία αγοράς των TOR-M1 με τον Ι. Σμπώκο, τον Διευθυντή Εξοπλισμών του υπουργείου Εθνικής Άμυνας επί Άκη Τσοχατζόπουλου. Αυτός άλλωστε είναι και ένας από τους λόγους που ο κ. Σμπώκος πήγε περίπατο στην Εξεταστική και έκανε δημόσιες σχέσεις μοιράζοντας γομολάστιχες. Περί της μοιρασιάς της πίτας ουδείς λόγος βεβαίως.

Εκτός από τον Βορομπιόφ, για οικονομικά εγκλήματα που έχουν σχέση με την «Αλμάζ-Αντάι» και τους TOR δικάστηκε και καταδικάστηκε και ο

Καλά, κύριε Τσοχατζόπουλε, έχετε δίκιο που υποβάλλετε μηνύσεις σε όσους σας «συκοφαντούν». Αλλά εμείς, ως περιέργοι, θέλουμε να μάθουμε το «πόθεν» της παρουσίας σας, των πολυτελών τελετών και δεξιώσεών σας και πώς καταφέρατε να έχετε σήμερα τόσο μεγάλη παρουσία μηδέποτε εργασθείς; Με το μισδό σας;

Ιγκόρ Κομάροφ, πρώην αντιπρόεδρος της τράπεζας PIERVI CAPITAL. Η δίκη αυτή αποτελεί κομβικό σημείο για τις έρευνες στην Ελλάδα, αλλά μάλλον δεν το έχουν πάρει ακόμα χαμπάρι οι Σέρλοκ Χολμς της κυβέρνησης. Αυτό επειδή κατά τη διάρκειά της ακούστηκε για πρώτη φορά το όνομα της Drumilan International, της εταιρείας δηλαδή που ιδρύθηκε στην Αθήνα από τον συριακής καταγωγής Άραβα Φουάντ αλ-Ζαγιάτ και τον Έλληνα μεσάζοντα Βασίλειο Καμπούρογλου αμέσως μετά την υπογραφή της συμφωνίας για την αγορά των TOR-M1 για να υλοποιήσει υποτίθεται τα αντισταθμιστικά ωφελήματα.

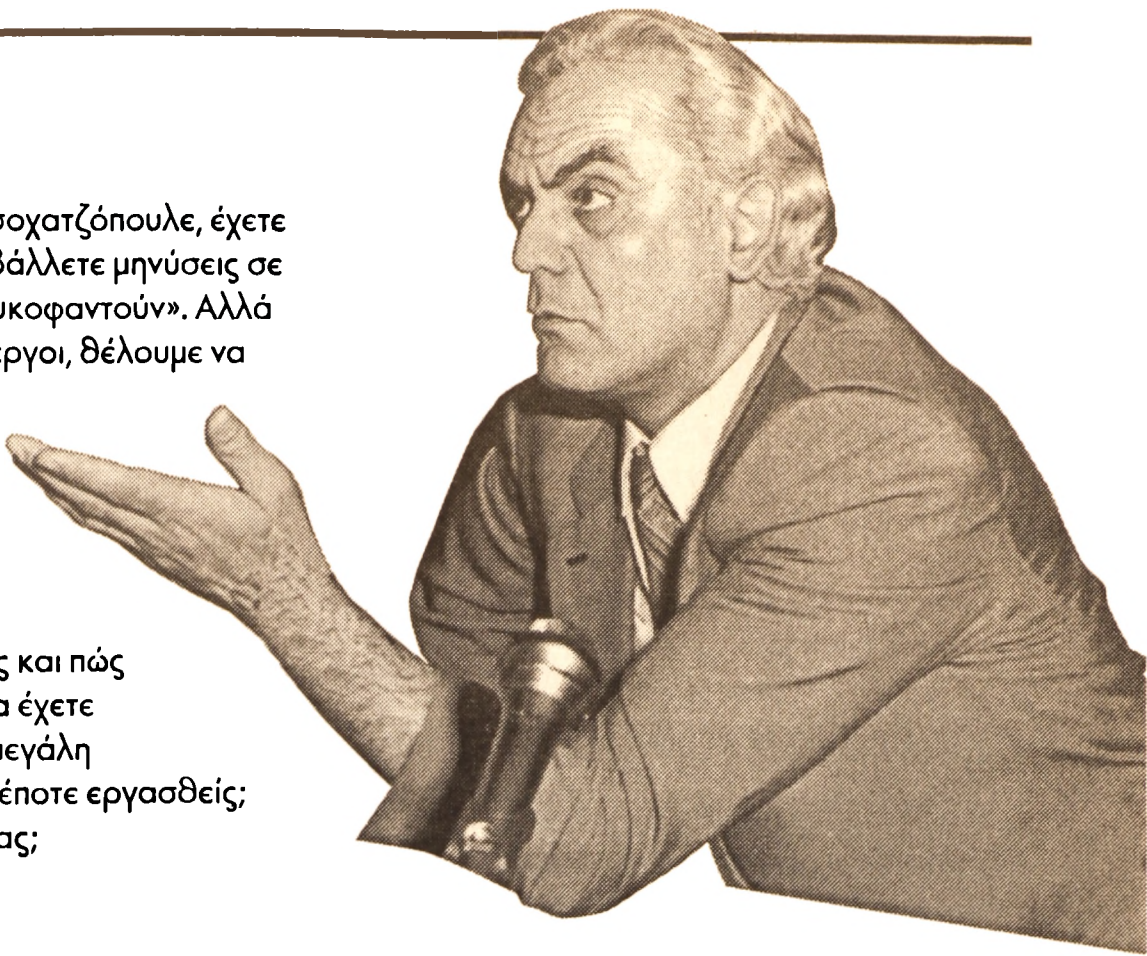
Κατά τη διάρκεια της δίκης του Κομάροφ ακούστηκαν πολλά για τους TOR και μεταξύ άλλων ότι: Από την τράπεζά του, την Πιέρβι Καπιτάλ, έφυγαν και χάθηκαν τα 12 από 73.000.000 δολάρια που διατέθηκαν υποτίθεται για τα αντισταθμιστικά και που αναζητά η Ελλάδα επειδή διατέθηκαν προφανώς αλλού. Όπως έγραψε επανειλημμένα ο ρωσικός τύπος, αυτά τα 12 εκ. δολ. κατέληξαν στην Κύπρο, άλλα 45 εκ. δολ. στην τράπεζα του Μαυροβουνίου Βέστερ Μπανκ και σε υπεράκτιες εταιρείες των νησιών Κέιμαν τα υπόλοιπα 16 από τα 73 εκ. δολ. που αναζητούσε η ελληνική πλευρά καταρχήν.

Φαίνεται όμως ότι το ποσό που χάθηκε είναι πολύ μεγαλύτερο, επειδή σύμφωνα με δημοσίευμα της Απογευματινής αγνοούνται άλλα 25 εκ. δολ. που

κατατέθηκαν από το CONCERN ANTEY σε τραπεζικούς λογαριασμούς της Ντρουμίλαν. Τέσσερα εκ. δολ., ψιλλολόγια δηλαδή, πήγαν στην ελληνική Drumilan International A.E. και άλλα 21 εκ. δολ. στην κυπριακή Drumilan Offset Program Ltd.

Πίσω και από τις δυο αυτές εταιρείες κρύβεται ο Φουάτ αλ-Ζαγιάτ, ο Σύρος έμπορος όπλων που δεν έχει κληθεί ακόμα από την Εξεταστική, επειδή όπως μας δήλωσε μέλος της «δεν ξέρουμε πού να τον βρούμε». Φαίνεται όμως ότι ο Ζαγιάτ έχει βρει τρόπους επικοινωνίας και με τη Βουλή και με τον Τύπο, επειδή αρκετά από όσα ακούμε και διαβάζουμε θυμίζουν παραμύθια της Χαλιμάς.

Αν δεν τον βρουν πάντως, πολύ δύσκολα θα μαθευτεί ολόκληρη η αλήθεια, επειδή αυτός με τον Β. Καμπούρογλου ήταν εκείνοι που έκλεισαν τη δουλειά με τους έντιμους του ΠΑΣΟΚ. Γεγονός που εξηγεί επίσης και πολλά από όσα συμβαίνουν σήμερα με αφορμή τον πόλεμο συμφερόντων που μαίνεται μεταξύ των επιγόνων. Αφού εισέπραξε τα αγνοούμενα δεκάδες εκ. δολ., η Ντρουμίλαν διαλύθηκε και έκτοτε αγνοείται η τύχη του Φουάντ. Μάλλον θα έχει ξεχαστεί σε κανένα καζίνο επειδή είναι δεινός τζογαδόρος. Στη θέση του όμως άρχισε να εμφανίζεται ο Λάμπρος Μπαρτζώκας, εκ Τασκένδης, εκπρόσωπος της Industrial Solution, η οποία διαδέχθηκε την «Ντρουμίλαν» στα αντισταθμιστικά.

Ο ολετήρας του Αμαρουσίου ελεύθερος και επί το έργον ξανά

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Η τρίμηνη «ανάσα ζωής» από το επικείμενο μπετονάρισμα, που ο δήμαρχος Αμαρουσίου «φέρνει» πάντα μαζί του, τελείωσε. Ο κ. Τζανίκος επανήλθε στα καθήκοντά του δριμύτερος(;) και έτσι η υπερκορεσμένη κτηριακά Κηφισίας τρέμει εκ νέου...

Χαρμόσυνες μέρες για το πολυδιασκεδαστήριο, το πολυεμπορικό κέντρο, τους πάσης φύσεως πολυχώρους και γενικά για οτιδήποτε σε μπετόν και «πολύ-».

Μαζί του επίσης ο κ. δήμαρχος φέρνει την απειλή για το κτήμα Καρελά: το κτήμα που αγοράστηκε από το Δήμο προκειμένου να γίνει «κοινόχρηστος χώρος» – σύμφωνα όμως με την αντίληψη του κ. Τζανίκου για το τι είναι κοινόχρηστοι χώροι. Δηλαδή αναμένεται νέος διαγωνισμός για την κατασκευή του εμπορικού κέντρου-πολυδιασκεδαστηρίου το οποίο σχεδιάζεται να εξυπηρετεί –όταν και αν δημιουργηθεί– ένα εκατομμύριο επισκέπτες το χρόνο. Επισκέπτες που θα περάσουν μέσα από τους στενούς δρόμους του Αμαρουσίου, με ό,τι αυτό συνεπάγεται για το κυκλοφοριακό και για την ποιότητα ζωής στην πόλη.

Βέβαια ήδη υφίσταται ένας τέτοιου τύπου πολυχώρος απέναντι από το village, ενώ σε εκκρεμότητα είναι και το θέμα του πάλαι ποτέ «χωριού Τύπου» των επιχειρήσεων Λάτση, που έχει σχεδιαστεί να είναι και αυτό ένα τερατώδες εμπορικό κέντρο, το οποίο, ανάμεσα στ' άλλα, θα κλείσει όλους τους μικρομεσαίους επιχειρηματίες στο Μαρούσι – παρότι κάποιοι από αυτούς είναι ψηφοφόροι του κ. δημάρχου.

Ο μάνατζερ-δήμαρχος και οι σύμβου-

λοί του όμως δεν φαίνεται να έχουν μελετήσει στα σοβαρά –ούτε καν με βάση τους νόμους της οικονομίας της αγοράς, τους μόνους που υποτίθεται ότι σέβονται και υπολήπτονται– τις αντοχές, με χρηματοοικονομικά κριτήρια, τριών τέτοιων τερατωδώς τεραστίων διαστάσεων πολυεπιχειρήσεων με συναφή αντικείμενα, και τις πιθανότητες για μακροπρόθεσμη επιβίωσή τους.

Έτσι, ο κ. Τζανίκος, ο ολετήρας του Αμαρουσίου, θα μείνει στην ιστορία ως ο δήμαρχος που μετέτρεψε το Μαρούσι σε νέα Κυψέλη.

Ωστόσο, τίποτα δεν έχει ακόμα οριστικά κριθεί ούτε όσον αφορά στο «χωριό Τύπου», ούτε όσον αφορά στο κτήμα Καρελά (είτε εκκρεμούν προσφυγές στα δικαστήρια, είτε επίκεινται απαντήσεις στις όποιες κινήσεις Τζανίκου). Το δάσος Συγγρού πάλι, έχει αρκετές πιθανότητες να σωθεί, αν και επικρατεί μια παράξενη ησυχία γύρω από το θέμα προς το παρόν.

Εν αμφιβόλω επίσης η τύχη του αλσουλίου του Αγίου Γεωργίου του Χωματιανού, μικρού ναού πάνω στην Κηφισίας, ο οποίος βρίσκεται στο ομώνυμο κτήμα-κληροδότημα της οικογένειας Χωματιανού που η ιστορία της φτάνει μέχρι το Βυζάντιο.

Η αγάπη για το μπετόν δεν θα μπορούσε να αφήσει εκτός σχεδίων και ένα ξενοδοχείο: εκείνο που οραματίζεται ο δήμαρχος Τζανίκος στο «Αμαλείο». Και αυτό στα προσεχώς...

ΤΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΔΗΜΑΡΧΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΟΥ ΤΕΧΝΟΚΡΑΤΗ ΤΟΥ ΠΑΣΟΚ

Ο κ. Τζανίκος θα μείνει στην ιστορία της τοπικής αυτοδιοίκησης ως ο δήμαρχος που εφήρμοσε πρώτος το μοντέλο τύπου «ΕΤΑ Α.Ε.».

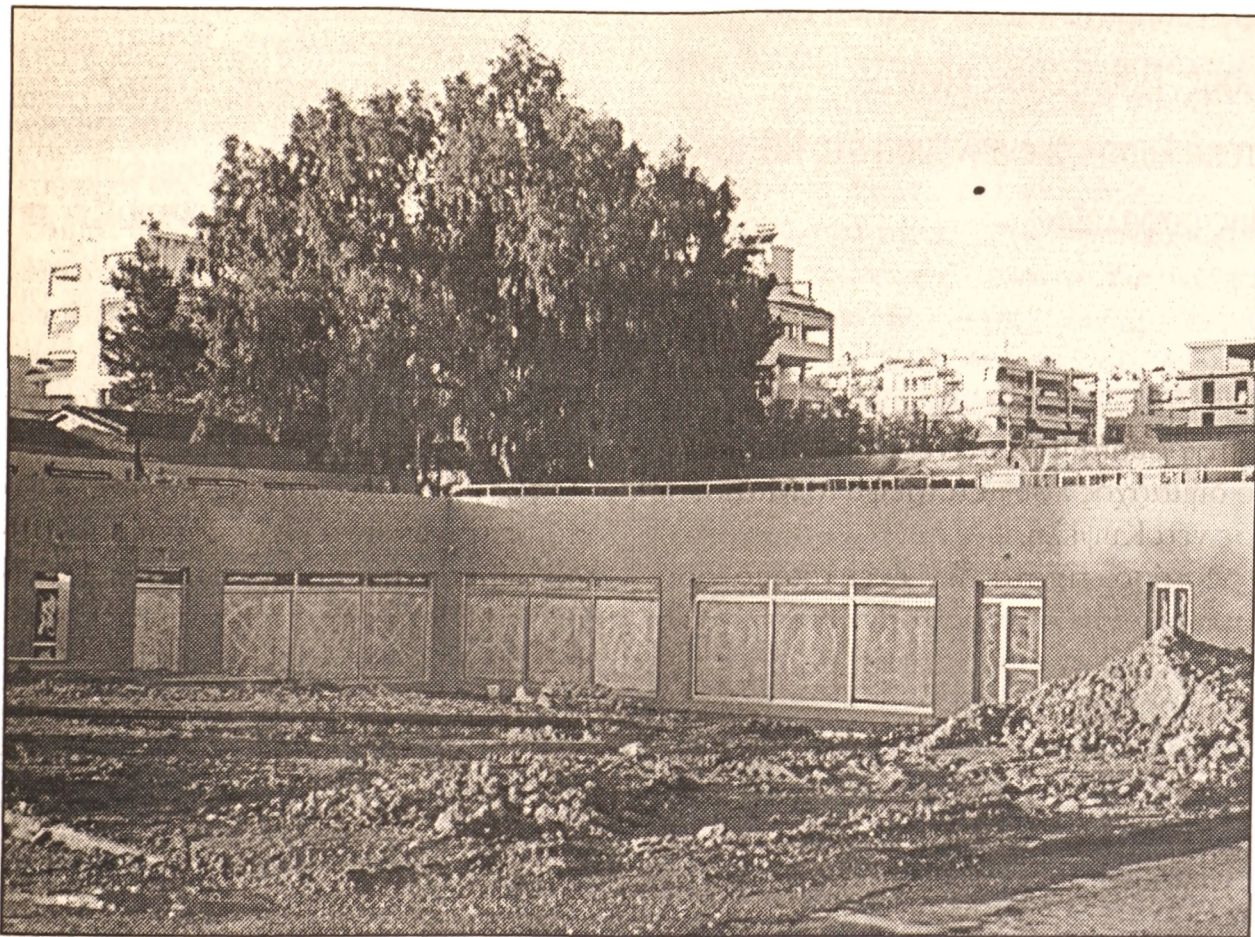
Ως πολιορκητικός κριός των ιδιωτικών συμφερόντων, ο κ. Τζανίκος αγόραζε χώρους που κατά τεκμήριο ήταν ή προορίζονταν να γίνουν πράσινο και τους εκχωρούσε κατόπιν σε ιδιωτικά συμφέροντα, για να τα κάνουν μπετόν προς εμπορική αξιοποίηση. Η Δημοτική Επιχείρηση Ακίνητης Περιουσίας δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από την ΕΤΑ Α.Ε.. Όμως η δημόσια, κατ' επέκταση και η δημοτική, περιουσία δεν μπορεί και δεν πρέπει να εκποιείται.

Όπως κάθε σύγχρονος μάνατζερ –ο οποίος τυχαίνει να είναι και δήμαρχος– που σέβεται τον εαυτό του, ο κ. Τζανίκος επιδίδεται με επιτυχία στις δημόσιες σχέσεις. Σε αυτές περιλαμβάνονται και πολιτικά πρόσωπα της δημοτικής αντιπολίτευσης – οι περισσότεροι αξιοποιήσιμοι στις τόσες σε πλήθος Επιτροπές, Δημοτικές Επιχειρήσεις, Νομικά Πρόσωπα κ.λπ.

Αποτέλεσμα: Πολλές αποφάσεις να παίρνονται ομόφωνα! Και η ΚΕΔΚΕ να έχει ταχθεί υπέρ του. Και δήμαρχοι όμορων δήμων που δεν πρόσκεινται στο ΠΑΣΟΚ να έχουν ταχθεί και αυτοί υπέρ του. Ακόμα έχει ψηφιστεί και λειτουργία κανονισμού στο δημοτικό συμβούλιο ότι κάθε πρώτη συνεδρίαση του μήνα οι πολίτες θέτουν ερωτήματα – τα

Ακόμα και παιδικές χαρές ξηλώθηκαν, δέντρα ξεριζώθηκαν και πλατείες χτίστηκαν στο Μαρούσι τη χρυσή εποχή της ανάπτυξης Τζανίκου.

οποία δεν απαντιούνται με σαφήνεια ποτέ όμως.

Από την άλλη, οι δημόσιες σχέσεις του κ. δημάρχου αποδίδουν πολλαπλά. Το 2006 αναμένεται να εκδικαστεί αγωγή κατά πολιτών οι οποίοι προσέφυγαν προηγουμένως στη δικαιοσύνη για τα

συμβαίνοντα στο Μαρούσι. Αγωγή την οποία κατέθεσε ο Δήμος Αμαρουσίου συμπράττοντας με τον «Αθήνα 2004» και την εταιρεία συμφερόντων Λάτση. Δήμος και ιδιώτες επιχειρηματίες κατά δημοτών!

Το στυλ του: «master plan», «αξιοποιή-

ση» τύπου «ιπποδρόμιο με πόνυ» (το ήθελε πολύ και ο κ. Αγγελίδης, ο σύμβουλος του κ. Σημίτη), πολυδιασκεδαστήρια, «μπετοανάπτυξη». Η πολιτική συμπεριφορά του κρίνεται αλαζονική. Τα πάντα περνάνε από το γραφείο του, ο μηχανισμός του οποίου κρατά έγγραφα ως κόρην οφθαλμού μακριά από τη δημοσιότητα.

Ούτε στους δημοτικούς συμβούλους δεν μοιράζονται οι εισηγήσεις στο Δημοτικό Συμβούλιο εκτός του ότι κατεβαίνουν και θέματα χωρίς καν εισηγήσεις.

Το ενδιαφέρον του για την ευρωβουλή πρόσφατα, οδηγεί πολλούς να εικάσουν ότι προετοιμάζει την πολιτική του φυγή και επιδιώκει την ασυλία του στις ποινικές διώξεις που εκκρεμούν.

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΑΝΤΙΛΗΨΗ

Η τραγική ειρωνεία τόσο για το πράσινο, όσο και για την ποιότητα ζωής στο Μαρούσι, είναι ότι οι πρόσφατες δημοτικές εκλογές που κέρδισε ο κ. Τζανίκος κερδήθηκαν με διαφορά 2.000 περίπου ψήφων. Τόσοι ήταν και οι ψήφοι που έλειψαν στη δημοτική κίνηση «Κόντρα στον καιρό» για να μπει στο δημοτικό συμβούλιο, αν και πήρε το καθόλου ευκαταφρόνητο ποσοστό 5,5%. Έτσι θα ήταν ενισχυμένες οι ασθενείς σήμερα φωνές στο δημοτικό συμβούλιο και η αντιπολίτευση σε θέματα ποιότητας ζωής και πρασίνου σαφώς δυναμικότερη. Πράγμα απαραίτητο, αν αναλογισθεί κανείς ότι ο υποψήφιος της ΝΔ ήταν ο Διευθυντής Τεχνικών Έργων του Δήμου, ο οποίος αν μη τι άλλο ίσως και να είναι φορέας όχι δραματικά διαφορετικότερων οραμάτων.

ΤΙ ΘΑ ΚΑΝΕΙ Ο ΚΥΡΙΟΣ ΠΑΠΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ;

Για τον κύριο Τζανίκο εκκρεμούν κατηγορίες για κακουργηματικού χαρακτήρα πράξεις. Για τους χειρισμούς του στο θέμα του «χωριού Τύπου», υπόθεση που εκκρεμεί, οι διαδικασίες προχωρούν με αργούς ρυθμούς και μόλις πρόσφατα ολοκληρώθηκαν οι εργασίες της προανάκρισης. Με αυτούς τους ρυθμούς οδεύουμε με μαθηματική βεβαιότητα σε παραγραφή των αδικημάτων. Εκτός και αν επισπευσθούν οι ρυθμοί...

Οι συνομιλίες Γεωργίας-Νότιας Οσετίας στο Σότσι

του Κωνσταντίνου Θανόπουλου

Στη συνάντηση της 5ης Νοεμβρίου στο Σότσι,¹ ο γεωργιανός πρωθυπουργός Ζβάνια και ο Πρόεδρος της αυτοαποκαλούμενης Δημοκρατίας της Νότιας Οσετίας Κοκόιτου συναντήθηκαν για πρώτη φορά μετά τις εχθροπραξίες του Αυγούστου. Εκεί συμφωνήθηκε η αποχώρηση όλων των παραστρατιωτικών ομάδων από τη ζώνη σύγκρουσης μέχρι τις 20 Νοεμβρίου, εκτός από τις ειρηνευτικές δυνάμεις της Επιτροπής Μικτού Ελέγχου όπου συμμετέχουν δυνάμεις της Γεωργίας, της Νότιας Οσετίας και της Ρωσίας. Ταυτόχρονα δόθηκαν εγγυήσεις για την ελεύθερη μετακίνηση ατόμων και αγαθών, την έναρξη συνομιλιών για κοινά οικονομικά προγράμματα και την αύξηση των παρατηρητών του ΟΑΣΕ στη ζώνη σύγκρουσης. Ποιες όμως είναι οι μακροπρόθεσμες προοπτικές για μια οριστική λύση και ειρήνευση στη Νότια Οσετία εν μέσω μιας τεταμένης κατάστασης ασφαλείας;

Μεταξύ 11 και 15 Νοεμβρίου ο γεωργιανός υπουργός για Θέματα Επίλυσης Συγκρούσεων Καϊντράβα επέβλεψε τη διαδικασία αφοπλισμού στη ζώνη, μαζί με τον ρώσο επικεφαλής των ειρηνευτικών δυνάμεων και τον Οσέτιο αντιπρόσωπο Τσοτσίεβ. «Θα είναι μια μακρά διαδικασία που απαιτεί χρόνο και υπομονή», δήλωνε στο κανάλι Ρουστάβι 2 στις 13/11. Εντωμεταξύ, το ίδιο κανάλι μετέδωσε στις 15/11 ότι υπό την επίβλεψη του ΟΑΣΕ ξεκινά σε πρώτη φάση η αχρήστευση των οχυρώσεων και των χαρακωμάτων. Και ο ρώσος υπουργός Εξωτερικών Σεργκέι Λάβροβ, σε συνέντευξή του στο ρωσικό κανάλι NTV την προηγούμενη, είπε πως αν και «η Ρωσία υποστηρίζει την εδαφική ακεραιότητα της Γεωργίας... η επιβολή προθεσμιών επίλυσης της σύγκρουσης από την Γεωργία δεν είναι μόνο αδύνατη, αλλά και αντιπαραγωγική». Σίγουρα ο ρόλος της Ρωσίας στη διαδικασία υπογραμμίστηκε στις συνομιλίες του Σότσι με την παρουσία του ρώσου υφυπουργού Εξωτερικών Βαλέρι Λοσίνιν.

Ο γεωργιανός υπουργός Καϊντράβα ήταν επίσης παρών. Για την ακρίβεια, μέρος του γεωργιανού κειμένου αναφοράς των συνομιλιών αρθρώθηκε στις 27/10 στη διάρκεια συνάντησης του τελευταίου με αντιπρόσωπους ΜΚΟ, που διοργανώθηκε από τις Open Society - Georgia Foundation και International Centre for Conflicts and Negotiations. Σε μια σταδιακή προσέγγιση τριών επιπέδων, είπε, ο καθορισμός πολιτικού status θα έρθει μόνο αφού έχει ολοκληρωθεί ο αφοπλισμός υπό την επίβλεψη του ΟΑΣΕ, και έχουν διαμορφωθεί προγράμματα οι-

φωτο: Justyna Mielnikiewicz

Ρώσοι στρατιώτες στη γεωργιανή πλευρά των συνόρων με την Νότια Οσετία.

κονομικής βοήθειας αφενός σε ρωσο-γεωργιανό πλαίσιο και αφετέρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Γεωργία θα είναι τότε έτοιμη για ένα «σημαντικό συμβιβασμό» δίνοντας στη Νότια Οσετία status αυτονομίας παρόμοιο με αυτό της Βόρειας Οσετίας στην Ρωσική Ομοσπονδία.

Αυτά συνάδουν και με τον τελευταίο προεδρικό λόγο, της 21/9, στον ΟΗΕ, στο 59ο Γενικό Συμβούλιο. «Οι συγκρούσεις είναι μαύρες τρύπες για μια δημοκρατία και δεν μπορούν να παραμείνουν ανεπίλυτες», είπε ο Πρόεδρος Σακασβίλι στο Συμβούλιο. «Η Γεωργία δεν θα χρησιμοποιήσει στρατιωτική ισχύ και χρειάζεται βοήθεια και διαρκή οικονομική ανάπτυξη για να επαναφομώσει ειρηνικά τη Νότια Οσετία και την Αμπχαζία... Ο πιο αποτελεσματικός μηχανισμός είναι η δημιουργία μιας ισχυρής οικονομίας», πρόσθεσε. Ο πρωθυπουργός Ζβάνια δήλωνε στις 7/11 στο Ρουστάβι 2 ότι «θα πρέπει να πλησιάσουμε στον καθορισμό του πολιτικού status της περιοχής τους επόμενους μήνες» και εξέφρασε αισιοδοξία ότι «η Γεωργία θα αποκαταστήσει την εδαφική της ακεραιότητα».

Αλλά στις αρχές της Νότιας Οσετίας δεν φαίνεται να αρέσουν όλα αυτά: «το status της Νότιας Οσετίας ως ανεξάρτητης δημοκρατίας αποφασίστηκε δέκα χρόνια πριν», δήλωσε η υπηρεσία τύπου τους στις 21/10, ενώ ξανά ο Κοκόιτου στις 5/11, μετά τις συνομιλίες, δήλωσε πως «είμαστε έτοιμοι για ειρηνικό διάλογο, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι θα εγκαταλείψουμε τις θέσεις που διαμορφώσαμε με τον λαό της Νότιας Οσετίας».

Και τα γεγονότα στο πεδίο όμως αρνούνται πεισματικά να αλλάξουν. Τις τελευταίες τρεις εβδομάδες έντονα πυρά αναφέρθηκαν σε χωριά του φαργιού Μπολσσί Λιάκχι, όπως το Ασχαμπέτι. Ο αντιπρόσωπος του Προέδρου στο Σίντα Κάρτλι, Μιχαήλ Καρέλι, απαίτησε την ανάκληση του επικεφαλής της Επιτροπής Μικτού Ελέγχου, ρώσου συνταγματάρχη Κουλακμέτοβ, μετά από επιτόπια επιθεώρηση στο χωριό Μοναστήρι στις 26/10, που αποκάλυψε Οσέτιους πολεμιστές κρυμμένους

φωτο: Justyna Mielnikiewicz

Ο γεωργιανός στρατιωτικός διοικητής Givi Ijukuridze (κέντρο) επισκέπτεται φυλάκιο των Οσετών, για να συζητήσει πρόσφατες εχθροπραξίες κατά μήκους του συνόρου Γεωργίας-Νότιας Οσετίας.

στο δάσος. Στην Τιφλίδα 70 βουλευτές όλων των κομμάτων κάλεσαν τον Πρόεδρο στα τέλη του Οκτωβρίου να ανακαλέσει τη Συμφωνία του Ντάγκομους του 1992, που αφορά στις ρωσικές ειρηνευτικές δυνάμεις, ενώ ο βουλευτής Βακτανγκασβίλι, του κυβερνώντος κόμματος, προειδοποίησε για πιθανή εισροή εκτοπισμένων από τη Νότια Οσετία.

Εντωμεταξύ ο Οσέτιος οικονομολόγος Κοκόιεβ υπολόγισε τις πρόσφατες πολεμικές ζημιές και το κόστος στην τοπική οικονομία σε 8 εκατομμύρια ρούβλια. Στις 4/11 ο ειδησεογραφικός σταθμός Civil Georgia ανέφερε ότι άλλος ένας κάτοικος του γεωργιανού χωριού Κέχβι στη ζώνη σύγκρουσης απήχθηκε. Σποραδικά νυχτερινά πυρά συνεχίζονται, ενώ οι αντίπαλες πλευρές κατηγορούν η μια την άλλη για παραβίαση της εκεχειρίας. Στις 11/11 τα γεωργιανά χωριά Ταμαρασένι και Κούρτα έγιναν στόχος, ενώ η επικεφαλής της Υπηρεσίας Τύπου της Νότιας Οσετίας, Ιρίνα Γαγκλόγιεβα, δήλωσε στο ITAR TASS ότι οσετικά χωριά και το βόρειο κομμάτι του Τσκινβάλι έγιναν επίσης στόχοι. Ο Οσέτιος υπουργός Τσοτσιέβ

είπε στο Interfax AVN στις 11/11, ότι «παρά τη συμφωνία αποχώρησης από τη ζώνη σύγκρουσης όλων των στρατιωτικών μονάδων εκτός της ειρηνευτικής δύναμης, γύρω στους 2.000 γεωργιανοί αστυνόμοι και στρατιώτες παραμένουν στα γεωργιανά χωριά της περιοχής και κλιμάκιο 300 ανδρών του Υπουργείου Αμυνας της Γεωργίας έφτασε στο γεωργιανό χωριό Αχαλσοπέλι μερικές μέρες πριν».

Ορισμένοι σχολιαστές πιστεύουν ότι οι παρατεταμένες εχθροπραξίες θυμίζουν την κατάσταση του Ιουλίου, οπότε σποραδικά νυχτερινά πυρά μπορούσαν να εξελιχθούν σε ένοπλες συγκρούσεις. Άλλοι ισχυρίζονται ότι είναι ένας τρόπος να διατηρηθεί πίεση τόσο από τη γεωργιανή πλευρά προς το κρατίδιο, όσο και από το ίδιο, εμπλέκοντας έτσι τη Ρωσία που θεωρεί προστάτη του. Υποδεικνύουν ωστόσο και μια πραγματικότητα στην Τιφλίδα, όπου ανυπόμονες πολιτικές αντιφάσκουν με τις επίσημες θέσεις και ρητορεία. Ο ίδιος ο Πρόεδρος Σακασβίλι, σε αντίθεση με τον λόγο του στον ΟΗΕ, είπε στις 20/10 ότι «οι συνομιλίες για την Νότια Οσετία δεν μπορούν να διαρκέσουν για πάντα»

Φωτο: Justyna Mielnikiewicz

Γεωργιανοί στρατιώτες και δυνάμεις της Νότιας Οσετίας συναντιούνται στα σύνορα, στις 16 Αυγούστου 2004, μετά τις πρόσφατες μάχες.

και κάλεσε για «άμεση έναρξη συνομιλιών για το πολιτικό status της αποσχισθείσας επαρχίας». Στις 5/11 υπονόμωσε τις συνομιλίες του Σότσι λέγοντας «δεν έχω ψευδαισθήσεις σχετικά με την συνάντηση του Ζούραμπ [Ζβάνια] και αυτού του ανθρώπου [Κοκόιτου] που δεν κάνει βήμα χωρίς να συμβουλευθεί τη Μόσχα».

Είναι πλέον γνωστό ότι η κλιμάκωση των συγκρούσεων τον Αύγουστο μπορεί να αποδοθεί σε έναν συνδυασμό παραγόντων: α) την απουσία εναλλακτικού σχεδίου στην απόπειρα δελεασμού των αρχών της Οσετίας με ανθρωπιστική βοήθεια, β) τη χρόνια διάλυση και τον ασυνάρτητο χαρακτήρα των γεωργιανών υπηρεσιών ασφαλείας και των μηχανισμών λήψης αποφάσεων και γ) τη λανθασμένη αντίληψη ότι οι πολιτικές της Ατζάρια μπορούν να επαναληφθούν επιτυχώς στην Οσετία.²

Έτσι το πρόβλημα επιστρέφει τελικά πάλι στην αγκαλιά του μεγάλου ρωσικού γείτονα, που ισχυρίζεται πάντα ότι έχει έννομα συμφέροντα τόσο στην Οσετία όσο και στην Αμπχαζία: π.χ. η απόδοση πρόσφατα ρωσικής υπηκοότητας στην Αμπχαζία και η εισαγωγή βίζας για τους Γεωργιανούς (2000). Εί-

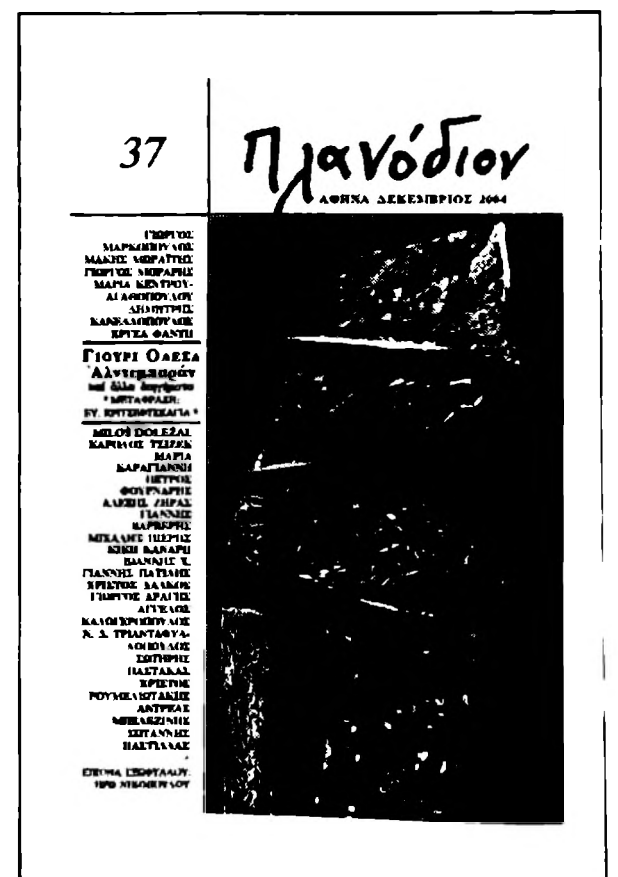
ναι επίσης σαφές ότι όσο κι αν η Γεωργία θα ήθελε να «διεθνοποιήσει» το θέμα, ακόμα και έξω από τον ΟΑΣΕ που η Ρωσία παραμένει ισχυρή, το NATO και οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν μπορούν τελικά να κάνουν τη Ρωσία να εξαφανιστεί από τον χάρτη. Ενώ οι ΗΠΑ διεξάγουν το δικό τους πόλεμο «κατά της τρομοκρατίας», η Ρωσία έχει έντεχνα προβάλει τον εαυτό της ως «στρατηγικό εταίρο» των ΗΠΑ στις πρώην σοβιετικές επαρχίες, δημιουργώντας έναν ανησυχητικό αντιλαλο. Και μολονότι το NATO υποστηρίζει την ειρηνική επίλυση των συγκρούσεων στην Γεωργία, «δεν έχει καμία φιλοδοξία να παίξει άμεσο ρόλο στη διαδικασία διευθέτησης», όπως δήλωσε ο Γενικός Γραμματέας του, Scheffer, στην Τιφλίδα στις 4/11. Σε κάθε περίπτωση η πίεση από το NATO και τις ΗΠΑ θα φτάσει γρήγορα στα όριά της, εάν ο Σακασβίλι ακολουθήσει μια επιθετική εξωτερική πολιτική σε ό,τι η Ρωσία θεωρεί «ζωτικά» συμφέροντα ασφαλείας της στο Νότιο Καύκασο.

Εάν συνεπώς η Γεωργία διαλέξει τον μακρύ δρόμο της ειρηνικής οικονομικής ανάπτυξης, και υπό την προϋπόθεση διαρκούς διεθνούς βοήθειας, θα είναι θέμα χρόνου και ελαστικότητας να

αποδεχθεί λύσεις στο status της Ν. Οσετίας περισσότερο ελκυστικές από το τελευταίο παράδειγμα της «αυτονομίας» στην Ατζάρια.³ Θα είναι επίσης ζήτημα δέσμευσης στην πορεία της συνύπαρξης και των διαπραγματεύσεων σε κάθε βήμα – πράγματα αβέβαια και ασταθή. Άμεσα προϋποθέτει, με αρκετή δυσκολία, μια συντονισμένη και συνεχή προσπάθεια, καθώς και μια εμφανή αλλαγή στο ήθος και την πρακτική των κυβερνητικών θεσμών, αρχίζοντας από τον ίδιο τον Πρόεδρο. Η συνάντησή του Σότσι, υπό αυτή την προοπτική, δεν έλυσε προβλήματα άμεσα· στην καλύτερη περίπτωση έβαλε μερικούς νέους όρους στο τραπέζι. Στο μεταξύ οι συνεχιζόμενες σποραδικές συγκρούσεις, η ανομία, και το απρόβλεπτο των αντιδράσεων σημαίνουν ότι η πιθανότητα κλιμάκωσης παραμένει.

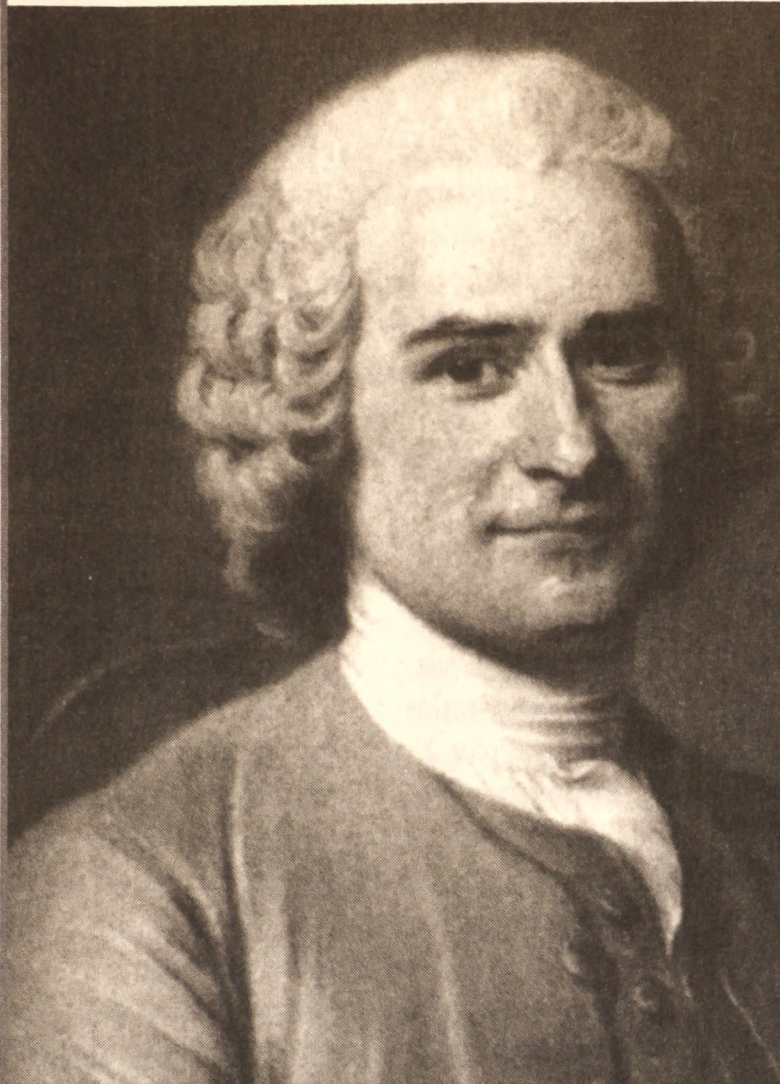
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Πόλη της Μαύρης Θάλασσας που ανήκει στη Ρωσική Ομοσπονδία.
2. Κάτι που είχαν ήδη υπογραμμίσει αναλυτές από το καλοκαίρι (βλ. «Saakashvili's Ajara Success: Repeatable Elsewhere in Georgia?», *ICG Europe Briefing*, 18/8/04).
3. Βλ. «A Rose Among Thorns: Georgia Makes Good», Charles King, *Foreign Affairs*, March/April 2004.

ZAN-ZAK

ΡΟΥΣΣΩ

Λίγα έργα έχουν
επηρεάσει τόσο
πολύ την πολιτική
σκέψη όσο το
Κοινωνικό συμβόλαιο
του Ρουσσώ,
το ευαγγέλιο της
Γαλλικής
Επανάστασης.

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ – ΑΛΦΡΕΔΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ-ΕΠΙΜΕΤΡΟ: ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΓΡΗΓΟΡΟΠΟΥΛΟΥ

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

210-36 43 382, 210-36 17 993

Ο μανδύας της συναίνεσης

του Νίκου Πρωινού

☞ Νικητής του ντέρμπι στον Πειραιά με 1-0 ο Ολυμπιακός του κ. Κρόκο. Ένα αποτέλεσμα που θα μπορούσε και να ήταν φυσιολογικό. Όμως το σύστημα των μαύρων κοράκων το είχε προετοιμάσει, κάτι που φάνηκε από τον απιθανοαπίθανο κ. Κασναφέρη, που σφύραγε ό,τι ήθελε ή ό,τι ήθελαν τέλος πάντων οι γνωστοί-άγνωστοι της παράγκας.

☞ Από ανύπαρκτο φάουλ το γκολ.

☞ Και μύρια όσα φαλτσσοσφυρίγματα.

☞ Ευτυχώς που δεν υπήρχαν οπαδοί του Παναθηναϊκού στο γήπεδο.

☞ Άλλη πατέντα κι αυτή!

☞ Μήπως οι αγώνες θα έπρεπε να γίνονταν χωρίς φιλάθλους; Γιατί έτσι που το πάνε, εκεί θα καταλήξουμε.

☞ Την άλλη μέρα η εφημερίδα της ΠΑΕ, *Πρωταθλητής* (μήπως στον υπότιτλο πρέπει να προστεθεί και η λέξη της «διαπλοκής») βγήκε με ολοσέλιδο, μιας δήθεν διαφήμισης για τις ευεργετικές επιδράσεις της «πίπας».

☞ Χωρίς να ιδρώσει το αφτί του αθλητικού δικαστή (είδος σπάνιο και υπό εξαφάνιση) και της ΕΣΗΕΑ (είδος που έχει εκλείψει, όπως οι δεινόσαυροι).

☞ Αλλά, για να μπούμε στο τριπάκι του *Πρωταθλητή*, η «πίπα» εξαφανίστηκε στο Λίβερπουλ, ίσως επειδή αντικαταστάθηκε ο καπνιστής.

☞ Είχε ντέρτια (και με το δίκιο του), το γύρισε στο ναργίλε και υπό τους ήχους του «οι μάγκες δεν υπάρχουν πια, τους πάτησε το τραίνο» έκανε τουμπεκί.

☞ Δυστυχώς, εις την χώρα των κοκκινόκωλων (έτσι αποκαλούσαν τους Άγγλους οι Έλληνες στα σύρματα), ο Κασναφέρης και οι συνάδελφοί του αδυνατούν να παΐξουν το ρόλο τους.

☞ Αίσχος.

☞ Οι «άξιοι» είναι παντού χρήσιμοι, κύριοι της ΟΥΕΦΑ, της ΦΙΦΑ και των λοιπών ιμπεριαλιστικών οργανισμών.

☞ Οι αποδέκτες της «πίπας» του *Πρωταθλητή* έριξαν τέσσερα γκολάκια στους Ολλανδούς, αλλά αποχώρησαν κι αυτοί από το πρωταθλητριών.

☞ Ηρωική έξοδος, είπαν τα δικά τους παπαγαλάκια.

☞ Αλλά δεν παύει να είναι κι αυτή έξοδος.

☞ Μην τρελαθούμε κιόλας.

☞ Κι ερχόμαστε στην Κυριακή που μας πέρασε.

☞ Με το ζόρι νίκησε ο Ολυμπιακός την Καλαμαριά που στο δεύτερο ημίχρονο τον λαχτάρισε.

☞ Μάλιστα, χωρίς να προπονητολογούμε, σημειώνουμε την αλλαγή του καλύτερου επιθετικού της και την είσοδο ενός αμυντικού. Κύριε Μορίς, μια εξήγηση παρακαλώ!

☞ Ζόρια και στη Λεωφόρο.

☞ Αν και σε μισό γήπεδο, ο Παναθηναϊκός δυσκολεύτηκε να νικήσει τον Εργοτέλη.

☞ Μόνο που στο Καραϊσκάκη ακούγονταν πολλά σφυρίγματα και ου, σε βάρος παιχτών και Ντούσκο, ενώ στη Λεω-

φόρο ο ύμνος της Λίβερπουλ.

☞ Είδηση: Ο Ολυμπιακός κέρδισε στο μπάσκετ την ομάδα του Μεντ.

☞ Ο *Πρωταθλητής* το είχε πρωτοσέλιδο.

☞ Μιλάμε για την δεοντολογία!

☞ Θυμάστε κάποιον Γρανίτσα στην ΑΕΚ που γκρέμισε το γήπεδο και τώρα η ομάδα ξενιτεύτηκε; Είναι αυτός που μαυρίστηκε κατά κράτος ως υποψήφιος του ΠΑΣΟΚ στις τελευταίες εκλογές.

☞ Μάλλον για απόσυρση τον βλέπω, γιατί όλοι στο κιτρινό-μαυρο στρατόπεδο είναι τούρμπο μαζί του. Ο Χρυσοχοΐδης της ΑΕΚ μ' άλλα λόγια. Ας πρόσεχε.

☞ Αλήθεια, ο Ορφανός είναι ακόμα ο πολιτικός υπεύθυνος στα αθλητικά τεκταινόμενα της χώρας;

☞ Θα μου πείτε, καθάρισε για τον ΑΡΗ (και την ΑΕΚ); οπότε, μπορεί να νιώθει σιγουριά για την επανεκλογή του, όποτε γίνουν εκλογές.

☞ Κι άσε τον Σαλευρή της Καλλιθέας να μιλά για καταστράγγιση του υγιούς ανταγωνισμού.

☞ Ολυμπιακός, Πανιώνιος, ΠΑΟΚ, ΑΕΚ, ΑΡΗΣ καθάρισαν με τα χρέη τους, ενώ τα Γιάννενα και η Παναχαϊκή άλλαξαν κατηγορία.

☞ Αυτό κι αν είναι ίση μεταχείριση.

☞ Απλήρωτη η Εθνική Πόλο. Παιδιά, υπομονή! Προτεραιότητα έχουν οι ρυθμίσεις της ΑΕΚ και του ΑΡΗ. Το ταμείο είναι μείον για τους υπόλοιπους.

☞ Μήπως ο Ανδρουλάκης, μιας και παραμένει στα αζήτητα του Κινήματος, θα έπρεπε να δίνει με κουπόνια το νέο του πόνημα στη θύρα 7;

☞ Γιατί η αδράνεια γενικώς δεν προσφέρει...

☞ Έχει κεσάτια και το παλιό του μαγαζί του κ. Κρόκο, οπότε είναι μια κάποια λύση.

☞ Κατά τα λοιπά, το τρύπιο πρωτάθλημα συνεχίζεται και τα χαϊρεια των ομάδων μας τα είδαμε στις διεθνείς τους συναντήσεις.

☞ Ή θα κατανοήσουν ότι πρέπει να αλλάξει ριζικά το πλαίσιο εντός Ελλάδος ή θα παραμένουμε ουραγοί και θα βράζουμε στο ζουμί μας, κύριοι Ορφανέ, Γκαγκάτση, Γερμανάκο και Κανελλόπουλε.

☞ Τώρα που βρήκαμε Πρόεδρο της Δημοκρατίας, μήπως πρέπει ν' ασχοληθούμε στα σοβαρά και με τον Πρόεδρο της ΕΠΑΕ;

☞ Και αφού η συναίνεση απλώνει το μανδύα της από άκρου εις άκρο, έχουμε πρόταση.

☞ Τον Παπουσή.

☞ Ευρωπαϊστής, Πασόκος, τεχνοκράτης, τακτικός θαμώνας των γηπέδων (και Παναθηναϊκός).

☞ Όπως φαίνεται, είμαστε καταδικασμένοι να μας κυβερνούν οι Πασόκοι.

δια λογος αναγνωστών

Ελευσίνα 2004: Δικαίωμα στο όνειρο

Από τον εκπαιδευτικό Νίκο
Τσοπελάκη το γράμμα που
ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί

Στο τεύχος 828, φιλοξένη-
σες άρθρο του καθηγητή της
Αρχιτεκτονικής Σχολής του
ΕΜΠ κ. Δ. Φιλίππιδη με τίτ-
λο «Ελευσίνα 2004». Παρ'
όλο τον υποτιμητικό επίλογο
«...όπως παλιότερα δεν αντι-
δρούσαν (οι κάτοικοι) στις
τσιμεντοβιομηχανίες, που
τους χάριζαν απλόχερα τις
πνευμονικές ασθένειες,
επειδή φοβούνταν μήπως
χάσουν το μεροκάματο, έτσι
και τώρα θα υποδεχτούν το
όραμα της νέας ανάπτυ-
ξης...», ήταν ένα άρθρο που
έλεγε πολλές αλήθειες για
την τύχη που επιφυλάσσουν
μερικοί στην παραλιακή ζώ-
νη - φιλέτο της Ελευσίνας.
Τα εγκαταλελειμμένα βιο-
μηχανικά κτήρια είναι στο
στόχαστρο των επιχειρημα-
τιών που πράγματι «...ξέ-
ρουν και για την ώρα σωπαί-
νουν...». Το ίδιο και ο Οργα-
νισμός Εργατικής Κατοικίας
(ΟΕΚ) «...ο τόσο ξεπερα-
σμένος θέλει να μετατρέψει
το μοναδικό πάρκο στο ΙΡΙΣ,
σε εργατικές κατοικίες. Για

την ώρα τον εμποδίζουν οι
ευαίσθητοι ντόπιοι που
έχουν δίκαια ξεσηκωθεί...».

Και ενώ τέτοιες απόψεις
μας γεμίζουν αισιοδοξία για
την επιτυχή έκβαση του αγώ-
να μας για μια κοινόχρηστη
παραλία για τους πολίτες, με
έκπληξη διαπιστώσαμε σε
μια επίσκεψη της Επιτροπής
των κατοίκων στο ΕΜΠ, ότι ο
κ. Δ. Φιλίππιδης είναι μεταξύ
μιας ομάδας καθηγητών που
στο 9ο εξάμηνο του τρέχο-
ντος ακαδημαϊκού έτους της
Αρχιτεκτονικής Σχολής προ-
τείνει στους φοιτητές του θέ-
μα με τον παραπλανητικό τίτ-
λο «Ανάπλαση στην περιοχή
του παλαιού εργοστασίου
ΙΡΙΣ στο θαλάσσιο μέτωπο
της Ελευσίνας». Στο κείμενο
λοιπόν, που βρίθκει ανακρι-
βειών, ίσως από λάθος πλη-
ροφόρηση από το Δήμο, που
αρχικά έχει συνταχθεί με την
κατασκευή των εργατικών
κατοικιών, επαναφέρεται η
πρόταση του ΟΕΚ με τη βού-
λα ενός έγκυρου ιδρύματος
όπως το ΕΜΠ. Απλά αλλά-
ζουν τις θέσεις των κτισμά-
των μια και το αρχικό σχέδιο
του ΟΕΚ ήταν πανάθλιο κα-
ταστρέφοντας και τον τελευ-
ταίο ευκάλυπτο. Και σαν να
μην έφτανε η επικύρωση της
θανατικής ποινής του πάρκου
και από το ΕΜΠ, το κείμενο

που υπογράφουν οι κύριοι
καθηγητές κατηγορεί τους
κατοίκους για ένα «...ρατσι-
σμό απέναντι στα γκέτο της
οργανωμένης δόμησης...». Απαράδεκτες απόψεις για
μια περιοχή που η συμβίωση
με τους νέους οικονομικούς
μετανάστες είναι καθημερινό
βίωμα.

Ρωτάμε όμως τους κυρίους
καθηγητές: Δεν είναι ρατσι-
σμός τα βόρεια προάστια να
πνίγονται στο πράσινο, ενώ
το Θριάσιο πεδίο να γεμίζει
βιομηχανίες, βιοτεχνίες, απο-
θήκες, μπετόν και ρύπανση;
Δεν είναι ρατσισμός της πολι-
τείας προς τους δικαιούχους
του ΟΕΚ που θέλει να τους
στοιβάξει μαζί με τους ήδη
υπάρχοντες κατοίκους σε χώ-
ρους που στερούνται αποχέ-
τευσης (ναι, η Ελευσίνα δεν
διαθέτει αποχέτευση το έτος
2004), πρασίνου και βασικών
έργων υποδομής;

Οι χώροι της παραλίας
πρέπει να μείνουν ελεύθε-
ροι, γιατί διαφορετικά θα
πεθάνουμε σαν ποντίκια και
οι «ρατσιστές» και οι «αντι-
ρατσιστές». Κοινή η μοίρα.
Το άρθρο του κ. Δ. Φιλίππι-
δη τελειώνει με την απαισιό-
δοξη διαπίστωση «...κανείς
δεν τους προσφέρει μια
εναλλακτική λύση...». Πράγ-
ματι έτσι είναι, κύριε καθη-

γητά. Θα περιμέναμε εμείς
οι κάτοικοι να συνταχθείτε
με τις ιδέες σας που αναφέ-
ρετε στο άρθρο σας και αυ-
τές να τις μεταλαμπαδεύσετε
στους φοιτητές σας. Το
ΕΜΠ ήταν ιστορικά ένα
ίδρυμα - φυτώριο προοδευτι-
κών ιδεών και αναμένουμε
οι «μοιραίοι της πόλης του
Αισχύλου» αυτό να αντικα-
τοπριστεί στα νερά και στη
γη της θεάς Δήμητρας.

Τσοπελάκης Νίκος

Η ΑΓΕΤ-Ηρακλής

Για την Καλτσεστρούτσι
και την «ΑΓΕΤ-Ηρακλής»
τακτικός επιστολογράφος
και παλιός φίλος, γράφει:

Αγαπητό Αντί!

Απ' ό,τι θυμάμαι, το κύριο
θέμα συζήτησης των ημερή-
σιων διατάξεων της γενικής
συνέλευσης των μετόχων της
ΑΓΕΤ-Ηρακλής ήτανε κατη-
γορίες περί πανευρωπαϊκού
καρτέλ προσυμφωνημένων
τιμών τσιμέντου και ο αγώ-
νας της ελληνικής εταιρείας
τσιμέντων προώθησης των
εξαγωγών σε τιμές ντάμπιν-
γκ με αποτέλεσμα να φάνε το
κεφάλι τους αφού αποπειρά-
θηκαν να τα βάλουν με όλον
τον ευρωπαϊκό ντουνιά...

Μ.φ.χ.:

Τάσος Ασφαλτος

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ (2003)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού
(Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21)

δύο ακόμα τόμοι του ΑΝΤΙ που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη
779 έως και 791 (NH)
και 792 έως και 803 (NΘ).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

Επισημαίνουμε

Μνήμη Κοσμά Ψυχοπαίδη

Η θλίψη μου είναι το κάστρο μου.
Σαίρεν Κίρκεγκορντ

Την περασμένη Δευτέρα ο Κοσμάς Ψυχοπαίδης, παρουσιάζοντας το τελευταίο βιβλίο του Γιώργου Καραμπελιά *Η θεμελιώδης παρέκκλιση*, έπεσε νεκρός από οξύ καρδιακό επεισόδιο εμπρός στα εμβρόντητα μάτια εκατό και πλέον ακροατών. Δεν είμαι αρμόδιος να μιλήσω για το έργο του· θα το πράξουν άλλοι, ειδικότεροι, και από τις στήλες αυτού του περιοδικού. Εγώ έχω να καταθέσω ως αναγνώστης ότι ο Ψυχοπαίδης υπήρξε για μένα αυτό που θα ήθελα να είναι όλοι οι διανοούμενοι στην Ελλάδα. Δηλαδή φορέας μιας ουσιαστικής παιδείας, μιας βαθιάς φιλοσοφικής καλλιέργειας που δαπανάται ολόκληρη στο βωμό του συνόλου και μεταμορφώνεται σε αδιάκοπη κοινωνική-επιστημονική προσφορά. Σ' έναν τόπο που ΔΕΝ παράγει καινούργιες ιδέες ούτε επεξεργάζεται τις παλιές, ο Ψυχοπαίδης αποτελεί τη φωτεινή εξαίρεση και την εξαίσια συνέχεια του Παναγώτη Κονδύλη και του Νίκου Πουλαντζά. Πολυγραφότατος αλλά κυρίως ουσιαστικός αναλυτής της πολιτικής σκέψης του Hegel και των μεθόδων κριτικής του Καντ, ειδικευμένος στη σκέψη των γερμανών ρομαντικών της εποχής του Διαφωτισμού και την επανανάγνωση του Marx στην εποχή μας, ο Ψυχοπαίδης είναι καθιερωμένος στην ελληνική και τη γερμανική βιβλιογραφία και έχει διαπρέψει ως δάσκαλος και εκεί και εδώ. Τελευταίος του άθλος η δημοσίευση του έργου Χέγκελ. Από τα πρώτα πολιτικά κείμενα στη Φαινομενολογία του Πνεύματος (Πόλις, 2003). Επίσης εξαιρετική είναι η προσπάθειά του στον Καντ: *Κριτική φιλοσοφία και λογική των θεσμών*. Έρευνες για την πολιτική φιλοσοφία του Καντ (Εστία, 2001) και το λίγο παλιότερό του *Ο φιλόσοφος, ο πολιτικός και ο τύραννος* (Πόλις, 1999) στο οποίο ο Πλάτωνας συναντάει τον Marx μέσω Χέγκελ. Αυτή την εποχή ο Ψυχοπαίδης δούλευε τον Μακιαβέλι και την πρώιμη πολιτική θεωρία του.

Το πιο πρόσφατο άρθρο του στο Αντί (τχ. 800) αφορούσε στην κρίση των πανεπιστημίων και του το ζήτησα σε μια συνάντησή μας στο «Φίλιον». Το κείμενό του ανέλυε με τρεις κουβέντες όλα τα αδιέξοδα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όλες τις αγκυλώσεις του καθηγητικού κατεστημένου. Και τώρα πάλι κάτι ετοίμαζε για το Αντί. Δεν πρόλαβε. Δεν προλάβανε. Στα 60 του χρόνια ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Κοσμάς Ψυχοπαίδης βρισκόταν σαφώς στην καλύτερη, την πιο ώριμή του στιγμή. Αυτό κάνει την απώλειά του πολύ μεγαλύτερη σ' έναν τόπο που δεν έχει την πολυτέλεια να σπαταλά πραγματικά και βαθιά έντιμους ανθρώπους.

Τι αντίφαση, Θεέ μου, ο άνθρωπος αυτός με τους τρέχοντες –κυριολεκτικά– διανοούμενους, οι οποίοι έχουν διακτινωθεί σ' όλους τους ιστούς της εξουσίας ως οργανικά της εξαρτήματα και είναι έτοιμοι να ζητήσουν τον αποκεφαλισμό όποιου ασκεί την ελάχιστη κριτική στην εξουσία τους. Βλέπετε, ο μόνος τρόπος ν' απαντήσει κανείς στον, έστω, κακόπιστο που ζητάει τον λόγο για όσους διαχειρίζονται δημόσιο χρήμα και κατέχουν κρατικές θέσεις είναι απειλές, ύβρεις και παραπομπή στην δικαιοσύνη. Έτσι κανείς υπερασπίζεται την τιμή του; Όχι με στοιχεία, όχι με ξεκάθαρους λογαριασμούς, όχι με δημοσιοποίηση του πόθεν έσχες και του «διατί έπραξες ούτως;», αλλά με άσκηση βίας;

Ο Κάντ, ο απόστολος του Διαφωτισμού, θεωρούσε τους διανοούμενους τα όπλα με τα οποία θα έφτανε ο ορθολογισμός και το πνεύμα της επιστήμης σε όλα τα κοινωνικά στρώματα. Γιατί αυτοί θα ήσαν η εμπροσθοφυλακή, η avantgarde αυτής της τιτάνιας προσπάθειας. Σιγά σιγά όμως έγιναν το άλλοθι του συστήματος, έτσι ώστε ο Ζαν Πωλ Σαρτρ να τους αποκαλεί «ερασιτέχνες σκεπτόμενους που επιδιώκουν να επεμβαίνουν σε υποθέσεις που δεν τους αφορούν». Και πάλι ο Κάντ στο *Τι είναι Διαφωτισμός* αναφέρει τους διανοούμενους ως τους πεφωτισμένους εκείνους που ενδιαφέρονται για το σύνολο εκφράζοντας τον πιο άδολο ανθρωπισμό. *Das Gefühl für Humanität hat mich noch nicht verlassen*, έλεγε ο Γέρων της Βαϊμάρης. Σήμερα οι πρώην κριτικοί διανοούμενοι έγιναν «φλύαρες τάξεις», παραπονιάρηδες ή χειροκροτητές (κατά τον Νικόλας Γκάρναμ) έχοντας χάσει την επαφή τους με την κοινωνική ή την οικονομική πραγματικότητα. (Δες περισσότερα στο βιβλίο του *Χειραφέτηση και Νεωτερικότητα, ο ρόλος των ΜΜΕ*, εκδ. Καστανιώτης 2002, σελ. 165).

Ο Κοσμάς Ψυχοπαίδης υπήρξε ως το τέλος άδολος, αγωνιστικός, απλός και ένας διανοούμενος στον οποίο δεν αντέφασκε η θεωρία με την πράξη.

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

- **Συναρπαστικά** και μοναδικά, η performer artist **Αλίκη Καγιαλόγλου**, με ένα ιλιγγιώδες ρεπερτόριο τραγουδιών, εκθαμβωτικού πλούτου και εμπνεύσεως, αποφασιστικά, θα τέρψει τους πάντες και τα πάντα, στο «Μπαράκι του Βασίλη», από τις 18 Δεκεμβρίου μέχρι και τις 27, κάθε βράδυ από τις 10 μμ. Συνεκτικός τίτλος και κρίκος των παραστάσεων «Το Τρελόν μετά του Οφελίμου»...

- **Τον Οκτώβριο** που μας πέρασε συμπληρώθηκαν 25 χρόνια της Πειραματικής Σκηνής της Τέχνης στη θεατρική ζωή της Θεσσαλονίκης. Η αρχή έγινε με τη «Νίκη», της Λούλας Αναγνωστάκη που παρουσιάστηκε στα Δημήτρια σε σκηνοθεσία Σωτήρη Χατζάκη.

Η Πειραματική Σκηνή της Τέχνης συμμετέχει στον κύκλο παραστάσεων με θέμα τον ξεριζωμό και την προσφυγιά. Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί η κωμωδία των Δημήτρη Κεχαΐδη και Ελένης Χαβιαρά «Δάφνες και Πικροδάφνες» σε σκηνοθεσία Έρσης Βασιλικιώτη, τρία μονόπρακτα-μονόλογοι του Ιάκωβου Καμπανέλλη και τέλος το «Ένα φως για κάθε σκοτάδι» του Άκη Δήμου σε σκηνοθεσία Γιάννη Μόσχου.

- **Στο θεατρικό** Βαγόνη της Αμαξοστοιχίας-Θεάτρου «Το τρένο στο Ρουφ», η Τατιάνα Λύγαρη επιστρέφει στη σκηνή μετά από πενταετή απουσία με «ένα από τα πιο συναρπαστικά έργα της τελευταίας εικοσαετίας»: το «Σπάσε τη Σιωπή», του ρωσικής καταγωγής βρετανού σκηνοθέτη και σεναριογράφου Στήβεν Πολιακώφ. Τη μετάφραση έκανε η Μαριλένα Γεωργιάδου. Παίζουν: Άρτο Απαρτιάν, Κώστας Φλωκατούλας, Θωμάς Ανδρούτσου, Σπύρος Περδίου, Θανάσης Βλαβιανός και Φοίβος Ριμέντας.

Μάνος Στεφανίδης

Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικού Θεάτρου στο Βόλο

Η παραδοσιακή τριάδα τεχνών, μουσική - θέατρο - χορός, συνδυάζεται με την παντομίμα, το καμπαρέ, το μουσικό τσίρκο, την εικόνα, αλλά και τη σύγχρονη τεχνολογία, με αποτέλεσμα θεάματα μοναδικά όπως αυτά που και φέτος θα φιλοξενήσει το 9ο Διεθνές Φεστιβάλ Μουσικού Θεάτρου στο Βόλο, που διοργανώνει από αύριο, 18 Δεκεμβρίου, μέχρι τις 4 Ιανουαρίου το Κέντρο Μουσικού Θεάτρου Βόλου (συμπληρώνει φέτος δέκα χρόνια λειτουργίας). Πέντε μεγάλες παραγωγές αποτελούν το φετινό πρόγραμμα υπό την καλλιτεχνική διεύθυνση του συνθέτη Δημήτρη Μαραγκόπουλου:

Ballet Flamenco Antonio Canales, 18 και 19/12 ώρα 9.00 στο Δημοτικό Θέατρο Βόλου.

Teatro Delusio, 21,22 και 23/12 στο Θέατρο Παλιάς Ηλεκτρικής στο Βόλο.

Μπαλέτα Μοϊσέγιεφ: 25 και 26/12 στο

Δημοτικό Θέατρο Βόλου.

A Christmas Carol (Χριστουγεννιάτικη Ιστορία) του Ντίκενς από το TNT Music Theatre Britain, 29 και 30/12 στο Δημοτικό Θέατρο Βόλου.

Companie Non Nova: Ascenseur («Ασανσέρ»), 3 και 4/1/2005 Δημοτικό Θέατρο Βόλου.

Παράλληλα, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ, το Κέντρο διοργανώνει σεμινάρια και εργαστήρια στο Θέατρο της Παλιάς Ηλεκτρικής. Τα σεμινάρια, με εισηγητές καλλιτέχνες και δασκάλους από τις φιλοξενούμενες ομάδες, απευθύνονται τόσο σε ειδικούς και προχωρημένους όσο και σε αρχάριους, ανθρώπους που τους αρέσει το θέατρο, ο χορός και η παντομίμα.

Ο.Φ.

Β Ο Μ Β Ι Δ Ι Α πολιτιστικής Α Φ Α Σ Ι Α Σ

- Ρε παιδιά, πώς ρίξαν έτσι την υποψηφιότητα Σημίτη;
- Πού να το φανταζόταν ο Κάρολος! Ε όχι και ποιος Κάρολος! Και μην πάει το μυαλό στον Καρλομάγνο.
- Ο Κάρολος Μαρξ εννοώ. Ότι θα ήταν τόσο εύκολο δηλαδή να ξεπεραστούν οι τάξεις και να επιτευχθεί τόσο εντυπωσιακά η συναίνεση μ' έναν Κάρολο.
- Όχι τον Μάρξ, τον άλλο.
- Βλέπετε, για όλα έχει λύσεις η δαιμονία η ΝΔ. Παίζει τα πρόσωπα και τις προσωπικότητες στα δάκτυλα της αριστεράς της χειρός. Την δεξιά της χείρα την έχει για άλλες δουλειές. Τις βαριές.
- Άσχετο: Άκουσε τα νέα ο κ. Σουφλιάς;
- Εμείς πάλι δικαιούμεθα να είμεθα λυπημένοι που δεν προχώρησε η υποψηφιότητα που υποστηρίξαμε ολόψυχα. Ποια υποψηφιότητα;
- Της Μαρίνας βρε κουτά! Της υπερκομματικά

- στρατευμένης στην Αριστερά της ουτοπίας. Δεν το διαβάσατε πως αυτοπροετάθη ως υποψηφία;
- Τέτοια έλεγε στον Καραμανλή, τέτοια στον Στεφανόπουλο, αποτέτοια και στον Τατούλη –μόνο ο Μπενίτο δεν τσίμπαγε· με αυτόν μιλούσανε για μπίζνες–, τα ίδια θα πει και στον Κάρολο που είναι και αισθηματίας...
- Όχι τον Μάρξ, τον άλλο εννοώ.
- Μεταξύ μας, τι Γκαστόνε και πράσινα άλογα;! Αυτό θα πει τύχη!
- Να μπαίνεις καβαλάρης στην Προεδρία όπως ο Μεγαλέξαντρος στη Βαβυλώνα και μάλιστα σε πράσινο άλογο επί ηγεμονίας των γαλάζιων!
- Και να έχεις καταφέρει συναίνεση από Μητσοτάκη έως Μάργκαρετ και από Κουλούρη έως Έμπερτ (με την καλή έννοια) χωρίς να κουνήσεις το δαχτυλάκι σου!

- Εξάλλου, αν το καλοσκεφτείς, και ο Κάρολος ανέκαθεν υπήρξε και διεθνιστής και μετριοπαθής και ασφαλώς θ' αποδοκίμαζε τον σταλινισμό, αν του δινόταν η ευκαιρία...

- Όχι του Παπούλια, του άλλου.
- Πάντως, με τούτα και με τ' άλλα, από την ευρύτερη Αριστερά προήλθε η υποψηφιότητα του νέου Προέδρου και δικαιώθηκε και ο κ. Σημίτης που θεωρούσε αριστερά το ΠΑΣΟΚ· ή έστω κεντροαριστερά (λέμε τώρα).
- Επίσης ήρθανε και δέσανε γλυκά, σαν μελιτζανάκι του κουταλιού, οι ποικιλώνυμες θεωρίες περί βαθέος ΠΑΣΟΚ, παλαιού ΠΑΣΟΚ, παλιοΠΑΣΟΚ κ.λπ.
- Το συμπέρασμα είναι ένα: Αντρέα ζεις, εσύ τους οδηγείς!
- Σαν τον Ελ Σιντ ένα πράμα. Και νεκρός πάνω στο άλογο, χαράζει πολιτικές και αίρει τα αδιέξοδα του δικομματισμού.
- Και ως γνωστόν, στη δημοκρατία δεν υπάρχουν αδιέξοδα. Ο Κάρολος

Παπούλιας ήδη έχει την έγκριση του 80% του ελληνικού λαού. Πέρασε και τον Χριστόδουλο.

- Μην είμαστε και πλεονέχτες, που θάλεγε κι ο Χατζηχρήστος.
- Ή μάλλον, είναι πολλά τα λεφτά Άρη, που θάλεγε και ο Σπύρος Καλογήρου στον Κούρκουλο.
- Εννοώ τα λεφτά για πρόωρες εκλογές. Το λέω για να μην παρεξηγηθώ.
- Αμάν πάντως αυτός ο ελληνικός λαός. Δώστου βαβούρα και πάρτου την ψυχή. Δεν ξεχωρίζει το Fame Story από την προεδρολογία με τις φημολογίες της...
- Και την ακαδημία του Fame Story από την Ακαδημία Αθηνών!
- Α ρε τηλεόραση! Μανούλα είσαι στο συνενώνεις και να εξισώνεις τα πάντα.
- Εσύ κατ' ουσίαν παράγεις πολιτική και δημιουργείς τις προϋποθέσεις για σύγκλιση, συναίνεση, υπέρβαση και τα ρέστα.
- Οι επαγγελματίες της πολιτικής έπονται.
- Πάντως, για να μιλήσουμε σοβαρά στ' αστεία, αφού θέλανε

Σιγή του Τρίτου Προγράμματος σχετικά με τον Νικηφόρο Ρώτα

Δεκαπέντε μέρες πέρασαν από τον αποχαιρετισμό προς τον Νικηφόρο Ρώτα, που έφυγε για κόσμους μουσικότερους και ευφυέστερους, και ακόμη, σιωπή τυλίγει την αποχώρησή του. Σιγή βροντερή, από εκεί όπου θα περίμενε κανείς λαλίστατους ήχους. Εκτός από μία αναφορά που υπήρξε στις ειδήσεις του Τρίτου Προγράμματος, ούτε αφιέρωμα στη μουσική προσφορά του έγινε, ούτε ότι θα γίνει αναγγέλθηκε, ούτε παίχτηκε η μουσική του, ούτε αναγγέλθηκε ότι θα παιχθεί! Λες και η λήθη είναι το μόνο που πρέπει στον δάσκαλο, για τον οποίον ειπώθηκε: «Η μουσική του Ρώτα, με τη δύ-

ναμη και το συναισθηματισμό της, ένω-
νε όλους αυτούς τους ανθρώπους με
μας, σ' ένα ξέφρενο ρωμείο πανηγύρι,
κάτι σαν ξέσπασμα ψυχής, κάτι σαν
Λύτρωση!» (τα λόγια είναι του ηθοποι-
ού Θόδωρου Έξαρχου, σχόλιο από μια
παράσταση της *Ειρήνης* του Αριστοφά-
νη με το Άρμα Θεάτρου το 1964) Θα
ήταν τόσο εύστοχο, να ακουστούν σε
συνέχειες από το Τρίτο Πρόγραμμα
«Τα Μουσικά Όργανα» ή το «Πώς
ακούμε μουσική», καταλληλότερα και
για μεγάλα παιδιά και έφηβους! Και
δεν θα μπορούσε άραγε να διδάσκεται
στο δημοτικό, στο μάθημα της μουσικής
το «Πως μαθαίνω Μουσική», όπως είχε

γίνει παλιά με τόση επιτυχία στα δημο-
τικά σχολεία του Δήμου Αργυρούπο-
λης;

Στο άρθρο του προηγούμενου *Αντί*
(τχ. 831) παραλήφθηκε η παράγραφος
που αφορούσε τη μουσική του Νικηφό-
ρου Ρώτα σε συνεργασία με τη χορο-
γράφο Ζουζού Νικολούδη για τα χορι-
κά της *Ορέστειας* του Αισχύλου, το σα-
τυρικό δράμα *Ιχνευτές*, τις *Βάκχες* του
Σοφοκλή, και άλλα. Ο Νικηφόρος Ρώ-
τας έγραψε επίσης μουσική για θεατρι-
κά έργα όπως: *Ιφιγένεια εν Ταύροις*, *Το*
νησί της Αφροδίτης, *Το Μπουρίνι*,
Οθέλλος, *Ειρήνη* του Αριστοφάνη, *Πο-
λύ κακό για το τίποτα*, *Ερωφίλη*, κ.λπ.

κεντρώο υποψήφιο εμείς
είχαμε τον καλύτερο. Κι
εκείνον που σήκωσε το
βάρος εναντίον της
διαπλοκής.

- Εκτός κι αν κάτι τέτοια
είναι λεπτομέρειες στο
πολιτικό marketing. End of
conversation, που θάλεγε κι
η Ιωάννα.
- Θέλετε μίαν ευφυή
σάτιρα σε μορφή θρίλερ για
τη σοβιετική και
μετασοβιετική Ρωσία, που
είναι κι επίκαιρη;
- Διαβάστε το μυθιστόρημα
Το κίτρινο βέλος του Victor
Pelevine (εκδ. Άγρα) που
μετέφρασε, από τα ρωσικά
παρακαλώ, η Κατερίνα
Αγγελάκη-Ρουκ, η
πολλαπλώς πολύτιμη
ποιήτριά μας.
- Ο Πελέβιν γεννήθηκε το
1962 και το *Time* τον
ονόμασε το πιο λαμπρό
αστέρι που ξεπήδησε από
τα σοβιετικά συντρίμια.
- Ένα τρένο ταξιδεύει
κουβαλώντας ένα
ποικιλώνυμο πλήθος,
θαυμαστή αλληγορία της
απρογραμμάτιστης κίνησης
της ιστορίας.
- Το βιβλίο συστήνεται
εκθύμως στον κύριο
υπουργό Άμυνας και
εξοπλισμών, γιατί θα τον
βοηθήσει να κατανοήσει τη

ρώσικη ιδιαιτερότητα.

- Αντιθέτως στον κ.
Ζορμπά προτείνεται το
κλασικό βιβλίο του Ηλία
Πετρόπουλου *Το εγχειρίδιο
του καλού κλέφτη*.
- Από το προπερασμένο
Αντί ξεκίνησε τη
συνεργασία του μαζί μας ο
καλός και ασυμβίβαστος
εικαστικός δημιουργός
Άγγελος Σπάρταλης, ο
οποίος εγκατέλειψε τη Ρόδο
και την κίνηση που είχε
δημιουργήσει εκεί με τίτλο
Μοτέρ, στο πλαίσιο του
Μουσείου Νεοελληνικής
Τέχνης Δήμου Ροδίων...
- Για να εγκατασταθεί
πικραμένος, αλλά όχι
παρατημένος, στον Άγιο
Νικόλαο Κρήτης,
συνεργαζόμενος με τη
Δημοτική Πινακοθήκη της
πόλης.
- Είναι πάντως λυπηρό
κάποιοι γραφειοκράτες ν'
αναστέλλουν τέτοιες
δραστηριότητες που είναι
δρόσος εξ ουρανού για την
άνυδρη επαρχία.
- Άμα με πιάνει το
ποιητικό μου δεν πιάνομαι!
- Στην ροδιακή *Γνώμη*
γράφτηκε πριν μισό χρόνο
περίπου ότι: «Έκαψε
φλάτσα και το Μοτέρ, 847
πολίτες της Ρόδου
υπέγραψαν ζητώντας να

συνεχιστεί το εικαστικό
πρόγραμμα».

- Το Κέντρο Σύγχρονης
Τέχνης της Ρόδου λοιπόν
εσίγησε, με αποτέλεσμα να
σκορπιστούν οι νέοι
καλλιτέχνες και επιμελητές
που το πλαισίωναν και να
χαθεί μια ευκαιρία για
ζωντάνια, αντιπαραθέσεις
και διάλογο.
- Ο Δήμαρχος Ρόδου είναι
ικανοποιημένος απ' αυτές
τις εξελίξεις; Εμάς πάντως
μας περισσεύει η θλίψη.
- Κυρία Μπόννη, Πρόεδρε
του Μ.Ν.Τ. Ρόδου, ας
υποστηρίξουμε και
πράγματα που δεν
καταλαβαίνουμε. Η τέχνη
δεν εξαντλείται στο
προσωπικό μας γούστο ή το
ιδιαιτερό μας γνωστικό
πεδίο.
- Η συνάδελφος Πόλυ
Χατζημάρκου,
διοργανώτρια του Μοτέρ 1
και 2, έχει υποβάλει
πρόταση για ένα Μοτέρ 3
από τον Οκτώβριο του 2003,
η οποία βέβαια ακόμη
«εκκρεμεί».
- Να τι έγραψε ο Χάρης
Καμπουρίδης για το Μοτέρ:
«Καλή επιτυχία, Μοτέρ, και
στη νέα σου διαδρομή. Μη
φοβάσαι καθόλου τις
“κόντρες” με τις άλλες
μηχανές. Είσαι φτιαγμένο

με εξαιρετικά κομμάτια κι
έχεις άριστο προπονητή».

- Ερώτηση αφελούς; Εδώ
και μήνες το ΧΑΑ (εκ του
χάος), το Χρηματιστήριο
Αθηνών δηλαδή, κυμαίνεται
στις 2.500-2.600 μονάδες.
Που θα πει σταθερότης και
ρεαλισμός. Πώς επετεύχθη
τοιούτον τι; Τι συνέβαινε
προηγούμενος;
- Σας πείθει η κυβέρνηση
όταν αποδέχεται το
κλείσιμο, λόγω
παραγραφής, του τεράστιου
σκανδάλου του ΧΑΑ;
- Τι λέγει επ' αυτού ο κ.
Έβερετ; Τι να πει κι αυτός;
«Καλά Χριστούγεννα»,
λέει, κι ο Θεός να μας βάλει
μυαλό. Συμφωνεί και ο
Θεός ο ίδιος, μέσω του
Κυρίου Χριστοδούλου, του
δούλου Του.
- Αν μη τι άλλο, με τη ΝΔ οι
εξηγήσεις είναι σαφείς και
νοικοκυρεμένες. Και
υπάρχει σαφώς διάκρισις
των εξουσιών.
- Κύριοι, ο γέγονε γέγονε,
και ο είπαμε είπαμε. Ας
προσέχατε, όπως
προσέχουμε εμείς τώρα με
το ΠΑΣΟΚ, γιατί το
ΠΑΣΟΚ δεν αστειεύεται.
- Επίσης, τώρα κάνουμε
μια νέα αρχή με Κάρολο,
οπότε pontez vous, για να
ξαναδοκιμάσετε τη τύχη

Ο κατάλογος των έργων του είναι μακροσκελέστατος. Πολλά υπάρχουν σε μορφή δίσκων, ενώ σε CD υπάρχει μόνον «Το Τραγούδι της Δημιουργίας» και «6 Μικρά Έργα», έκδοση της αστικής εταιρείας «Μουσική Τέχνη» που ιδρύθηκε από τον κύκλο των φίλων του και των μαθητών του που παρακολουθούσαν τα μαθήματά του στη ΧΕΝ. Το τεράστιο πράγματι έργο του είναι ακόμη, δυστυχώς, μη προσβάσιμο στο ευρύ κοινό. Επ' ευκαιρία ας πούμε ότι ο Ρένος Ρώτας, μεγαλύτερος αδελφός του Νικηφόρου, δεν είναι ψυχοθεραπευτής αλλά γιατρός παθολόγος, και είναι εκείνος που εισήγαγε την ψυχοσωματική οπτική στην Ελλάδα...

Μαρία Τσάτσου

Πάμε Θέατρο, πάμε Γκαλερί;

• **ΣΤΗΝ ΑΜΑΞΟΣΤΟΙΧΙΑ** - Θέατρο «Το τρένο στο Ρουφ», έτοιμο για νέα περιπλάνηση το **Μουσικό Βαγόνι Orient Express**, όπου για δεύτερη συνεχή χρονιά παρουσιάζεται η επιτυχημένη μουσικοχορευτική παράσταση «Υπ' Ατμόν», ενώ ταυτόχρονα, σ' ένα ρώσικο ντεκόρ που ακολουθεί το κλίμα της παράστασης λειτουργούν Wagon-Bar και Wagon-Restaurant μέσα στην Αμαξοστοιχία, με ζωντανή μουσική και τραγούδι από τη Ρωσίδα καλλιτέχνη Όλγα Αγκόσκοβα, πιάνο και βιολί.

• **ΑΠΟ ΤΙΣ 4 Δεκεμβρίου ως τις 29 Ιανουαρίου 2005**, παρουσιάζεται στην γκαλερί Bernier/Eliades, ατομική έκ-

θεση του αμερικανού καλλιτέχνη **Ivan Morley**. Με σπουδές στο Σικάγο, ο καλλιτέχνης ζει και εργάζεται στο Los Angeles. Ζωγραφική πάνω σε γυαλί, ξύλινα τελάρα, ύφασμα και καμβά, όπου συνδυάζονται στοιχεία τοπικής κουλτούρας και κλασικότητας, με επιρροές από τον προφορικό μύθο. Οι θεματικές του ενότητες, με ζωηρά χρώματα, είναι μια δυναμική ανάπλαση του ιστορικού γίνεσθαι, όπου συγκεράζονται στοιχεία από το παρελθόν και το παρόν, σε μια αείποτε ανανεούμενη ανάγνωση ποιητικής βαφής.

Μ.Τ.

σας!

- Pontez vous ρε, λέμε!
- Ένα πολύ λυπηρό γεγονός συνέβη χρονιάρες μέρες: Άγνωστοι διέρρηξαν το εργαστήριο του ζωγράφου Γιάννη Σκαλτσά και του έκλεψαν υπολογιστές, φωτογραφικές μηχανές κι έναν πίνακα του Δημήτρη Ζουρούδη. Παραδόξως άφησαν το έργο του Β. Βλασταρά που ήταν δίπλα του.
- Το γεγονός -της κλοπής του έργου- έχει καταθορυβήσει την καλλιτεχνική κοινότητα. Λέτε να υπάρχει και κατσαβιδάκιας εικαστικός; Θου Κύριε!
- Όσο τώρα για τον Βλασταρά, τυχερός ή άτυχος στάθηκε; Διερωτώμαι.
- Άλλοι πάλι μιλάνε για τον κακεντρεχή δάκτυλο κάποιου αντιζήλου ο οποίος δεν μπορεί να χωνέψει την επιτυχία του εξωφύλλου που φιλοτέχνησε ο Βλασταράς για το *Αντί*.
- Όλα καλά, όμως ο Σκαλτσάς τι έφταιγε; Άσχετο: Να πέρναγε τουλάχιστον ο Παναθηναϊκός!
- Γιατί βέβαια εμάς τους

υγιείς φιλάθλους δεν μας παρηγορεί το πάθημα των γάβρων. Σχετικό: πεντάρα πέρσι, τριάρα φέτος. Ποιοτική βελτίωση!

- Να πάτε στη νέα «Αργώ», τη γκαλερί του φίλου Κώστα Σερέξη, ο οποίος συνεχίζει τιμώντας τη μνήμη του Γ. Μαυροΐδη.
- Η γκαλερί, που ιδρύθηκε το 1970, μας πληροφορεί στο πολύπτυχό της ότι το έργο του Κώστα Μαλάμου «Ομαδική προσωπογραφία των καλλιτεχνών της γενιάς του '30 στο ατελιέ του Κουρμπέ» δωρήθηκε στην Εθνική Πινακοθήκη για να παρουσιάζεται στη μόνιμη έκθεσή της.
- Πρόκειται για το έργο που αποκαθλώθηκε για να κρεμαστούν δύο πίνακες του Τέτση οι οποίοι, όπως πληροφορούμαστε, δωρήθηκαν με τον συμβολαιογραφικό όρο να βρίσκονται συνεχώς ανηρτημένοι.
- Αν είναι έτσι, πάσο. Ας έκανε κι ο Μαλάμος συμβόλαιο.
- Έτσι λειτουργεί σήμερα η τέχνη. Με συμβολαιογράφους, νομικούς, δικαστές και τραπεζίτες. Από κοντά και οι χρηματιστές με τους

λογής κυνόδοντες και κοπτήρες, αλλά και τραπεζίτες.

- Αδέλφια, υπενθυμίζουμε ότι κλείνουν φέτος 100 χρόνια από τον θάνατο του Νικηφόρου Λύτρα και η Εθνική Πινακοθήκη δεν θυμήθηκε ούτε συμβολικά την επέτειο (σε αντίθεση με τη Σχολή Καλών Τεχνών).
- Βλέπετε, για τον Νικηφόρο Λύτρα δεν ενδιαφέρθηκε η Eurobank.
- Το σωστό να λέγεται.
- Επίσης κλείνουν 10 χρόνια από τον θάνατο του Νίκου Χατζηκυριάκου-Γκίκα. Και το Μουσείο Μπενάκη και η Πινακοθήκη έχουν πολύτιμες δωρεές του. Δεν του αξίζει ένα καλλιτεχνικό μνημόσυνο;
- Ευτυχώς που πάμε καλά στις υπόλοιπες τέχνες.
- 11 δισεκατομμύρια δρχ. μοιράζονται τα δύο κρατικά θέατρα Αθήνας και Θεσσαλονίκης και 1 δισεκατομμύριο τα 16 ΔΗΠΕΘΕ όλης της χώρας. Πώς βρίσκετε την αναλογία;
- Τι θα γίνει επιτέλους μ' αυτή τη σπέκουλα των βιβλιοπαρουσιάσεων; Από τη μια ο Κωνσταντόπουλος παρουσιάζει Ανδρουλάκη,

κι από την άλλη ο Κύρκος συνυπάρχει με Βενιζέλο και Τσίμα για το τελευταίο βιβλίο του Γρηγόρη Φαράκου. Είπαμε, συναίνεση, σύντροφοι, αλλά έχει και η ιστορία τους κανόνες της.

- Πολλοί άνθρωποι γεννιούνται ηλίθιοι, σκληρός νόμος της φύσης. Λίγοι άνθρωποι πάλι εκμεταλλεύονται την ηλιθιότητα των προαναφερθέντων πολλών. Σκληρότερος νόμος των ΜΜΕ.
- Άσχετο: Ο Κανάρης ήταν 29 ετών (γεννήθηκε το 1793) όταν έκαψε τη ναυαρχίδα του Καπουδάν Πασά κι έγινε ήρωας.
- Πού είναι οι νέοι αυτού του τόπου; Τι κάνουν; Πού είναι η αξιοκρατία που υποσχέθηκε ο Καραμανλής;
- Σήμερα πρωταγωνιστές παραμένουν οι ίδιοι, οι θλιβεροί πενηντάρηδες με τον ακόμη πιο θλιβερό «ρεαλισμό» τους. Ίσως γι' αυτό δεν είναι ήρωες.
- Ρε παιδιά, κάποιος που να θέλει πραγματικά να γράψει ιστορία σ' αυτό τον τόπο δεν υπάρχει;
- Χρόνια πολλά και καλά κατά τ' άλλα.

Μανωλάκης ο βομβιστής

Μάριος Χάκκας: Έζησα...

του Κώστα Κρεμμύδα

Ο Μάριος Χάκκας γεννήθηκε στη Μακρακώμη Φθιώτιδας το 1931. Τέσσερα χρόνια αργότερα η οικογένεια εγκαθίσταται σε ένα πλινθόκτιστο δωματιάκι στην Καισαριανή. Με το τέλος του Γυμνασίου, βρίσκεται στη σχολή Σαμαρειτών του Ερυθρού Σταυρού και πηγαίνει εθελοντής στη Γυάρο για να βοηθήσει στην περίθαλψη των πολιτικών κρατουμένων. Συνδέεται με αριστερές πολιτικές και πολιτιστικές ομάδες της Καισαριανής και του Βύρωνα.

Μπαίνει στην Πάντειο το 1952 όπου φοιτά μόνο για δυο χρόνια, καθώς την παραμονή της Πρωτομαγιάς του '54 συλλαμβάνεται και δικάζεται σε τέσσερα χρόνια φυλάκιση με τον Ν 509.

Αποφυλακίζεται από τις φυλακές Αίγινας και αμέσως στρατεύεται μέχρι το Μάιο του 1960. Εργάζεται ευκαιριακά σε διάφορες δουλειές και για ένα μεγάλο διάστημα απασχολείται σε βιοτεχνία πλαστικών ειδών. Παράλληλα δραστηριοποιείται στην ΕΔΑ, στον τομέα πολιτισμού, παντρεύεται με τη Μαρία Κουζηνοπούλου (6 Μαΐου 1961) και τυπώνει με έξοδά του την ποιητική συλλογή *Όμορφο καλοκαίρι* (1965). Δημοσιεύει ποιήματά του και διηγήματα σε αριστερά έντυπα και εφημερίδες, ενώ φιλοξενείται στο τελευταίο τεύχος της *Επιθεώρησης Τέχνης* το διήγημά του «Μη μόναν όψιν» (τχ. 146, Φεβρουάριος 1967).

Συλλαμβάνεται από τη δικτατορία και κρατείται στο αστυνομικό τμήμα Παγκρατίου. Το 1969 προσβάλλεται από καρκίνο του νεφρού και στη συνέχεια διαπιστώνεται μετάσταση στον πνεύμονα. Ταξιδεύει με τον φίλο του ποιητή Θανάση Κωσταβάρα στο Λονδίνο (Νοέμβριος 1970). Λίγο πριν (Απρίλιος 1970) ανεβαίνει στο θέατρο «Φλορίντα» το μονόπρακτο δράμα *Ενοχή* σε σκηνοθεσία Θανάση Παπαγεωργίου και μουσική επιμέλεια Λάζαρου Κουζηνόπουλου, με τους Λίνα Λαμπράκη και Γιώργο Κυρίτση. Η κατάσταση της υγείας του επιδεινώνεται. Ταξιδεύει για ιατρικούς λόγους με τη γυναίκα του στο Λονδίνο δυο φορές και στη Γερμανία. Εισάγεται στο Διαγνωστικό Πειραιώς, γράφει ασταμάτητα — ολοκληρώνει το *Κοινόβιο*, που θα τυπωθεί σχεδόν ταυτόχρονα με το θάνατό του — και τελικά πεθαίνει στις 5 Ιουλίου του 1972.

Σημαντικότερα έργα του: *Τυφεκιοφόρος του εχθρού* (1966), *Ο Μπιντές* (1970), *Ενοχές* (τρία θεατρικά μονόπρακτα, 1971), το *Κοινόβιο* (1972). Κείμενα που συγκεντρώθηκαν μετά το θάνατό του δημοσιεύθηκαν αρχικά στο *Αντί* (τχ. 77-78, 6.8.1977) και στη συνέχεια σε συγκεντρωτικό τόμο των *Απάντων* του (1978) από τις εκδόσεις Κέδρος.

Στάθηκα στις δαιδαλώδεις πόλεις

*Τα ποιήματά μας δεν ολοκληρώθηκαν
και τόσες άλλες πράξεις μας
σαν το σπίτι που το χτίζαμε
και το εγκαταλείψανε μισό
χωρίς μωσαϊκά κι εγκαταστάσεις.*

*Κάποιος της παρέας παντρεύτηκε
δεν έκανε παιδιά
κι άρχισε να χαρτοπαίζει για να ξεχάσει.*

*Ένας άλλος στα πενήντα του
αποφάσισε να αχοληθεί με την καθαριότητα
και τους Συλλόγους των Νέων.*

*Ο Τάκης που για καιρό αναπαύτηκε
στο στρωματέξ του ερωτισμού
σκεπάζει με άκρα προφύλαξη
την προχωρημένη φαλάκρα.*

*Κι ο Θόδωρος κατεβαίνει
τα σκαλοπάτια της απελπισίας
με μικρές στάσεις στους ορόφους.*

*Ο Μήτσος πήρε τις κυλιόμενες σκάλες
κι έφυγε βαριεστημένος.
Άλλοι περιμένουν το ασανσέρ.*

Δεν είναι εύκολο ν' αποτινάξεις το ζυγό του κόμματος

αφιερωμένο στις γόνιμες, πλούσιες, εμπειριστατωμένες και άκρως πολιτικές διεργασίες των συντρόφων του Συνασπισμού, που αναλώθηκαν στο ύψιστο στρατηγικό στόχο της ανανεωτικής αριστεράς: την εκλογή νέου Προέδρου του κόμματος

Δε θέλω χρόνο. Ζωή θέλω, μ' όλο που το δεύτερο προϋποθέτει το πρώτο, ζωή να τη σπαταλήσω πίσω από τις φράσεις, ζωή να χτίσω παραγράφους, να οικοδομήσω ένα έργο δίνοντας στο λόγο μια τρίτη διάσταση γιατί τη δεύτερη τη βρήκαν οι άλλοι, την κατέγραψαν οι δάσκαλοι κι εγώ πρέπει να πάω παραπέρα.

(Μάριος Χάκκας, «Η φυλακή», από τη συλλογή *Ο Μπιντές*, σ. 254.)

Παρά το απελπιστικά σύντομο της τροχιάς του και την έκδηλη αγωνία του για ένα έργο, ο Μάριος Χάκκας ευτύχησε(!) να διαγράψει μια ολοκληρωμένη πορεία στα γράμματα και μάλιστα μέσα σε αντικειμενικές και υποκειμενικές αντίξοες συνθήκες: «Δεν είναι που φοβάμαι το θάνατο. Αγωνιώ μη τυχόν δεν προλάβω, κι έχω μια σειρά πράγματα ακόμα να κάνω, κι άλλα που γίνηκαν λάθος θέλουν διόρθωμα», διατυπώνει με σαφήνεια την αγωνία-θέση του, απηχώντας το πάγιο αίτημα-φόβο όλων των δημιουργών σε «Περίπτωση θανάτου» (*Ο Μπιντές*, σ. 192). Στις αντικειμενικές δυσκολίες να συνυπολογίσουμε το μετεμφυλιακό κλίμα της εποχής: τη δεινή θέση των «στιγματισμένων» πολιτών ως «υπόπτων κατά του συστήματος» (βλ. το θεατρικό του έργο *Τα κλειδιά*, ιλαροτραγωδία σε μια πράξη με πρόλογο και επίλογο).

Και βέβαια ο Χάκκας λόγω κοινωνικών φρονημάτων δεν προσελήφθη στον ΟΤΕ, μολονότι πέτυχε στις εξετάσεις του 1951. Σειρά έχουν οι συλλήψεις την παραμονή της Πρωτομαγιάς του 1954, με συνέπεια τον τετραετή εγκλεισμό του στις φυλακές της Καλαμάτας και

της Αίγινας («μπήκα στη φυλακή με τη θέλησή μου. Ήταν τότε τα ηρωικά λεγόμενα χρόνια, συνέβαλαν ίσως και κάποιες οικογενειακές παραδόσεις»: *Ο Μπιντές*, σ. 425). Αμέσως μετά η διετής στράτευσή του με όρους πολιτών Γ' κατηγορίας, ως μουλαράς. Γίνεται επομένως φανερό πως τα περιθώρια επαγγελματικών αναζητήσεων ενός τριαντάχρονου αριστερού στην Ελλάδα της δεκαετίας του '60, παρέμεναν εξαιρετικά περιορισμένα («Εκείνο τον καιρό ήμουν ένας κεφάλτος άνθρωπος με λίγες ανάγκες. Ξυριζόμουν μόνο δυο φορές τη βδομάδα, όποτε είχα ραντεβού στο βουναλάκι με μια κοπέλα, που όλο βιαζόταν να γυρίσει στο σπίτι. Όλο σκαστή ήταν κι είχε αυστηρό αδερφό, νοοτροπία σιτσιλιάνου. Την παντρεύτηκα [...] Είχε δικό της σπιτάκι, ένα μόνο δωμάτιο, αλλά μεγάλη αυλή και σιγά σιγά με τις οικονομίες μας χτίσαμε κουζίνα [...] Μόνο στον καμπινέ καθυστερήσαμε. Μπάνιο στη σκάφη. Το Σαββατόβραδο άρχιζε η περιπέτεια. Μ' έχωνε η γυναίκα μου στη σκάφη κι έτριβε μέχρι γδάροσμο. Ας είναι»: *Ο Μπιντές*, σ. 260).

Μια ζωή εν τούτοις γεμάτη σχήματα, ανθρώπους, συγγραφείς –βοήθησαν σ' αυτό και τα χρόνια της φυλακής–, εικόνες βαλμένες σε τάξη αλλά και συνειδητά απείθαρχη αταξία –φυσική αντίσταση έναντι της τήρησης κανονισμών, απέναντι σε ασφαλίτες, Διευθυντές Αστυνομίας, επιτελάρχες (κάθε λογής), αλλά και κομματικούς υπευθύνους. Μια δικαιολογημένη αποστροφή σε εξουσίες κάθε μορφής κι εξουσιαστές κάθε είδους, για συνάξεις, για τις ατέλειωτες πληκτικές συνεδριάσεις οργάνων και δημοτικών συμβουλίων («Τόσα χρόνια

Ο Μάριος Χάκκας στις φυλακές της Αίγινας το 1956.

μπουχτίσαμε από θαλαμάρχες, παρεάρχες, ακτινάρχες, όλων των ειδών τους άρχες, όρχεις που μας επέβαλαν να κατουράμε στη βούτα κατά ομοιόμορφο τρόπο· έτσι και σου ξέφευγε γινόσουν ύποπτος. Ου να χαθούνε. Εμ' κι εμείς τ' ανθρωπάκια [...] Και να σκέφτομαι πως υπάρχουν ακόμα άνθρωποι που αποδέχονται τους κανόνες μιας τέτοιας ζωής. Πάντως εγώ, απ' όσο ξέρω κι οι φίλοι μου, σε μάντρα δεν ξαναμπαίνω, οποιαδήποτε μάντρα. Αν πρόκειται για λογοτεχνικό σωματείο, γραμματείς, πρόεδρο και ιερατείο, δεν κάνουμε τίποτα. Δεν έχουμε χρόνο πια κι άλλωστε γιατί να επιχειρήσουμε από δρόμους που ξέρουμε πως δεν οδηγούν πουθενά; [...] Τίποτα πια δεν πιστεύω, όλα σαβούρα για πέταμα»: *Κοινόβιο*, σ. 321-322). Ένα πλούσια αξιοποιήσιμο υλικό που ο Χάκκας κατάφερε να διαχειριστεί στο έπακρο μετουσιώνοντας λογοτεχνικά

τις συμβάσεις της καθημερινότητας, την ανέχεια, το φόβο στην περιρρέουσα ατμόσφαιρα της Αθήνας, την κομματική γραφειοκρατία, τη μυωπική πολιτική της Αριστεράς – δέχτηκε επικρίσεις για πτυχές του συγγραφικού του έργου. «Όχι πια πάλη των τάξεων, μόνο πάλη κορμιών στο κρεβάτι» (σ. 216), η προκλητικά ειρωνική απάντησή του.

Δεν έχει ίσως τόσο σημασία να διατυπωθούν σκέψεις για συγγένειες γραφής και λογοτεχνικού ύφους, επιδράσεις, γραμματολογικές αναλύσεις, ή καλολογικές αναφορές. (Να σημειώσω πάντως το εύστοχο του συσχετισμού του, από τον Παντελή Μπουκάλα, με τον Χρόνη Μίσσιο, ή τουλάχιστον μέρος του έργου του τελευταίου και ιδιαίτερα με το γνωστότερο ...Καλά, εσύ σκοτώθηκες νωρίς.) Αυτό που μπορεί ωστόσο να επισημανθεί για τον Χάκκα είναι πως η πεζογραφική του κυρίως (αλλά και η περιορισμένη θεατρική του) παραγωγή αποτυπώνουν γλαφυρά, λιτά, δωρικά, σχεδόν επιγραμματικά –παρά τον όγκο των σελίδων–, αλλά και κριτικά, την κοινωνική πραγματικότητα της εποχής του. Καταγράφει με ευστοχία πεπειραμένου ερευνητή και μικροσκοπική ανάλυση τη ζωή (και το αντίθετό της), τα πάθη και τα αισθήματα των ανθρώπων της τάξης του, που δε θα μπορούσε να ήταν άλλη από την Αριστερά. Δίχως τίποτε περιττό, με ακολουθία, παρά τα φαινομενικά πισωγυρίσματα και τις άφθονες μνήμες-παρενθέσεις –που ανανεώνουν στο κρισιμότερο σημείο της πλοκής το ενδιαφέρον–, καταφέρνει να προσεγγίζει σταδιακά τον αναγνώστη μετατρέποντάς τον διαδοχικά σε ακροατή, φίλο, συμπάσχοντα, συμμετοχο και συμπαίκτη.

Δεν τον απασχολούν τον Χάκκα οι έξυπνες ιδέες, η περίτεχνη πλοκή, ο πολύπλοκος μύθος, η έκπληξη της κατάληξης, γιατί όλα αυτά υπήρχαν ως ζωτικά στοιχεία, εμπειρίες και προεκτάσεις αναπόσπαστα ταυτισμένες με την ύπαρξή του. Κι αυτός ο πλούτος γεγονότων είναι το προσόν της γραφής του, ίσως και η εύνοια-καλοτυχία (κι ας ακούγεται οξύμωρο) εκείνων των χρόνων. Γι' αυτό λειτούργησαν από την πρώτη στιγμή τα κείμενά του, γιατί ήταν αβίαστα, ειλικρινή, πολύπειρα, γεμάτα συναίσθημα, πηγαία, όπως και

Ο Μάριος Χάκκας φαντάρος το 1959.

η ζωή των ανθρώπων· δίχως πόζες, αλλά και χωρίς την ένδεια της υπερκορεσμένης εποχής μας.

Οι ιδέες δεν έπρεπε να αναζητηθούν, υπήρχαν παρούσες, διακυβεύονταν κάθε στιγμή μαζί με τον φορέα κι εκφραστή τους. Εποχή αναζητήσεων, ρήξεων, αναμονών, από ανθρώπους που ήταν έτοιμοι να ρισκάρουν, μια και δεν είχαν τίποτα σοβαρό για να χάσουν, (για να θυμηθούμε τον Μαρξ). Τίποτε δεδομένο και τίποτε αυταπόδεικτο, ιδιαίτερα μάλιστα για όσους από την Αριστερά επεφύλασσαν στον εαυτό τους το δικαίωμα σκέψης και κρίσης θέσεων, αποφάσεων, πολιτικών: «Είμαι γενικά εναντίον των θέσεων, και για να εμβαθύνουμε, εναντίον των "θέσεων που στηρίζουν τις θέσεις"», έγραφε στο ομότι-

λο διήγημά του ο Χάκκας (*Ο Μπιντές*, σ. 290). Και προσδιόριζε τη ρότα της δικής του πορείας, με ακόμη μεγαλύτερη σαφήνεια κι ίσως και κάποια εύλογη πικρία, για την κριτική που ξεσήκωναν οι πολιτικές του... παρεκκλίσεις: «Δεν με παραδέχονται γιατί τινάζω τις γέφυρες πίσω μου και καίω τα καράβια μου. Και πρέπει κάθε φορά να χτίζω καινούρια που κι αυτά θα τ' αφήσω στα ρηχά να σαπίζουν».

Δεν είναι τυχαίο επομένως που σχετικά νωρίς περιορίσε την πολιτική του στράτευση στο λογοτεχνικό χώρο: μέσω δημοσιεύσεων σε εφημερίδες και περιοδικά της Αριστεράς, περιφερειακών λογοτεχνικών ομάδων και πρωτοβουλιών που λειτουργούσαν στα πλαίσια της ΕΔΑ, τακτικών συναντήσεων

(οι περίφημες «Τετάρτες»¹⁾) στο ιατρείο του φίλου του ποιητή Θάνου Κωσταβάρα, μαζί με τους σημαντικότερους εκπροσώπους της δεύτερης μεταπολεμικής ποιητικής γενιάς (Μέσκος, Μαρκίδης, Λεοντάρης, Δαράκη, Γκόρπας, Ιωαννίδης, Ευαγγελάτος κ. ά.), αλλά και μέσω μιας μάλλον ανεπιτυχούς προσπάθειας να εμπλακεί στα δημοτικά πράγματα της Κιαισαριανής.

Ήταν η εποχή που το διεθνιστικό καθήκον (ή η διεθνιστίτιδα ως ασθένεια και υστερία) αναγόρευε τα ψηφίσματα συμπαράστασης και τις απανταχού Επιτροπές Φιλίας, ως πρώτιστο κομματικό καθήκον και ύψιστη πολιτική σύλληψη: «Δεν προλαβαίνω πια ν' ασχοληθώ με τα τοπικά κι όλο περισσότερο με κόβει το παγκόσμιο πρόβλημα κι ας μη με ρωτάνε, στέλνω υπομνήματα στον Ντρεϊτσινιέφ (μόνο στην κατάληξη τον πετυχαίνω. Τι στο διάβολο τον βάλαν επάνω με τόσο δύσκολο όνομα;) Βάλε το δημοτικό συμβούλιο να βγάλει μάνι μάνι ένα ψήφισμα για τη Δημοκρατία του Μάλι, κινητοποιήσε τη Φαινάκη της Φ.Ε.Ν., της Μ.Ε.Ν., της Δ.Ε.Ν. Εγώ όμως επιμένω, "τι θα γίνει επιτέλους με τις επιτροπές, θα λειτουργήσουν καμιά φορά, τι Επιτροπική Ένωση είμαστε;" [...] Προσπαθούν να μου βουλώσουν το στόμα και "γιατί μιλάς έτσι" και "δεν επιτρέπεται", "δεν είναι σωστό". Ρε, αντέστε στο διάβολο, που θα σας δώσω λόγο γιατί μιλάω έτσι. Μονόλογος βέβαια, εσωτερικός ή εξωτερικός [...] Ξέρετε πόσα χρόνια άκουγα το δικό σας μονόλογο, εξωπραγματικό ή απολογητικό;» (Κοινόβιο, σ. 340).

Ένας λόγος δηκτικός, ειρωνικός, αυτοσαρκαστικός, αποδομητικός, όπου ανιχνεύονται κάποιες φορές στοιχεία ενός έλλογου Ιονεσκικού ύφους, ένας Πιτιγκρίλιος σαρκασμός με το γνωστό σατανικό χαμόγελο – «αρωματισμένο βιτριόλι» χαρακτήρισαν κάποτε το ύφος του ιταλού συγγραφέα· μια έκδηλη Μπεκετικής εμπνεύσεως αφαίρεση, που αφομοιώνονται και μετεξελίσσονται στο γνώριμο κοφτό ύφος και την γκροτέσκα ρεαλιστική αφήγηση του Χάκκα. Ακόμα και σε φαινομενικά αναλυτικές διηγήσεις, ο λόγος του παραμένει απέρριπτος.

Μια συντεταγμένη πορεία που από

νωρίς τον προσανατόλισε στη λογοτεχνία (στήριγμα ζωής και θανάτου, όπως αποδείχθηκε). Διέξοδος, απάντηση, αλλά και θέση των πολιτικών επιλογών και της ιδεολογίας του, που στήριξε με συνέπεια, όχι σε κομματικά κλιμάκια, αλλά σε λογοτεχνικές παρέες και προσωπικές συναναστροφές. Ακόμα και στις ώρες των έντονων κρίσεων και της μοναχικής ατομικής του αναμέτρησης («εγώ θα πεθάνω για τον εαυτό μου και μόνο, δεν έχω σκοπό να πεθάνω για κανένα σκοπό», σ. 361), οι συλλογικές μνήμες και τα οράματα για μια καλύτερη ζωή, εξακολουθούσαν να αποτελούν άξονα της πορείας του. Με ένα

Ένας χωρισμός

Όλοι οι σελιδοδείχτες στις πορνικές σκηνές του Χένρυ Μίλλερ. Όλα σου τα βιβλία φτηνά σέξυ ρομάντζα, «η ωραία της ημέρας», «η ματωμένη κομπινεζόν». Το προσφιλέ σου βιβλίο Κάμα Σούτρα, διαλυμένο, φύλλα και φτερά, ρούφηξες μέχρι τα εξώφυλλα. Όμως ο Θουκυδίδης που σου χάρισα, άκοπος. Κάθε φορά που το παρατηρούσα μου 'λεγες πως είχε χαθεί ο χαρτοκόπτης. Τώρα ψάχνω και βρίσκω κάτω απ' το κρεβάτι τρυπωμένους πέντε χαρτοκόπτες. Δεν ήσουν άνθρωπος εσύ, δεν ήσουν...

[απόσπασμα από τη συλλογή διηγημάτων Ο Μπιντές (1970)]

λόγο που θυμίζει Μαγιακόφσκι εκσφενδονίζει «βεγγαλικά τις φράσεις καταναγάζοντας έστω για μια μόνη στιγμή αυτή την αιώνια νύχτα», κατακερυνώνει όλους αυτούς τους «φιόγκους που γράφουνε ανούσια ποιήματα, χάνονται μέσα στις λέξεις, γιατί δε δώσανε γι' αυτή την υπόθεση σταγόνα αίμα». (σ. 255).

Ένα αίσθημα προσήλωσης (σε αρχές) και ελευθερία είναι το δίπολο που συνέλαβε πολύ πρώιμα ως πρωταρχική αξία ανθρώπινης ζωής και αγώνα, ο Χάκκας. Μια ελευθερία επιλογών και πορείας που στερήθηκε απ' το ξεκίνημά του, ένας ασφυκτικός εναγκαλισμός ζωής και θανάτου: «μ' αυτή την εικόνα αρχίζει η ζωή μου: μια προσπάθεια γι' απελευθέρωση, φυσικά κι η πληρωμή

της». Αυτή η (μάταια) απαγκίστρωση έμελλε ν' αποτελέσει το μόνιμο άξονα του έργου του και βέβαια την αιτία της δικαιολογημένης αποστροφής του για τη γραφειοκρατία του κόμματος, που την εισέπραττε ως τροχοπέδη των ιδεών της Αριστεράς και των ανατροπών που ευαγγελιζόταν: «Μόλις στα τριάντα πέντε μπόρεσα να λυτρωθώ από την ανελευθερία, κι αυτό όχι πλήρως. Δεν είναι εύκολο ν' αποτινάξεις το ζυγό του κόμματος. Πάντα ένιωθα να μου κρατάνε το χέρι. Κάθε φορά που πήγαινα να το τραβήξω, την πλήρωνα με τιμωρίες, επιπλήξεις, απομονώσεις, προσωπικές διαγραφές» (σ. 336).

Η σημασία του έργου του, ακόμα και με την απόσταση των τριάντα και πλέον χρόνων παραμένει σημαντική και διττή: ως πράξη πολιτικής ατομικής ηθικής και συνέπειας· και από την άποψη αυτή θα άξιζε να μελετηθεί συστηματικά από τους επαγγελματίες της Αριστεράς, με τη βεβαιότητα πως θα είχαν πολλά να ωφεληθούν. Από την άλλη θ' άξιζε να εντρυφήσουν στο συγγραφικό ύφος και την αγωνιώδη αμφιβολία ενός πραγματικού δημιουργού, όσοι με περισσή αυτάρκεια κομπορρημονούν για τη ζωή και το έργο τους. Οι καταληκτικές φράσεις στην «Περίπτωση Θανάτου» του Μάριου Χάκκα, παραμένουν καταλυτικές, χαρακτηριστικές της γόνιμης απαραίτητης αμφιβολίας κάθε πραγματικού συγγραφέα, καθώς εξομολογείται: «έζησα χωρίς να 'χω τουλάχιστον τρεις πήχες χασέ, τα μπουρμπουάρ των τραυματισμορών, κι ένα καλό στίχο στο στόμα για να δείξω στην πύλη» (σ. 195).

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. «Έτσι σιγά σιγά αρχίσαμε να μαζευόμαστε, γίναμε καμιά δεκαριά συζητώντας για τέχνη, αν και δεν νομίζω πως μας ένωσε τόσο αυτή η υπόθεση, αφού τακτικά καβγαδίζαμε, ριχνόμασταν όλοι μαζί σε κάποιον να τον εξουθενώσουμε, ποτέ δεν ομολογούσαμε γι' αυτό και δεν καταφέραμε να βγάλουμε ένα περιοδικό, πάντα σκοντάφταμε σε λογοτεχνικές μιζέριες, ανθρωπάκια που μαλώναμε για τη σειρά των κειμένων, για το πού θα μπει το ονοματάκι μας, με τι στοιχεία, ελζεβίρ ή απλά». (Κοινόβιο, σ. 331).

Τραγουδώντας τόν Παπαδιαμάντη

Ένας δίσκος τής Αλίκης Καγιαλόγλου καί τοῦ Ἀλκη Μπαλτᾶ*

Ἐδῶ καί τριάντα χρόνια ἀκριβῶς εἶχε προφητευτεῖ ὅτι ὁ Παπαδιαμάντης δέ θά κερδίσει τή μάχη μέ τό χρόνο, γιατί ἀπό τό ἔργο του, λέει, ἀπουσιάζουν τά ἐχέγγυα πού ἐξασφαλίζουν τή διάρκεια. Ἡ προφητεία –ἤ, μάλλον, ἡ ἐνδόμυχη εὐχή– δέ φαίνεται ὡς τώρα, τουλάχιστον, νά ἐπαληθεύεται, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Νίκος Φωκᾶς στά παπαδιαμαντικά δοκίμιά του *Θάμβος καί κρίση*, πού κυκλοφόρησαν μόλις προχθές. Ἀπεναντίας, ἀκόμη καί οἱ εἰδικότεροι μελετητές τοῦ Παπαδιαμάντη, ἀκόμη καί τό περιοδικό *Παπαδιαμαντικά Τετράδια*, ἀκόμη καί αὐτή ἡ Ἑταιρεία Παπαδιαμαντικῶν Σπουδῶν ἀδυνατοῦν νά παρακολουθήσουν τή σχετική βιβλιογραφία.

Σ' αὐτόν τόν ποταμό τῶν παπαδιαμαντικῶν μελετημάτων καί ἐκδόσεων ἄρχισε ἐδῶ καί ἀρκετά χρόνια νά συμβάλλει ἓνας παραπόταμος, πού συνεχῶς φουσκώνει. Ἐννοῶ τούς δίσκους μέ ἀναγνώσεις ἔργων τοῦ Παπαδιαμάντη. Ριψοκινδυνεύω τώρα κι ἐγώ τήν πρόβλεψη ὅτι πολύ γρήγορα θά χάσουμε τά πασχάλια μας καί μέ αὐτούς, ὅπως πρό πολλοῦ τά ἔχουμε χάσει μέ τά βιβλία καί τά περιοδικά. Σᾶς φαίνομαι, ἴσως, ὑπερβολικός, ἐπιτρέψτε μου ὅμως νά σᾶς πληροφορήσω ὅτι «Ὁ ξεπεσμένος Δερβίσης» ἀπό πέρυσι ὡς φέτος κυκλοφόρησε σέ τρεῖς διαφορετικές ἀναγνώσεις.

Δέν ἀγνοῶ τά σκαμπανεβάσματα τῆς μόδας, ἔχω πάντως τή βεβαιότητα

* Ἐκφωνήθηκε τήν 1.12.2004, στό Μουσεῖο Μπενάκη, κατά τήν ἐκδήλωση γιά τήν παρουσίαση τοῦ δίσκου τῆς Αλίκης Καγιαλόγλου.

πῶς ὁ Παπαδιαμάντης, ἀκριβῶς ἐπείδῃ, σάν τόν ἥρωα τοῦ διηγήματος «Νεκρός ταξιδιώτης», ἔχει παραδοθεῖ μέ ἐμπιστοσύνη σέ ἄλλα χέρια, δέν διατρέχει τόν κίνδυνο νά προσβληθεῖ ἀπό τίς ποικίλες ἰώσεις τῶν συρμῶν. Πάντοτε θά ὑπάρχουν αὐτιά εὐήκοα καί πρόθυμα νά ἐνωτιστοῦν τά κείμενά του, αὐτά πού ἓνα κοριτσάκι τοῦ καιροῦ του ὀνόμασε «Τραγούδια τοῦ Θεοῦ».

Ὅταν ὁ κ. Χρήστος Παπουτσάκης μοῦ πρότεινε νά πῶ κι ἐγώ λίγα λόγια στή σημερινή ἐκδήλωση, σκέφτηκα τό παροιμιῶδες «Τί θέλει ἡ ἄλεπού στό παζάρι;». Μπορεῖ νά ξέρω κάπως τόν Παπαδιαμάντη λόγω τῆς μακροχρό-

νιας συναναστροφῆς μέ τό ἔργο του, ἀπό μουσική ὅμως ἔχω κατάμαυρα μεσάνυχτα. Ἀλλά καί ἀπλῶς μαῦρα ἂν ἦταν, ποιᾶ γνώμη θά μοῦ ἐπιτρεπόταν νά ἐκφέρω γιά τή μουσική τοῦ δίσκου;

Μέ τέτοια ἀντιστεκόμενους στήν πρόταση τοῦ κ. Παπουτσάκη. Ἐκεῖνος ὅμως εἶναι ἄκρως πολιορκητικός. Ἐπέμενε καί, ἐπειδή τοῦ χρωστάω πολλή χάρη γιά τό ἀφιέρωμα τοῦ Ἀντί στον Ζήσιμο Λορεντζάτο –χώρια οἱ μεγάλες μου παπαδιαμαντικές ὀφειλές στό γιό του Μανόλη–, ἔκανα τά πικρά γλυκά καί δέχτηκα, ἀρκετά ὅμως ἀνόρεχτα.

Ἡ ὀρεξή μου ἄρχισε νά ξυπνάει, ὅταν ἡ κυρία Καγιαλόγλου ἦρθε στή Χαλκίδα φέρνοντας μαζί της ἓνα

αντίγραφο του δίσκου. Τόν άκούσα-
με στό σπίτι μου τέσσερις άνθρωποι:
ή ίδια ή άναγνώστρια, ή γυναίκα μου,
έγώ και ό "Άγγελος Μαντάς, έξάιρε-
τος φιλόλογος μέ διδακτορικό στόν
Παπαδιαμάντη και λαμπρός ιερο-
ψάλτης. "Όταν, μετά τίς πρώτες
στροφές του δίσκου και τίς πρώτες
άράδες τής «Γλυκοφιλούσας», ό
"Άγγελος γύρισε πρός τήν κυρία Κα-
γιαλόγλου και τής είπε ότι ή άνάγνω-
σή της είναι άληθινά παπαδιαμαντι-
κή, πήρα βαθειά άνάσα: έπιβεβαίωσε
και τή δική μου έντύπωση. "Η άλή-
θεια είναι πώς άκούγονται ένα-δυό
γραμματικοί παρατονισμοί –οί δικοί
μου ήταν πολύ περισσότεροι, όταν
τόν διάβαζα στίς τάξεις μου–, ώστό-
σο ή παπαδιαμαντική μουσική παρα-
μένει άφθορη.

Άφού προηγουμένως έπισημάνω
ότι οί στίχοι πού παρεμβάλλονται στά
κείμενα του δίσκου δέν είναι του Πα-
παδιαμάντη (πλήν εκείνων του «Μυ-
ρολογιού τής φώκιας» και έν μέρος
τής «Γλυκοφιλούσας», όπου παρα-
φράζονται στίχοι τών Ψαλμών), αλλά
είναι άπόλυτα άφομοιωμένοι, νύχι
και κρέας, ύστερα, λοιπόν από αυτή
τήν υπόμνηση, θά κάμω και μιά διευ-
κρίνηση: όταν μιλά για τή μουσική
του Παπαδιαμάντη, δέν έννοώ μόνο
εκείνη τών στίχων, αλλά αυτή πού
άκούγεται από όλο τό κείμενο, πεζό
και έμμετρο.

Μέ άλλα λόγια ό Παπαδιαμάντης
είναι όλόκληρος μιά μελωδία, όπως
μάς έδειξε ό Χρήστος Βακαλόπου-
λος, όποια μορφή κι άν έχει τό γραπτό
του – μουσικές είναι άκόμη και οί με-
ροκαματιάρικες μεταφράσεις του.
Κάτι παρόμοιο συμβαίνει μέ τήν κ.
Καγιαλόγλου και τό δίσκο της: τρα-
γουδάει άκόμη κι όταν διαβάζει πρό-
ζα.

Αυτή είναι ή δική μου έντύπωση. Γι'
αυτό, άν είχα τώρα μιά δική μου τάξη,
στίς παραμονές τών Χριστουγέννων
θά τήν έβαζα ν' άκούσει ένα μέρος
του δίσκου, τόν «Καλούμπα», άς
πούμε, ή τή «Γλυκοφιλούσα», μπορεί
και τά δυό κι άκόμα κανένα. "Υστε-
ρα, για νά μήν ξεχνάμε τούς όδοποι-
ούς, θά άκούγαμε κι ένα μέρος από

τόν «Έρωτα στά χιόνια» –άλλά γιατί
όχι όλόκληρον;– έλεγειακά τραγουδι-
σμένον από τή Σαλφώ Νοταρά. Φα-
ντάζομαι πώς συμφωνείτε, κυρία Κα-
γιαλόγλου.

Μή έχοντας τίποτε περισσότερο και
μάλιστα πρωτάκουστο νά πώ, προ-
σφεύγω σέ κάτι προσωπικό. Μολονό-
τι, δηλαδή, άγαπούσα παιδιόθεν τόν
Παπαδιαμάντη μέ πάθος, άρνιόμουν
πεισματικά, χρόνια και χρόνια, νά τα-
ξιδέψω στή Σκιάθο. Δικοί και φίλοι
μου λέγαν πώς δέν επιτρέπεται νά μήν
έχω δει τόν τόπο αυτού του άνθρώ-
που, πού μέ τ' όνομά του κοιμάμαι και
ξυπνάω, είναι άφύσικο, ντροπής
πράγμα. "Όσο μέ νουθετούσαν, τόσο
μουλάρωνα. "Έχω τή δική του Σκιάθο,
αυτή είναι και δική μου, σκεφτόμουν,
δέ μου χρειάζεται ή άλλη.

"Ηρθε όμως ό καιρός πού δέ γινόταν
ν' άποφύγω τό ταξίδι, έπλευσα, λοι-
πόν, πρός τήν άλλη Σκιάθο. "Ηταν μι-
σοκαταποντισμένη, ένιωσα ταραχή,
δικαίωνα τόν έαυτό μου για τήν ως
τότε άρνησή του, ναυτιούσα. "Ωστόσο
σ' αυτή τήν άλλη, τή σχεδόν ύφαλο
Σκιάθο, συνάντησα ζωντανά λείμμα-
τα από τόν κόσμο του Παπαδιαμάντη
– κι αυτό ήταν κάτι παραπάνω από
σπουδαίο.

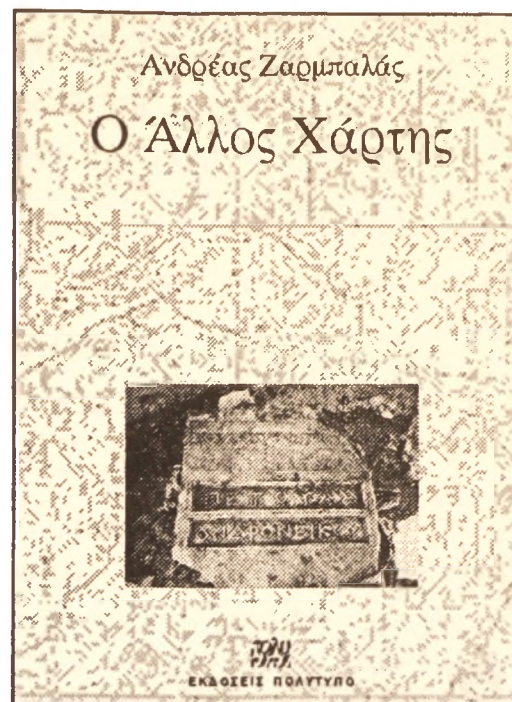
Τό ίδιο περίπου μου συνέβη και μέ
τή μουσική του Παπαδιαμάντη: μου
άρκούσε εκείνη πού άκουγα, όταν
τόν άνάγνωθα σιωπηλά και κατά μό-
νας ή μεγαλόφωνα στήν αίθουσα δι-
δασκαλίας. "Ενωθα μουσικά αυτόρ-
κης, δέν ύπάρχει άνάγκη, έλεγα, νά
μπασταρδέψω αυτή τή μουσική μέ
άλλότριες έκδοχές. Άπό τή ναρκισσι-
στική αυτόρκειά μου μέ έβγαλε και
πάλι ή εύεργετική πίεση τής πραγμα-
τικότητας. "Ηρθαν έτσι τά πράγματα,
ώστε ύποχρεώθηκα ν' άκούσω και
άλλους νά τραγουδούν τόν Παπαδια-
μάντη. "Ανοιξαν τότε τά αυτιστικά
αυτιά μου και πείσθηκαν πώς άρκε-
τοί από τούς άλλους τόν μελω-
δοΰσαν, μέ τόν τρόπο του ό καθένας,
σωστά και σεβαστικά. "Ανάμεσά τους
ή κυρία Καγιαλόγλου και ό κύριος
Μπαλτάς.

Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ανδρέας Ζαρμπαλάς
Ο Άλλος Χάρτης

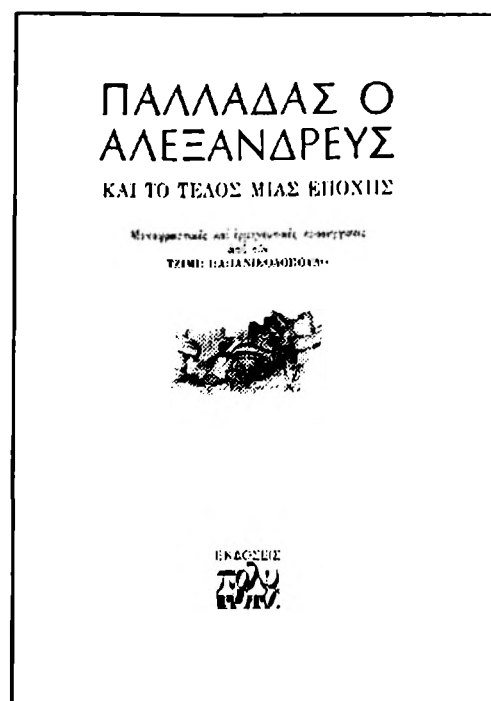
Πρόλογος: Ν. Φαράκλας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21
τηλ: 210-7232819, φαξ: 210-7226107,
e-mail: chrapou@otenet.gr

**ΠΑΛΛΑΔΑΣ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΥΣ
ΚΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΜΙΑΣ ΕΠΟΧΗΣ**
Το αρχαίο κείμενο και μεταφραστικές
και ερμηνευτικές προσεγγίσεις από
τον Τζίμη Παπανικολόπουλο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21
τηλ: 210-7232819, φαξ: 210-7226107,
e-mail: chrapou@otenet.gr

Η Πειραματική Σκηνή του Εθνικού έχει κατορθώσει τα τελευταία χρόνια με τις πετυχημένες παραστάσεις της να συγκεντρώσει γύρω της ένα πιστό και εκλεκτό κοινό. Και έχει επίσης καταφέρει να δημιουργήσει σε όλους τους θεατές της το αίσθημα της δετικής προδιάθεσης. Αυτό είναι ίσως και το μεγαλύτερο κέρδος. Στο υπόγειο του Εθνικού (το ότι είναι υπόγειο είναι κάτι το εμβληματικό για το θέατρό μας) καλλιεργείται τα τελευταία χρόνια μια θεατρική παράδοση που στηρίζεται στην ποιότητα και στην καλλιτεχνική προσφορά. Μακάρι το δετικό αυτό κλίμα να συνεχιστεί, αν και όποιος μπορεί να βλέπει πίσω από τις εύκαιρες επιτυχίες, διακρίνει στην περίπτωση της Πειραματικής τα γερά δεμέλια και το κλίμα της ομαδικότητας και αφοσίωσης που προμηνύουν πάντα την καλή συνέχεια.

Η σκοτεινή ενέργεια της μεγαλοφυΐας

Η παράσταση του έργου του Μπουλγκάκοφ *Μολιέρος (Εταιρεία Υποκριτών)* είναι η νέα επιτυχία της. Επιτυχία μάλιστα που ξεκινά από την επιλογή του έργου και φτάνει μέχρι το ανέβασμά του και μέχρι τον απόηχό του στη συνείδηση του θεατή του. Το να παρακολουθείς αυτό το έργο του κατατρεγμένου υπερφυή Ρώσου λογοτέχνη, είναι η πρόσληψη μιας ολόκληρης «κατάστασης πραγμάτων». Η παράσταση εξάλλου του Στάθη Λιβαθινού πείθει από μόνη της γι' αυτό ακριβώς: στόχος του Μπουλγκάκοφ ήταν να δημιουργήσει εκείνο το κλίμα του εκφοβισμού, της βαθιάς καταπίεσης που έχει αποκτήσει τόσο εύρος και τόσο βάθος, ώστε λαμβάνει το χαρακτήρα ενός συγκεκριμένου τυπικού. Μια κατάσταση ανελευθερίας που εξελίσσεται σε τρόπο σκέψης και σε στάση ζωής. Φοβούμαι ότι δεν μπορώ παρά να επικροτήσω τη στάση της σοβιετικής λογοκρισίας που απαγόρευσε αυτό το «ρομαντικό δράμα» ή τη «θεατρική βιογραφία» αμέσως με το που αντιλήφθηκε το πραγματικό της νόημα. Το έργο του Μπουλγκάκοφ είναι πράγματι πολύ επικίνδυνο έργο για ολοκληρωτικά καθεστώτα.

Σε ένα πρώτο επίπεδο το έργο δεν είναι παρά η ελεύθερη απόδοση των τελευταίων χρόνων του μεγάλου κωμικού

ηθοποιού και κωμωδιογράφου. Όταν η ευφυΐα του, αγγίζοντας την πλήρη ωριμότητά της, υπερβαίνει τα όρια που η εξουσία και το κράτος θέτουν για τις εκδηλώσεις της. Κι όταν ο ίδιος ο Μολιέρος αρχίζει πλέον να εκτελεί μια ακροβασία ανάμεσα σε όσα προστάζει ο ηθικός κανόνας και όσα επιβάλλει η πλατιά ψυχή του μεγάλου δημιουργού. Το πρόσωπό του γίνεται έτσι το ίδιο η παραβολική μορφή της καταπιεσμένης ιδιοφυΐας, της πάντα νικημένης, που υποχρεώνεται να υποβάλει «τα σέβη της» για να επιβιώσει. Πάνω σε αυτό το κρίσιμο θέμα, ο Μπουλγκάκοφ συνθέτει ένα λεπτοφυές εξπρεσιονιστικό δράμα, όπου πρώτη σημασία έχουν το κλίμα και το στυλ, ο τρόπος και το ύφος της επίδειξης. Μια απεικόνιση του θεατρικού κοσμοειδώλου της υποκρισίας και της μάσκας.

Αυτό το εύθραυστο έργο ανέβασε με την ομάδα του ο Στάθης Λιβαθινός επιχειρώντας, όπως νομίζω, μια επιτομή του θεατρικού ύφους. Ηθοποιοί που παίζουν τους ηθοποιούς και θέατρο που επιχειρεί να αποδώσει την ποιητική του θεατρικού χώρου. Πέρα από τη σημασία του έργου, ποιο άλλο έργο θα μπορούσε να προκρίνει ένας παιδαγωγός του θεάτρου για να ασκήσει και να δοκιμάσει τους μαθητές του; Και το αποτέλεσμα υπήρξε μια παράσταση

που, διατηρώντας την εκμαυλιστική θεατρινίστικη όψη της, άφηνε στο βάθος της να διαφανεί η σκοτεινή ενέργεια της ιδιοφυΐας, η ίδια ενέργεια που τρόμαξε τους συνομήλικους του Μολιέρου και αργότερα του Μπουλγκάκοφ.

Ακόμη μια σπουδαία ερμηνεία από τους ηθοποιούς της Πειραματικής Σκηνής, με κορυφή τον πρωταγωνιστή αυτού του θεάτρου συνόλου, τον Δημήτρη Ήμελλο. Ο ηθοποιός είναι ήδη βραβευμένος και έχει ακούσει πολλά και δίκαια καλά σχόλια για τις δυνατότητές του. Αν καλλιεργήσει ακόμη περισσότερο τη φωνή του –που συνεχίζει να ακούγεται αδύναμη στις χαμηλές νότες– η σταδιοδρομία του στη συνέχεια προδιαγράφεται από κάθε άποψη λαμπρή. Κανένας από τους υπόλοιπους δεν υστέρησε, πράγμα που σε περιπτώσεις πολυπρόσωπων παραστάσεων όπως αυτή, σημαίνει δυστυχώς ότι κάποιοι αδικούνται στις τελικές αναφορές. Ας ξεχωρίσουμε τον Νίκο Καρδώνη για την ερμηνεία του στο ρόλο του Βασιλιά Ήλιου, ερμηνεία τέτοιας εντέλειας που θα μπορούσαμε να τη θαυμάσουμε ακόμη και σε παριζιάνικη σκηνή, και τη Μαίρη Μπουγά (στην παράσταση που είδα) στο ρόλο της νεαρής συζύγου του Μολιέρου. Η μετάφραση του Λεωνίδα Καρατζά και οι στίχοι του Στρατή Πασχάλη αποτέλεσαν τους θεμέλιους λίθους της όλης επιτυχίας.

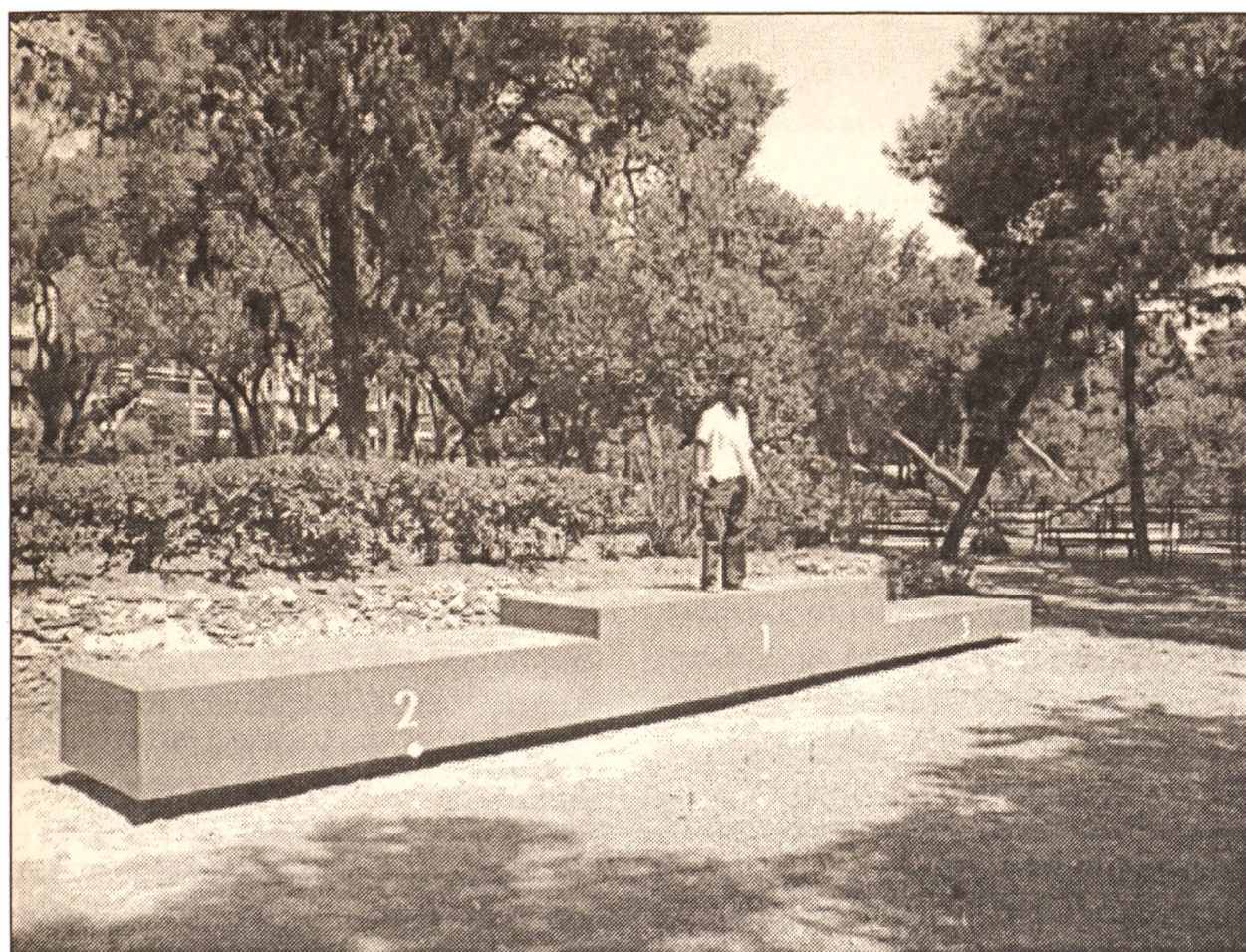
Στην Πειραματική Σκηνή του Εθνικού Θεάτρου φανερώνεται όχι μόνο το μέλλον, αλλά και το παρόν της ελληνικής σκηνής. Και το παρόν αυτό δεν μπορεί παρά να μας γεμίζει περηφάνια.

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Σκέψεις μ' αφορμή την εκδήλωση ΑΘΗΝΑ by ART

Στον Αλέξανδρο Ξύδη, (απο)χαιρετισμός

Όπως είναι γνωστό, ο Δήμος Αθηνών οργάνωσε το περασμένο καλοκαίρι, στα πλαίσια των Ολυμπιακών Αγώνων και σε συνεργασία με την Ένωση Ελλήνων Τεχνοκριτών, την εκδήλωση *Αθήνα by Art*. Δεκατέσσερις επιμελητές, μέλη της ΕΕΤ, επελέγησαν για την εκτέλεση αυτής της εκδήλωσης. Είχα την τύχη να συγκαταλέγομαι μεταξύ των...

Ιάσων Καραϊνδρος, *Το Βάθρο*. Φωτογραφία in situ.

Οντας μόνιμη κάτοικος εξωτερικού κι έχοντας επομένως μια σχετική απόσταση από τα τεκταινόμενα στο εσωτερικό της χώρας μας, με την οποία διατηρώ ωστόσο συνεχείς επαφές· διδάσκοντας¹ εξάλλου από το 1987 το μάθημα της Ιστορίας της Μοντέρνας και Σύγχρονης Ελληνικής Τέχνης στο «Νεοελληνικό Ινστιτούτο» του Πανεπιστημίου Παρίσι 4 της Σορβόνης, όπου έχω μέχρι τώρα παρουσιάσει πάνω από 70

σύγχρονους έλληνες καλλιτέχνες² ανήκοντας τέλος σ' αυτούς που πιστεύουν πως υπάρχει μια ζώσα, δημιουργική τέχνη στην Ελλάδα σήμερα, η οποία δεν έχει τίποτε να φοβηθεί από την σύγκρισή της με την «ευρωπαϊκή» ή «ξένη», είναι μάλιστα πολλές φορές ανώτερή της (όπως συμβαίνει με τις τέχνες και άλλων μικρών ή «περιφερειακών» λεγόμενων χωρών σήμερα, για λόγους που δεν μπορούμε να συζητήσουμε αυτή τη στιγμή και που απαιτούν την ανά-

λυση των σχέσεων «κέντρων» και «περιφέρειας», «πλειονοτήτων» και «μειονοτήτων», καθώς και των μεταβολών που επιβάλλονται πλέον στις καθιερωμένες ορολογίες και αποτιμήσεις)...

Ομολογώ πως θλίβομαι, αγανακτώ, εξανίσταμαι, όταν διαπιστώνω καθημερινά τα τελευταία 25 χρόνια την τεράστια έλλειψη ουσιαστικής, φωτισμένης πολιτιστικής πολιτικής τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό της χώρας μας, έλλειψη για την οποία ευθύνονται τα μέγιστα οι λαϊκιστικές κυβερνήσεις και οι συνοδοιπόροι τους των τελευταίων δεκαετιών.

Δεδομένων όλων αυτών, και παρ' όλους τους αρχικούς ενδοιασμούς και τις προβλεπόμενες δυσκολίες, ευχαρίστως ζήτησα –ως μέλος της Εταιρείας Ελλήνων Τεχνοκριτών– να συμμετάσχω στην εκδήλωση *Αθήνα by Art* του περασμένου καλοκαιριού, και ήμουν ευτυχής να συγκαταλέγομαι στους επιμελητές της. Συνεχίζω δε να πιστεύω ότι πρόκειται για μια θετική σε γενικές γραμμές κι απολύτως *επαινετέα πρωτοβουλία*, άσχετα με τις όποιες αδυναμίες ή ελλείψεις παρατηρήθηκαν, των οποίων η κριτική πρέπει και μέλλεται να γίνει.

Οι τρεις καλλιτέχνες που πρότεινα και οι οποίοι εξέθεσαν έργα τους στα πλαίσια της εκδήλωσης (Ιωάννα Ανδρεάδη, Ιάσων Καραϊνδρος, Αργυρώ Παούρη), ανήκουν στην πλειάδα των νεότερων σχετικά ελλήνων καλλιτεχνών που ζουν κι εργάζονται στο Παρίσι και είναι ακόμα πολύ λίγο γνωστοί στον γενέθλιο τόπο τους, παρότι έχουν ήδη μια ιδιαίτερα σημαντική πορεία στο γαλλικό ή και ευρωπαϊκό χώρο. Σκέφτηκα πως ήταν γι' αυτούς μια εξαιρετική ευκαιρία να παρουσιάσουν έργα στην πατρίδα τους. Και οι τρεις ήταν επίσης ιδιαίτερα ευτυχείς για την συμμετοχή τους στους εξαιρετους χώρους της παλιάς πόλης, στους πρόποδες της Ακρόπολης (αυτού του μαγικού «βράχου που δεν αφήνει κανέναν ίσκιο», όπως έλεγε ο Αλμπέρτο Σαβίνιο) μεταξύ 85 περίπου συναδέλφων τους, και υπό τα βλέμματα χιλιάδων καλόβωλων (κατά το πλείστον) περιπατητών – παρ' όλες, και πάλι, τις τεχνικές δυσκολίες ή ατέλειες.

Ως προς αυτό το τελευταίο θέμα όμως,

Αργυρώ Παούρη, *Χαίρε ξείνε*. Φωτογραφία in situ.

ας μην ξεχνάμε ότι διαθέταμε από τη στιγμή της προκήρυξης μόλις *δύομιση μήνες* για το σχεδιασμό και την πραγματοποίηση της έκθεσης, περιορισμένες σχετικά οικονομικές δυνατότητες (πού η χλιδή του Outlook ή των Παπαϊωάννινων προτάσεων...), εν μέσω γενικής ολυμπιακής τρέλας επιπροσθέτως, έτσι ώστε το όλο εγχείρημα θα ήταν απολύτως αδύνατο χωρίς την εξαντλητική δουλειά κι αφοσίωση όλων σχεδόν των παραγόντων: στελεχών, υπαλλήλων κι εργατών του Δήμου, επιμελητών και συντονιστών της ΕΕΤ, και φυσικά των ίδιων των καλλιτεχνών. Ας σημειωθεί άλλωστε ότι για πρώτη φορά δόθηκε η ευκαιρία γνωριμίας και συνεργασίας τόσο πολλών και διαφορετικών ανθρώπων, με τις αρνητικές κάποτε, αλλά και συχνά πολύτιμες πλευρές της· όπως δόθηκε συνάμα η ευκαιρία σε μερικούς καλλιτέχνες άγνωστους ή (ακόμα...) στο περιθώριο των εμπορευματοποιημένων κυκλωμάτων προβολής των τεχνών, να έρθουν σ' επαφή μ' ένα πλατύ κοινό. Ένα κοινό ακριβώς, που αποτέλεσε κατά τη γνώμη μου τη σημαντικότερη έκπληξη και το κυριότερο *συμβάν* σ' αυτή την περίπτωση: χάρις στις δυνατότητες μαζικής μετακίνησης που προσέφερε το Μετρό, ένα άλλο κοινωνικά

και πολιτισμικά κοινό, (μη «κουλτουριάρικο», εκτός δικτύων, της περιφέρειας της πόλης), *κατέλαβε* κυριολεκτικά το κέντρο της Αθήνας, και ήρθε σ' επαφή –θέλοντας και μη, αρνητικά ή θετικά– με τα εικαστικά συμβάντα. Η νέα αυτή διάσταση των καλλιτεχνικών επεμβάσεων χρειάζεται πιστεύω να εκτιμηθεί και αξιολογηθεί αντικειμενικά, αυξάνει δε σημαντικά τις ευθύνες και υποχρεώσεις των (όποιων) διοργανωτών στο μέλλον. Ήδη όμως πρέπει να θεωρείται σαν νέα, σημαντική παράμετρος του πολιτισμικού παρόντος.

Θα ήθελα εδώ να σημειώσω, για να διαχωρίσω τη θέση μου από άλλες αισθητικές και ιδεολογικές τοποθετήσεις, πως ανήκω σ' εκείνους που διόλου δεν εντυπωσιάστηκαν με τα Χολυγουντιανά (πλην ελληνοπρεπή) θεάματα έναρξης και λήξης των Ολυμπιακών Αγώνων καθώς και με τα εθνικο-πολιτιστικά χάπια τουριστικού στυλ και εμβέλειας που μας προσέφεραν... Έχω πολύ μεγαλύτερη ιδέα –και σεβασμό– για τη χώρα μας και για τον ελληνικό πολιτισμό σ' όλη του τη διαχρονία ώστε να συγκινούμαι από τις λαϊκιστικές προτάσεις που πραγματοποιήθηκαν (μετά από ποιους στ' αλήθεια διαγωνισμούς;) έναντι αστρονομικών ποσών

δια τα όμματα των αφελών (εντοπίων και ξένων). Οφείλω να πω ακόμα ότι είμαι απ' αυτούς που εξαρχής ήταν αντίθετοι με τη διεξαγωγή των Αγώνων στη χώρα μας, καθώς και με το πνεύμα που διέπει γενικώς το σύγχρονο αθλητισμό και πρωταθλητισμό, την άγρια εμπορευματοποίηση και την ηθική έκπτωση που τον χαρακτηρίζουν πλέον σε μεγάλο βαθμό, αφήνοντάς τον παρασάγγας μακριά από κάθε «Ολυμπιακό ιδεώδες». Εν μέσω, επιπλέον, ενός διεθνούς κλίματος ακραίας βαρβαρότητας και βίας, το οποίο καμιά ολυμπιακή εκχειρίδα δεν ήρθε να διακόψει. Το αντίθετο μάλιστα: συνεχίσαμε και συνεχίζουμε να βυθιζόμαστε σ' έναν τρίτο παγκόσμιο πόλεμο χωρίς όνομα, καταστροφέα πανάρχαιων πολιτισμών, τεχνών, ανθρώπινων όντων, τον οποίο παρακολουθούμε μακρόθεν σαν τηλεοπτικό θέαμα, φανταστική (και φρικιαστική) πραγματικότητα, της οποίας ελάχιστα μάλλον συνειδητοποιούμε την βαρύτητα, παρά τις κάποιες «υπερρεαλιστικές λεπτομέρειες» τύπου Ζέπελιν στον Αττικό ουρανό ή τις Οργουελικές κάμερες αστυνόμευσης των ελλήνων πολιτών (που παρήγγειλε και ενοικίασε προκαταβολικώς η Αγία Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ – για να είμαστε ακριβείς...).

Η έκθεση *Αθήνα by Art* ωστόσο, εκτός του μάλλον ατυχούς τίτλου της (αυτό το αγγλικό θα μπορούσε να λείπει· γιατί όχι «*Αθήνα Πόλις Τεχνών*»!;) λειτούργησε νομίζω σε τελείως διαφορετικά επίπεδα –καλλιτεχνικά, εννοιολογικά, ιδεολογικά– κι αποτελεί ένα ενδιαφέρον εγχείρημα από κάθε άποψη. Υπό το φως της εμπειρίας του φετινού καλοκαιριού λοιπόν, έχω τη γνώμη πως η εκδήλωση αυτή θα ήταν καλό να επαναληφθεί και μάλιστα θεσμοποιηθεί ώστε να οργανώνεται κάθε 2 ή 3 χρόνια, από τους ίδιους φορείς που απέδειξαν τις καλές προαιρέσεις και δυνατότητές τους (Δήμο Αθηναίων και ΕΕΤ), στους ίδιους απαράμιλλους, υπαίθριους και δημόσιους χώρους, με καλύτερους βέβαια όρους προετοιμασίας και τρόπους εκτέλεσης, αυστηρότερη ακόμα επιλογή –από επιτροπές που να μην έχουν οιαδήποτε (κατά το δυνατόν) σχέση με κυκλώματα, συλλέκτες, διαφημιστές κ.λπ.– και με συμμετοχή και ξένων επί-

σης καλλιτεχνών. Δεν είναι απλό, αλλ' αξίζει να βοηθήσουμε όλοι ώστε ν' αποφευχθούν οι φετινές αδυναμίες και να γίνει πραγματικότητα.

Γιατί αδυναμίες ή λάθη υπήρξαν. Γενικά, η (εκ των πραγμάτων) έλλειψη χρόνου είχε μοιραία επίπτωση στην οργάνωση και στον συντονισμό της εκδήλωσης. Κανείς σχεδόν εκ των επιμελητών, αν δεν κάνω λάθος, δεν κατάφερε να έχει πριν το στήσιμο συνολική εικόνα της έκθεσης ή του συνόλου των εκθετών, των ειδικών χαρακτηριστικών κάθε ιδιαίτερης εικαστικής πρότασης (ακριβές μέγεθος, κλίμακα –αρμονική δηλαδή ενσωμάτωση των έργων στο χώρο: πολεοδομικός ιστός, αρχαιολογικά ευρήματα, τοπίο – χωρίς αυτό να σημαίνει κομπορρισμό, παραδοσιολογία, ελληνοπρεπισμό και τα τέτοια...), των διαλόγων κι αλληλεπιδράσεων μεταξύ των έργων και αυτών των τελευταίων με το περιβάλλον κ.λπ. Αυτό επηρέασε τις επιμέρους εγκαταστάσεις και μάλλον έδωσε συχνά την εντύπωση «άνισης» μεταχείρισης μεταξύ καλλιτεχνών ή εκθεμάτων, ανισότητα που αύξανε ασφαλώς ο (σωστός κατ' αρχήν) διαχωρισμός σε «αριστίνδην» και υπολοίπους. Δεν ήταν λίγα πάντως, τελικά, τα έργα που πέτυχαν (κατά τη γνώμη μου) το σκοπό τους: αναφέρω ενδεικτικά και μόνο τα των Ξενάκη, Μπουτέα, Γιαννάκου, Διοχάντη, Σπηλιόπουλου, Θόδωρου Ξαγοράρη, Μίχα, Ν. Παπά, Παναγόπουλου, Πφαφ, Στατέρη, Τατσιόγλου, Τριανταφύλλου, Τσακίρη, Βελόνη, Βενετόπουλου... Το γκρουπ Vi-Design εξάλλου, παρ' όλες τις πλαστικές αδυναμίες του διαδραστικού έργου-εγκατάστασης (ο χρόνος και πάλι ήταν λίγος και οι... σωματικές αντοχές ανθρωπίνως περιορισμένες), πέτυχε να ελκύσει το ενδιαφέρον ενός πολυπληθούς κοινού χάρις στις δυνατότητες εμπλοκής στη δημιουργική διεργασία που προσέφερε.

Σ' ό,τι με αφορά προσωπικά, δεν πληροφορήθηκα δυστυχώς σωστά και εγκαίρως τον αριθμό καλλιτεχνών που κάθε επιμελητής είχε τη δυνατότητα να προτείνει, με αποτέλεσμα να μην περιλάβω στην πρότασή μου μερικούς ακόμα καλλιτέχνες που ζουν κι εργάζονται στο Παρίσι και εμφανίζονται γύρω στα 1970, όπως: τον Αντώνη Νίκογλου, τον

Βασίλη Μιχαήλ και τον Μανώλη Μαριδάκη³ (με τους οποίους ήδη συνεργάστηκα στο παρελθόν: *Polytropes* στο Château de Cadillac, και *Πολύτροπα* στο Ρέθυμνο)· την (επίσης κάτοικο Παρισιού που όμως εκθέτει συχνά στην Αθήνα) Βασιλική Τσεκούρα· καθώς και την Άντα Κορφιάτη (που άλλοτε διέμενε στο Παρίσι και τώρα κατοικεί μόνιμα στην Ελλάδα).

Όσον αφορά τώρα στην όλη εκδήλωση, νομίζω ότι στους «αριστίνδην» θα έπρεπε να είχαν συμπεριληφθεί και μάλιστα σε τιμητική θέση –με τα καλύτερα έργα τους, υπαιθρίου χώρου– οι δυο εξαιρετικοί καλλιτέχνες που χάσαμε μόλις φέτος, ο Νίκος Κεσσανλής και ο Γιώργος Ζογγολόπουλος, ασχέτως αν υπάρχουν εγκαταστάσεις τους στο Μετρό ή αλλού. Μια δε που μιλάμε για «απόντες», ομολογώ ότι εκ των υστέρων και με λύπη διαπίστωσα πως δεν είχαν συμπεριληφθεί έργα ούτε του Κώστα Καραχάλιου, της Χρύσας Ρωμανού (τα «Μεκανό» της θα άρμοζαν θαυμάσια), του Αντωνάκου, του Κανιάρη, της Λυμπεράκη, καθώς και των Λαζόγγα, Τότσικα, Λάππα, Χατζημιχάλη, Έρσης Χατζηαργυρού, Τζιότη, Αιμιλίας Παπαφιλίππου (λέω όσους θυμάμαι) σε μια εκδήλωση που καλό θα 'ταν ν' αντιπροσωπεύει ένα μεγαλύτερο φάσμα της νεοτερικής ελληνικής δημιουργίας. Μπορεί ασφαλώς να αρνήθηκαν οι ίδιοι... Όπως αρνήθηκαν η Ρένα Παπασπύρου και ο Κ. Βαρώτσος, για λόγους όμως που γνωρίζουμε και που τους τιμούν ιδιαίτερα: δεδομένου ότι έλαβαν ενεργό κι αποφασιστικό μέρος στις οργανωτικές επιτροπές του Δήμου, θεώρησαν ότι δεν έπρεπε και να συμμετάσχουν (να 'ναι καλά, γιατί είχαμε ξεσυνηθίσει σε τέτοιες ευαισθησίες...).

Υπάρχει βέβαια κι ένα άλλο θέμα, που δεν αφορά την προκείμενη έκθεση μόνο, ούτε μόνο τον ελληνικό χώρο (στη φετινή FIAC, π.χ., έκανε κανείς τις ίδιες διαπιστώσεις), ένα θέμα ουσίας ή «νοήματος», αν θέλετε, το οποίο ακροθιγώς και μόνο μπορούμε να θίξουμε εδώ: Πόσο σύγχρονη είναι η σύγχρονη τέχνη; Πόσο οι σύγχρονοι καλλιτέχνες, των Ελλήνων συμπεριλαμβανομένων, είναι ικανοί ν' αντισταθούν στην άρχουσα ιδεολογία του μάρκετινγκ και της αγοράς, του διεθνούς

καθαγιασμού της τεχνολογίας και των γκάτζετ «à la Geff Koops», καθώς και στη διακοσμητική, της μόδας δηλαδή, αντίληψη της τέχνης; Κατά πόσο τα μοντέλα και οι αξίες που προβάλλουν ή μεταφέρουν είναι δικά τους ή της εποχής τους; Μήπως, άραγε, το μόνο πραγματικά σύγχρονο έργο του φετινού καλοκαιριού ήταν το... Ζέπελιν, το οποίο εξέφραζε και πλαστικά αλλά και μεταφορικά τη βαθιά, *in situ* (πάνω απ' την Ακρόπολη, αλλά και το Μαραθώνα) πολιτισμική κρίση της εποχής μας;

Ας ελπίσουμε εν πάση περιπτώσει ότι η φετινή εκδήλωση *Αθήνα by Art - Αθήνα Πόλις Τεχνών* θα είναι η πρώτη μιας μακράς σειράς που θα μας επιτρέψει ν' αντιμετωπίσουμε με διαφορετικό τρόπο τα προβλήματα της τέχνης, της παιδείας και του πολιτισμού στα πλαίσια των πολλαπλών συγκρούσεων κι ανακατατάξεων που κλονίζουν τον σύγχρονο κόσμο, να επαναπροσδιορίσουμε το παρόν και να φανταστούμε μιαν άλλη πραγματικότητα...

ΒΑΣΙΑ ΚΑΡΚΑΓΙΑΝΝΗ-ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑ

ιστορικός τέχνης

εκ των επιμελητών του *Αθήνα by Art*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

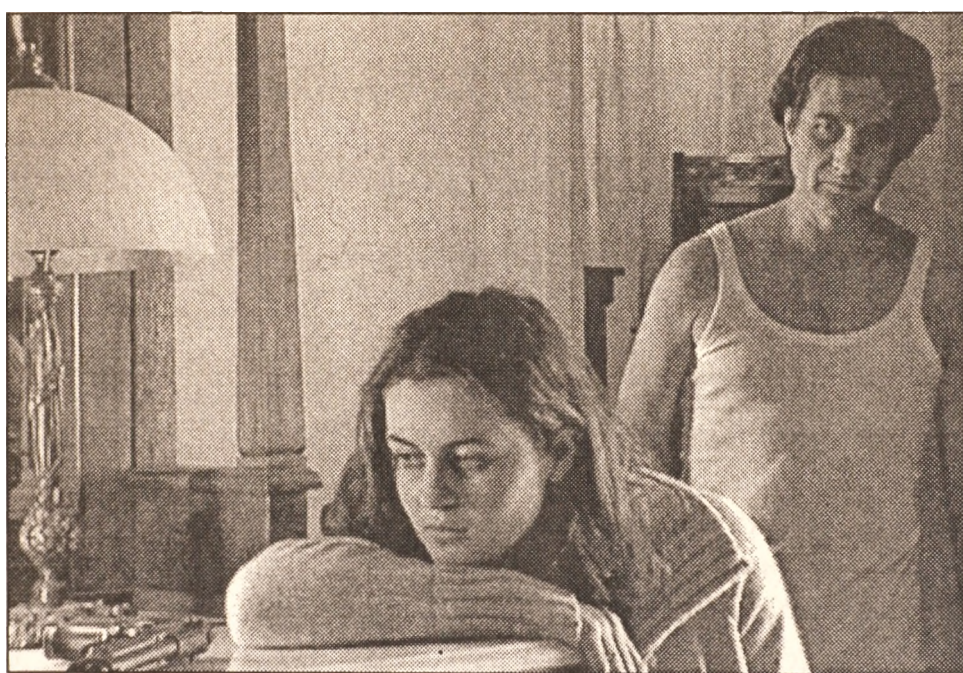
1. Σαν «εντεταλμένη διδασκαλία».
2. Αναφέρω σαν παράδειγμα τους: Δανιήλ, Νίκο Κεσσανλή, Τάκη, Κανιάρη, Κ. Ξενάκη, Χρύσα Ρωμανού, Φιλόλαο, Τσόκλη, Παύλο, Κουνέλη, Παπασπύρου, Παπακωνσταντίνου, Διοχάντη, Πάστρα, Μπουτέα, Αληθινό, Μπία Ντάβου, Παντελή Ξαγοράρη, Μολφέση, Όπυ Ζούνη, Μάριο Πράσινο, Ιωάννα Σπιτέρη, Θεόδουλο, Τζίβελο, Χριστοφόρου, Σίμωση, Λακερίδου, Ρόρη, Κόττη, Τσολάκη, Καραβούζη, Πιερράκο, Φασιανό, Ανδρέου, Νέστορα, Αντώνη Νίκογλου, Έρση Χατζηαργυρού, Μ. Μαριδάκη, Κ. Τριανταφύλλου, Ιωάννα Ανδρεάδη, Άντα Κορφιάτη, Ιάσωνα Καραϊνδρο, Β. Τσεκούρα, Σκούρη, Θωμαδάκη και Κλωνάρη, Σιφιανό, Παούρη, Βενιέρη, Χάρη Ξένο, Β. Μιχαήλ κ.ά....
3. Ο Μαριδάκης είναι ο (έλληνας) καλλιτέχνης που το έργο του υπάρχει στο μουσείο της Villette απέναντι ακριβώς από την Géode – καταξίωση που μοιάζουν ν' αγνοούν οι πάντες εν Ελλάδι.

Ένδεια και το μέλλον άδηλο

Όπως και αν εξελιχθούν τα πράγματα, η φετινή 45η διοργάνωση του Φεστιβάλ στη Θεσσαλονίκη θα μείνει στην ιστορία του θεσμού. Θα μείνει όχι για την οργανωτική της επάρκεια (που υπήρξε αποτελεσματική) ούτε για τις ταινίες και τις παράλληλες εκδηλώσεις (από τις καλύτερες των τελευταίων ετών) αλλά για όσα προηγήθηκαν –της διοργάνωσης– και για όσα ακολούθησαν.

Φωτεινή
Σισκοπούλου,
Rakushka
(Μιλάνο
Γιουσούποβα,
Κώστας
Καλοκαιρινός).

Αυτά που προηγήθηκαν ήταν οι λόγowie της κυβερνητικής αλλαγής φημολογούμενες και φυσικά αναμενόμενες, αλλά αγνώστου εκτάσεως και μορφής, αλλαγές στα όργανα άσκησης πολιτιστικής δραστηριότητας, συμπεριλαμβανομένου φυσικά και του κινηματογράφου. Αυτό το κλίμα της οιονεί ψυχολογικής «απειλής» με τη μορφή της εννεάμηνης αναμονής ήταν φυσικό να ρίξει τη σκιά του γενικά στη διεξαγωγή του φεστιβάλ. Τα όσα ακολούθησαν συνεχίζουν να συντηρούν αυτό το νοσηρό κλίμα και την επιφυλακτικότητα σε ολόκληρο τον κινηματογραφικό χώρο. Επί του παρόντος και όπως διεφάνη από την, κατά τη γνώμη μας, μη-χρήσιμη «αψιμαχία» μεταξύ του προέδρου του ΔΣ του φεστιβάλ Θόδωρου Αγγελόπουλου και τον υφυπουργό Πολιτισμού κ. Π. Τατούλη, πρώτο του «στόχο» το ΥΠΠΟ έχει την αντικατάσταση του από το 1991 Καλλιτεχνικού Διευθυντή του φεστιβάλ Μι-

σέλ Δημόπουλου, ενός κατά γενική ομολογία επιτυχημένου όσο ελάχιστοι στις πολιτιστικές δραστηριότητες του τόπου μας μεταπολιτευτικά. Άγνωστες οι βουλές αυτών που έχουν «και το μαχαίρι και το πεπόνι». Υπάρχει όμως το δείγμα, που πριν μέρες είδε το φως της δημοσιότητας, του διορισμού των καλλιτεχνικών επιτροπών άσκησης πολιτιστικής πολιτικής από το ΥΠΠΟ (με την εξαίρεση του Συνεδριακού Κέντρου των Δελφών όπου παραμένει η κ. Αρβελέρ), και ορθώθηκαν οι τρίχες της κεφαλής μας κατακόρυφα. Τα ίδια Παντελάκη μου, τα ίδια Παντελή μου...

* * *

Ό,τι και να κάνει ο οπωσδήποτε ευπρεπέστατος και ευγενής κ. υφυπουργός, με όσες φιλοσοφίζουσες κορόνες και αν διανθίσει τα σιβυλλικά τσιτάτα του, φεστιβαλικός σταρ δεν μπορεί να γίνει. Ούτε με την Ιζαμπέλ Υππέρ, ή τον Μίκλος Γιάντσο, ούτε με τον Πήτερ Γκρήναγουεϊ μπορεί να συναγωνισθεί.

Το φεστιβάλ δεν είναι οι υπουργοί. Είναι οι 186 ταινίες του και οι 86.000 θεατές [ο δαίμων του τυπογραφείου στο σημείωμά μας του προηγούμενου τεύχους μετέτρεψε τον αριθμό αυτό σε 8.500!] που τις παρακολούθησαν.

Χρόνια τώρα η στήλη ετούτη εστιάζει την προσοχή της κυρίως στα δυο προγράμματα που αποτελούν την επίσημη ταυτότητα του φεστιβάλ, δηλαδή το Διεθνές Διαγωνιστικό Τμήμα (το οποίο, υπενθυμίζουμε, παρουσιάζει μόνο πρωτο-δεύτερες δημιουργίες νέων δημιουργών από τα δυο ημισφαίρια) και το Πανόραμα Ελληνικού Κινηματογράφου. Η εμμονή σ' αυτά τα δύο προγράμματα έχει τη δικαιολογία της. Με σπάνιες εξαιρέσεις, η ετήσια ελληνική παραγωγή έχει τη μοναδική ευκαιρία να αντιπαρατεθεί, στη διάρκεια του φεστιβάλ, με τις πρώτες ταινίες ξένων δημιουργών που διαγωνίζονται στο Διεθνές Τμήμα. Η αντιπαράθεση είναι απογοητευτική για τις ελληνικές. Να σημειωθεί ότι οι ξένες ταινίες, τις οποίες επιλέγει ο ίδιος ο Δημόπουλος, δεν προέρχονται από τα μεγάλα, γνωστά κινηματογραφικά φεστιβάλ αλλά από ήσσονος μεγέθους διοργανώσεις. Πρόκειται δηλαδή για ένα *in vivo* τεστ για την τρέχουσα πορεία της δικής μας Έβδομης Τέχνης, το αν και πόσο τέχνη είναι, και για τη χρησιμότητα του ρόλου της στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

Γενική ήταν η εντύπωση ότι η φετινή ελληνική συμμετοχή στην 45η διοργάνωση της Θεσσαλονίκης ήταν από τις πιο αδύνατες (όχι αριθμητικά) των πρόσφατων χρόνων. Βρισκόμαστε στη λογική, που τείνει να παγιωθεί, της αναμονής της μιας και σπάνια των δυο ταινιών που θα κάνουν την (εγχώρια) διαφορά. Έτσι, το 2001 ήταν ο Λάκης Παπαστάθης με το *Μόνον της ζωής μου ταξείδιον*, το 2003 ο Τάσος Μπουλμέτης με την *Πολίτικη κουζίνα* (βέβαια, και το *Λειβάδι που δακρύζει*, μόνο που ο Αγγελόπουλος δεν υπόκειται –δικαίως– σε τέτοιου είδους αναμετρήσεις), και τούτη τη χρονιά οι *Νύφες* του Παντελή Βούλγαρη. Δηλαδή, σ' ένα σύνολο περίπου 90 ταινιών οι οποίες αντιπροσωπεύουν το σύνολο της παραγωγής 4 χρόνων, 4(!) ταινίες αποτελέσανε μια ξεχωριστή, επαρκή πρόταση. Οι

Σταύρος Τσιώλης, *Φτάσαμεε!* (Ταμίλια Κουλιέβα)

Τάσος Ψαρράς, *Η σκόνη που πέφτει* (Σοφοκλής Πέππας, Γιώργος Αρμένης).

εξαιρέσεις πάλι, δύσκολα συμπληρώνουν τα 10 δάχτυλα των χεριών. Τέτοια περίπτωση ήταν αυτή του 2002, όπου ένας σημαντικός μέσος όρος αξιολογώνταινιών αντικατέστησε την απουσία της «μίας». Περιστό να πούμε ότι αυτός ο μέσος όρος είναι προτιμότερος από τη μία που μάταια με τη λάμψη της προσπαθεί να καλύψει τη γενική ένδεια.

Δέκα σκηνοθετών ήταν φέτος η πρώτη τους ταινία μυθοπλασίας και δύο η δεύτερη. Καμιά από τις δώδεκα δεν αντέχει σε μια αυστηρή δομική ανάλυση – ούτε θεματολογικά, ούτε η σκηνοθετική διαχείριση διαθέτει έμπνευση και καλλιτεχνικό βάθος. Ερήμην της κοινωνικής πραγματικότητας και όπου αυτή εξυπακούεται, πρόκειται είτε για υβριδιακή σύλληψη είτε για κακέκτυπες, οφθαλμοφανέστατες αντιγραφές των ελληνικών σίριαλ. Αυτό το συλλήβδην δεν αποκλείει επιμέρους αποδεκτές πλευρές, σπινθήρες, τεχνικές αριότητες και ευρήματα θετικά. Το ισοζύγιο όμως παραμένει χρεωστικό. Δεν μπορεί, π.χ., ο Κώστας Αινιάν να μην έχει αντιληφθεί ότι η ταινία του *Χειμωνιάτικη νοσταλγία* δεν είχε κανένα λόγο να γίνει τώρα. Ίσως στη δεκαετία του '50 να είχε άλλο νόημα και άλλη υποδοχή σε εκείνη την κινηματογραφική πραγματικότητα. Από την *Αγάπη στα 16* του Κώστα Χαραλάμπους προτιμότερη είναι η «συγγενής» τηλεοπτική σειρά του Χάρη Ρώμα «Το καφέ της Χαράς». Τουλάχιστον οι διάλογοι εκείνου έχουν ήθος και ευπρέπεια. Η ερωτική φιλμογραφία της εφηβικής ηλικίας έχει μεγάλα επιτεύγματα. Προφανώς ο έλληνας σκηνοθέτης τα αγνοεί. Δεν είναι τυχαίο ότι το βασικό ζευγάρι της ταινίας δεν ακούγεται ούτε μια φορά να λέει τη φράση: *Σ' αγαπώ*. Απορία: τι λόγο είχε να δεχτεί να προβληθεί το υποπρόϊόν του κ. Κ. Ζάπα *Uncut Family*

ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής του φεστιβάλ; Επιβάλλεται κάποιες φορές να λέει «όχι». Πλίνθοι και κέραμοι οι *Μετεωρίτες* του Γιάννη Μαυρογένη. Τζάμπα τα λεφτά. Και ο ερασιτεχνισμός έχει όρια. Λιγότερο και από ερασιτεχνική, κακότεχνη και νεανικά αφελής. Κανένα σημάδι νέου ταλέντου. Όμως, υπήρχε μια φρέσκια σεναριακή ιδέα έστω και αφόρητου μελό: Μιλάμε για την τηλεταινία (αχ αυτές οι βιντεοκάμερες) του νεαρού Αλέξανδρου Πανταζούδη *Μη φεύγεις*. Έμεινε από την προσπάθειά του αυτή το ημίωρο παράλληλο μοντάζ που θα το ζήλευε και ολοκληρωμένος σκηνοθέτης. Παιχνίδι, επίσης με τη βιντεοκάμερα, ήταν και η ταινία *CCTV* του Βασίλη Κατσίκη. Ασαφές, άνισο και αγχώδες. Ξεκίνησε με κατανοητό τρόπο, συνεχίστηκε αμήχανα και με ολίγον απ' όλα και κατέληξε με υλικό (Γένοβα) από άλλο προορισμό. Δεν προσφέρει τίποτα στα ζητούμενα του ελληνικού κινηματογράφου. Αυτού του είδους οι χρήσεις του βίντεο δεν αποτελούν πρωτοτυπία. Τα ίδια θα μπορούσε να πει κανείς και για την (πέμπτη) μεγάλου μήκους ταινία του Βασίλη Μαζωμένου, *Λόγοι και αμαρτήματα*, για την εμμονή του σ' ένα είδος ποιητικού αλλά και ρητορικά βαρυφορτωμένου κειμένου, με πομπώδη (ρέκβιεμ και ορατόρια) μουσική και καταχρηστική χρήση αποσπασμάτων γνωστών λογοτεχνικών έργων. Σε τούτη του την ταινία υπήρχε μια αδιέξοδη κόπωση. Ίσως 30 χρόνια πριν η *Αλεμάγια* του κ. Ηλία Γιαννακάκη θα γινόταν πιο ευνοϊκά δεκτή. Είναι ήδη από χέρι ηλικιωμένη. Κρίμα στους πολύ καλούς ερμηνευτές. Δεν είχαμε βρει κανένα καλό λόγο για τον *Μουσικά* του Πάνου Κούτρα, όμως η *Αληθινή ζωή* διέτρεξε τεράστιες αποστάσεις βελτίωσης, κυρίως σκηνοθετικής στιβαρότητας και αισθη-

τικής. Οι αντιρρήσεις μας εστιάζονται στο θέμα. Άχρηστη γκλαμουριά που την καταναλώνουν σε τεράστιες ποσότητες τα ελληνικά σίριαλ. Είναι κρίμα να χαράμιζει έτσι το ταλέντο του. Ακόμα πιο απογοητευτικός ο Ντένης Ηλιάδης με το *Hard core*. Σημαντικό το θέμα του, μετέωρος και ασύνδετος με τον κοινωνικό περίγυρο ο χειρισμός του. Δεξιολογική ικανότητα είναι φανερό ότι διαθέτει ο Ηλιάδης· δεν τον βοηθάει όμως αυτή να αποκρουβεί ο υπεροπτικός σαρκασμός. Η ταινία δεν προσφέρεται ούτε για ψυχαγωγία. Ο Στέργιος Νιζύρης έπεσε θύμα του σεναριακού του πληθωρισμού. *Είναι ο θεός μάγειρας*; ο τίτλος της ταινίας του, αλλά το ερώτημα είναι άστοχο. Μάγειρας ενδιαφέρει να είναι ο σκηνοθέτης και «μάγειρας»-σκηνοθέτης σημαίνει σωστές συνταγές και σωστή εκτέλεση. Μετά το *Γεύμα της Μπαμπέτι* τι «μαγειρική» να προτείνεις; Και ο Κίμων Κουλμάσης λίγο-πολύ στην ίδια υπερβολή οδήγησε την αληθινά ενδιαφέρουσα ταινία του *Πριν τη νύχτα*. Τελικά οι τρεις γυναικείες ιστορίες δεν φτάσανε σε μια σύγκλιση-κορύφωση-λύση. Μόνο η Μαρία Κεχαγιόγλου διασώθηκε. Βέβαια, κανένας δεν μπορεί να αμφισβητήσει τη σοβαρότητα των προθέσεων του· είναι που αυτές ξεπέρασαν τις σημερινές δυνατότητες του Κίμωνα Κουλμάση. *Χαιρετά μου τον πλάτανο* ονομάζει ο Δημήτρης Μακρής την ταινία του. Τον χαιρετάμε λοιπόν, κι αυτόν και την ταινία του και τον πλάτανο. Γιατί άραγε επιμένει να γυρίζει υποτιθέμενες ταινίες; Ούτε ο Τάκης Τουλιάτος άφησε θετικές εντυπώσεις. Νόθευσε ένα σοβαρό θέμα που αυτός όσο λίγοι το γνωρίζει: Η ζωή των Ελλήνων στις χώρες του πρώην παραπετάσματος. Το γύρισε στο χαβαλέ και στην κινηματογραφική ρώσικη σαλάτα. Κρίμα.

Δέκα χρόνια μετά τη μεγάλη εμπορική επιτυχία του *Τέλος εποχής*, ο Αντώνης Κόκκινος παρουσίασε την τέταρτη μεγάλου μήκους ταινία του, *Μαραθώνιος*. Στέρεα γυρισμένη αυτή η κομεντί, που κεντρικό της –ευρηματικό– θέμα είναι ο ερωτικός ανδρικός μαραθώνιος μέσα από μια σειρά αντιπροσωπευτικών χαρακτήρων γυναικών. Έξυπνοι οι διάλογοι (θα λέγαμε πιτιγκριλικοί), φινετσάτοι χώροι, καλές ερμηνείες με κορυφαία αυτή του Γιάννη Κοκκιάσμένου. Η ταινία δεν προσποιήθηκε τίποτα περισσότερο από αυτό που ήταν. Και ήταν καλό αυτό. Αυτός ο Γιώργος Πανουσόπουλος δεν ήταν ό,τι το καλύτερο, και μάλιστα μετά την προηγούμενη του *Μια μέρα τη νύχτα*. Σ' όλο το πρώτο μέρος η *Τεστοστερόνη* σε κερδίζει με το «πονηρό» μάτι που μας προσφέρει. Το ανύπαρκτο όμως σενάριο ζητούσε απελπιστικά μια έξοδο. Η αριστοφάνεια και φελινική μετατροπή εξαφάνισε όλη την προηγούμενη σπιρτάδα. Υποψιαζόμαστε πως ούτε ο ίδιος ο Πανουσόπουλος πήρε στα σοβαρά αυτή του τη δουλειά. Αντίθετα, ο Νίκος Παναγιωτόπουλος προσπάθησε και πρόσφερε μια από τις καλύτερες ταινίες της δεύτερης καλλιτεχνικής του περιόδου, το *Delivery*. Εξερεύνησε τον αθηναϊκό κόσμο του περιθωρίου με καταγραφές που ποτέ άλλοτε ο κινηματογραφικός φακός δεν το κατόρθωσε (αν ποτέ το επεχείρησε). Έφερε στην επιφάνεια ένα περιβάλλον και μια αυθεντική ατμόσφαιρα που τίναξε στον αέρα τη σκηνογραφημένη λάμψη της πόλης των Ολυμπιακών Αγώνων. Εντούτοις οι ήρωες –και αυτό είναι και το μεγάλο υπογαστρίο της ταινίας– υπάρχουν χωρίς ομφάλιο λώρο, χωρίς υπαρκτά υγρά: κίνητρα, προέλευση, αντισώματα. Μάλλον είχαμε να κάνουμε με έναν εγχώριο Μπάροουζ με ήρωες στο ενυδρείο. Και έτσι όμως, είναι ένα επίτευγμα. Ιδιόρρυθμος πάντα και με υψηλό καλλιτεχνικό μετιέ ο κινηματογράφος του Καρυπίδη. Η *Ουτοπία*, με φιλοδοξίες να τεθούν «όλα τα ζητήματα επί τάπητος», έγινε τελικά μια ταινία ουτοπική. Οι ρεαλιστικοί συμβιβασμοί μιας αναγνωρίσιμης καθημερινότητας ακύρωναν τη φιλοσοφική υπέρβαση. Μια ταινία καταγγελίας ή μήπως ομ-

φαλοσκοπήσης; – με όλη την ποιότητα που είχε το σκηνοθετικό αποτέλεσμα. Αντίθετα, ο Τάσος Ψαρράς επέστρεψε στον παλιό καλό του εαυτό. Με εντιμότητα και (πολιτικό) θάρρος, και με πρόσημα το αρχικό θέμα, της απάντησης στο ερώτημα πού σκοτώθηκε ο αναζητούμενος, στον Εμφύλιο με τους αντάρτες ή με τον εθνικό στρατό, πραγματοποιείται μια δραματική διερεύνηση στους χώρους του δράματος: ποιοι, γιατί, πότε. Απομυθοποιήσεις, αποκαλύψεις, διαψεύσεις. Η μοναδική, στην ουσία, πολιτική ταινία του φετινού φεστιβάλ. Πολλοί θέλησαν τη *Rakushka*, δεύτερη ταινία της Φωτεινής Σισκοπούλου, τη μικρή έκπληξη στη φετινή άνυδρη διοργάνωση. Ας αποφύγουμε τις υπερβολές. Ήταν ίσως η πιο άρτια αφήγηση, χαμηλών τόνων, του φεστιβάλ. Με σκηνοθετικές διακυμάνσεις ανάμεσα στο ρεαλισμό και το ρομαντισμό επιχειρήθηκε η μεταγραφή του ρώσικου μυστικισμού και της απόγνωσης του μεταναστευτικού κύματος που αναταράζει την Αθήνα. Η μάχη της Σισκοπούλου κερδήθηκε σε πολλά σημεία. Σ' άλλα ίσως να έπρεπε να επιλεγούν άλλες, πιο ορθολογικές λύσεις. Πάντως η Μιλάνα Γιουσούποβα, η Ιρίνα Μπόικο, ο Βαγγέλης Μουρίκης και η Γιούλα Ζωιοπούλου στάθηκαν πολύτιμα εργαλεία. Και οι χειρότερες ακόμα ταινίες του Σταύρου Τσιώλη είναι πολύτιμες καταθέσεις στην ιστορία του ελληνικού κινηματογράφου. Πρόκειται για τον πιο αυθεντικό ελληνοκεντρικό σκηνοθέτη που διαθέτουμε σήμερα, αυτόν που μετατρέπει τα «υπόλοιπα», τα παραπεταμένα, σε ποίηση. Τέτοιο είναι το *Φτάσαμεεε...* Μια ταινία που δεν ισχυρίζεται ότι είναι αυτό που δεν είναι. Πρέπει ο αλλοτριωμένος από την τηλεοπτική μούργα και τα αμερικάνικα b-monies, να πλύνει την «τσίμπλα» από τα μάτια του για να επικοινωνήσει με το σινεμά του Τσιώλη.

Για τις *Νύφες* του Παντελή Βούλγαρη γράψαμε εκτενώς σε προηγούμενα τεύχη του *Αντί*. Στάθηκε η ταινία «αμνός» που σήκωσε τις αμαρτίες μιας αποπροσανατολισμένης κινηματογραφικής χρονιάς.

Για τα μόλις 4 ντοκιμαντέρ πρέπει να πούμε ότι η αλαλούμ πολιτική της

προηγούμενης ηγεσίας του ΥΠΠΟ αλλά και των ανθρώπων του φεστιβάλ είχε σαν αποτέλεσμα τον διαμελισμό των ταινιών στα τρία. Ασφαλώς και δεν ήταν αυτό το σύνολο της παραγωγής. Πάντως, και οι τέσσερις ταινίες, που προβλήθηκαν ξανά, ήταν ευπρόσωπες με σαφή σημεία υπεροχής του *Μασσαλίας*, *μακρινή κόρη* του Μαρκ Γκαστίν. Πλεόναζε ο λυρισμός στη *Φωνή του Αιγαίου* της Λυδίας Καρρά, ενώ υστέρησε σε καταγγελία. Έκπληξη ήταν ο... «Βέγγος» Σολδάτος, στην πυρετική ταινία για τον Βέγγο με τον εύστοχο τίτλο *Ένας άνθρωπος παντός καιρού*. Τέλος, ακαδημαϊκή –όπως άλλωστε έπρεπε– ο *Ιερός βράχος* της Μυρτώ Παράσχου.

Οι φετινές 14 ταινίες του Διεθνούς Διαγωνιστικού Τμήματος πρέπει να ήταν από τις πιο επιτυχημένες των τελευταίων χρόνων. Στη μεγάλη τους πλειοψηφία ταινίες πρώτες μεν των δημιουργών τους, αλλά και αποστομικά υποδείγματα για τις ελληνικές όχι μόνο των πρωτοεμφανιζομένων αλλά και αυτών με μακρόχρονη παρουσία στην παραγωγή. Κάποιες από αυτές τις ταινίες θα βρουν διανομή στις αθηναϊκές αίθουσες ή και στην τηλεόραση (συνήθως στην ΕΤ3 ή στην «Κινηματογραφική λέσχη» της ΕΤ, με τον Γιάννη Μπακογιαννόπουλο).

Τις μνημονεύουμε εδώ –αυτές που πιστεύουμε στην υπεροχή– σαν μια ακόμα μαρτυρία: *Η εποχή του θερισμού* της Ρωσίδας Μαρίνα Ραζμπεζκίνα, *Whisky* του Ουρουγουανού Χουάν Πάμπλο Ρεμπέγια, *Όνειρο πικρό* του Ιρανού Αμίρ Γιουσέφι (32 χρονών), *Ημέρες και ώρες* του Βόσνιου Πιερ Ζάλιτσα, το *Κυνήγι της πάπιας* του Μεξικάνου Φερνάντο Έιμπκε, *Ζήτω η Αλγερία* του Αλγερίνου Ναντίρ Μοκνές (39 χρονών), *Επιστρέφουν στη ζωή* του Γάλλου Ρομπέν Καμπιγιό. Όλες τους ταινίες άψογες, με θέματα φρέσκα και πρωτότυπα και καλλιτεχνικό χειρισμό που δικαιώνουν τον κινηματογράφο ως αυτόνομη τέχνη. Προβλήθηκαν στην ίδια αίθουσα με τις ελληνικές, με αποτέλεσμα την άμεση σύγκριση και την αποκάλυψη της δικής μας μιζέριας και στειρότητας.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

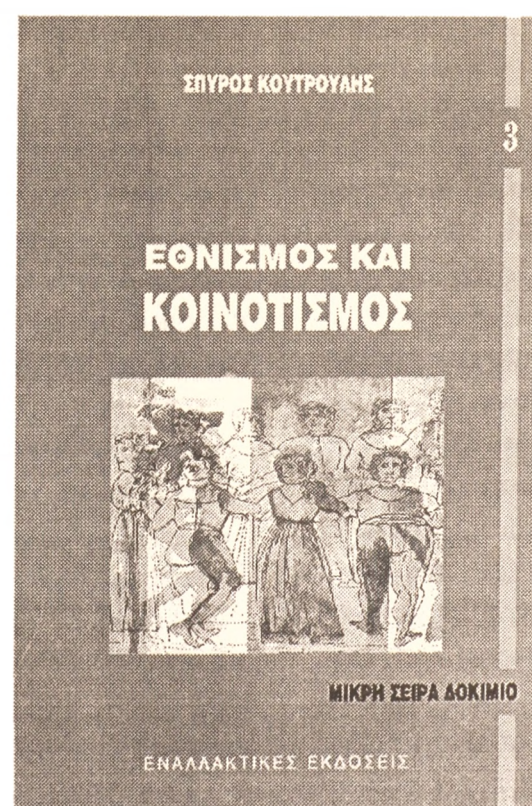
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΡΑΜΠΕΛΙΑΣ
Η ΘΕΜΕΛΙΩΔΗΣ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΗ
ΡΟΜΑΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΣ
ΣΤΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟ ΠΡΩΤΟ ΑΙΩΝΑ

ΤΑΣΟΣ ΧΑΤΖΗΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ
ΤΟ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑ ΤΗΣ ΗΤΤΑΣ

ΣΠΥΡΟΣ ΚΟΥΤΡΟΥΛΗΣ
ΕΘΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΣΜΟΣ

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 37, ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ.: 210 3826319, FAX: 210 3839930, email: enal@ardin.gr

Ω, γυναίκες, γυναίκες! και άλλα διηγήματα του Αντόν Τσέχωφ (μετάφραση: Παυλίνα Παμπούδη, επιμέλεια: Αλέξανδρος Καρατζάς, εκδ. Ροές, 2004): Μία συναγωγή 51 σύντομων κειμένων, που διακρίνονται για την ειρωνική ματιά του Τσέχωφ, άλλοτε τρυφερή και άλλοτε καταγγελτική, αποδίδονται με ευφυή τρόπο από την ποιήτρια Παυλίνα Παμπούδη. Η έκδοση συμπληρώνεται με το κείμενο του Μαξίμ Γκόρκι, «Αναμνήσεις από τον Τσέχωφ» (μετάφραση: Άννα Αβάκοβα).

Απάνθισμα για το Βυζάντιο. Εισαγωγή στο Βυζαντινό Πολιτισμό (μετάφραση: Δημήτριος Σακκάς, εκδ. Παπαδήμα, 2004) των Ν.Η. Baynes-H.ST.L.B. Moss. Οι συγγραφείς του τόμου επιλέγουν τη μέθοδο της συναγωγής βασικών άρθρων που αναφέρονται στον βυζαντινό πολιτισμό και μαζί με τις δικές τους συμβολές διαμορφώνουν ένα χρήσιμο εγχειρίδιο.

Βιαστικές ματιές σε βιβλία που από το θέμα τους και μόνο παρακινούν σε ανάγνωση: Το μυθιστόρημα του Τζόζεφ Κόνραντ, *Νοστρόμο* (μετάφραση: Βασίλης Καλλιπολίτης, εκδ. Καστανιώτη, 2004) μας μεταφέρει στη μικρή λατινοαμερικάνικη δημοκρατία και στις περιπέτειες του ήρωα από την καλοτυχία στην κακοτυχία, μέσα από μια άψογη ψυχογράφησή του.

Γερανοί πετούσαν...: ένα ενδιαφέρον μυθιστόρημα της Άννας Στεφούλη (εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2004) που αφηγείται τη ζωή ενός παιδιού στη δύσκολη

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Ένα χρονικό μεγάλης φρίκης

Κωνσταντίνος Φαλτάιτς,
Η γρίπη στη Σκύρο, Χρονικό,
έκδοση: Γυμνάσιο-Λύκειο Σκύρου,
χορηγός: Άχιλλέας Έμ. Αύλωνίτης,
σελ. 100.

Ο κ. Φαλτάιτς (1891-1944) σήμερα είναι γνωστός, σχεδόν αποκλειστικά, για τα γραφτά του τά σχετικά με τον Παπαδιαμάντη και τις αδελφές του, όλα γραμμένα μετά το θάνατο εκείνου. Οί μελετητές του διηγηματογράφου μας στόν Κ.Φ. όφείλουν τή διάσωση κάποιων σημαντικῶν παπαδιαμαντικῶν αὐτογράφων.

Παλαιότερα πάντως, δηλαδή προπολεμικά, ό Σκυριανός «δημοσιογράφος και λογοτέχνης», κατά τό Συμπλήρωμα τής *Μεγ. Έλλην. Έγκυκλοπαίδειας* τοῦ «Πυρσοῦ», ἦταν ἀρκετά γνωστότερος, ιδιαίτερα για τά ἔργα του «*Η ναυμαχία τής Έλλης*» (1919) και «*Αὐτοί εἶναι οἱ Τοῦρκοι*» (1921) πού μεταφράσθηκε και στά γαλλικά. Τά αὐτοτελή του δημοσιεύματα ἔχουν καταγραφεῖ στήν «*Εὐβοϊκή βιβλιογραφία*» τοῦ ἀείμνηστου Γ.Ι. Φουσάρα. Ένα μεγάλο μέρος τής συγγραφικῆς παραγωγῆς τοῦ Κ.Φ., πράγμα ἄλλωστε ἀναμενόμενο, μαρτυρεῖ τήν ἀγάπη του για τή θάλασσα: ἐκτός ἀπό τή «*Ναυμαχία τής Έλλης*», ἔγραψε και μιὰ σειρά διηγημάτων με τόν τίτλο «*Ιστορίες τοῦ καραβιοῦ*», καθώς και τό ναυτικό μυθιστόρημα «*Χαρίλαος Φαρέλης*».

Όλα τά ἔργα του εἶναι ἄγνωστα στό σημερινό ἀναγνωστικό κοινό. Άγνωστο ὡς πέρυσι ἦταν και τό χρονικό του «*Η γρίπη στη Σκύρο*» (1919), πού ἐπανεξέδωσε τό Γυμνάσιο-Λύκειο Σκύρου σέ ἀρκετά κομπό τεῦχος. Ο Φαλτάιτς ἀφηγεῖται ἐκεῖ τήν τρομακτική ἐπιδημία τής γρίπης πού ἐπληξε σφοδρότατα τό νησί του τό 1918. «Μέσα σέ λιγώτερο ἀπό ἕνα μήνα, ὅλος ὁ κόσμος χτυπήθηκε ἀπό τήν ἀρρώστια, και τά μισά σπίτια τοῦ τόπου ρημάξανε και χαθήκανε», γράφει ὁ συγγραφέας στό μικρό πρόλογό του.

Ύψηλό πρότυπο για τήν περιγραφή τής παθολογίας, ἐσωτερικῆς και ἐξωτερικῆς, ἑνός τέτοιου λοιμοῦ, εἶναι βέβαια ὁ Θουκυδίδης, πού ρητά μνημονεύεται στό χρονικό. Στοιχώντας πρὸς ἐκείνον ὁ Κ. Φαλτάιτς, ἐπιχειρεῖ νά περιγράψει τά σωματικά συμπτώματα τής νόσου και τά τρομερά ἐπακόλουθά τους, καθώς και τήν ἐξίσου τρομερή ἀλλοίωση τής ἀνθρώπινης συμπεριφορᾶς. Ο Φαλτάιτς, ὅπως εἶναι φυσικό, ἱστορεῖ τά γεγονότα με ζοφερά χρώματα. Έπαναλαμβάνοντας ἀδιάκοπα τά ἴδια περιστατικά με τά ἴδια σχεδόν λόγια –τούς ξαφνικούς θανάτους, τό ξεκλήρισμα ὁλόκληρων οἰκογενειῶν, τήν ἀδυναμία νά ταφοῦν τόσοι νεκροί, τόν οὐρανό πού βρέχει ἀδιάκοπα, τή σκληροκαρδία τῶν νεκροθαφτῶν, τήν ἀδιαφορία τοῦ γείτονα ἀλλά και τίς φωτεινές ἐξαιρέσεις– κατορθώνει νά μεταδώσει στόν ἀναγνώστη μέρος ἀπό τή φρικώδη ναυτία πού θά κυρίευε ἕναν αὐτόπτη τοῦ κακοῦ.

Η διογκωμένη πάντως γραφή τοῦ Φαλτάιτς δύσκολα ἀντέχει τή σύγκριση ἀκόμη και με τήν πρωτόλεια παπαδιαμαντική ἀφήγηση τῶν δύο λοιμῶν τής «*Μετανάστροφος*». Καί ὅποιος θυμηθεῖ τόν ἐπιχόλερο Τσουγκριᾶ τής Σκιάθου στόν ὥριμο πιά «*Βαρδιάνο στά σπόρκα*», εἶναι ἀναπόφευκτο ν' ἀναρωτηθεῖ τί θά ἔγραφε ὁ Παπαδιαμάντης ἂν ζοῦσε τό 1918 και ἂν ἡ γρίπη εἶχε χτυπήσει τό δικό του νησί.

Όμως καταλαβαίνω ὅτι σχεδόν ἀμαρτάνω: δέν πρέπει νά μειώνουμε τούς ἀνθρώπους με ἄτοπες συγκρίσεις. Ο Φαλτάιτς, με τό τάλαντο πού τοῦ εἶχε δοθεῖ, ἔκαμε ὅ,τι τοῦ περνοῦσε ἀπό τό χέρι και μᾶς ἄφησε μιὰ διδαχτική «ἐνθύμιση». Δέν εἶναι λίγο.

Στίς ἀρχές τής δεκαετίας τοῦ '70 ἡ ἐπάνδρωση τοῦ Γυμνασίου Σκύρου ἦταν ἕνα μόνο πρόβλημα για τή Διοικητική Έπιθεώρηση Μέσης Έκπαιδευσεως τοῦ Νομοῦ Εὐβοίας. Έδῶ και δέκα χρόνια ἕνας ἔπηλυσ, ὁ κ. Ίωάννης Βογιατζής, διευθυντής

του σχολείου, έχει έρωτευθει τον τόπο όπου έλλιμενίστηκε. 'Η επανέκδοση του χρονικού, στο όποιο ο ίδιος προτάσσει μιά έρμηνεία καί ή καθηγήτρια κ. Άννα Παπαχαράλαμπος ένα έργοβιογραφικό σημείωμα γιά τον συγγραφέα, φαίνεται πώς κυ-

ρίως όφείλεται σ' αυτόν. Είναι μιά πράξη εύγνωμοσύνης, γιατί ό Κ. Φαλτάιτς ήταν από τούς ανθρώπους πού ένδιαφέρθηκε ιδιαίτερα γιά τήν προκοπή τής Σκύρου.

Ν.Δ. Τριανταφυλλόπουλος

Έθνος και ιστορία

Νίκος Γ. Σβορώνος,
Το ελληνικό έθνος. Γένεση και διαμόρφωση του νέου Ελληνισμού,
Προλεγόμενα: Σπ. Ι. Ασδραχάς,
Φιλολογική επιμέλεια: Νάσος Βαγενάς,
εκδ. Πόλις, Αθήνα 2004.

Ο Καλλίμαχος, μείζων ποιητής της ελληνιστικής περιόδου έλεγε «μέγα βιβλίον, μέγα κακόν» και με αυτή του τη φράση συνόψιζε το πνεύμα ολόκληρης της εποχής που έτεινε προς τη λακωνική γραφή. Το μικρό και περιεκτικό βιβλιαράκι του σπουδαίου Έλληνα ιστορικού Νίκου Σβορώνου που παρουσιάζουν οι εκδόσεις Πόλις διαπνέεται από ένα τέτοιο πνεύμα. Ουσίας και συντομίας. Δεν χρειάζονται πολλά λόγια και λεπτομερειακές περιγραφές όταν ο συγγραφέας είναι ο ίδιος εμβριθής και επίμονος ερευνητής της συνολικής ελληνικής ιστορίας.

Όπως ο ίδιος ο συγγραφέας είχε προαναγγείλει με τη συνέντευξη στο περιοδικό *Σύγχρονα Θέματα* το Δεκέμβρη του 1988, λίγο πριν το θάνατό του, είχε από καιρό έτοιμα τα χειρόγραφα από «ένα βιβλιαράκι με τις περιπέτειες της εθνικής συνείδησης». Διάφορες «ατυχίες» εμπόδιζαν κατά καιρούς τη δημοσίευση. Ο Σπύρος Ασδραχάς, απ' τους ανθρώπους που ήταν κοντά στη ζωή και το έργο του Σβορώνου όσο ζούσε, γράφει στα προλεγόμενα ότι το κείμενο προοριζόταν να δημοσιευθεί στο Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό της Νεωτέρας Ελλάδος του εκδοτικού οίκου Ελευθερουδάκη με αρχισυντάκτη τον Στάθη Δρομάζο. Η επταετία ανέστειλε την έκδοση.

Αναγνωρισμένος επιστήμονας στη Γαλλία (είχε άλλωστε αποκτήσει και τη γαλλική ιθαγένεια από το 1961) ο Λευκαδίτης ιστορικός έχει την προκλητικότητα του ύφους ενός αιρετικού, για την αριστερά και την παρεξηγημένη εθνικοφροσύνη. Δεν διστάζει να αποδεχτεί την «παπαρηγοπούλεια» ιστορική θέση περί ενότητας και συνέχειας του Ελληνισμού γύρω από το γνωστό σχήμα αρχαιότητα-Βυζάντιο-νεότερα χρόνια. Φροντίζει όμως ταυτόχρονα να δηλώσει ότι αυτός ακολουθεί άλλα μονοπάτια σκέψης, με μια επιστημονική μεθοδολογία που συμπεριλαμ-

βάνει την κοινωνική και οικονομική ιστορία στις προϋποθέσεις ανάδειξης της ιστορικής αλήθειας.

Ως μαρξιστής ο ίδιος μας έχει δώσει σε παλιότερα έργα του ανάλογα δείγματα (*Επισκόπηση και Ανάλεκτα της νεοελληνικής ιστορίας*). Ως προς αυτό δηλαδή δεν πρωτοτυπεί, καθώς οι ιδέες που αναπτύσσονται στο βιβλίο ξαναβρίσκονται και σε άλλα του κείμενα. Θα είχε όμως πραγματικό ενδιαφέρον η αντίδραση της τότε δογματικής κομμουνιστικής αριστεράς, αν το βιβλίο δημοσιευόταν στις μέρες του.

Ο συγγραφέας χωρίζει το κείμενο σε τρία μέρη. Στο πρώτο εξετάζει τις ιστορικές συνθήκες διαμόρφωσης του ελληνικού έθνους, τονίζοντας τα από την αρχαιότητα συνδεδεμένα στοιχεία του ελληνισμού. Δίνει έναν επιστημονικό ορισμό της λέξης έθνος, ξεχωρίζοντας με σαφήνεια ότι στην αρχαιότητα δεν υπάρχει έθνος παρά λαός, και η έννοια αποκτά τη σημασία που σήμερα έχει μόλις το 18ο αιώνα και συμπορεύεται με την ανάπτυξη της αστικής τάξης. Αφού περιδιαβαίνει με επισκόπηση τις επιμέρους περιόδους της ελληνικής ιστορίας καταπιάνεται και με το «ευαίσθητο» θέμα των εθνολογικών εξελίξεων του ελληνισμού τονίζοντας τις ιδιαίτερες επιπτώσεις της εγκατάστασης των Σλάβων από τον 6ο αιώνα. Από όλη την αφήγηση προκύπτει ότι η συνέχεια του ελληνισμού ως λαού φαίνεται εναργέστερα στην ελληνική γλώσσα.

Στο δεύτερο μέρος πραγματεύεται την πορεία της εθνικής συνείδησης από την υποχώρηση της ελληνικής ιδέας στη ρωμαϊκή και πρωτοβυζαντινή χριστιανική περίοδο ως την προοδευτική ανασύνδεση με την ελληνική παράδοση στον μεσαιωνικό Ελληνισμό (10ος-11ος αι.). Η έννοια Έλλην ξαναποκτά πολιτιστικό υπόβαθρο και εθνολογικό περιεχόμενο και η ελληνική παιδεία αποκαθίσταται αργά αλλά σταθερά. Και πάλι η γλώσσα είναι αποφασιστικής σημασίας παράγοντας καθώς η περίοδος συμπίπτει με την προοδευτικά αυξανόμενη χρήση της δημόσιων γλώσσας στη λογοτεχνία.

Το βιβλίο κλείνει με εκτενή αναφορά στην περίοδο της οθωμανικής κατάκτησης όπου, όπως σημειώνεται, ο ελληνικός λαός είχε

περίοδο της μεταπολεμικής Ελλάδας και σε μια μικρή πόλη. Η πολυπλοκότητα και η αντιφατικότητα των ανθρωπίνων σχέσεων αλλά και η ίδια η μυθοποίηση της ιστορίας διαμορφώνουν το πλαίσιο της αφήγησής της και δίνουν στη μυθιστορηματική πλοκή μια χαρακτηριστική ρευστότητα που αναλογεί στους πραγματικούς όρους της ίδιας της ζωής. Ωστόσο το συναρπαστικό στοιχείο του μυθιστορήματος αυτού υπερβαίνει τα αφηγούμενα περιστατικά. Στηρίζεται κυρίως στην αίσθηση προφορικότητας που μεταδίδει η γραφή της συγγραφέως, τη ζωντανή και παλλόμενη γλώσσα της, την έντονη ανάπτυξη της διαλογικότητας.

Δέκατος τρίτος αιώνας στην Αδριατική: Ένας αγγελιοφόρος εμφανίζεται στη συντεχνία των γελωτοποιών με ένα μήνυμα που προκαλεί αναστάτωση... Πρόκειται για μία μυθοπλασία που συνεχίζει την πλοκή της *Δωδέκατης Νύχτας* από εκεί που σταμάτησε ο Σαίξπηρ. Ο συγγραφέας **Άλαν Γκόρντον** με τη *Δέκατη τρίτη νύχτα* (μετάφραση: **Βικτωρία Τράπαλη**, εκδ. Κέδρος, 2004) συγκροτεί ένα μυθιστόρημα, αξιοποιώντας την παράδοση του μεσαιωνικού μυστηρίου και τα στερεότυπά του: μηχανορραφίες, κατασκοπίες, ανίερες πολιτικές συμμαχίες και άλλα πολλά και πολύπλοκα.

Ενα βιβλίο για τις σχέσεις των δύο φύλων, αλλά και για τη λογοτεχνία, τη φιλοσοφία, τη θρησκεία,

την επιστήμη, τον μαρξισμό, την πολιτική από τον **Ερνέστο Σάμπато** είναι ένα βιβλίο ερεθιστικού προβληματισμού και γόνιμης αναζήτησης, που δεν είναι απαραίτητο πάντα να μας βρίσκει σύμφωνους, καθώς η *Ετεροδοξία* (μετάφραση: **Κώστας Παναγιωτίδης**, εκδ. Νησίδες, 2004) περικλείει πλήθος αφοριστικών αντιλήψεων. Θέτει ένα πλήθος ερωτημάτων προς εαυτόν και δίδει τις δικές τους «λοξές» απαντήσεις, ικανές να ενοχλήσουν αλλά και να μας κάνουν ωστόσο να ξανασκεφτούμε και να αμφισβητήσουμε αρκετές από τις διαδεδομένες βεβαιότητες.

Ζωηρό ενδιαφέρον παρουσιάζει ένα μυθιστόρημα που μας έρχεται από τον αραβικό κόσμο και από μια γυναίκα. Η **Χόντα Μπαράκāt**, γεννημένη στη Βηρυττό, γράφει και περιγράφει μια ζωή μέσα από τα χαλάσματα της βομβαρδισμένης γενέτειράς της. Μια άγνωστη πόλη αναδύεται μέσα από τα ερείπια, μια πόλη μέσα από το παρελθόν των άλλων πόλεων που προϋπήρξαν στο ίδιο σημείο, μια ιστορική κατάδυση που δημιουργεί τους φιλοσοφικούς όρους μιας αιώνιας επιστροφής. Παράλληλα αναπτύσσεται και η προσωπική ιστορία του κεντρικού ήρωα, γόνου ελληνικής οικογένειας υφασματομπόρων, που περιγράφει τα χρόνια της ειρήνης και της ευημερίας, πριν τον πόλεμο, πριν την καταστροφή, πριν την απώλεια των αγαπημένων προσώπων. Η *Σιωπή στη χώρα των πολέμων*

ήδη αναπτυγμένη εθνική συνείδηση και οραματιζόταν την ανασύσταση της ελληνικής βυζαντινής αυτοκρατορίας. Το τελευταίο αυτό κεφάλαιο εκφράζει και τις πιο σημαντικές ιδέες του Έλληνα διανοητή. Με προσοχή και «αντικειμενικότητα» εξετάζεται ο διπλός, προοδευτικός και συντηρητικός συνάμα, ρόλος της Εκκλησίας, των Φαναριωτών και των προκρίτων, για να καταλήξει στην αποφασιστικής σημασίας συμβολή του νεοελληνικού διαφωτισμού στην εθνικοαπελευθερωτική ιδεολογία του γένους. Ο 18ος και ο 19ος αιώνας είναι οι τελευταίοι αποφασιστικοί σταθμοί στην πορεία και περιπέτεια του νέου Ελληνισμού με τη δημιουργία των

κατάλληλων πια πνευματικών και οικονομικών προϋποθέσεων γένεσης και διαμόρφωσης του Ελληνισμού.

Εν κατακλείδι, το βιβλίο διαβάζεται εύκολα και γρήγορα, είναι περιεκτικό και ξεχειλίζει από ιδέες και νοήματα. Είναι η περιπέτεια, η νουβέλα αν θέλετε από πλευράς μεγέθους, του νέου Ελληνισμού. Ένα βιβλίο διδακτικό, που δεν υποκαθιστά τα μεγάλα ιστορικά έργα, αλλά προσφέρει μιαν άκρως διαφωτιστική σύνοψη. Και που σε κάθε περίπτωση δείχνει προς τα πού πρέπει να κινηθεί η νεότερη ιστοριογραφία.

Κώστας Καραβίδας

Διέξοδος

Χρήστος Βούπουρας,
Στο αδιέξοδο της οδού Ασωμάτων,
Διηγήματα,
εκδ. «Εστία», Αθήνα 2004, σελ. 177.

Ο Χρήστος Βούπουρας (Μυτιλήνη 1954), σκηνοθέτης και σεναριογράφος, κυκλοφόρησε, μέσα στο 2004, έντεκα διηγήματα, με τον τίτλο *Στο αδιέξοδο της οδού Ασωμάτων*. Ήρωες των διηγημάτων αυτών είναι άνθρωποι απάτριδες, ξεριζωμένοι, πρόσφυγες και μετανάστες της σύγχρονης πολυπολιτισμικής Αθήνας, «άνθρωποι της άκρης, ασυμβίβαστοι, άνθρωποι που γεννιούνται στον πόνο, άνθρωποι που θυσιάζονται», όπως τους περιγράφει ο συγγραφέας σε μια συνέντευξή του.

Ο ίδιος ο συγγραφέας τι είναι; Όπως προκύπτει από τα διηγήματα ένας περιπατητής και παρατηρητής είναι. Περιπατά τους δρόμους, τις πλατείες, τα στέκια αυτών των ανθρώπων, παρατηρεί, γίνεται αυτόπτης και ωτακουστής μάρτυρας, θηρεύει κινήσεις, λόγια, συμπεριφορές, στοχασμούς, εμπειρίες, καταγράφει και αφηγείται. Χωρίς εξιδανικεύσεις και αφέλειες περνά από την περιγραφή των πράξεων αυτού του ιδιαίτερου μικρόκοσμου, στην εμβάθυνση των ιδιαίτερων συνθηκών, των όρων, της περιρρέουσας ατμόσφαιρας, των κοινωνικών συνθηκών και συγκυριών μέσα στις οποίες γαλβανίζονται οι συνειδήσεις και συγκροτούνται οι πνευματικοί, ηθικοί και δρώντες κώδικες. Ο συγγραφέας μπορεί να γοητεύεται απ' τους «άλλους», τους «διαφορετικούς», τους «έκκεντρους», αλλά δεν τους αθώνει ούτε τους αγιοποιεί. Στέκεται με ευαισθησία και λεπτότητα στις περιπέτειες της ζωής τους, αλλά και στους εκτροχιασμούς, τα πάθη και τις

αδυναμίες τους.

Τα έντεκα διηγήματα είναι έντεκα μικρές αυτοτελείς ιστορίες. Άλλες έχουν μια εκτενέστερη πλοκή, όπως «Το αδιέξοδο της οδού Ασωμάτων» και «Το πέραςμα», άλλες παραμένουν πιο απλές καταγραφές περιστατικών, όπως «Οι τρεις γέφυρες». Ενώ είναι ανεξάρτητες, δίνουν την αίσθηση της αλληλουχίας· κι αυτό το πετυχαίνει ο συγγραφέας στήνοντας τον κόσμο των ηρώων του με τέτοιο τρόπο, σαν να ακολουθεί μια κυκλική ομόκεντρη διαδρομή. Αλλού τους πλησιάζει σε απόσταση ανάσας, αλλού τους παρατηρεί από ψηλά. Αλλού φωτίζει τη ζεστασιά και την ανθρωπιά τους, αλλά και την τρομακτική ερημιά τους, αλλού βουτάει στα πάθη τους. Τα πράγματα δεν ερμηνεύονται με τον άξονα του καλού και του κακού. Καθαροί χαρακτήρες δεν υπάρχουν παρά μόνο άτομα γεμάτα αντιθέσεις και συγκρούσεις. Έτσι τους βλέπει ο συγγραφέας, έτσι τους αποκαλύπτει. Χωρίς κηρύγματα, χωρίς υπερβολές και δραματικούς τόνους, χωρίς λεπτομέρειες που ξεχειλώνουν την εξέλιξη και επιβραδύνουν το ρυθμό, διαμορφώνει την ατμόσφαιρα που είναι απαραίτητη για να μπορέσει ο αναγνώστης να μπει στον κόσμο αυτό των «διαφορετικών» ανθρώπων. Κοινό στοιχείο σε όλα τα διηγήματα είναι η ύπαρξη του πρόσφυγα ή του μετανάστη και της μάνας σε ρόλο άλλοτε πρωταγωνιστικό και άλλοτε δευτερεύοντα. Και από πάνω ως συνδετικός ιστός όλων των διηγημάτων, υφαίνεται με τρόπο ευδιάκριτο η αγάπη ή καλύτερα η αναζήτηση της αγάπης. Οι ήρωες διψούν για αγάπη, που συνήθως δεν τη βρίσκουν.

Ο συγγραφέας δουλεύει καλά το υλικό του παλεύοντας να μην του ξεφύγει και αδικήσει

τις προθέσεις του. Είναι φανερό ότι προ-
σπαθεί να τιθασεύσει ποικίλα συναισθήμα-
τα, μύχιες σκέψεις, μυστικά των οποίων ζη-
τείται ο πυρήνας. Χρησιμοποιεί ποικίλες
αφηγηματικές τεχνικές. Προτιμά την πρωτο-
πρόσωπη από την τριτοπρόσωπη αφήγηση,
την περιγραφή και τον διάλογο, σπάει σε
κάποιες περιπτώσεις τη γραμμική αφήγηση
με αναδρομές και εγκιβωτισμούς, ενώ δε
λείπουν και τα διηγήματα όπου το σουρεαλι-
στικό στοιχείο είναι έντονο. Τα περισσότε-

ρα όμως χαρακτηρίζονται από έναν σκληρό
ρεαλισμό, ο οποίος υπηρετείται με τη συ-
μπύκνωση και τον μικροπερίοδο λόγο.

Τα διηγήματα του Χρήστου Βούπουρα δεν
παραδίδονται με μια ματιά, με μια γρήγορη
και πρόχειρη ανάγνωση αλλά απαιτούν τη
συμμετοχή και την εγρήγορση του αναγνώ-
στη εκείνου που έχει απαιτήσεις από ένα λο-
γοτεχνικό κείμενο.

Παναγιώτης Στυλ. Σκορδάς

(μετάφραση: Πέρσα
Κουμούτση, εκδ.

Αλεξάνδρεια, 2004) είναι
ταυτόχρονα το χρονικό
μιας οικογένειας, η
ιστορία μιας πόλης αλλά
και η αναδρομή σ' έναν
πολιτισμό που έλαμψε και
έσβησε μέσα από μια
μακρά ιστορική διαδρομή.
ο χαρτοκόπτης

Συνομιλώντας με το «πνεύμα στην εξορία»

Κορνήλιος Καστοριάδης,

Φιλοσοφία και Επιστήμη.

Ένας διάλογος με τον Γιώργο Α. Ευαγγελόπουλο,

πρόλογος: Γιώργος Γραμματικάκης,

εισαγωγή: Γιώργος Α. Ευαγγελόπουλος,

εκδόσεις Ευρασία, Αθήνα 2004.

«Ο θάνατος του Κορνήλιου Καστοριάδη στις 26.12.1997
έγινε δεκτός με προσποιητή συγκίνηση από όλους, φίλους
και εχθρούς, και από εκείνους που μοιράστηκαν μαζί του
οράματα και σκοπούς σε κάποια τουλάχιστον φάση της ζω-
ής τους, αλλά και από εκείνους που κανονικά θα έπρεπε να
λογίζονται ως αντίπαλοι των ιδεών που το έργο του εκπρο-
σώπησε», σημειώνει εύστοχα ο Φώτης Τερζάκης στη μονο-
γραφία του *Το πνεύμα στην εξορία. Παπαϊωάννου, Καστο-
ριάδης, Αξελός*, αναφερόμενος σε έναν από τους σημαντι-
κότερους εκπροσώπους της «γενιάς του Ματαρόα», που
χάρης στη βοήθεια του Οκτάβιου Μερλιέ, τότε διευθυντή
του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, μετέφερε στην Ευρώπη
έναν αριθμό νέων διανοουμένων, διασώζοντάς τους από
τον αδελφοκτόνο πόλεμο των Νεοελλήνων που ξέσπασε
ανελέητα στη «μητριά-πατρίδα».

Η συζήτηση του Γιώργου Ευαγγελόπουλου με τον Κορνή-
λιο Καστοριάδη, ένα χρόνο πριν τον θάνατο του φιλοσό-
φου, δεν έχει μόνο ιστορική αξία, αφού πρόκειται ουσια-
στικά για την τελευταία σημαντική συνέντευξή του στα ελ-
ληνικά (αν θυμηθούμε ότι έχει προηγηθεί ένας διάλογος
του Έλληνα φιλοσόφου με τον Αλαίν Φινκελκρό και την
Καταρίνα φον Μπούλο, στο πλαίσιο τεσσάρων συνεντεύξε-
ων από κοινού με τον Οκτάβιο Παζ και τον Φρ. Βαρελά,
που κυκλοφόρησε το 1999 από τις εκδόσεις de l'aube), αλλά
επιπλέον αναδεικνύει στην ολότητά της όλες τις αρετές
ενός σωκρατικού διαλόγου, επιβεβαιώνοντας παράλληλα
το dictum του αείμνηστου Άρη Αλεξάνδρου (ενός ακόμη
εξαίρετου και (εξ)αιρετικού «πνεύματος στην εξορία»),
«συνομιλώ άρα υπάρχω».

Αυτές οι αρετές προβάλλονται μεθοδικά, καθώς συγκρο-
τείται από τους συνομιλητές πρωτίστως ένα «επικοινωνιακό
ήθος», στο πλαίσιο του οποίου ερωτήματα και απαντήσεις
στα σχετικά ζητήματα της φιλοσοφίας της επιστήμης διατυ-
πώνονται κλιμακωτά, και ταυτόχρονα με ευγένεια αλλά
και σεμιναριακή συστηματικότητα, χωρίς «διανοουμενίστι-
κη έπαρση», για να διευρύνουν τους ορίζοντες αμφοτέρων

των συνομιλητών, και ακόμα περισσότερο προσελκύοντας
το ενδιαφέρον των δυνάμει ακροατών και (μετέπειτα) ανα-
γνωστών.

Η συμβολή του Γιώργου Ευαγγελόπουλου έγκειται πρωτί-
στως στην έστω και πρόσκαιρη «απελευθέρωση» του Κορ-
νήλιου Καστοριάδη από τα δεσμά του πολιτικού φιλοσόφου
κι ακόμα περισσότερο στον «απεγκλωβισμό» από το βεβα-
ρημένο «τροτσκιστικό παρελθόν» του εκλιπόντος, εκμαιεύο-
ντας από τον συνομιλητή του τον ευρύτατο εγκυκλοπαιδισμό
που χαρακτήριζε τον «εξόριστο στοχαστή». Για πρώτη φορά
έρχεται στο φως ο συμπαντικός διανοητής ως συν-ομιλητής,
ένας homo universalis, όπως τον περιγράφει αδρά ο Γιώρ-
γος Γραμματικάκης, ο οποίος ενδιαφέρεται για τους νόμους
της φύσης, για φιλοσοφικά ερωτήματα, όπως η σχέση παρα-
τηρητή και παρατηρούμενου (ένα ζήτημα που αφορά και τις
κοινωνικές επιστήμες σε ερευνητικό και μεθοδολογικό επί-
πεδο), το νόημα του απείρου στα φυσικά φαινόμενα, η αρχή
του χώρου και του χρόνου, η λογική, η μαθηματοποίηση
των παραστάσεων και η νοηματοδότηση των εννοιών, στην
κοινή προσπάθεια των συνομιλητών για μία νηφάλια και εν-
δελεχή διεπιστημονική προσέγγιση.

Στον εκτενή και υποδειγματικό διάλογο γύρω από την φι-
λοσοφία και την επιστήμη, ο αναγνώστης έχει τη δυνατότη-
τα να γνωρίσει μία μάλλον αγνοημένη (και προφανώς αδι-
κημένη) ιδιότητα του Κορνήλιου Καστοριάδη: εκείνη του
στοχαστή γύρω από ζητήματα και ερωτήματα που έλκουν
την καταγωγή τους από τις πλέον γόνιμες και δημιουργικές
ανησυχίες γύρω από την φιλοσοφία της επιστήμης, την επι-
στημολογία και τις σχετικές θεωρητικές και μεταθεωρητι-
κές προσεγγίσεις της, στον χώρο των μαθηματικών και των
φυσικών επιστημών.

Με τον διάλογο γύρω από την φιλοσοφία και [την] επιστή-
μη, ο Κορνήλιος Καστοριάδης, ως ένα από τα ανήσυχα και
πλέον φωτεινά «πνεύματα στην εξορία», εγκαταλείπει τον
«λαβύρινθο της πολιτικής», όπως τον διήνυσε από τον Πό-
λεμο της Αλγερίας μέχρι τον «Μάη του '68» και τις γραφει-
οκρατικές κοινωνίες και επιστρέφει, με τη συνδρομή του
Γιώργου Α. Ευαγγελόπουλου, εκεί που ο στοχαστής, ως
Naturphilosoph, στρέφει το βλέμμα και την προσοχή του
στον Κόσμο, όταν επιχειρεί τον δρόμο προς τη γνώση και
την αυτογνωσία, ουσιαστικά, ακόμα μια φορά, για να «συμ-
φιλωθεί με το μηδέν και το άπειρο».

Κώστας Θ. Καλφόπουλος

Από τον καιρό της Αντιγόνης

Το πρώτο πράγμα που αντίκρισε ο Άνθρωπος όταν εστάθηκε στα δυο του πόδια ήταν ο ορίζοντας της αυτοκρατορίας του, μα καθώς ελευθερώθηκαν έτσι τα χέρια του, ανασήκωσε δυο δίπλες τα μανίκια, και το καλοακονισμένο του μαχαίρι κυβερνάει από τότε την αυτοκρατορία που θαύμασε όρδιος εκείνη την πρώτη φορά. Οι αποχρώσεις έκτοτε χάθηκαν, τους ανθρώπους αντικατέστησαν οι πέτρες του Δευκαλίωνα, και το μαυρόασπρο σχήμα «καλός-κακός» θα αποτελέσει το εφαλτήριο ιδεολόγημα ενός αξιοπερίεργου κόσμου. Από την αχλή των πανάρχαιων μύθων θα καταφθάνει αγέρωχος ο τύραννος της Θήβας για να συνεχίσει τώρα το ρόλο του στο χώρο της Ιστορίας, κι εκεί, κάνοντας ένα βήμα στο προσκήνιο, θα μας ανακοινώσει το συμπέρασμα που τον βολεύει χτυπώντας το μαστίγιο: Ένα το κρατούμενο. Δηλαδή: ή ο Πολυνείκης ή ο Ετεοκλής. Αν εξακολουθεί να χρησιμοποιεί ονόματα, είναι γιατί παίζει θέατρο, και αν αφήνει άταφο τον έναν ή πενθεί δημόσια τον άλλον, είναι γιατί αυτό επιτάσσει το θεατρικό σενάριο και ο ρόλος που υποδύεται:

...ουχ ο χρηστός τω κακώ λαχείν ίσος.

Όμως κανείς δεν τον βλέπει που στο βάθος των ανακτόρων τρίβει τα χέρια του σίγουρος.

Μπροστά σ' αυτή τη φονική λογική κανένας δεν αντιμίλησε. Μόνο για τη μικρή Αντιγόνη βρέθηκαν να είναι εξίσου απόντες, και ο «χρηστός» και ο «κακός»:

...ποιος ξέρει αν αυτά που λες είναι σωστά εκεί κάτω.

Η αδωότητα των πραγμάτων έπρεπε να αναζητηθεί έξω από τη νομιμότητα της Θήβας, γιατί στην πόλη κυκλοφορούσε η αδιαφιλονίκητη ευτυχία των επιχειρημάτων, μια ευτυχία ανεξιχνίαστη όπως η μάσκα του Κρέοντα.

Σε μια τέτοια πόλη λοιπόν, η Αντιγόνη έπρεπε να πεθάνει. Ήταν η ώρα που το μικρό της ανάστημα μεγάλωσε τόσο που δεν το χωρούσε πια η ζωή, και δεν του έφτανε η ευτυχία της Θήβας.

Ένας παλιός κελτικός μύθος μιλάει για κάποιο πουλί που κελαηδάει μία και μόνη φορά στη ζωή του. Από τη στιγμή που θα φτερουγίσει ψάχνει να βρει ένα αγκαθωτό δέντρο και όταν νιώσει πως ήρθε η ώρα να τραγουδήσει, πάει και καρφώνεται στο πιο μεγάλο, το πιο σουβλερό αγκάδι. Και καθώς το αγκάδι τρυπά όλο και βαθύτερα την καρδιά και στάζει το αίμα στα φυλλώματα, καθώς ο αφόρητος πόνος κάνει να κλείνουν οι μεμβράνες των ματιών και ο λεπτός λαιμός του να γέρνει, υψώνεται πάνω από αυτή την επαθανάτια αγωνία το ωραιότερο κελήδημα που ακούστηκε ποτέ, έξοχο και περίπαδο τόσο, που το αηδόνι και ο κορυδαλλός δεν το φτάνουν. Πάνω στην αδυσώπητη λογική του Κρέοντα θα σταυρώνεται αλλά και θα μας συναρπάζει ο ύστατος αυτός κελαηδισμός της μικρής Αντιγόνης στην κορυφαία της ώρα: «*Τίς οίδεν εί κάτω 'στιν ευαγή τάδε;*». Και μέσα από το χείμαρο των αιώνων η Μνημοσύνη, η μητέρα των μουσών, θα τον σκεπάζει τρυφερά με το χάδι της, για να αναδύεται με το αγκάδι του προσωπικού μας στοχασμού, πάντα επίκαιρο το ίδιο τραγούδι.

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΤΖΙΜΗ
ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΟΠΟΥΛΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΓΡΑ

ΑΟΥΤΟΝΤΑΦΕ

ΤΕΜΕΣΙΩΝ
ΕΚΔΟΣΗ
ΤΟΥ ΑΙΘΕΡΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΤΗΝ 21/7/2004

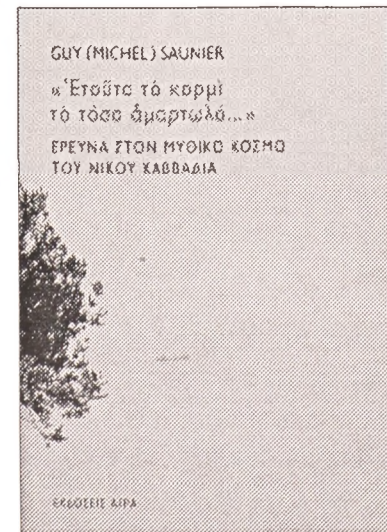
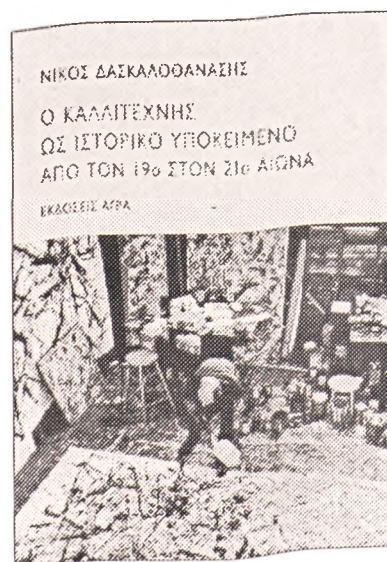
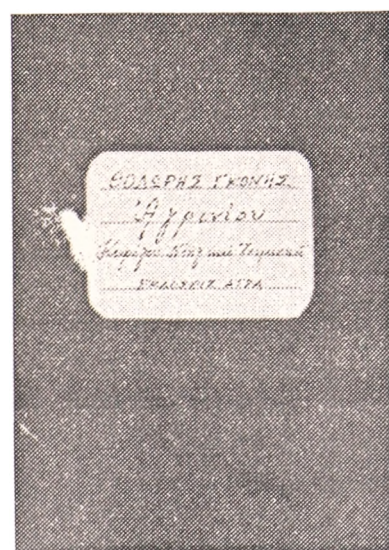
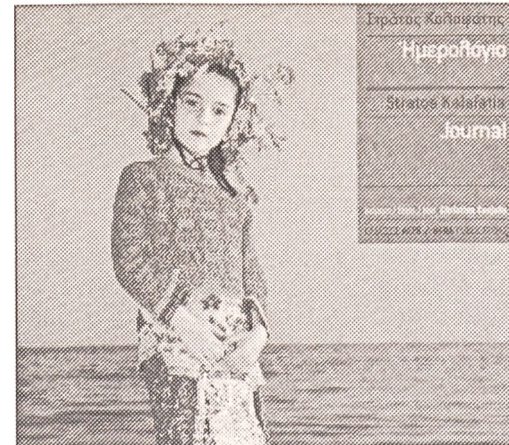
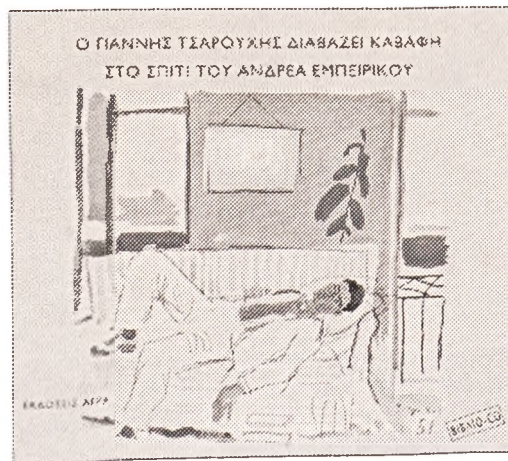
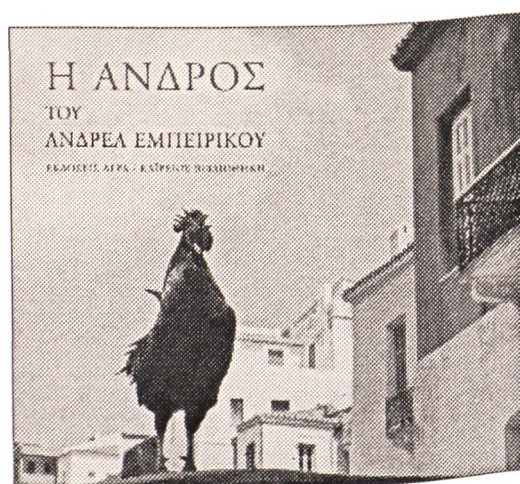
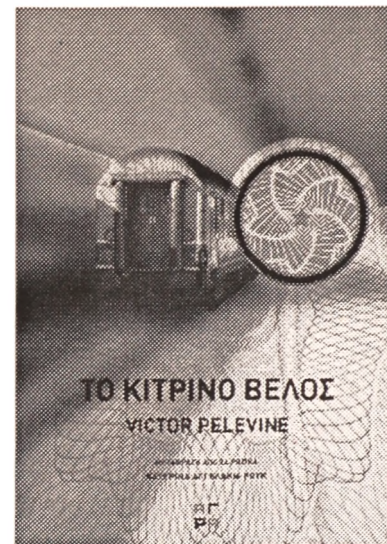
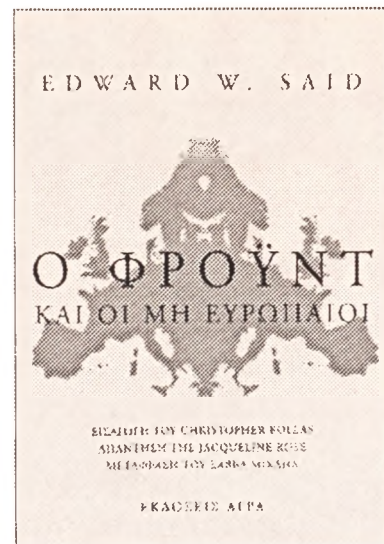
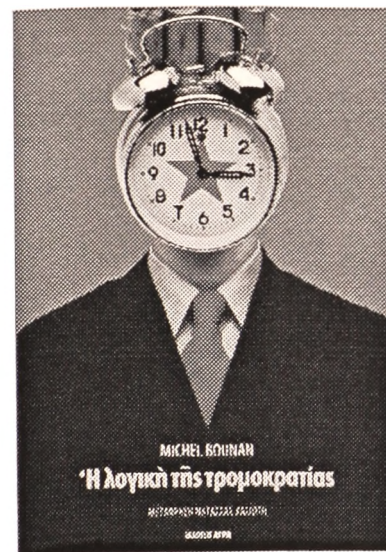
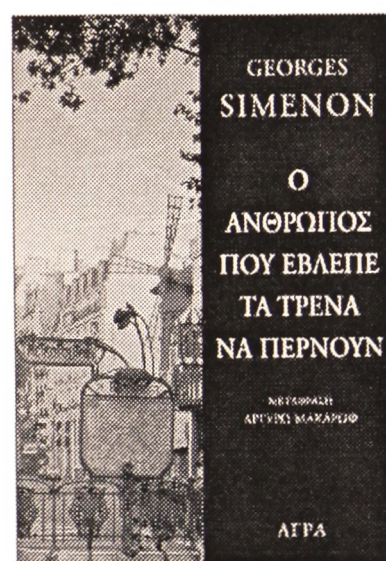
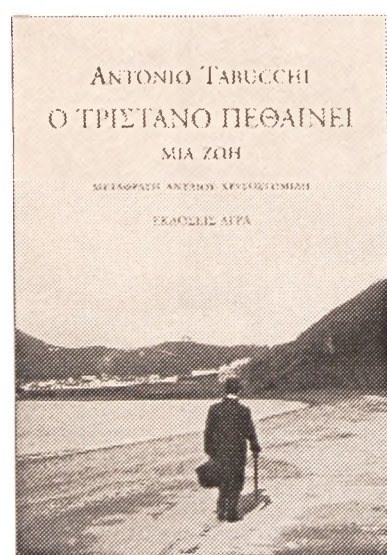
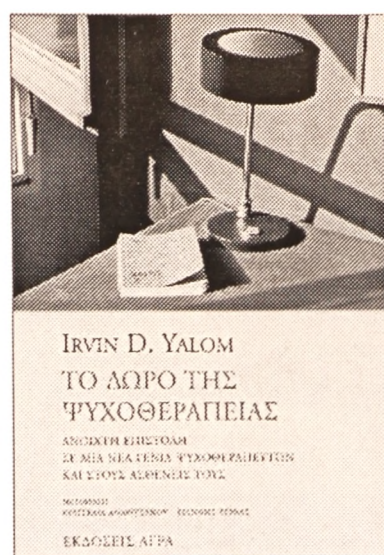
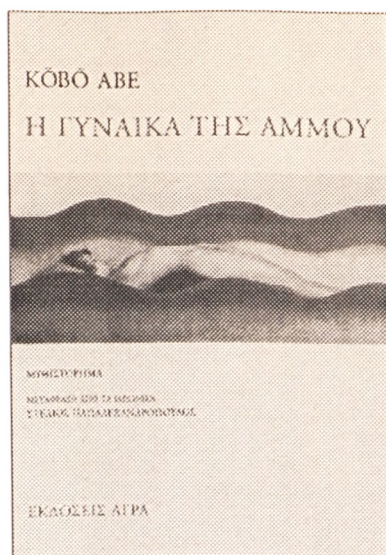
3/4
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2004

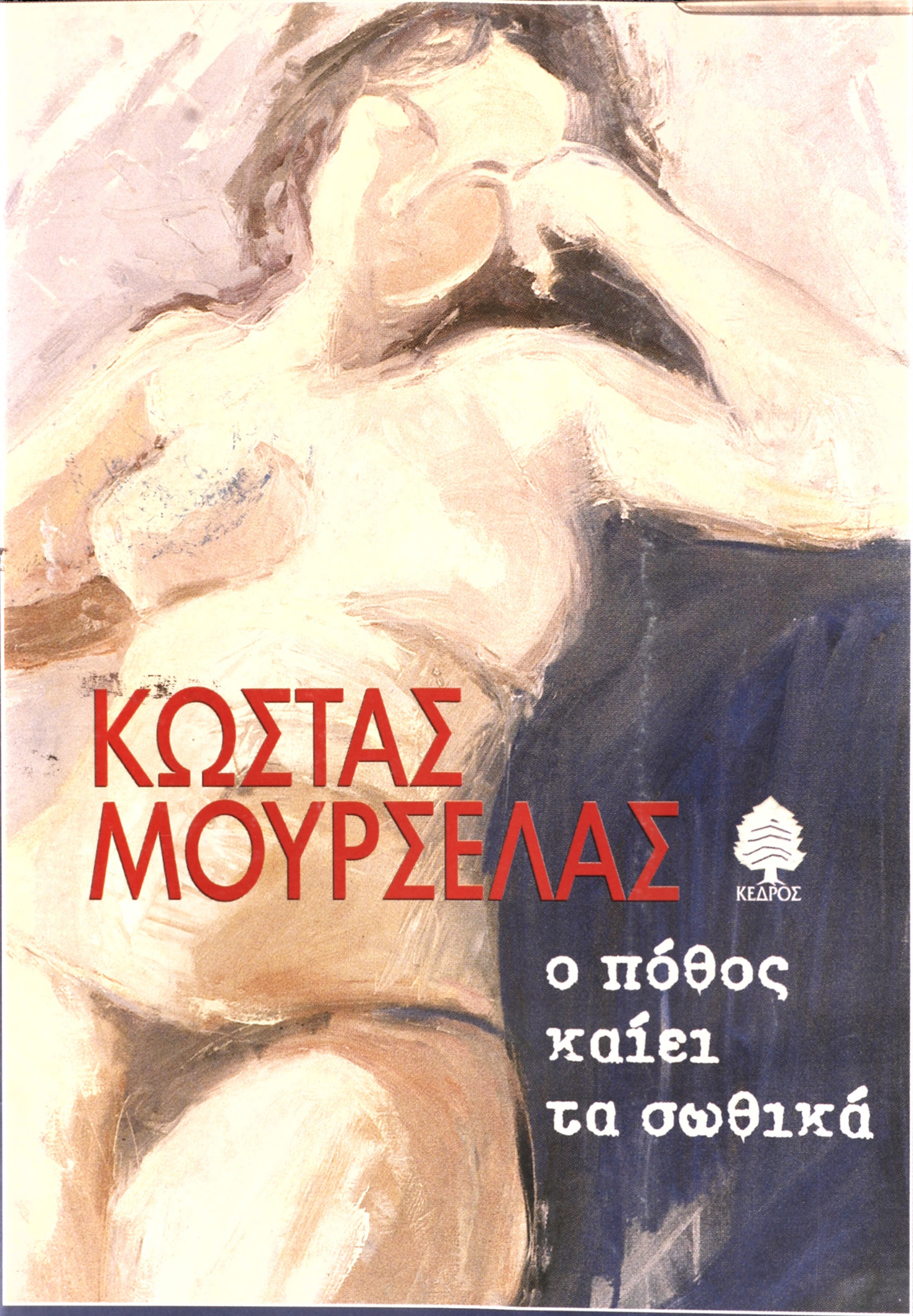
ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΓΡΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

<http://www.agra.gr>

ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΥΡΣΕΛΑΣ

ο πόθος
καίει
τα σωθικά

Μια ανθολογία σχέσεων και προσώπων.
Χιούμορ, σαρκασμός και αυτοσαρκασμός,
λαγνεία και αισθησιασμός.

Η ιερότητα και η ενοχή της απόλαυσης.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ 50 ΧΡΟΝΙΑ 1951-2001

Γ. Γενναδίου 3, 106 78 Αθήνα, τηλ. 210 3809712, fax: 210 3302655, e-mail: books@kedros.gr, www.kedros.gr